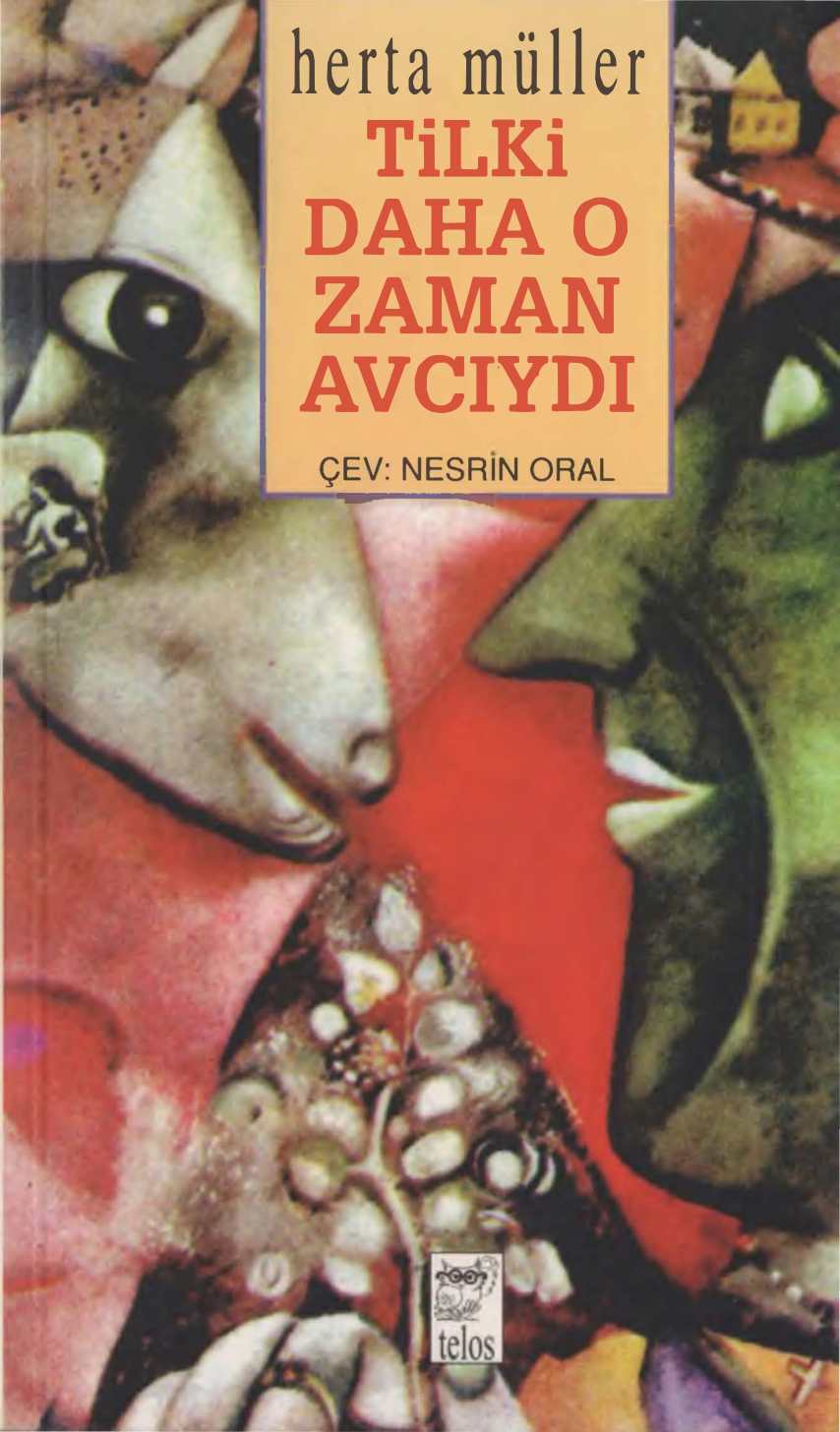
herta müller

TİLKİ DAHA O ZAMAN AVCIYDI

ÇEV: NESRİN ORAL

telos

Herta Müller 1953 yılında Romanya'da doğdu. Alman asıllı; anadili Almanca. Üniversite öğrenimini Romanya'da tamamlayan Herta Müller 1987'den bu yana Almanya'da yaşıyor. Yayımladığı kitaplar ve kazandığı ödüllerle, son on yılın, en ilginç, en önemli yazarları arasında yer alıyor.
Tilki Daha O Zaman Avcıydı yazarın *Yürekteki Hayvan*'dan (Telos Yayıncılık, 1997) sonra Türkiye'de yayımlanan ikinci romanı.
Herta Müller'in yapıtları "Aspekte Ödülü" (1984), "Richarda Huch Ödülü" (1989), "Maria Luise

GÜNEŞ OKULU

Kitabın Özgün Adı
Der fuchs war damals shon der jager

Almancadan Çeviren
Nesrin Oral

Rowohlt Verlag GmbH, Reinbeck bei Hamburg, 1992'de
yapılan Almanca baskıdan dilimize aktarılmıştır

© Rowohlt Verlag GmbH, Reinbeck bei Hamburg; 1992;
Onk Ajans Ltd. Şti. – Telos Yayıncılık 1998

ISBN 975-545-101-3

Dizgi
Gülcan Doğan
Düzelti
Sırma Koksal
Ofset Baskıya Hazırlık
Telos Yayıncılık
Kapak Tasarım ve Uygulama
Telos Grafik
Kapak ve İç Baskı
Yön Matbaacılık
Cilt
Yalçın Mücellit

Birinci Basım
Mart 1998

TELOS YAYINCILIK
İmam Adnan Sokak, No: 2, Kat: 4 80080 Beyoğlu - İstanbul
Telefon: (0212) 249 24 80 Faks: (0212) 249 25 48

HERTA MÜLLER

—

TİLKİ DAHA O ZAMAN AVCIYDI

Çeviren: Nesrin Oral

telos

Zararı yok, zararı yok
dedim kendi kendime, zararı yok

Wenedikt Jerofejew

ELMA KURDUNUN YOLU

Karınca ölü bir sineği taşıyor. Karınca yolu görmüyor, sineği çeviriyor ve geri geri sürüklüyor. Sinek karıncanın üç katı büyüklükte. Adina dirseğini çekiyor, sineğin yolunu kesmek istemiyor. Adina'nın dizinin yanında bir katran topağı parlıyor, güneşte kızıyor. Adina buna parmağıyla dokunuyor, parmağını çektiğinde bir katran ipliği uzuyor, havada donuyor, kırılıyor.

Karıncanın bir toplu iğne başı büyüklüğünde başı var, güneş bunun içinde yakacak yer bulamıyor; iğnelerini batırıyor. Karınca yolunu şaşırıyor. Kararsızca yürüyor, ancak o yaşamıyor, göze göre o bir hayvan değil. Kentin kenarındaki otlar da onun gibi yapıyor. Sinek üç kat büyüklükte olduğu ve taşındığı için yaşıyor, göze göre o bir hayvan.

Clara sineği görmüyor, güneş kızgın bir kabak, gözleri kamaştırıyor. Clara'nın bacakları birbirinden iyice ayrılmış, dizlerinin arasında elleri duruyor. Külotun kasığı kestiği yerde tüyler var. Tüylerin altında bir makas, bir makara beyaz iplik, bir güneş gözlüğü ve bir yüksük duruyor. Clara kendine yazlık bir bluz dikmekte. İğne batıyor, iplik ilerliyor, ananın gözü, diyor Clara, parmağındaki kanı yalıyor. İğnenin, ipliğin anasına bir küfür. Clara küfür etmeye kalktığında her şeyin bir anası olur.

İğnenin anası kanayan yerdir. İğnenin anası dünyadaki bütün iğneleri doğurmuş olan en eski iğnedir. İğnelerin anasının bütün iğneleri, için dünyadaki dikiş diken her elde batacak bir parmak arar. Küfürde dünya

küçüktür, üstünde bir iğne yığını ve bir kan pıhtısı asılı durur. Küfürde ipliğin anası dünya üzerinde karışmış bir yumakla pusuda beklemektedir.

Bu sıcakta anasına küfür ediyorsun, diyor Adina ve Clara'nın elmacık kemikleri değirmen gibi öğütüyor, dili ağzında şaklıyor. Clara küfür ettiğinde her zaman yüzünde çizgiler olur, çünkü küfürde her sözcük bir kurşundur, nesnelere dudaklardaki sözcükler yoluyla isabet edebilir. Nesnelerin anasına da.

Adina ve Clara bir örtü üzerinde uzanmaktadırlar. Adina çıplaktır, Clara ise yalnızca mayosunun alt parçasını giymiştir.

Küfürler soğuktur. Küfürlerin dalya çiçeklerine, ekmeğe, elmalara, yaza gereksinimleri yoktur. Bunlar koklamak ve yemek için değildir. Yalnızca fırıl fırıl döndürüp dümdüz yere yatırmak içindir; kısa kudurganlıklar ve uzun kımıltısızlıklar içindir. Şakakların atışını bileklere indirirler, boğuk kalp atışlarını kulaklara çıkarırlar. Küfürler çoğalırlar ve boğulurlar.

Küfürler kırık dökük olursa asla var olmamışlardır.

Örtü apartmanın çatısındadır, çatının çevresini kavak ağaçları sarmaktadır. Bunlar kentin bütün çatılarından daha yüksektir; yeşile boyanmıştır, yaprakları tek tek durmaz, toplu haldedir. Yapraklar kavaklarda dallar gibi dik dururlar, ağaç görünmez. Hiçbir şeyin yetişmediği bir yerde kavaklar sıcak havayı bölüp parçalarlar. Kavaklar yeşil bıçaklardır.

Adina kavaklara çok uzun süre baktığında, onlar bıçaklarını bir yandan öbür yana çevirirler. O zaman boyun-

ları döner. Fabrikanın arkasında, akşamın karanlığına karışmadan önce oyalanan ışık gibi bir kavağı bile hiçbir öğle sonunun oyalamayacağını alınları hissediyor. Akşam acele etmelidir, gece kavaklar görünmediği için onları elinde tutabilir.

Apartmanların arasında halı dövmek günü parçalamaktadır, yukarıda, çatıda bir yankılanma yaratmakta ve darbeler Clara'nın küfüründeki sözcükler gibi birbirine karışmaktadır.

Halı dövmenin gürültüsü boğuk kalp atışlarını kulaklara taşıyamaz.

Küfürden sonra Clara yorgun düşmüştür, gökyüzü öylesine boştur ki, Clara ışıktan kamaşan gözlerini kapar ve Adina gözlerini dört açarak çok uzun süre boşluğa bakar. En yukarıda, yeşil bıçakların da yetişemediği yerde, sıcak hava bir iplik gözün içine uzanmaktadır. Kentin ağırlığı buraya asılıdır.

Sabahleyin okulda bir çocuk Adina'ya gökyüzünün bugün çok farklı olduğunu söylemişti. Öteki çocukların arasında her zaman çok suskun bir çocuk. Gözleri birbirinden çok ayrık duruyor, bu da şakaklarını daraltıyor. Annem beni bu sabah dörtte uyandırdı, demişti çocuk, kendisi istasyona gideceği için anahtarı bana verdi. O giderken ben de onunla kapıya kadar gittim. Onunla avluda yürürken omuzumda gökyüzünün bana çok yakın durduğunu hissettim. Ona yaslanabilirdim, ancak

annemin korkmasını istemedim. Tek başıma avludan geri dönerken taşlar saydamdı. Hızlı yürüyordum. Girişte kapı farklıydı, ağacı boştu. Üç saat daha uyuyabilirdim, dedi çocuk, ancak artık uykuya dalamadım. Sonra uyumadığım halde ürkerek sıçradım. Belki yine de uyumuşumdur, çünkü gözlerim gerilir gibi oluyordu. Düşümde suyun kenarında güneşte yatıyordum ve karnımda bir kabarcık vardı. Kabarcığın derisini çektim, acımadı. Çünkü derinin altında taş vardı. Rüzgâr esti, suyu havaya kaldırdı, bu su değildi, yalnızca kıvrımları olan bir bezdi. Altında taşlar yoktu, bezin altında et vardı.

Çocuk son cümlede güldü, cümlenin ardındaki sessizlikte. Dişleri çakıl taşı gibiydi, siyahlaşmış yarım, düzgün beyaz dişler. Çocuğun yüzünde, çocuk sesini kaldıramıyacak bir yaş vardı. Çocuğun yüzü çürük meyve kokuyordu.

Pudra, ciltlerinin solgun rengini alıncaya kadar yüzlerini pudralayan yaşlı kadınların kokusuydu bu. Aynanın önünde elleri titreyen, ruju dişlerine süren, bir süre sonra aynanın altında parmaklarına bakan kadınlar. Tırnakları fırçalanmıştır ve içleri beyazdır.

Çocuk okulun avlusunda öteki çocukların arasında durduğunda yanağındaki leke yalnızlığın elidir. Leke yayılmaktaydı, çünkü kavakların üzerine eğik bir ışık düşüyordu.

Clara uykuya dalmış, derin derin uyuyor, uykusu güneşte Adina'yı yalnız bırakıyor. Halı döverken yaz yeşil kabuklara bölünür. Kavağın hışırtısında yeşil kabuklar, bütün unutulmuş yazlardır. İnsanın çocuk olduğu ve hâlâ büyüdüğü ve yine de akşamları her günün aşağıya yuvarlandığını hissettiği bütün o yıllar. Dik kesil-

mış saçlarla çocukluk günleri, varoştaki kurumuş çamur, tramvayın arkasındaki toz ve yaya kaldırımında ekmek parası kazanan büyük, sıskası çıkmış adamların adımları.

Varoş tellerle, borularla, ırmaksız bir köprüyle kente bağlanmıştı. Varoş iki uçtan açıktı, duvarlar, yollar ve ağaçlar da öyle. Kentin tramvayları varoşun bir ucuna çınlayarak gidiyordu ve fabrikalar ırmaksız köprüye dumanlarını savuruyorlardı. Aşağıda tramvayın çınlaması, yukarıda duman bazen aynı şey oluyordu. Varoşun öteki ucunda tarlalar başlıyor ve pancar yapraklarıyla uzaklara kadar yayılıyordu, tarlaların ötesinde beyaz duvarlar ışıldıyordu. Bu duvarlar el büyüklüğündeydi, orada bir köy vardı. Köyle ırmaksız köprü arasında koyunlar asılıydı. Koyunlar pancar yapraklarını yemiyorlardı, tarlaya giden yolda otlar bitmişti ve onlar yaz bitmeden yolu yiyorlardı. Sonra kentin önünde durdular ve fabrikanın duvarlarını yaladılar.

Fabrika susuz köprünün berisinde ve öte yakasında uzanıyordu, büyüktü. Duvarların ardında inekler ve domuzlar bağırıyordu. Akşamları boynuzlar ve tırnaklar yakılıyordu, varoşa keskin bir koku yayılıyordu. Fabrika bir mezbahaydı.

Sabahları hava henüz karanlıkken horozlar ötüyordu. Gri iç avlularda, mezar kaçkınlarının yolda yürüdükleri gibi yürüyorlardı. Ve yüzleri aynıydı.

Adamlar son duraktan sonra yürüyerek köprüyü geçiyorlardı. Köprünün üzerinde gökyüzü aşağılara kadar iniyordu ve kıpkırmızı olduğunda adamlar saçlarında kızıl birer tarak taşırlardı. Varoşun berberi Adina'nın babasının saçlarını keserken, iş kahramanları için horoz ibiğinden daha güzel birşey olamaz, derdi.

Adina berbere kırmızı tarağı sormuştu, çünkü o bütün saç derilerini ve kıvrımlarını tanıyordu. Berber saçtaki kıvrımların horozların kanatlarına eş olduğunu söylemişti. Bu yüzden Adina bu sıska adamların hepsinin bütün bu yıllar içinde bir kez köprünün üzerinden uçacağını biliyordu. Ancak kimse bunun ne zaman olacağını bilmiyordu.

Çünkü horozlar çitlerin üzerinden uçarlar ve uçmadan önce iç avlulardaki boş konserve kutularından su içerler. Geceleyin kutularında uyurlar. Geceleyin ağaç soğuduğu zaman bu kutuların içine kediler kıvrılırlar.

Son durak, ırmaksız köprüden yetmiş adım daha ilerdedir varoşta. Caddenin bir tarafındaki son durak, öteki tarafındaki ilk durak olduğundan, Adina adımları saymıştır. Erkekler son durakta ağır ağır inerler ve kadınlar ilk duraktan telaşla binerlerdi. Binmeden önce kadınlar koşardı. Sabahın köründe saçları karışık olurdu, çantaları uçardı, koltuklarının altında ter lekeleri bulunurdu. Lekeler çoğunlukla kurumuş, kenarları da beyazlaşmış olurdu. Kadınların parmaklarındaki makine yağı ve pas, tırnak cilasını aşındırırdı. Daha tramvaya koşarken çeneleriyle gözleri arasında fabrikanın yorgunluğu belirirdi.

İlk tramvaylar çınlarken Adina uyandı, yazlık elbisesinin içinde üşüdü. Elbisenin üzerinde ağaç desenleri vardı. Ağaçların tepeleri ters duruyordu. Terzi dikerken kumaşı tersine çevirmişti.

Terzi iki küçük odada oturuyordu, döşeme düzgün değildi ve duvarlar rutubetliydi, her yer kabarmıştı. Pencereler iç avluya bakıyordu. Pencerenin birinde metal bir tabela asılıydı, üzerinde İLERLEME KOOPERATİFİ yazıyordu.

Terzi, odalara ATÖLYE diyordu. Masanın, yatağın, sandalyelerin ve sandıkların üzerinde kumaşlar duruyordu. Yerlerde, kapı eşiklerinde kumaş artıkları vardı. Her kumaşa ad yazılı bir pusula iliştirilmişti. Yatağın

arkasındaki tahta sandıkta kumaş artıklarıyla dolu bir çuval duruyordu. Tahta sandığın üzerinde ARTIK KULLANILAMAZ yazılıydı.

Terzi insanların ölçülerini küçük bir defterden bulurdu. Yıllardır gelenler sadık müşterilerdi. Ender, rastlantı sonucu ya da yalnızca bir kez gelmiş olanlar gelgeç müşterilerdi. Devamlı müşteriler bir kumaş getirdiğinde terzi artık ölçülerini deftere yazmazdı. Ancak, erkekler gibi iyice zayıflamış olan ve her gün mezbahaya giden bir kadının ölçülerini terzi her defasında yazıyordu. Mezurayı ağzına alıyor ve eğer elbise istiyorsan veterinere gitmelisin, diyordu. Her yaz böyle zayıflarsan defterim yakında senin kemiklerinle dolacak.

Kadın terziye yılda bir kaç kez yeni defter getiriyordu. Defterin kapağında EKİP DEFTERİ ve hanelerin üzerinde CANLI AĞIRLIK ve KESİM AĞIRLIĞI yazıyordu.

Adina atölyede hiçbir zaman yalınayak gezemezdi, çünkü yerde kumaş artıklarının arasında toplu iğneler vardı. Ancak bir terzi ayağına iğne batırmadan basmasını bilirdi. Haftada bir kez bir mıknatısla odaları dolaşırdı, o zaman bütün iğneler yerden eline sıçrardı.

Elbisenin provası yapılırken Adina'nın annesi terziye, ağaçlar aşağı bakıyor, görmüyor musun, kumaşı ters çevirmişsin, demişti. Terzi kumaşı henüz yüzüne çevirebilirdi, yalnızca beyaz iplikle tutturmuştu. Ağzında iki toplu iğne tutuyordu, ön ve arka önemli, dedi ve fermuarın solda olması, ben buradan baktığımda aşağısı yukarı oluyor. Yüzünü yere eğdi, tavuklar bunu böyle görürler, dedi. Cüceler de, dedi Adina. Annesi camdan iç avluya bakıyordu.

Cadde tarafında, ardında haçların, soba borularının, çinkodan bahçe kovalarının durduğu bir vitrin vardı. Bunlar eski gazetelere yaslanmıştı ve önlerinde işlemeli bir örtünün üzerinde, İLERLEME KOOPERATİFİ yazısını taşıyan saç bir tabela duruyordu.

Tramvay geçtiğinde haçlar, soba boruları ve bahçe kovaları titriyordu. Ama devrilmiyorlardı. Vitrinin ardında üzerinde makaslar, kerpetenler, vidalar bulunan bir masa duruyordu, masanın ardında bir adam oturuyordu. Tenekeciydi. Deriden önlüğü vardı. İki elinde de yüzük parmağı olmadığından nikah yüzüğünü bir iple boynuna asmıştı.

Onun da devamlı ve gelgeç müşterileri vardı. Devamlı müşterileri ilk karısının çoktan öldüğünü ve nikah yüzüğü bir ipte asılı durduğundan onun ikinci bir eş bulamadığını söylüyorlardı. Berber ise tenekecinin hiç karısı olmadığını, onun bu yüzükle dört kez nişanlandığını, ama hiç evlenmediğini söylüyordu. Vitrin haçlarla, soba borularıyla ve bahçe kovalarıyla dolduğunda tenekeci eski tencereleri lehimliyordu.

Tramvay vitrinin önünden geçerken vagonlardaki yüzler haçlarla soba borularının arasına tünerdi. Bahçe kovalarının üzerindeki yüzler, hareketten ve çinkonun parlamasından dolayı dalgalı görünürdü. Tramvay geçtikten sonra bahçe kovalarının üzerinde yalnızca çiğnenmiş karın parlaklığı kalırdı.

Adina üzerinde ters ağaçların bulunduğu yazlık elbiseyi pek çok yaz giydi. Adina büyüdü, elbise her yaz biraz daha kısaldı. Ağaç yaprakları da her yaz aşağı doğru sallandı, ağırlıklarını korudu. Varoş kızının yaya kaldırımının kenarında, yukarı doğru büyüyen ağaçların altında utangaç bir yüzü vardı. Ağaç gölgeleri hiçbir zaman yüzünü tam kaplayamadı. Gölgedeki yanak soğuk kalıyordu, güneşteki ısınıyor ve yumuşuyordu. Soğuk yanağında Adina bir fermuar hissediyordu.

Taşları bile soğutamayan bir yaz yağmurundan sonra, iç avlunun taşlarının arasında zincir gibi dizilmiş siyah karıncalar yürümeye başladı. Adina bir yuvarlak örgü şişinin saydam borusuna şekerli su akıttı. Hortumu yarığa koydu. Karıncalar hortumun içine girdiler,

yanyana dizildiler, kimi baştan kimi karından. Adina borunun uçlarını kibrit aleviyle yapıştırdı ve bu kolyeyi boynuna taktı. Aynanın önüne geçti, kolyenin yaşadığını gördü, oysa karıncalar ölü bir halde, her biri boğulduğu yerde şekere yapışmıştı.

Ancak kolyenin içinde, her karınca göz için bir hayvandı.

Adina, saçı çabuk uzadığı ve saçının kulaklarını örtmemesi gerektiği için, her hafta berbere giderdi. Berbere giderken haçların, soba borularının ve bahçe kovalarının durduğu vitrinin önünden geçerdi. Tenekeci camın ardından ona el sallardı, o da içeri girerdi. Tenekeci ona gazete kağıdından bir külah verirdi. İçinde mayıs kirazları olurdu, haziranda kayısılar, yazın da üzümler; oysa bu meyveler henüz hiçbir bahçede olgunlaşmamış olurlardı. Adina o zamanlar gazete kağıdının meyveyi değiştirdiğine inanırdı.

Külahı verdiğinde tenekeci: Hemen ye, yoksa çürür, derdi. O da çabucak yerdi, meyveler o daha bunu söylerken çürüyebilirdi. Sonra tenekeci: Her lokmanın tadına varabilmek için yavaş ye, derdi.

Adina çiğner ve yutarken ateşin havyada nasıl parladığına, tencerenin dibindeki delikleri nasıl örtüp doldurduğuna bakardı. Tıkanmış delikler, vitrindeki soba boruları, bahçe kovaları ve haçlar gibi parlardı. Ateş tencereyi dağlamazsa, ölüm kıçını ısırır, derdi tenekeci.

Bir keresinde, bir öğleden sonra, Adina karınca kolyesiyle saçını kestirmeye gitmişti. Büyük aynanın önünde sandalyeye oturmuş bacaklarını sallıyordu. Berber saçını ensesine doğru taradı, tarağı gözlerine tuttu, ya karıncalar gider ya da sen onlarla birlikte toz olursun, dedi.

Köşede bir adam uyuyordu. Kucağında berberin kedisi yatıyordu. Adam bir deri bir kemikti, her sabah mezbahaya giderken köprünün üzerinde bir horoz ibiği

oluyordu. Uykudan sıçrayarak uyandı, kediyi aynanın önünden kapıya attı. Zaten bana mezbahada ölü hayvanlardan gına geldi, diye bağırdı. Yere tükürdü.

Yer kesilmiş saçlarla doluydu, birbirini tanıyan, tiriti çıkmış adamların saçlarıyla. Saçlar kuru, koyu gri, açık gri ve beyazdı. Büyük bir kafanın derisindeymiş gibi gürdüler. Saç tutamları arasında hamam böcekleri geziniyordu. Saç tutamları kalkıp iniyordu. Hamam böcekleri onları taşıdığı için, saçlar yaşıyordu. Adamların başındayken yaşamıyorlardı.

Berber makası açık çekmeceye bıraktı, bu durumda saçları kesemem, dedi, karıncalar giysilerimin içine giriyor. Gömleğini pantalonunun içinden çıkardı, kaşındı, parmaklarını çektiğinde karnında kırmızı izler kaldı. Karıncaların anasına küfretti. Mezbahadan gelen adam cesetlerin anasına küfür ediyordu. Birdenbire ayna o kadar yüksek ve çekmece o kadar derin göründü ki, Adina sandalyeden sallandırdığı ayaklarını bir çatıdan sallandırırmış gibi oldu. Dışarıya, kedinin yattığı kapının önüne fırladı. Kedi onun ardından baktı, üç tane gözü vardı.

Şekerler ağızda kıtırdıyorlardı, Adina, kediyi atmış olan adamın ne zaman öleceğini sordu. Berber ağzına bir avuç şeker attı, bir adamdan kesilen saçlar bir çuvalı doldurunca, dedi, çuval tıka basa dolunca. Çuval adamın kendisi kadar ağırlaştığında, o zaman adam ölür. Bütün adamların saçlarını bir çuvala dolduruyorum, çuval tıka basa doluncaya kadar, dedi berber. Saçları terazi ile tartmıyorum, gözümle tartıyorum. Her birinden yıllar boyunca ne kadar saç kestiğimi biliyorum, dedi. Ağırlığı gözlerimle kestirebiliyorum, yanılmam olanaksız. Adina'nın ensesini üfledi.

Kediyi atmış olan müşteri yedi ya da sekiz kez daha gelir, dedi. Bu nedenle, kedinin o zamandan beri bir şey yememesine karşın bir şey söylemedim. Yılların müşte-

risini son saç kesimleri için başka bir berbere, bilinmezliğe yollamak istemem. Ağzının köşesinden bir çizgi uzandı, yanağını kesti.

Clara örtünün yanında durmuş, yazlık bluzunu giyiyor. İşaret parmağındaki yüksük güneşte parlamakta. Bacakları kemikli, bluzun provası için bir kezliğine karnına çekilmiş. Bu, yazı seyretmekten ve güzel olmaktan başka işi olmayan kemikli bir kuşun duruşu. Yakın bıçaklı kavak çevreye bakıyor. Clara'nın tıraşlanmış koltuk altlarında tüyler uzuyor. Bunlar kollarının altında, Clara'nın sözünü ettiği adamın çenesi olmuştur. Üslubu olan bir adama, diyor, henüz rastlamadım. Bir dilek.

Clara gülüyor, bacaklarını uzatıyor; dilek, güneş tarafından kızdırılmış çatı yüzünden baş döndürücüdür. Onun kafası, kavakların yeşil bıçaklarından, çatının kenarından, bulutlardan, kentten habersizdir. Bu çatının güneşte ölü sinek taşıyan karıncalarla dolu olduğundan. Bu güneşli çatının gökyüzünde ağaçlı bir sivri köşeden başka birşey olmadığından.

Tersine ağaçlı o yazlık elbise ve bir yanağındaki fermuar, Adina'yı yıllarca elbiselerden uzak tutmuştu. Adina terzinin yanında kadınların yaşamını kumaş artıklarının ağırlığıyla ölçmeye başladı. Sık sık terziye gidiyor, oturuyor ve bakıyordu. İnatla göz kararını bütün müşterilere uyguluyordu. Hangi kadında kumaş artıklarının yakında çuvalı dolduracağını biliyordu, kadının ağırlığında, tıka basa dolu bir çuval. Mezbahadan gelen kadının, ölene kadar daha dört elbiseye gereksinim duyduğunu da biliyordu.

Clara cebinden küçük, kırmızı benekli bir yaz elması çıkarıyor ve bunu Adina'nın çenesine tutuyor. Yüksük parlıyor ve elmanın kabuğunu hafifçe kesiyor. Uzun sa-

pıyla küçük bir elma; daha, elma olması gereken yerler odunsu ve sapa gitmiş. Adina elmayı iyice ısırıyor. Tükür, bir kurt, diyor Clara. Kahverengi bir yol elmanın içine gömülüyor. Adina elmayı ve kurdu yutuyor. Bu alt tarafı bir elma kurdu, diyor, elmanın içinde büyür, elmanın kendisindendir. Elmanın içinde büyümez, diyor Clara, elmanın içine girer, bir boydan bir boya kadar yer, sonra dışarı çıkar. Onun yolu budur.

Adina yiyor, lokmalar kulağında gıcırdıyor, dışarıda ne işi var, diyor, o yalnızca elmanın kendisinin ürettiği bir şeydir, beyazdır ve elmanın beyazını yer, dışkısıyla kahverengi bir yol yapar, elmayı boydan boya bir kez yer ve elmanın içinde ölür. Onun yolu budur.

Clara'nın gözleri boyalı değil, gökyüzü boş, kavakların bıçakları dik ve yeşil yeşil duruyor. Clara'nın gözleri küçük. Gözbebekleri yanaklarından ağıza giden dümdüz yolu arıyor. Clara susuyor, örtünün üzerine uzanıyor ve gözlerini kapıyor.

Apartmanın üzerinde bir bulut duruyor, beyaz ve dalga dalga. Yazın ölen yaşlılar, yatakla mezar arasında bir süre kentin üzerinde kalırlar.

Clara ve yaz yaşlısı aynı uykuyu uyurlar. Adina elma kurdunun yolunu karnında hissediyor: Kurt cinsel organının tüylerinin arasından ve bacaklarının iç tarafından geçerek dizlerine iniyor.

ELDEKİ ADAM

Bir gölge bir kadının arkasında yürüyor, kadın ufak tefek ve çarpık çurpuk, gölge aradaki uzaklığı koruyor. Kadın otların üzerinden yürüyor ve apartmanın yanındaki bir banka oturuyor.

Kadın oturuyor, gölge ayakta kalıyor. Duvarın gölgesinin duvara ait olmaması gibi, o da kadına ait değil. Gölgeler ait oldukları nesneleri terk etmişlerdir. Onlar ilerlemiş olan geç öğleden sonraya aittirler.

Apartmanın en alt pencerelerinin önünde dalya çiçekleri yetişiyor, yaprakları iri iri açılmış, sıcak hava nedeniyle kenarları kağıda dönüşmüş. Bunlar mutfaklara ve odalara, tabaklara ve yataklara bakıyorlar.

Bir mutfak penceresinden sokağa duman çıkıyor, yanmış soğan kokuyor. Ocağın üzerinde bir duvar halısı asılı, ormanda bir geyik. Geyik, masanın üzerindeki makarna süzgeci gibi kahverengi. Bir kadın bir tahta kaşığı yalıyor, bir çocuk bir sandalyenin üzerinde durmuş ağlıyor. Boynunda bir mama önlüğü var. Kadın önlükle çocuğun yüzündeki gözyaşlarını siliyor.

Çocuk sandalyenin üzerinde durmayacak kadar büyük, bir mama önlüğü takmayacak kadar da büyük. Kadının dirseğine mavi bir leke yapışmış. Bir erkek sesi, soğanlar kokuyor, diye bağırmakta, tencerenin başında inek gibi duruyorsun, gideceğim, ayaklarımın beni taşıdığı yere kadar gideceğim. Kadın tencereye bakıyor, dumanı üflüyor. Gitsene, diyor yavaşça ve sertçe, bok püsürünü bavula doldur ve ananın bilmemnesine git. A-

dam kadını saçlarından çekiyor, eli kadının yüzüne vuruyor. Sonra kadın ağlayarak çocuğun yanında duruyor, çocuk susuyor ve pencereye bakıyor.

Sen çatıdaydın diyor çocuk, senin kıçını gördüm. Adam camdan dışarı, dalya çiçeklerinin üzerine tükürüyor. Belden üstü çıplak, göğsünde mavi lekeler. Burada görülecek bir şey yok, diyor, gözlerinin arasına tüküreyim. Tükürük kaldırıma düşüyor, içinde bir ayçiçeği çekirdeği var. İçeri gel ve dışarı bak, o zaman daha çok şey görürsün, diyor adam. Çocuk gülüyor, kadın çocuğu sandalyeden alıyor, göğsüne bastırıyor. Gülüyorsun ve büyüyorsun diyor, sen büyüyeceksin ve o beni döve döve öldürecek. Adam önce alçak, sonra yüksek sesle gülüyor. Sen de çocukla çatıdaydın, diyor kadın.

Kaldırımda adım başı tükürük, sigara izmariti ve ayçiçeği kabukları var. Sağda solda çiğnenmiş bir dalya çiçeği. Kenarda bir okul defterinden bir yaprak durmakta. Yaprağın üzerinde, mavi traktörün hızı kırmızı traktörün hızının altı katıdır yazmakta.

Bütün okul günlerinin yazıları, harfler bir sözcükte sırt üstü, ötekinde yüz üstü düşmüş. Sonra çocukların parmaklarındaki siğiller, siğillerin pisliği, gri taneli zincirleme siğiller, hindi boynu gibi parmaklar.

Siğiller eşyalar aracılığıyla da geçer, demişti Paul, her cilde geçer. Adina her gün çocukların ellerini ve defterlerini tutuyor. Tebeşir tahtada cızırdıyor, yazılan her sözcük bir siğil olabilir. Yüzlerde yorgun gözler, dinlemiyorlar. Sonra zil çalıyor ve Adina öğretmenler tuvaletinde aynanın önünde duruyor. Yüzüne ve boynuna bakıyor, bir siğil arıyor. Tebeşir parmakları aşındırıyor.

Çocukların ip gibi dizilmiş siğillerinde, sımsıkı yakalama, vurma, çiğneme, ezme, sıkıştırma, tartaklama ve

çekiştirmenin kini vardır. Delicesine tutulmak ve kaçıp gitmek vardır siğillerinde; annelerin ve babaların sinsilikleri, akrabaların, komşuların ve yabancıların. Göz şiştiğinde, bir diş kırıldığında, kulaktan kan geldiğinde yalnızca omuz silkilir.

Bir traleybüs ışıklandırılmış camlarıyla geçiyor, ortasında plili bir lastik hortum var, bir akordeon. Boynuzları yukarıda telde kayıyor, akordeon açılıp kapanıyor, plilerden tozlar uçuşuyor. Tozlar gri ve ince tüylü, akşam havasından daha sıcak. Troleybüs gidiyorsa kentte elektrik vardır. Boynuzlar ağaçlara kıvılcımlar sıçratıyor, çok alçak dallardan yola yapraklar düşüyor. Kavaklar bütün caddelere yetişiyor, alacakaranlıkta öteki ağaçlardan daha koyular.

Adina'nın önünde bir adam yürüyor, elinde bir cep feneri var. Kentte sık sık elektrik kesiliyor, cep fenerleri parmaklar gibi ele ait. Çıkmaz karanlık sokaklarda gece tek parçadır ve yürüyen biri, aydınlatılmış ayakkabı uçlarında yalnızca bir gürültüdür. Adam ampullü cep fenerini arkaya doğru tutuyor. Akşam son beyaz ipliğini de caddenin sonunda çekiyor. Vitrinde beyaz çukur tabaklar ve paslanmaz kaşıklar parlıyor. Cep feneri henüz yanmıyor, adam caddenin sonunun bir sonraki küçük sokağa açılmasını bekliyor. Cep fenerini yaktığında adam kayboluyor. O zaman o eldeki, adamdır.

Ancak hava iyice karardığında elektrik kesiliyor. Ayakkabı fabrikası uğuldamıyor, kapıcı kulübesinde bir mum yanıyor, yanında bir kol oturuyor. Kapıcı kulübesinin önünde bir köpek havlıyor, köpek görülmüyor, gözlerinin parıltısı görülüyor ve asfaltın üzerinde ayaklarının sesi duyuluyor.

Kavaklar bütün caddelerde ilerliyor. Evler iyice birbirine sokuluyor. Perdelerin arkasında ışıklı mumlar duruyor. İnsanlar çocuklarını ışığa tutuyorlar, ertesi sabahtan önce bir kez daha onların yanaklarını görmek istiyorlar.

Çalılıkların bulunduğu yerde yapraklarla baskın arasında, sıçramaya hazırdır gece. Karanlık kentte elektrik kesildiğinde gece aşağıdan gelir, önce bacakları keser. Omuzların çevresinde hâlâ başın sallanmasına ve gözlerin kapanmasına yeten gri ışık vardır. Görmeye yetmez.

Yalnızca bazen su birikintileri ışıldar, bunlar da uzun süre ışıldamaz, çünkü toprak susamıştır, yaz kuraktır, haftalarca toz içinde kalmıştır. Bir ağaççık Adina'nın sırtına sürünür. Huzursuz, beyaz çiçekleri vardır. Çiçekler ağır kokuyor, ortalığı koku sarıyor. Adina cep fenerini yakıyor, karanlığa bir daire düşüyor, bir yumurta. Bunun içinde bir gagayla bir baş beliriyor. Cep fenerinin ışığı görmeye yetmiyor, o ancak gecenin bütün sırtı değil, yalnızca yarısını yiyebileceğini kesinleştiriyor.

Apartmanın girişinde sarmaşık güller, delikli bir çatı oluşturuyor, kirli yapraklardan ve kirli yıldızlardan bir süzgeç. Gece onları kentin dışına itiyor.

KÂKÜL

Gazete pürüzlüdür, ancak diktatörün kâkülünün kâğıtta sarı bir ışıltısı vardır. Kâkül yağlanmıştır, parlamaktadır. Sımsıkı yapıştırılmıştır. Kâkül kocamandır, daha küçük bukleler diktatörün başının arkasına sıkışmak zorunda kalmıştır. Bunları kâğıt yutmaktadır. Pürüzlü kâğıtta şöyle yazılıdır: Halkın en sevgili evladı.

Parlayan şey görür.

Kâkül parlamaktadır. O hergün ülkeye bakıyor. Diktatörün gazetedeki resminin çerçevesi her gün yarım masa büyüklüğündedir. Kâkülün altında yüz, Adina iki elini, ellerinin sırtları aşağı gelecek biçimde yanyana koyduğunda, dümdüz boşluğa baktığında ve kendi soluğunu yeniden yuttuğunda, iki el büyüklüğündedir.

Diktatörün gözündeki siyahlık, başparmak herhangi bir şeyi kavramaksızın büküldüğünde, Adina'nın başparmak tırnağı kadardır. Gözdeki siyahlık her gün gazeteden ülkeye bakmaktadır.

Görme siniri ülkede dolaşmaktadır. Kentler ve köyler bazen bir araya toplanıyor, bazen birbirinden ayrılıyor, yollar tarlalarda yitip gidiyor, köprüsüz çukurluklarda ya da ağaçların önünde son buluyor. Ağaçlarsa kimsenin onları dikmediği yerde kıvranıyorlar. Köpekler başı boş dolaşıyor. Evlerin bulunduğu yerde havlamayı çoktan unutmuşlar. Bir kış postunun yerine yaz postu kuşanıyorlar, bazen ürkek davranıyor bazen de insanın beklemediği bir anda vahşileşiyorlar. Korkuyorlar, koşarken ısırmadan önce birbirlerinin alnına basıyorlar.

Sonra insanlar, ışığın gözdeki siyahlıktan çıkıp düştüğü yerde, ülkede duruyorlar ve ayaklarının altında gırtlaklarından dimdik yukarı çıkan, sırtlarından dimdik aşağı inen yerler var.

Sonra kahve, park, demirden masa ve sandalyeler de. Demir, bükülüp yapraklar, saplar yapılmış, iplik gibi beyaz ve ince. Sandalyeler yalnızca kaldırıldığı ya da itildiği zaman ağır. İnsan bunları yalnızca parmaklarla tutuyor ve elindeki demir beklenmedik bir şey olduğu için hemen suya bakıyor.

Kahvenin yanındaki yol ırmağı izliyor, ırmak da yolu. Irmağın kıyısında oltacılar duruyor, suda bir kez daha o duruyor, gözdeki siyahlık. Ve parlıyor.

Parlayan şey görür.

Kavak gölgeleri kıyıda merdivenlerden aşağı düşüyor, basamaklarda kırılıyor ve suya dalmıyor. Tramvay köprünün üzerinden geçerken, gölgeler daha küçük gölgeleri ırmağın ortalarına doğru sürüklüyorlar, diktatörün kâkülünün daha küçük bukleleri diktatörün başının arkasına itmesi gibi.

Kavak ışığı ve kavak gölgesi, bütün kent çizgi çizgi olana kadar. Döşeme taşları, duvarlar, ot demetleri, su ve banklar.

Yaz günü olmasına karşın ırmağın kenarında kimse yürümüyor, ırmağın kıyısında anlamsızca dolaşılacak bir yaz olmasına karşın.

Oltacılar çizgili yaza güvenmiyorlar. Onlar kavak gölgelerinin aşağıda, yukarıdaki gibi, bıçak olarak kaldıklarını biliyorlar.

O zaman balıklar oltaya gelmiyor, diyor oltacılar. Kavaklardan oltaların üzerine koyu bir çizgi düştüğünde, kamışları daha açık renk olan otların üzerine bırakıyorlar ve oltaları açık renk bir su hedefine atıyorlar.

Irmağın kenarındaki yolda bir kadın yürüyor. Bir yastık taşıyor, yastık iple bağlanmış, bunu iki kolunda taşıyor, dümdüz tutuyor, arkasından rüzgâr vuruyor. Belki yastıkta bir çocuk yatıyor, belki de iki uçta, iplerin o kadar sıkı bağlanmadığı yerde uyuyan iki başlı bir kundak çocuğu. Kadının kolları esmer, baldırları ise yastık gibi beyaz. Bir oltacı baldırlara bakıyor. Kadının kalçaları sallanıyor. Oltacının bakışları suya düşüyor, kavakların başaşağı duruşundan yorgun ve ufalmış. Oltacının gözleri akşamı daha bastırmadan hissediyor. Akşam günün ortasında burna yayılıyor. Parmaklar pantolon cebine gidiyor, ağıza bir sigara sokuyor. Ağzın köşesinde alev açık renk, el büyüyor ve onu örtüyor, rüzgâr geliyor.

Oltacılar ırmaktan suda boğulmuş ot, delinmiş çorap ve şişmiş külot avlıyorlar. Günde bir kez de, kamışlar eğrilip oltalar dipte sarhoşladığında yapışkan bir balık. Bu ölü bir kedi de olabilir.

Küçücük bir akşam parçası burnun üzerindeki herşeyi çalıp götürüyor. Çalamadığı şeyi de yasaklıyor. Şansı yasaklıyor, diyor oltacılar, çizgili yaz balık avlarken şansı kemiriyor.

Kavaklarda kapsüller asılı, bunlar ne tohum ne de meyve, haşarat için eğri eğri duran yüksükler; sinekler ve yaprak bitleri için. Bunlar kavaklardan düşüyor ve gazetenin üzerinde sürünüyor. Adına haşeratı parmak ucuyla diktatörün kâkülüne itiyor, sinekler kulak kepçesinin yanındaki saçı izliyorlar, yaprak bitleri açık pırıltıyı hissediyor ve ölü taklidi yapıyorlar.

Garson kız tepsiyi indiriyor, masanın üzerindeki yüzü görüyor, elmacık kemiği bir tokat indiriyor, kulağı yanıyor. Gözlerini başka tarafa çeviriyor, bunu öylesine çabuk yapıyor ki, korku şakağında mavi bir damar oluyor, bardağı alna, masanın üzerine koyuyor. Limonata sulu ve içinden sarı kabarcıklar yükseliyor, kâkül bar-

dakta duruyor. Adina kaşıkla kabarcıkları itiyor, kaşık parlıyor, limonata, parlayan şey görür. Kızgın bir iğne alında duruyor, tramvay köprünün üzerinde gidiyor, ırmakta dalgalar yaratıyor. Adina bardağı almadan kaşığı bırakıyor, eli kaşık gibi. Adina, Clara ile Paul'ü bekliyor. Başını çeviriyor.

Kahvenin düz çatısının ardında bir park uzanıyor, sivri damlar var arkada. Burada müdürlerin, müfettişlerin, belediye başkanlarının, istihbarat görevlilerinin ve subayların sokakları var. Rüzgârı çarptığı zaman korkutan siyasal gücün bulunduğu sessiz sokaklar. Rüzgârın eserken burgaçlanmadığı. Gümbürderken bir dalı kırmaktansa kendi kaburgalarını kırmayı yeğlediği. Kurumuş yapraklar yollarda sürükleniyor, adımların ardından hemen izleri örtüyor. Burada oturmayan, buraya ait olmayan biri buradan geçtiğinde bu sokaklar için o kişi bir hiçtir.

Siyasal gücün sessiz sokakları parkta dalları çatallayan ve dinlemeleri için yapraklandıran; ırmağın yanında yolu takırtıyla uzatan; her iki kıyıda, biçilmiş otların içinde adımları güşeyleştiren; dizi alıp gırtlağa çıkaran esintide duruyor. Yürüyenler burada dikkati çekmek istemiyorlar, dik ve yavaş yürüyorlar. Ve yine de koşuyorlar, acele ediyorlar. Sonra yürüyenler köprünün üzerine geldiklerinde, kent onları kayıtsız gürültülerle boğuyor. Geniş bir soluk alıyorlar, tramvay çınlıyor, alnı ve saçları sessizlikten çekip çıkarıyor.

Sessiz sokakların efendileri evlerde ve bahçelerde hiç görünmezler. Çamların ardında, taş merdivenlerde uşaklar dolaşır. Uşakların ayakları çimenlere bastığında, otların ezilmemesi için barsaklarını boyunlarına çekerler. Çimleri biçerlerken gözlerinin aklarında bir ayna durur, bu aynada orak ve tırmık, makas ve tarak gibi parlar. Uşaklar elleri kavramak için uzandığında gölge yaptığı için derilerine güvenmezler. Kafatasları onların

kirli ellerle, kirli sokaklarda doğmuş olduklarını bilir. Ellerinin şimdi sessizlikte temizlenmiyeceğini. Yalnızca yaşlanırlar. Uşaklar efendilerin buzdolabının içine baktıklarında gözler dehşete kapılır, çünkü dikdörtgendeki ışık ayaklarına düşer. Duvar saati tiktak eder, perde kabarır, yanakları onlar düşündükçe soğuktan donar. Et selofana sarılmıştır, selofan kırağı ile kaplıdır, beyaz kırağı, bahçedeki taş gibi, mermer gibi.

Sessiz sokakların bahçelerinde takkeli bahçe cüceleri olmaz. Bahçelerde hüzünlü taşlar durur, başlarına kadar yalınayak. Çıplak martılar, kara gömülmüş köpekler gibi beyaz ve kanatsız çıplak melekler, kara gömülmüş çocuklar gibi. Kışın don güneşte kaldığında, kar burada da sararır ve erimeden yarılır.

Uşaklar evlerin altında bodrumlarda otururlar. Geceleyin uykuda, yukarıdaki döşemenin üzerinde değil, tesbih böcekleri ve farelerin yanında dolanırlar. Hizmetçilerin kocaları toprağın altına gitmişlerdir, hizmetçilerin çocukları büyüyüp evden çıkmışlardır. Hizmetçiler duldur.

Adina'nın okulundaki bir öğretmen bir hizmetçi kızıdır. Yuvarlak bahçenin ardındaki sarı evde annem hizmetçidir, demişti öğretmen Adina'ya. Irmağın öteki kıyısında, işaret parmağını başından yukarıya kaldırarak Adina'ya evi göstermişti. Gözleri cansızdı, ya da yalnızca gün çok soğuk ve su yakında olduğu için bakışları donuklaşmıştı. Yukarıda köprünün üzerinde kıkırdadı, tramvay geçti, kıkırdamasını ezdi. Akşamleyin, dedi hizmetçinin kızı, hava karardığında, bey eve gelir, subaydır, günlerini Özgürlük Meydanı'ndaki orduevinde içki içmekle geçirir. Akşamleyin yol onu bulur, o yolu değil. O yola çıkmadan önce garson kızlar şapkasını

ters olarak başına koyarlar. Böylece evin yolu onu bulana kadar sallana sallana yürür, şapkasının siperliği ensesinde. Akşamları, diyordu hizmetçinin kızı, bu evde hep aynı şey olur: TUNA DELTASI. Katedralin kulesinde çan çalıyordu, hizmetçinin kızı yukarı baktı, güldü, güldü, çanın vuruşu dilinde asılı kaldı. Vitrinlerde Adina bir kez daha suyun yakınlarda olduğunu hissetti. Hizmetçinin kızı eğildi, ayakkabılarına alttan baktı. O anda taban gözlerinde durdu, topukları hoşuma gitmiyor, dedi. Ağzı çarpıldı, TUNA DELTASI, dedi ve yeniden subay konusuna döndü.

Subay, arslanların arasından merdivenleri çıkarken karısı çizmelerin sesini duyar. Anneme TUNA DELTASI, der. Annem mutfaktan sıcak su dolu bir kap alır, banyoya götürür. Suyu yerde duran bir tasa döker. Tas ağzına kadar dolana ve su ılıyana dek soğuk su döker. Subayın karısı antrede bekler. Anahtar dışarıdan çevrilip kapıyı açmadan o içeriden açar. Kocasının elinden evrak çantasını, başından şapkasını alır ve TUNA DELTASI der. Subay homurdanır, başını sallar. Karısının peşisıra odadan geçerek banyoya gider. Karısı klozet kapağının üzerine oturmuştur bile, çizmelerini çıkarır ve kapının önüne koyar. Kadın, leyleği dışarı çıkar, der. Subay üniformanın pantolonunu çıkarır, karısına verir, kadın pantolonu katlar, koluna ardar. Subay külotunu çıkarır, açılmış bacaklarla leğenin üzerine oturur, kendini dizlerinin üzerine bırakır, aynanın üzerindeki mavi çinilere bakar. Cinsel organı suya sallanmıştır. Yumurtaları suya gömülürse karısı, iyi, der. Yumurtalar suyun üzerinde yüzerse, kadın ağlamaya başlar ve bağırır, içini boşaltmışsın, çizmelerin bile pörsümüş. Subay başını dizlerinin arasına eğer, yüzmekte olan yumurtalarına bakar, yemin ederim, der, sevgilim, yemin ederim.

Hizmetçinin kızı mantosuna sürünen çıplak çalıya baktı, onun ne üzerine yemin ettiğini annem bilmiyor,

dedi, ayna buğulanmıştır ve o yeminini tekrarlar. Karısı çoktan susmuştur, sonra o ağlamaya başlar. Onunki yalnızca yakarmadır, kadınınki daha fazla bir şeydir. Annem oturma odasında oturur, sandalyesi uzun masanın sonundadır. Banyoya bakar, gözlerinin dibine kadar utanır. Titreyen ellerini masanın altına saklar. Annem terliğini oynattığında kadın, Lenuza, sen kalıyorsun, der. Ve subaya, leyleğini külotuna sok, der. Subay ayağa kalkar, külotunu giyer. Kadın kolunda pantolonla oturma odasında yürür, her defasında masanın kenarına tutunur, sonra da annemin omzuna. Anneme, Lenuza, toparla, der, yeniden bir merdiven trabzanına tutunur gibi masanın kenarına tutunarak yatak odasının kapısına gider. Subay çizmeleri elinde onu izler.

Hizmetçinin kızı ellerine ağzından sıcak hava üfledi. Mantomun cepleri yok, dedi, hanımdan geldi. Annem banyoyu toplar ve ışığı söndürür. Aslında bütün bunlara inanmıyorum, dedi hizmetçinin kızı, parmaklarını mantosuna sürttü, tırnakları düğmelere çarptı, taşlar taşlara çarpıyormuş gibi bir gürültü çıktı.

Annem asla yalan söylemez, dedi hizmetçinin kızı, yatak odasının kapısının ardında subay horlar, karısı bir şarkı mırıldanır:

Vadideki güller
Yeniden açıyorlar
Yeniden öylesine güzel
Vadideki güller

Annem şarkıyı biliyor, kadın bunu her sabah mutfakta söylüyor. Annem parmaklarının ucunda yürüyor, ancak döşeme gıcırdıyor. Kadın kulak veriyor ve annem antrede kapının önünde durduğunda, Lenuza, iyi kilitle, diyor. Kadın, taştan yapılma meleğin geceleyin evin içinde dolaşmasından korkuyor, dedi hizmetçinin kızı. Bu ne-

denle arslanlar var. Kadın bazen anneme, benim arslanlarımın arasından onun meleği geçemez, diyor. Subay meleği karısının aslanlarına karşı almış. Melek de arslanlar da aynı mermerciden, diyor annem, bunlar birbirine birşey yapmaz. Subay bunu biliyor, dedi hizmetçinin kızı, kadın bilmiyor. Sabahleyin subay şapkasını ve çizmelerini giydiğinde, karısı antrede üniformasının ceketini fırçalar. Subay ağır ağır eğilir ve evrak çantası alır, kadın da eğilir ve fırçalar. Fırça o kadar küçüktür ki annem burada çalışmaya yeni başladığında, kadının elindeki fırçayı göremezmiş. Annem, hanımın subayın ceketini sıvazlarken elinin hareketine şaşırırmış. Sonra bir keresinde fırça elinden düşmüş. Kadının elleri çok küçükmüş, annem o zaman kadar kadının ellerinde görünmeyen bir şeyi tutamayacağına inanırmış. O çok iri yarı, o kadın, dedi hizmetçinin kızı, böylesine iri yarı bir kadında böylesine küçük eller hiç görmemiştim. Subay gidince kadın pencerede durup onun arkasından bakıyor. İki ev boyu, sonra subay gözden kayboluyor ve kadın onu yeniden köprünün başında, bir kez de köprünün üzerinde görünceye kadar beklıyor. Kadın, özellikle sabahleyin, adam tam ayıkken köprünün üzerinde başına bir şey gelmesinden korktuğunu, söylüyor.

Sonra bir de parfüm şişesiyle ilgili bir öykü var, dedi hizmetçinin kızı. Kadın onu gizlice çantasında taşıyormuş, yıllardır şişe boşmuş. Cama bir gül oyulmuş, kapağı bir zamanlar altın yaldızlıymış, ancak sürekli taşınmaktan yaldızı çıkmış. Kapağın kenarına Kiril harfleri oyuluymuş, şişede bir Rus parfümü olmalı. Yıllar önce kendisinden hiç söz edilmeyen bir Rus subayı varmış evde, mavi gözlü biri. Çünkü kadın bazen en güzel subayların mavi gözlü olduklarını söylermiş. Kocasının gözleri kahverengiymiş ve bazen kadına yine leş gibi gül kokuyorsun dermiş. Şişeyle ilgili özel bir şey olmalı, hüzünlü bir şey, dedi hizmetçinin kızı, alt dudağını ıslattı

ve dilinin ucunu ağzının kenarından çekmedi. Bir dileğin kapısını açan ve bir kapıyı kapayan birşey olmalı, dedi kız, çünkü kocasının yokluğu değil, boş parfüm şişesini taşımak kadını yalnızlaştırıyor. Bazen annesine, sanki kadının başı boynundan aşağıya, içine gömülüyormuş gibi, sanki içinde gırtlağından ayak bileklerine kadar merdivenler varmış ve kadın başıyla bu merdivenlerden aşağı iniyormuş gibi geliyormuş. Belki annem bodrumda oturduğu için, dedi hizmetçinin kızı. Subayın karısı yarım gün boyunca masa başında oturuyormuş ve gözleri bomboşmuş, kurumuş ayçiçekleri gibi. Hizmetçinin kızı buruşuk bir mendille kızarmış burun deliklerini sildi, mendili bir kartopu gibi çantasına geri koydu. Söylediğine göre kadın, annesine her yılbaşı hakiki kuzu derisinden bir çift terlik alırmış ve her hafta da çekirdek kahve, Rus çayı verirmiş.

Bunları ben alırım, dedi hizmetçinin kızı, çünkü annem para biriktiriyor. Yalnızca terlikleri, kadın göreceği için annem bana veremiyor. Bir öncekileri ortadan kaldırmayı başarmış, postacının köpeği onları sürüyüp durdu, giyilmeyecek hale getirdi demiş. Postacı bunu yadsımış, ama hiçbir şey kanıtlayamamış.

Okuldaki göreve, dedi hizmetçinin kızı, annemin aracılığıyla, subayın karısı sayesinde geldim.

Irmağın kıyısında iki oltacı yanyana duruyor. Biri kasketini başından çıkarıyor, saçları basılmış, başının arkasında bir iplik var. Açık başına beyaz saçtan bir kasket giymiş gibi. Öteki oltacı ırmağa kabuklar tükürüyor, kabuklar yüzüyor, içleri beyaz, dışları siyah. Başı açık ama şapkalı gibi olana bir avuç günebakan çekirdeği uzatıyor, ye, diyor, ye de vakit geçsin. Başı açık olan çekirdeklerle dolu eli itiyor, bunlar karpuz çekirdeği gibi,

diyor. Cepheden eve döndüğümde burada evdekilerin yediği herşey benim için bir mezarlıktı. Sucuk, peynir, ekmek, hatta süt ve salatalık bile vardı mutfak dolabının kapısının ardında, kapakların altında, bir mezar. Şimdi, yıllar ve günler sonra, bilemiyorum, dedi. Eğildi, bir çakıl taşı aldı, elinde evirdi çevirdi, sağ gözünü kıstı. Taşı ırmağa attı, öyle attı ki taş suya değdi ve sekti, dört kez suya değdi ve dört kez sekti. Taş suya gömülmeden önce suyun üzerinde dans etti. Tiksinti geçti, dedi, ancak ben karpuzların içinden korkuyorum. Günebakanlı oltacı başını eğdi, ağzı ince, gözleri çekik. İki kamışı da açık renk otların üzerine koydu.

Güneş yükselmiş, kentin üzerinde duruyor. Kamışlar gölge yapıyor, ikindi, olta kamışlarının gölgesine yaslanıyor. Eğer devrilirse, diye düşünüyor Adina, eğer gün kayarsa, kentin kenarındaki tarlalarda derin çukurlar açar, mısırlar kırılır.

Oltacılar konuşmadıkları zaman hareketsiz duruyorlar. Birbirleriyle konuşmadıkları zaman yaşamıyorlar. Susmalarının bir nedeni yok, yalnızca sözcükler kesiliyor. Katedralin kulesinde saat ilerliyor, çan çalıyor, o zaman bir saat boşu boşuna geçmiş oluyor, bu gün de olabilir yarın da. Bunu ırmak kıyısında kimse hissetmiyor, vurma sesi suda yavaşlıyor, inliyor, sonunda kesiliyor.

Gökyüzünün sıcağında oltacılar günü ölçüyor ve daha başka bölgelerdeyken tel fabrikasının dumanında yağmuru görüyorlar. Omuzlarındaki yanmadan güneşin ne zamandır yükseldiğini, ne zamandan itibaren inmeye başladığını, kırıldığını hissediyorlar.

Irmağı tanıyan kişi, gökyüzünü içeriden görmüştür, diyor oltacılar. Kentte hava kardığında, kuledeki saat bir süre zamanı ölçemez. Kadran beyazlaşır, bir ışık ayrılır ve parka düşer. O zaman akasyaların ince dişli yaprakları taraklar gibi görünür. Akrep ve yelkovan sıçrar, akşam onlara inanmaz. Beyaz ışık uzun süre kalmaz.

Beyaz ışık kaldığı sürece oltacılar yanyana karınüstü yatarlar. Irmağa bakarlar. Dediklerine göre, ırmak beyaz ışık kaldığı sürece tanıdıklarına gökyüzünü içinden gösterirmiş.

Oltacılar ırmağa uzun süre bakmıyorlar, bir göz attıktan sonra yüzlerini otlara gömüp bacakları titreyene kadar gülüyorlar. Başı açık kasketli oltacı gülmüyor. Öteki gülmemesine karşın neden bacaklarının titrediğini sorduğunda, yüzümü otlara gömdüğümde çıplak beynimi suda görüyorum, diyor.

Kahvede, son masanın yanında bir Çingene çocuğu duruyor. Boş bir bira bardağını kafasına dikiyor, ince bir köpük yavaş yavaş ağzına süzülüyor, köpük dudaklarına değmeden çocuk yutkunuyor. İçmeyi bırak, diyor Adina, senin ağzın yok, alnınla içiyorsun. O bunu yüksek sesle söylüyor, çocuk masasının yanında duruyor, bana bir şey var, diyor ve elini gazetenin üzerine uzatıyor. Adina bardağın yanına bir *ley* koyuyor, çocuk elinin altındaki parayı masadan çekiyor. Tanrı, diyor, güzelliğini, şansını daim etsin. O Tanrı'dan söz ediyor ve Adina onun yüzünü güneşte görmüyor, yalnızca iki açık sarı göz. Limonata iç, diyor.

Bardağın içinde bir sinek yüzüyor, çocuk bunu kaşıkla çıkarıyor, yere üflüyor, kaşığı pantolon cebine koyuyor.

Schoschoj, diye bağırıyor garson kız.

Schoschoj Çingenelerin dilinde tavşan demek, demişti Clara, Çingeneler tavşandan korkarlar. Çingeneler boş inançtan korkarlar, demişti Paul, daha da fazlası, onlar her zaman korkarlar.

Paul hastaneden taburcu olan yaşlı bir Çingene'ye yiyebileceği şeyleri belirten bir pusula yazmış. Adam okuma bilmiyormuş. Paul ona pusulada olanları okumuş. Burada TAVŞAN ETİ de yazılıymış. Bu pusulayı alamam, demiş adam, siz bir beyefendisiniz, bana başka bir pusula yazın. Paul TAVŞAN ETİ'nin üzerine bir çizgi çekmiş, adam başını sallamış. O hâlâ orada yazılı, demiş, siz doktorsunuz, beyefendi değilsiniz. İçinizde yüreğin nasıl çarptığını anlamadınız. Tavşanda toprağın yüreği çarpar, biz bu nedenle Çingene'yiz, bunu anladığımız için, efendim, bu yüzden koşmak zorundayız.

Çingene çocuğu çizgili kavakların arasında koşuyor, tabanları sırtına değiyor. Garson kız tabanların peşinden koşturuyor. Günebakan çekirdiği yiyen oltacı tabanların ardından bakıyor. Suyun üzerindeki çakıl taşı gibi, diyor.

Çalılıkta rüzgâr esiyor, oğlanın gözleri yapraklarda. Garson kız otların içinde duruyor, soluk soluğa ve kirpikleriyle pusuda, bütün yapraklar yelpazeleniyor, çocuğu görmüyor. Boynunu büküyor, sandallarını çıkarıyor, ağır ağır kahveye geri dönüyor, çizgili kavakların arasında küçük adımlarla, taşlarda yalınayak. Elinin altında sandallarının gölgesi asılı. Gölgeden topukların ne kadar yüksek, şeritlerin ne kadar ince olduğu, garson kızın yüzüğünün altında, taşta tokaların nasıl parladığı görülebiliyor. Beni kovala, daha kârlı çıkarsın, diyor, günebakanlı oltacı, ayakkabıların olmayınca bacakların kalın görünüyor, yüksek ökçeli ayakkabılar olmayınca bir köylüsün.

Karpuzlardan korkan oltacı kaşındı, savaşta, dedi, küçük bir köydeydim. Adını unuttum. Bir camdan içeri baktım, içeride bir kadın dikiş makinesinin başında o-

turuyordu. Beyaz bir dantel perde dikiyordu, perde yere sarkmıştı. Kapıyı çaldım ve SU, dedim. Kadın kapıyı açtı, perdeyi önü sıra kapıya sürükledi. Su kovasında bir kepçe asılıydı. Kepçeleri peş peşe boşalttım, su içerken de kadının baldırlarını görüyordum, kalın ve beyaz. Yalnızca su kovasına bakıyordum, onu suyun içinde tümüyle çıplak gördüm. Su soğuktu ve damağım sıcaktı, boynum kulaklarımda çarpıyordu. Beni yere çekti, elbisesinin altında külodu yoktu. Danteller batıyordu, karnının dibi yoktu. Hiçbir şey söylemedi. Bunu sık sık düşünürüm, sesini hiç duymadım. Ben de bir şey söylemedim. Yeniden sokağa çıktığımda kendi kendime SU dedim.

Günebakan çekirdekli oltacı gömleğinin eteğinden bir ipliği ısırıp kopardı, bunun nedeni baldırlar, dedi. Ben üzerinde yatarken karım öyle inliyor ki, gece yarısı komşular duvara vurup, onu dövmeyi kes, diye bağırıyorlar. İniltinin arkası boş, bunu çoktandır biliyorum, geceliğinin altında her şey soğuk, yalnızca ağzı bağırıyor. Onun üzerinde yatıyorum ve karanlığa alışıyorum, faltaşı gibi açılmış gözlerini görüyorum, daha yukarıda alnını, ay gibi gri sarı ve sarkık çenesini. Ağzını nasıl çarptığını görüyorum. Burnumla açılmış gözlerine vurabilirdim, yapmıyorum. O bir dolabı kaldırmaya çalışan biri gibi inliyor, hoşlanan biri gibi değil. Kaburgaları öyle sert ki, kalbi kuruyor, bacakları her gün biraz daha inceliyor. Ayak bileklerinin üzerinde, baldırlarında hiç et yok. Bütün vücudunun eti karnında toplanıyor, kanrı yuvarlaklaşıyor ve yağlı bir koyununki gibi geriliyor.

Oltacı ayakkabısını çıkarıp çeviriyor, sallıyor ve yere bir kiraz çekirdeği düşüyor. Bazen ay tavanla duvar arasında odanın köşesinde duruyor, diyor. Vitrindeki şarap kadehlerinin desenini görüyorum ve halının saçaklarını. Gözlerimle halının saçaklarını izliyorum, o günü kafamdan geçiriyorum. Başı açık oltacı bir ot ko-

parıyor, sapını ağzına sokuyor, çiğniyor, otun sapı sallanıyor. Günü kafadan geçirmek, diyor günebakanlı oltacı, uzun sürmüyor, kavaklar, ırmak. Bu akşam daha uzun sürecek, bu akşam garson kız var.

Ağzında ot iliştirmiş olan oltacı gülüyor ve Çingene çocuğu, diyor. Bu akşam daha uzun sürecek, diyor günebakanlı oltacı, ve uykuya dalmak bundan da uzun sürecek. Dışarıda cırcır böceklerini duyuyorum. Yatak sallanıyor. Cırcır böcekleri ötüyor, koyu renk bir iplik bağlıyorlar, huzurumu bozuyorlar. Apartmanın altında olabilirler. Solumayı kesiyorum, cırcır böceklerinin apartmanı sırtlayıp otların arasından, uzun yolu aşarak Tuna'ya taşıdıklarını hissediyorum. Uykuya daldığımda düşümde apartmandan sokağa çıktığımı görüyorum. Ortada sokak yok. Pijamamla, yalınayak suyun kenarında duruyor ve üşüyorum. Kaçmalıyım, Tuna üzerinden Yugoslavya'ya kaçmalıyım. Ve yüzme bilmiyorum.

Irmağın öbür kıyısında iki adam bir sıranın üzerinde oturuyor. Üzerlerinde takım elbise var. Kulakları ışıktan saydam, yapraklar gibi yanyana duruyorlar. Biri kırmızı mavi benekli bir kravat takmış. Sıranın ucunda bir gölge var, bir manto olabilir, kolsuz, yakasız, cepsiz. Işık bir sonraki dala ulaştığında artık var olmayan bir şey. İki adam günebakan çekirdeği yiyorlar. Kabuklar hızla suya uçuyor. Rüzgâr dalı kaldırıyor, manto ufalıyor.

Başı açık adam göz ucuyla iki adamı gösteriyor, ağzındaki otu tükürüyor. Şu karşıdaki kuşları tanıyor musun, diye soruyor. Ben gerçekten yüzemem, diyor günebakanlı oltacı. Omuz silkiyor. Yavaş sesle konuşuyor.

Bir keresinde düşümde Tuna'yla birlikte karımı da görmüştüm, diyor. Suyun kıyısına geldim, o çoktan oradaydı. Beni tanımadı. Bana bir yabancının bir yabancıya sorduğu gibi, sen de mi kaçmak istiyorsun, diye sordu. Çakılların ve suyun aksi yönüne gitti. Orada söğüt ve fındık ağaçları vardı. Su yarılıyor, daha bir şeyler yemeliyim, diye bağırdı. Ağaçların altını araştırdı. Burada yalnızca ırmak otları bulunduğundan dalları yokladı, fındıkları sapları ve yapraklarıyla kopardı. Fındıklar henüz yenecek kadar olgunlaşmamıştı, yeşil kozaları hâlâ üzerlerindeydi. O bunları yuvarlak bir taşla kırıyordu. Yiyordu ve ağzından süt akıyordu. Başımı çevirdim, suya baktım. Aziz Babamız, sen gökte ve yerdesin dedim. Her sözcüğümde taşın ağzımda sağa sola çarptığını duyuyordum. Duama devam edemedim, çılgın gibiydim. Tanrı taşı ve fındıkları dinliyordu, beni değil. Karıma döndüm, sesim gözlerime batacak kadar yüksek sesle bağırdım, buraya yanıma gel, kaçamıyorum, yüzemiyorum.

Diktatörün alnında bir yaprak biti duruyor ve ölü taklidi yapıyor.

Adina sık sık bir kahveye gelir, çünkü burası ırmak kıyısındadır, çünkü park her yıl bir kol boyu daha büyür ve yarım yıllık ağaç ilerlemiş yaz aylarında bile açık renk ve yumuşaktır. Çünkü eski dallarda, geçmiş olan yılın hâlâ sallandığını görür. Yazın hemen bitmemesi için, kabuk koyu renk ve serttir, yapraklar da kaba çizgilidir. Don başladığında Ekim ayı gelmiştir. Yaprakları bir gecede keser, bu bir kaza gibidir.

Parkta korkunun soluğu dolandığından insanın kafası ağırlaşır, başkalarının söylediği ve yaptığı herşeyde kendi yaşamını görür. İnsan asla düşündüğünün sesli bir cümle mi yoksa boğazında bir düğüm mü olduğunu bilemez. Ya da yalnızca burun kanatlarının mı açılıp kapandığını.

Korkunun soluğunda insanın kulağı delik olur.

Tel fabrikasının bacalarından duman çıkıyor, parçalanıyor, sonunda yalnızca yaz yaşlılarının görüntüsü kalıyor.

Adina korkunun soluğuna alıştığında kendi dizi sandalyeden daha farklı bir duygu verir. O zaman gücün mekânı olan sessiz sokaklar köprünün üzerindeki tramvaya son vagon olarak asılırlar. Kentin içlerine doğru çekilirler, varoşun, uşakların pis sokaklarının içlerine doğru. O zaman kurumuş çamurda çocukların evi terkedecek kadar büyümüş ve kocaların toprağın altına girmiş oldukları görülür. Pencereler eski gazetelerle kapanmış ve dullar elleri önde, gücün mekânı olan sokaklara kaçmışlardır.

Kahvede uzun süre oturulduğunda korku hafifler ve bekler. İnsan yarın tekrar geldiğinde nereye otururşa o çoktan oradadır. Korku kafadaki bir yaprak bitidir, çekip gitmez. İnsan uzun süre otururşa ölü taklidi yapar.

Clara sandalyeyi sallıyor, elbisesini kaldırıyor, bacaklarının tüyleri yeni alınmış, cildi her gözenekte kırmızı bir çil belirecek kadar pürüzsüz. Dün Mara'nın tel kangallarını sayması gerekiyordu, diyor, bugün müdür onu yanına çağırmış, pencerenin önünde durmuş ve tel kangallarını saymıştı. Mara saymayı bitirdiğinde müdür geyik gibi bacakların var, demişti. Mara kızarmış ve teşekkür ederim, demişti. Ve müdür bir geyik gibi tüylü, demişti.

Suda dört kadın bir botta kürek çekiyor, kollarındaki kaslar göbek gibi. Beşinci kadın ağzına bir boru tutmuş, kürekçilere bakmadan boruya bağırıyor, suya bağırıyor.

Clara çizgili kavakların arasından kente gidiyor. Ayakkabıları ırmağın kenarında takırdıyor. Kâkül borudan çıkan bağırtıların, Clara'nın adımlarının arasına girdiğini görüyor.

Başı açık kasketli oltacı ıslıkla bir şarkı tutturmuş.

Kırmızı mavi benekli kravatlı adam sıradan kalkıyor, yürürken kravatını ceketinin içine sokuyor, yürürken bir günebakan kabuğunu ırmağa tükürüyor, merdivende yürürken taranıyor. Köprünün üzerinde duruyor, Clara'nın bacaklarını izliyor, Clara'nın yazlık elbisesi uçuşuyor. Adam yürürken bir sigara yakıyor.

Adina beyaz bir zarf açıyor, Paul gazeteyi yüzüne tutuyor, başparmağının tırnağı yarılmış. İşaret parmağının cildi sarı, burada sigara içmekten bir tütün yaprağı oluşmuş. Mektup Liviu'dan, üzerinde iç içe girmiş iki evlilik yüzüğü bulunan bir davetiye bu.

Liviu, Paul'ün okul arkadaşı, iki yıldır Tuna'nın toprağı soyutladığı, tarlaların gökle bütünleştiği ve çiçeklerini dökmüş devedikenlerinin Tuna'ya beyaz yumaklar savurduğu Güney'deki küçük bir köyde öğretmen. Köyde çiftçiler kahvaltıdan önce içki içip tarlaya gidiyorlar, demişti Liviu. Ve kadınlar kazları yağlanmış mısırla dolduruyorlar. Polisin, rahibin, muhtarın, öğretmenlerin ağızlarında altın dişler var.

Rumen çiftçileri çok az şeyleri olduğundan aşırı yiyip içerler, demişti Liviu ve çok şey bildiklerinden çok

az konuşurlar. Aynı şeyleri yeseler, içseler bile yabancılara güvenmezler, çünkü yabancıların altın dişi yoktur. Yabancılar burada çok yalnız kalır, demişti Liviu.

Liviu'nun köyden bir öğretmenle, oralı bir kadınla evlenmesinin nedeni budur.

BİR PARÇA EKMEK KADAR İYİ BİR İNSAN

Bir adam yolun kenarında bir atın yanında yürüyor. Islıkla bir şarkı tutturmuş. Şarkı adımlarından daha yavaş, atın toynakları tempoyu bozmuyor. Adam yürürken yere bakıyor. Toz her sabah günden daha eskidir.

Adına şarkıyı tabanlarında hissediyor, alnında adamın ağzı şarkının sözlerini söylüyor:

Eziyor da eziyor beni düşüncesi
Evimi ve tarlamı satmanın

Küçük bir adam, ince bir ip, büyük bir at.

Bir at için ince bir ip bir adam için kalın bir ip olur. Bir iple bir adam asılmış biridir. Tıpkı dokunulmamış yıllardan, varoştan gelen tenekeci gibi.

Günün birinde o soba boruları, bahçe kovaları, mezarlık haçlarıyla dolu vitrininin önünden tramvay her günkü gibi geçerken asılmış biriydi.

Yolcular camların ardında duruyorlardı ve yakında paskalya olacağı için her birinin kolunda bir kuzu vardı.

Ateş artık tencereleri dağlamıyordu, ancak ölüm tenekecinin her zaman söylediği gibi kıçını ısırmamıştı. Onu bulduklarında ölüm boynunu sıkmıştı.

Az sayıdaki parmakları bir ip almış ve bir ilmik atmıştı. Mezbahada çalışan ve berberin kedisini kapının önüne fırlatan adam bulmuştu onu. Tenekeciye bir soba borusu ısmarlamış ve bunu almaya gitmişti. Berber-

den geliyordu. Saçı yeni kesilmiş, çenesi yeni tıraş olmuştu, bitki yağı kokuyordu. Berber bu kokuya lavanta diyordu, ancak tıraş ettiği bütün erkeklerin yüzü parlıyor ve adamlar ot kokuyordu.

Ot kokan adam asılmış adamı bulunca, iyi bir zanaatçı ama üstünkörü iş yapıyor, dedi.

Çünkü tenekeci eğri asılıydı, yere o kadar yakındı ki, eğer isteseydi ayak parmakları üzerinde durur ve kendini kurtarabilirdi.

Ot kokan adam asılmış adamın başının üzerine uzandı, iyi ipe yazık olmuş, dedi. İpi kesmedi, ilmiği gevşetti, tenekeci yere düştü. Adam düşerken deri önlük büküldü. Asılan adam bükülmedi, omzu yere vurdu, başı havada dümdüz durdu. Ot kokan adam düğümü çözdü, ipi baş parmağıyla işaret parmağının arasından, elinin ayasından geçirerek dirseğinin çevresinde sardı. Kısa ucunu düğümledi, ip mezbahada işe yarar, dedi.

Terzi bir kerpetenle yeni, pırıl pırıl çivileri önlüğünün cebine soktu. Boynunu büktü, masada duran çalar saatin üzerine gözyaşları damlıyordu. Çalar saatin kadranının üzerinde bir lokomotif gidiyordu ve tiktak ediyordu. Terzi akreple yelkovana baktı ve bir bahçe kovasına uzandı, bunu mezarı için alıyorum, dedi. Ot kokan adam, bilmiyorum, dedi. Soba borusunu arıyordu.

Sonra berber, bir saat önce tenekeci bendeydi, onu tıraş ettim, dedi. Daha kurumadan kendini asmış. Berber bir eğeyi önlüğünün cebine soktu. Ot kokan adama baktı, asılanın ipini kesen kendi ipini bağlarmış, dedi. Ot kokan adam, koltuğunun altında üç soba borusu tutuyordu ve ipi gösterdi, bak ip kesiksiz.

Adina yerde, asılı adamın yanında lehimlenmiş tencerelerden oluşan bir yığın gördü. Tencerelerin içindeki emayenin rengi değişmiş ve çatlamıştı. Maydanoz, kereviz, soğan ve sarmısak, domates ve salatalık. Yazın topraktan fışkıran ne varsa hepsinin renginden bir renk al-

mış bir diş, bir dilim, bir yaprak duruyordu. Bütün varoş bahçelerinin ve tarlaların sebzesi, bütün iç avluların ve ahırların eti.

Doktor geldiğinde, hepsi sanki korku şimdı başlıyormuş gibi tenekeciden birer adım uzaklaştılar. Sanki ölümü doktor getirmiş gibi suskunluk her yüzü çarpıttı.

Doktor tenekeciyi soydu ve tencerelere baktı. Ölü elleri çekiştirerek, iki elinde üçer parmağı olan bir insan nasıl lehim yapabiliyor, dedi. Doktor tenekecinin pantolonunu yere attığında cebinden iki tane kayısı düştü. Bunlar artık tencereleri dağlamayan ateş gibi sarıydı, yuvarlak ve düzgündü. Kayısılar masanın altına gittiler ve giderken parlıyorlardı.

İp her günkü gibi tenekecinin boynundaydı, ancak buna nikah yüzüğü asılı değildi.

Birkaç gün ve gece hava ağaçların altında keskin keskin koktu, Adina boş ipi duvarlardaki çatlaklarda ve asfalttaki yarıklarda görüyordu. İlk öğleden sonra terzi kadını, ilk akşam da ot kokan adamı düşündü. Bundan sonraki gün berberi, alacakaranlık basmadan akşamı yutan gecede Adina doktoru düşündü.

Tenekecinin ölümünden iki gün sonra Adina'nın annesi pancar tarlalarının arasından beyaz duvarları varoşa kadar parlayan köye gitti. Paskalya olduğu için bir kuzu satın aldı. Koyunların olduğu köyde Adina'nın annesi kendisi asmış olan adamın yanında bir çocuğun olduğunu duydu. Yabancı, dışardan gelmiş bir çocuk, diyorlardı köydeki kadınlar, tenekecinin boynundan evlilik yüzüğünü çalmış. Yüzük altındı, bunu satıp tenekeci için bir tabut örtüsü alınabilirdi. Oysa böyle alet masasının çekmecesindeki para ancak kaba, daracık bir tahta sandığa yetti. Bu bir tabut değildir, diyorlardı, ancak tahtadan bir elbisedir.

Atlı adam cadde kenarında duruyor, geçen bir otobüs onu gözlerden gizliyor. Sonra otobüs gidiyor, adam

toz içinde kalıyor, at onun çevresinde dolanıyor. Adam bacaklarını ipin üzerinden kaldırıyor, ipi bir ağaç gövdesine doluyor, düğümlüyor. Ekmek kuyruğunda bekleyenleri itip kakarak dükkan kapısından içeri giriyor.

Adam, başı bağıran başların arasında kaybolmadan önce geriye bakıyor. At toynaklarını kaldırıyor, bir otobüs geçerken üç ayağının üzerinde duruyor, karnını ağacın gövdesine sürtüyor.

Adina gözünde toz hissediyor, at burun delikleriyle ağacın kabuğunu yokluyor. Başı silikleşiyor. Gözünün ucundaki toz Adina'nın parmağındaki minicik bir sinektir. At bir dalı yiyor, akasya yaprakları ağzında hışırdıyor, ince dalın dikenleri var, boynunda çıtırtılar çıkarıyor.

Adamın kaybolduğu dükkandan caddeye sıcak hava yayılıyor. Otobüslerin arkalarından büyük toz bulutları savruluyor. Güneş her otobüse asılı, onunla birlikte gidiyor. Köşelerde açık bir gömlek gibi uçuşuyor. Sabah havası, benzin, toz ve eskimiş ayakkabı kokuyor. Biri elinde bir ekmekle geçtiğindeyse kaldırım açlık kokuyor.

Dükkandaki bağıran başlarda açlığın saydam kulakları, sert dirsekleri, ısırmak için çürük dişleri, bağırmak için iyi dişleri var. Dükkanda taze ekmek var. Dükkanda sayısız dirsek var, oysa ekmek sayılı.

Tozun en yüksekten uçtuğu yerde cadde daracık, apartmanlar eğri büğrü, sıkışık. Yolların kenarında otlar sık ve çiçek açtığında, arsız ve göz alıcıdırlar, rüzgâr her zaman paramparça eder onları. Çiçekler ne kadar arsız olursa, yoksulluk da o kadar büyük olur. Burada yaz kendisini harmanda dövüyor, paralanmış giysileri saman çöpüyle karıştırıyor.

Burada çocuklar sütlü saplarıyla otları topraktan çekip oyun olsun diye emerler. Oyunda açlık vardır. Ciğerlerin büyümesi durur, otların sütü kirli parmakları, siğil zincirlerini besler. Süt dişleri değil, onlar dökülür.

Uzun süre sallanmazlar, konuşurken avuca düşüverirler. Çocuklar bunları, bugün birini, yarın öbürünü sırtlarını otlara dönüp atarlar. Diş uçarken de şöyle bağırırlar:

Fare, fare, bana yeni bir diş getir
sana eskisini veriyorum.

Ancak diş otların içinde bilinmiyen bir yerde kaybolduktan sonra arkalarına bakarlar ve buna çocukluk derler.

Fare süt dişlerini alır, apartmanın altındaki geçitlere beyaz çiniler döşer. Yeni diş getirmez.

Sokağın sonunda okul bulunmaktadır, sokağın başında kırık bir telefon kulübesi vardır. Balkonlar paslı oluklu saçtandır ve yorgun ıtır çiçeklerinden ve ipte uçuşan çamaşırlardan fazlasını kaldıramaz. Bir de filbahriler. Filbahriler yukarı tarmanır, pasa asılı kalırlar.

Burada dalya çiçeği açmaz. Burada filbahri kendi yazını saçaklandırır, yalandan ve mavi. Çöplerin bulunduğu, herşeyin paslanıp, ufalanıp döküldüğü yerde en güzel açar.

Sokağın başında filbahri kırık telefon kulübesine girer, cam kırıklarının üzerine uzanır ve hiçbir yeri kesilmez. Telefonun kadranını örter.

Telefon kadranının sayıları tek gözlüdür, Adina ağır ağır yürürken bunlar kendilerini tanıtırlar: Bir, iki, üç.

Çılgın bir yaz, uzun düzlüğün ardında yürürken, güneyde bir asker yazı. Ilije bir üniforma giyiyor, ağzında henüz bu yaz yetişmiş bir ot ve cebinde takvimde çizilmiş günleriyle bir kış var. Bir de Adina'nın resmi. Düzlükte kışla duruyor, bir tepe ve bir orman. Ağzımdaki ot tepeden, diye yazmıştı Ilije.

Adina yüksek otlar gördüğünde Ilije'yi düşünüyor, onun yüzünü arıyor. Kafasında bir posta kutusu taşıyor. Bunu açtığında içi boş oluyor, Ilije ender mektup

yazar. Mektup yazdığımda nerede olduğumu biliyorum, diye yazmıştı. İnsan sevildiğinden eminse ender mektup yazar, demişti Paul.

Filbahri yeşerdiğinden beri kırık telefon kulübesinde bir adam yatıyordu. Alnı o kadar dardı ki kaşlarının hemen üzerinden saçları başlıyordu. Alnı boş olduğu için gelip geçenler beyninin içkiden oluştuğunu, içkinin de buharlaştığını söylüyorlardı. İçkinin buharlaştığı yerde bir şey kalmaz, diyordu gelip geçenler.

Adam yatıyordu, ayakkabıları topukların üzerinde havada duruyordu. Önünden geçerken tabanları görülüyordu, ayakkabıları görünmüyordu. Adam uyumadığı zaman içiyor, yüksek sesle kendi kendine konuşuyordu. Gelip geçenler burada acele ediyor, gölgelerinin bir karış önünde yürüyorlardı. Sanki kafasında düşünceler varmış gibi, elleri saçlarına gidiyordu. Ağızlarının içinde bir acılık olduğu için dalgınlıkla kaldırıma ya da otlara tükürüyorlardı. Adam yüksek sesle kendi kendine konuşurken gelip geçenler bakışlarını başka yöne çeviriyorlardı, uyuduğunda ise, o inleyene kadar ayakkabılarının burnuyla onun ayakkabılarının tabanlarına vuruyorlardı. Gelip geçenler hiçbir gün bir cesedi uyandırıyor olmak istemiyorlardı, ancak her defasında da bu günün o gün olabileceğini düşünüyorlardı.

Adamın karnına bir şişe yaslanmıştı, şişenin boynunda adamın parmakları vardı, şişeyi sıkıca tutuyordu, parmaklarını uykudan bile gevşetmiyordu.

İki gün önce adam parmaklarını gevşetmişti, şişe devrilmişti. Bir kadın adamın ayakkabısının tabanına vurdu.

Sonra yakındaki apartmanın kapıcısı geldi, sonra bir çocuk, sonra da bir polis. Telefon kulübesindeki adam artık inlemiyordu, ölümü içki kokuyordu.

Kapıcı ölünün boş şişesini otların içine attı ve eğer bir ruh varsa, bu insanın ölümden önce son yuttuğu şeydir, dedi. Midenin hazmetmediği şey ruhdur. Polis düdük çaldı, yolda bir at arabası durdu. Bir adam kırbacı elinden bıraktı, arabadan indi. Ölüyü kollarından yukarı çekti, kapıcı ayakkabıları kavradı. Donmuş ağırlığı güneşte bir kalas gibi taşıdılar, kalası arabasının, yeşil sebzelerin üzerine koydular. Adam ölüyü atın çuluyla örttü, kırbacı aldı. Ata vurdu ve ağzını eğrilterek dilini şaklattı.

Telefon kulübesi hâlâ içki kokuyor ve rüzgâr sokakta iki gündür başka bir gürültü yapıyor. Filbahri o zamandan beri büyüdü, tıpkı eskisi gibi açıyor, telefonun kadranında tek gözlü sayılar duruyor. Adina ölünün yattığı sokak bitene kadar kafasından telefon ediyor ve konuşuyor.

Ben öbür uçtayım, diyor adam.

Sen bir deri bir kemiksin, yalnızca bir kalassın, diyor Adina.

Zararı yok, diyor adam, ben bütün bir insanım, yarı deli, yarı ayyaş.

Ellerini göster, diyor Adina.

Ağızda şarap, midede konyak, beyinde cin, diyor adam.

Adina onun ayakkabılarını görüyor, adam ayakta içiyor.

Bırak artık, diyor Adina, alnınla içiyorsun, ağzın yok ki.

Sokağın sonunda büyük bir tel kangalı duruyor, paslanıyor. Bunun çevresindeki otlar sarı. Tel kangalının arkasında bir çit, çitin arkasında bir avlu ve bir tahta baraka var. Avluda bir köpek otların arasında zincirini çekiştiriyor. Köpek hiçbir zaman havlamaz.

Köpeğin neyi beklediğini kimse bilmiyor. Sabah erkenden ve gece geç vakit polisler geliyor. Köpekle konuşuyorlar, onu besliyorlar ve sigaralarını sonuna kadar içmiyorlar. Apartmanlardaki çocuklar onların üç polis olduğunu söylüyorlar. Odalarda yalnızca mum yandığından, dışarıda, tahta barakanın önünde üç sigaranın parladığını görüyorlar. Anneleri çocukları pencerelerden geri çekiyor. Köpeğin adı Olga, diyor çocuklar, ancak bu dişi değil, erkek bir köpek.

Köpek Adina'yı her gün görüyor, gözlerinde otlar yansıyor. Adina her gün köpeğin havlamaması için OLGA diyor.

Kavakların altında otların içinde sarı yapraklar duruyor. Okulun önündeki kavaklar başına buyruk, kentin bütün öteki kavaklarından önce, daha martta yeşerirler. Kırlar hemen okulun arkasında ve okul da kentin varoşunda olduğu için, diyor öğretmenler. Sonbaharda okulun önündeki kavaklar kentin bütün öteki kavaklarından önce, daha ağustosta sararırlar. Çocuklar köpekler gibi ağaçların gövdelerine işedikleri için, diyor müdür.

Kavaklar, kadınların kırmızı oturak ve yeşil çamaşır mandalı ürettikleri fabrikadan dolayı sararıyorlar. Kadınlar zayıflıyor ve öksürüyorlar ve kavaklar da sararıyor. Fabrikadan kadınlar yazın bile dizlere kadar uzanan, lastik bantlı kalın külotlar giyiyorlar. Her gün külotlarına bacaklarına, karınlarına tıka basa, yürürken ses çıkarmayacak biçimde mandal dolduruyorlar. Kadınların çocukları kent merkezinde, opera meydanında mandalları ipe dizip omuzlarında taşıyorlar, çorap, si-

gara ve sabunla değiştiriyorlar. Kışın kadınlar içleri mandalla dolu oturakları da külotlarına sokuyorlar. Mantoların altında bir şey görünmez.

Kavakların arasından okul avlusunun üzerinde zil sesi geliyor. Avluda, geçitlerde yürüyen yok. Ders başlamıyor. Çocuklar okulun önünde kavakların altındaki kamyonda oturuyorlar. Onları kentin arkasındaki uzak tarlalara, olgun domateslerin bulunduğu yere götürülüyorlar.

Ayakkabılarına dünden, evvelsi günden, haftalar öncesinden, sabahtan akşama kadar çiğnenmiş domatesler yapışık. Ceplerine, mataralarının boyunlarına, ceketlerine, gömleklerine, pantolonlarına ezilmiş domatesler yapışık. Çim tohumları, çiçekleri solmuş devedikenleri.

Devedikeni tüyleri ölülere yastık olur, derler anneler, çocuklar geç vakit tarladan döndüklerinde, makine yağı cildi tahriş eder, derler, ancak devedikeni tüyleri aklı kemirir. Bir süre çocuklarının saçlarını okşarlar. Okşayıp dururken birden yüzlerine vururlar. Sonra çocukların gözleri ve anne bir süre konuşmadan mum ışığına dalarlar. Gözler suçludur, mum ışığında bu görünmez.

Çocukların saçlarına tozlar yapışmıştır, bu başları dikleştirir, saçları biçimsizleştirir. Kirpikleri kısaltır, bakışları sertleştirir. Arabadaki çocuklar fazla konuşmaz. Kavaklara bakarlar ve sayılı, taze ekmek yerler. Siğil zincirleri kıvraktır, kabuğa bir delik açarlar. Çocuklar

ekmeğin içini önce yerler. İç beyazdır, pişmemiştir, yalnızca fırının sıcaklığı ile alazlanmıştır, dişlere yapışır. Çocuklar çiğnerler ve YÜREĞİNİ yediklerini söylerler. Kabuğu tükürükle yumuşatırlar, bundan şapkalar burunlar, kulaklar yaparlar. Sonra parmaklar yorulur, ağız da doymamıştır.

Şoför yükleme kapağını kapatıyor. Gömleğinde bir düğme eksik, direksiyon göbeğine değiyor. Camın önünde dört ekmek duruyor. Direksiyonun yanına sarışın bir Sırp şarkıcının resmi yapıştırılmış. Tramvay ucu ucuna geçiyor, ekmekler camı tırmalıyor, şoför bütün tramvayların anasına küfür ediyor.

Kentin arkasında yön belirten bir şey yok. Gözler bu solgun rengi görmez oluncaya kadar uzayıp giden sonsuz ekin anızı. Yalnızca çalılık ve yaprakların üzerindeki toz.

Biçerdöğerler yüksek, diyor şoför, bu iyi, insan yukarıda oturduğunda buğdayın içinde ölüleri görmüyor. Boynu kıllı, gömleğiyle çenesinin arasındaki gırtlağı sıçrayan bir fare, buğday da yüksek, diyor, askerlerin köpeklerinin yalnızca gözleri görünüyor. Ancak buğdaylar, kaçarken onları saklayamayacak kadar kısa. Adına dizlerine sıkıca tutunuyor, tarlanın kenarında bir kuş sallanıyor, en üst daldan bir kuşburnu yiyor, bir kırmızı çaylak, diyor şoför, TANRI TARLASI dendiğinde mezarlık kastedilir, diyor. Biçerdöğerin üzerindeydim, üç yaz sınırdaydım, hasat zamanı tek başıma tarladaydım, iki kış da çift sürdüm, yalnızca geceleri. Tarla baygın kokuyordu, buğday tarlasına TANRI TARLASI demek

gerek. İyi bir insan bir parça ekmek gibi iyi bir şeydir, denir, öğretmenler bunu okulda çocuklara söylerler. Kırmızı çaylak sanki karnını anız delmiş gibi tarlada oturuyor, kımıldamıyor. Anız sert, tarla boş, kuşun karnı yumuşak olduğu için anız batıp kuşu soğururken gökyüzü iki beyaz bulut çeviriyor. Şoförün göz ucu seğiriyor, çalıdikeninin mavi yeşil topları var ve tekerleklerden ürküp gerilemiyor. Çocuklara bir insanın bir parça ekmek kadar iyi olduğu söylenmemeli, diyor şoför, çocuklar buna inanırlar ve artık büyüyemezler. Yaşlılara da bu söylenmemelidir, yalan söylendiğini hissederler ve hiçbir şeyi unutmadıkları için çocuklar gibi ufalırlar. Gırtlağı çenesinden gömleğinin içine sıçrıyor, karım ve ben, diyor, yalnızca geceleri, uyuyamadığımız zaman konuşuruz. Karım iyi olmak istiyor, ekmek almıyor. Şoför gülüyor, yoldaki çukurlara girmemek için tarlaya bakıyor, o zaman ekmeği ben alıyorum, diyor. Yiyoruz ve hoşumuza gidiyor, karımın da. O da yiyor ve ağlıyor, yaşlanıyor ve şişmanlıyor. O benden iyidir, ama burada iyi kim kaldı ki. Gözleri kafasından dışarı uğradığında bağırmak yerine gidip kusuyor. Şoför gömleğini pantolonunun içine sokuyor, komşuların hiçbir şey duymaması için yavaşça öğürüyor, diyor.

Kamyon tarla yolunda duruyor, çocuklar otların üzerine atlıyorlar. Otlar uzun, çocukların bacakları bunların içine gömülüyor. Boş domates sandıklarından sinek vızıltıları geliyor. Güneşin kırmızı bir karnı var, domates tarlası vadiye kadar uzanıyor.

Tarım uzmanı sandıkların yanında bekliyor. Eğilip pantolonun paçalarındaki otları temizliyor, kravatı ağzına doğru uçuyor. Otun dikenlerini eliyle topluyor. Kollarından sırtından dikenler sallanıyor, onun topla-

yabildiğinden daha fazlası üzerine tırmanıyor. Bütün otların anasına küfür ediyor. Saate bakıyor, kadran güneşte yanıyor ve otlar. Parladığında otlar hırslı olduğunu, yayılmak için yoldan korkmadığını gösteriyor. Rüzgâr da asılıyor. Aşağıda tarla olmasaymış, yukarıda bulutlarda büyüyecekmiş, o zaman da dünya otla dolu olacaktı.

Çocuklar elleriyle sandıkları kavrıyorlar, sinekler zincirleme siğillerini üzerine oturuyor. Ekşimiş domateslerden sarhoş olmuşlar, parlıyorlar ve sokuyorlar. Tarım uzmanı başını dikip gözlerini kapatarak bağırıyor, bu gün son kez söylüyorum, siz çalışmak için buradasınız, her gün olgun domatesler dallarında kalıyor, yeşiller toplanıyor, kırmızılar yerlerde eziliyor. Ağzının kenarından bir ot dikeni sallanıyor, bunu eliyle arıyor, bulamıyor, ülke ekonomisine yarardan çok zararınız olacak, diye bağırıyor, bu okulunuz için utanılacak bir şey. Otun dikenini dilinin ucuyla buluyor ve tükürüyor, günde onbeş sandık, diyor, standart budur. Bütün gün su içilmez, saat onikide yarım saat mola verilir, o zaman yemek yenir, su içilir ve tuvalete gidilir. Tarım uzmanının saçında bir devedikeni topakçığı asılı.

Çocuklar ikişer ikişer tarlaya giriyorlar, aralarında boş sandıklar sallanıyor. Kulpları ezik domatesler yüzünden kayganlaşmış, kitlelerden zehir rengi ve kırmızı domatesler sarkıyor. En küçük dallardan bile. Siğil zincirleri kanayana kadar topluyorlar, kırmızı domatesler gözleri alıyor, sandıklar derin ve bir türlü dolmak bilmiyor. Çocukların ağızlarının köşelerinden kırmızı su damlıyor, başlarının çevresinde domatesler uçuşuyor, patlıyor ve devedikeni tüylerini de boyuyor.

Bir kız şarkı söylüyor:

Bir patikadan yukarı çıkıyordum
Aşağıda bir bakireye rasladım

Kız bir yeşil kurbağayı pantolonunun cebine sokuyor, onu eve götüreceğim, diyor, cebini eliyle kapatıyor, ölür, diyor Adina. Kız gülüyor, zararı yok, zararı yok, diyor. Tarım uzmanı yukarı, göğe bakıyor, bir devedikeni topağını eliyle yakalıyor ve bakirenin şarkısını ıslıkla çalıyor. Yarı dolu bir sandığın üzerinde iki oğlan oturuyor, ikizler, kimse onları birbirinden ayıramaz, bir oğlandan iki tane var.

İkizlerden biri iki iri, kırmızı domatesi gömleğinin altına sokuyor, öbürü domates memeleri iki eliyle okşuyor, parmaklarını kıvırıyor, domatesleri gömleğin içinde eziyor ve boş gözlerle kurbağalı kıza bakıyor. Gömlek kızarıyor, kurbağalı kız gülüyor. Ezilmiş domatesli ikiz öbürünün yüzünü tırmalıyor, ikizler yerde yumak oluyorlar. Adina elini onlara uzatıyor, onları ayırıyor, hangisi başladı, diye soruyor. Kurbağalı kız omuz silkiyor.

BİR KRAVAT

Bisikletli bir eliyle bisikletini kaldırımda yürütüyor, zincir gıcırdıyor. Bisikletli tekerleklerin arasında, park boyunca köprüye doğru gidiyor.

Kırmızı mavi benekli kravatlı adam köprüden geliyor. Uzun, beyaz sigarasını dizinin yanında tutuyor, sigaranın filtresinde bir nikah yüzüğü parlıyor. Adam çalılara, korkunun soluğunda adımları dikleştiren parka duman üflüyor. Kulağıyla gömlek yakasının arasında tırnak büyüklüğünde bir ben var.

Bisikletli duruyor, pantolon cebinden bir sigara çıkarıyor. Hiçbir şey söylemiyor, ancak adam uzun beyaz sigarasını uzatarak ona ateşini veriyor. Bisikletli tütün tükürüyor, ateş sigaranın ucunda kırmızı bir yaka oluşturuyor. Bisikletli ağzından duman üflüyor ve bisikletini sürmeyi sürdürüyor.

Parkta bir dal çatırdıyor. Bisikletli başını çeviriyor, bu yürümek istediğinde zıplamak zorunda olan bir kara tavuk. Bisikletli avurtlarını içine çekiyor, parka duman üflüyor.

Kırmızı mavi benekli kravatlı adam dörtyol ağzında duruyor, lamba yanıyor. Yeşil yanınca acele edecek, çünkü Clara caddeyi geçti.

Clara dükkandaki kürk mantoların önünde duruyor, adamın gözleri vitrinden görüyor. Adam yarı içilmiş sigarasını asfalta atıyor. Dumanın birazını dükkanın içine üflüyor.

Kravatlığı çeviriyor. Kürk mantolar beyaz kuzu derisinden. Yalnızca biri yeşil, sanki manto dikildikten sonra üzerine otlak yayılmış gibi. Bunu alacak kadın kışın göze çarpacak. Bembeyaz karda yaz peşini bırakmayacak.

Kırmızı mavi benekli kravatlı adam üç kravatı camın yanına götürüyor, burada renkler farklı oluyor, diyor, bana en iyi hangisi gitti. Clara parmağını dudaklarına götürüyor, size mi yoksa giysinize mi, diye soruyor. Bana, diyor adam, Clara'nın eli yeşil kürk yakayı buruşturuyor, hiçbiri, diyor, boynunuzdaki daha güzel, ayakkabıları parlıyor, çenesi pürüzsüz, saçında beyaz bir iplik gibi ayırma çizgisi var, PAVEL, diyor, Clara'nın elini tutarken. Tokalaşmak yerine onun parmaklarını sıkıştırıyor. Clara onun saatindeki yelkovanı görüyor, adını söylüyor, başparmak tırnağını görüyor, sonra ütü çizgilerini, Clara'nın elini başparmağının altında çok uzun süre tutuyor, AVUKAT, diyor. Başının arkasında boş bir raf duruyor, tozda parmak izleri var. Güzel bir adın var, diyor Pavel, güzel de bir elbisen. Buradan değil. Bir Yunan'dan, diyor Clara.

Clara'nın gözleri boş ve dili yanıyor, raftaki tozda dükkanın içinin karanlık, dışarıda caddenin aydınlık olduğunu, öğleden sonranın ışığını içerisi ile dışarısı arasında bölüştürdüğünü görüyor. Gitmek istiyor, ama o elini tutuyor. Boynunda küçük, parıldayan bir çark hissediyor, çark dönüyor ve o adamın yanında kapıdan çıkıyor. Dışarıda, güneşin onun burnunun altına hafif bir gölge verdiği yerde, parlayan çarkın yeşil kuzu için mi yoksa kır-

mızı mavi benekli kravatlı adam için mi isteğe dönüştüğünü bilemiyor. Ancak boynundaki çarkın, yüzünü yeşil mantoya dönerken bu adama takılı kaldığını hissediyor.

Katedralin merdivenlerinde yaşlı bir kadın oturuyor, kalın yün çoraplar, kalın bir plili etek ve beyaz bir keten bluz giymiş. Yanında üzeri ıslak bir bezle örtülü bir sepet duruyor. Pavel bezi kaldırıyor. Güz çiğdemleri, parmak inceliğinde demetler sıralanmış, çiçeklerine kadar beyaz iplikle bağlanmış. Altında bir bez ve çiçekler, sonra gene bir bez, çiçeklerden, bezlerden ve iplikten oluşan çok kat. Pavel sepetten on demet alıyor, her parmak için bir tane, diyor, yaşlı kadın bluzundan bir ip çekiyor, buna bir para torbası bağlı. Clara onun meme başlarını görüyor, derinin üzerinde iki vida gibi asılı duruyorlar. Clara'nın elindeki çiçekler demir ve ot kokuyorlar. Tel fabrikasının arka avlusundaki otlar yağmurdan sonra böyle kokar.

Pavel başını kaldırdığında güneş gözlüğünün aynasından yaya kaldırımı yere düşüyor. Tramvay rayının üzerinde çiğnenmiş bir karpuz var, kırmızı içini serçeler yiyor. İşçiler yemeklerini masaların üzerinde bıraktıklarında serçeler ekmekleri yiyor, diyor Clara, onun şakağını görüyor, gözlük camında yerinden edilmiş ağaçlar. Adam ona bu yerinden edilmiş ağaçlarla bakıyor, bir yaban arısını kovalıyor ve konuşuyor. Güzel, diyor Clara, sen bilmiyorsun ki, bir fabrika ne güzel olabilir.

Arabada Pavel ayakkabısını bağlıyor, Clara güz çiğdemlerini kokluyor. Araba gidiyor, cadde toz içinde, bir çöp bidonu yanıyor. Yolda bir köpek yatıyor, Pavel korna çalıyor, köpek ağır ağır gidiyor ve çimenlere yatıyor.

Clara anahtarı elinde tutuyor, Pavel onun elini tutuyor ve güz çiğdemlerini kokluyor, Clara ona penceresini gösteriyor, senin gözlerini görmedim diyor. Adam gözlüğün sapını tutuyor, Clara onun nikah yüzüğünü görüyor. Adam gözlüğünü çıkarmıyor.

YAZIN BAĞIRSAKLARI

Opera meydanında kavaklar yok, opera meydanında çizgili değil kent. Yalnızca gidip gelenlerin ve tramvayların gölgelerinin lekeleri var. Porsuk ağaçları iğnelerini yukarıda sımsıkı bir arada tutuyor, ağacın içini gökyüzüne ve katedralin kulesindeki saate karşı örtüyorlar. Porsuk ağaçlarının önündeki sıralara oturmadan önce sıcak asfalttan geçmek gerekiyor. Sıraların arkasında iğneler ya dökülmüş ya da hiç büyümemiş, sıraların arkasında ağaçların içi açıkta.

Sıralarda yaşlı insanlar oturuyor, kalıcı gölge arıyorlar. Porsuk ağaçları insanı aldatıyor, tramvayların geçen gölgelerini bir süre kendi gölgeleriymiş gibi gösteriyorlar. Yaşlı insanlar oturduktan sonra gölgelerin kendi yollarına gitmesine izin veriyorlar. Yaşlılar gazeteyi açıyorlar, güneş ellerinden geçiyor, çiçek tarhından kırmızı bodur güller gazete kağıdından geçip diktatörün kâkülünde ışıyor. Yaşlılar dağınık oturuyorlar. Gazeteyi okumuyorlar. Bazen henüz boş bir sıra bulamamış olan biri soruyor, ne yapıyorsun, oturan gazete ile yüzünü yelpazeliyor, elini dizine koyarak omuz silkiyor. Oturmuş düşünüyorsun ha, diye soruyor giden. Oturan iki boş süt şişesini göstererek, oturuyorum, yalnızca oturuyorum, diyor. Zararı yok, diyor giden, zararı yok ve başını sallıyor, gidiyor, oturan başını sallıyor, onun ardından bakıyor.

Bazen yaşlıların kafasından bir rende ve bir tahta geçiyor, şakaklarında porsuk ağacına öylesine yakın duruyor ki aletin ağacıyla porsuk ağacının içi ayırt edilemiyor. Sütün yetmediği, ekmeğin sayılı olduğu dükkanda sıra beklemekten de ayırt edilemiyor.

Meydanda beş polis duruyor, beyaz eldivenler giymişler, düdükleriyle yürüyenlerin adımlarını şaşırtıyorlar. Güneşin eşiği yok, öğleyin yukarıya, operanın beyaz balkonuna bakıldığında binanın bütün yüzü boşluğa düşüyor. Polislerin düdükleri parlıyor, parmakların arasında düdüklerin karınlarının kabartısı. Eğimler derin, sanki her polis ağzında sapsız bir kaşık tutuyor. Üniformaları lacivert, yüzleri genç ve solgun. Yürüyenlerin yüzleri sıcaktan şişmiş, yürüyenler bu ışıkta çıplak. Kadınlar sebzeleri saydam plastik torbalarda pazardan meydana taşıyorlar. Erkekler şişeleri taşıyor. Elleri boş gidenlerin, sebze ya da meyva, şişe taşımayanların bakışları dalgalanıyor. Ötekilerin saydam torbalarındaki meyvayı ve sebzeyi yaz bağırsakları gibi görüyor. Domatesler, soğanlar, elmalar kadınların kaburgalarının altında. Şişeler erkeklerin kaburgalarının altında. Hepsinin ortasında da beyaz balkon, bakışlar boş.

Meydan kordon altına alınmış, tramvaylar porsuk ağaçlarının arkasında duruyor. Meydanın arkasındaki dar sokaklardan yas müziği geliyor, yankısı meydanda duruyor, gökyüzü kentin üzerinden akıp gidiyor. Kadınlar ve erkekler saydam plastik torbalarını ayaklarının önüne koyuyorlar. Dar bir sokaktan bir kamyon ağır ağır meydana doğru ilerliyor. Yan kapakları aşağı

salınmış, kırmızı bayrak beziyle örtülü, polislerin düdükleri susuyor, şoförün kollarında beyaz gömlek manşetleri ışıyor.

Arabanın üzerinde açık bir tabut duruyor.

Ölünün saçları beyaz, yüzü çökmüş, ağzı göz çukurlarından daha derin duruyor. Çenesinde yeşil eğrelti otu titriyor.

Bir adam torbadan içki şişesini alıyor, içiyor ve bir gözüyle içkinin ağzına akışını, öbür gözüyle de ölünün üniformasını seyrediyor. Askerde bir teğmen bana ölü subayların anıt olduklarını söylemişti, diyor. Yanındaki kadın plastik torbadan bir elma alıyor. Elmayı ısırıyor ve bir gözüyle ölünün yüzüne, öbürüyle tabutun arkasındaki ölenin resmine bakıyor. Resimdeki yüz tabuttaki yüzden yirmi yaş genç, diyor, adam şişeyi ayağının önüne koyuyor, arkasından çok ağlanan bir ölü, diyor, bir ağaç olur, arkasından kimsenin ağlamadığı bir ölü ise bir taş olur. Ancak biri dünyanın herhangi bir yerinde ölür ve ötekiler dünyanın herhangi bir yerinde onun için ağlarlarsa, yararı olmaz, diyor kadın, o zaman herkes bir taş olur.

Ölünün resminin arkasından kırmızı kadife bir yastık üzerinde ölünün nişanları götürülmekte, nişanların arkasından solgun bir kadın, genç bir adamın kolunda yürüyor, solgun kadının arkasında askeri bando var. Nefesli çalgılar parlamakta, ışık onları büyütüyor. Bandonun arkasından yas tutanlar geliyor, ağır adımlarla yürümekteler, kadınlar selofan içinde glayöl, çocuklar hiçbir şeye sarılmamış kır çiçeği taşımakta.

Cenaze alayıyla birlikte Pavel yürüyor.

Meydanın kenarında, adamın içkisini içtiği yerde, boş bir şişe ve yanında yarısı yenmiş bir elma duruyor. Yas

müziği dolambaçlı sokaklardan ağır ağır duyulmakta. Kahramanların mezarlığı kentin arkasında. Meydanda ezilmiş glayöller duruyor, tramvaylar işlemekte.

Yaşlı insanlar boş meydanda yürüyorlar, boş süt şişeleri tıkırdıyor. Nedensizce duruyorlar. Yukarıda, operanın beyaz balkonunun sütunları duvarın gölgesine sığınmış. Aşağıdaysa, yumuşak asfalttaki delikler yas tutan kadınların yüksek ökçeli ayakkabılarının işi.

KARPUZ GÜNLERİ, KABAK GÜNLERİ

Alafranga tuvalette şişmiş pamuk duruyor, su paslı gibi, pamuktan kanı emmiş. Kenarlara karpuz çekirdekleri yapışmış.

Kadınlar bacaklarının arasında pamuk taşıdıklarında, karınlarında karpuzların kanı vardır. Her ay karpuz günleri ve karpuzların ağırlığı, ağrı verir.

Karpuzların kanıyla her kadın her erkeği kendine bağlar, diyor Clara. Tel fabrikasında kadınlar birbirlerine, erkeklere karpuz kanını nasıl ayda bir kez ikindi vakti domates çorbalarına karıştırdıklarını anlatıyorlar. O gün çorba tenceresini sofraya getirmiyorlar, tabakları sırayla alıp ocağın başında dolduruyorlar. Ocağın yanında karpuz kanı bir kaşıkta kocanın tabağını bekliyor. Kan çözülene kadar kaşıkla çorbayı iyice karıştırıyorlar.

Karpuz günlerinde tel örgü büyük bobine tırmanmadan ve metre hesabıyla ölçülmeden önce kadınların yüzlerinden geçer. Dokuma tezgahları takırdar, elleri paslıdır, gözleri bulanık.

Fabrikadaki kadınlar erkekleri ikindi vakti ya da akşamları kendilerine bağlarlar, diyor Clara, sabahları vakitleri yoktur. Sabahleyin erkeklerin uykusundan aceleyle çıkarlar, bir yatak dolusu uykuyu ve bir oda dolusu pis havayı yüzlerinde fabrikaya taşırlar.

Hizmetçinin kızı, erkekler sabahleyin insanın kendine bağlanır, diyordu, sabahleyin boş mideyle. Çünkü karpuz günlerinde subayın karısı subay sabahleyin askeri gazinoya gitmeden önce, kahvesine dört parça karpuz kanı karıştırıyor. Ona kahvesini her zamanki gibi fincanla getirir, henüz içinde şeker yoktur. O kocasının iki kaşık şeker koyacağını ve uzun süre karıştıracağını bilir. Kanlar şekerden daha çabuk çözünürler. En iyisi, demişti subayın karısı hizmetçinin kızına, ikinci günün kanıdır. Subayın köprünün üzerindeki adımlarında, askeri gazinoda içtiği bütün günlerde karısının karpuz kanı vardır. Dört parça bir ay eder, her parça bir hafta dayanır.

Kanın her parçası kadının kendine bağlamak istediği adamın başparmağının tırnağı kadar olmalıdır, demişti subayın karısı. Karpuz kanı kahvede çözünür ve adamın boğazından geçerken yeniden pıhtılaşır, demişti. Kalbi geçemez, mideye akamaz. Subayın arzusunu karpuz kanı yakalayamaz, uçtuğu için herşeyden kurtulur. Arzu başka kadınlara uçar, ancak karpuz kanı adamın kalbinin çevresine yerleşir. Orada pıhtılaşır ve kalbi kuşatır. Subayın kalbi öbür kadınların görüntüsünü tutamaz, demişti hizmetçinin kızı, subay karısını aldatabilir, ama onu terkedemez.

Tuvaletin duvarında şöyle yazılıdır:

Akşamları tepenin üzerinde
Çanlar hüzünle çalar.

Bu bir şiirden iki dizedir, şiir ders kitabından alınmıştır, çocuklar bunu okulda öğrenirler. Bu fizik öğretmeninin yazısıdır, diyor hizmetçinin kızı, D'lerinden ve L'lerinden tanıyorum. Dizeler duvarda eğri ve yukarı doğru gidiyorlar.

Adina'nın bacaklarının arasında ılık bir şırıltı, yandaki tuvaletin kapısı sürgüleniyor. Adina dirseklerini bacaklarına bastırıyor, şırıltıyı hafif ve tekdüze hale getirmek istiyor. Ancak karnı usulcalık ve tekdüzelik nedir bilmiyor. Sifonun üzerinde camsız küçük bir pencere var, yalnızca örümcek ağlarıyla örtülmüş. İçinde hiçbir zaman örümcek olmuyor, suyun uğultusu onu kaçırıyor. Her gün duvarda yalnızca bir ışık bandı olur ve hepsinin gazete kağıdını ellerinin arasında oğuşturmalarını, yazıların ufalanışını, parmaklarının grileşişini seyreder. Oğuşturulmuş gazete kağıdı uylukları tırmalamaz.

Temizlikçi kadın peşpeşe üç gün bütün bir rulo koyduğunu, her üç rulonun da her üç gün konduktan çeyrek saat sonra çalındığını, üç rulonun üç hafta yetmesi gerektiği için öğretmenler tuvaletinde tuvalet kağıdı bulunmadığını söylüyor.

Burjuvalar ve çiftlik sahipleri döneminde mısır koçanları ve pancar yaprakları yeterince iyiydi, dedi müdür toplantıda, o zaman yalnızca büyük toprak sahiplerinin gazete kağıdı vardı. Günümüzde her insanın evinde bir gazetesi var. Bu kez de, gazete kağıdı kibar beyler ve hanımlara çok sert geliyor. Müdür bir gazeteden el büyüklüğünde bir parça kopardı, kâğıt parçasını ellerinin arasında oğuşturdu, el yıkamak kadar basit bir şey dedi, bana kimse ellerin nasıl yıkandığını bilmediğini söyleyemez. Otuz yaşında bunu yapamıyorsa, öğrenmesi gerek. Kaşları burnunun üzerinde çatıldı, alnında fare kuyruğu gibi ince ve gri.

Temizlikçi kadın gülümsedi, iskemlede kaykıldı, ayağa kalktığında müdür masanın altına bakıyordu. Bu gün herkesin evinde bir gazete var, siz unutmuşsunuz, yoldaş müdür, pancar yaprakları çok yumuşaktı, dedi, parmak kayıyordu, dul avrat otu yaprakları daha iyiydi. Yeter, dedi müdür, yoksa bunun sonu gelmeyecek.

Hizmetçinin kızı Adina'yı ayağıyla dürttü, temizlikçi kadın herşeye cesaret ediyor, dedi, müdür onunla yatıyor. Kocası elektrikçi, dün okuldaydı, müdürün masasına tükürmüş ve elbisesinden iki düğme sökmüş. Düğmeler dolabın altına yuvarlanmış. Fizik öğretmeni dolabı duvardan çekmek ve dersin ortasında iplik ve iğne almaya terzihaneye gitmek zorunda kalmış. Müdürün ceketini götürememiş. Düğmeleri temizlikçi kadın diksin, demiş müdür.

Temizlikçi kadın gazetenin yalnızca son sayfalarını kesebilir, röportajları, spor sayfasını ve televizyon programını. İlk sayfaları müdüre vermek zorunda, bunlar parti sekreterlerinin koleksiyonuna giriyor.

Adina sifonu çekiyor. Lavabonun üzerindeki aynada ışık Adina'nın saçlarına dolmuş, saç kafada değil ışıkta asılı, Adina musluğu açıyor. Tuvaletin kapısındaki sürgü açılıyor, tuvaletin kapısından müdür çıkıyor. Aynada Adina'nın yanında duruyor. Ağzını açıyor, galiba, dişim ağrıyor, diyor aynaya. Evet, müdür bey, diyor Adina, azı dişleri altın kaplama, YOLDAŞ MÜDÜR, diyor, azı dişleri sarı sarı parlıyor. Karpuz günleri erkeklerde kabak günleridir, diye düşünüyor Adina. Müdür ağzını köşeli ütülenmiş bir mendille siliyor, son dersten

sonra bana gelin, diyor ve Adina'nın omzundan bir saç alıyor, olur, yoldaş müdür, diyor Adina.

Kâkül tahtanın üzerinde parlıyor ve gözdeki siyahlık parlıyor, pencereden düşen ışığı yakalıyor. Çocuklar yazarken dirseklerini kımıldatıyorlar, kompozisyonun başlığı DOMATES HASADI. Adina penceredeki ışığın yanında duruyor. Defterlerde domates tarlası bir kez daha büyüyor, siğillerden ve harflerden oluşarak.

Kurbağalı kız okuyor:

İki haftadır okulumuzun öğrencileri çiftçilere tarım işlerinde yardım ediyorlar. Yurdumuzun tarlalarında çalışmak güzel. Sağlıklı ve yararlı.

Okulun önünde sarı otlardan bir dörtgen, bunun arkasında apartmanların arasında tek bir ev var. Adina evin damında damkoruğunu görüyor. Bahçe apartmanlar tarafından köşeye sıkıştırılmış. Asmalar pencereleri örtmüş.

Sabahları kalktığımda, diye okuyor kurbağalı kız, üniformamı değil iş elbiselerimi giyerim. Yanıma defter ve kitaplarımı değil, bir şişe su, tereyağlı ekmek ve bir elma alırım.

İkizlerden biri TEREYAĞ diye bağırıyor ve sırayı yumrukluyor.

Damkoruklu tek evin önünde bir at arabası duruyor, bir adam iniyor, bir file dolusu ekmeği bahçeden eve taşıyor. Asmaların arkasından, duvarın dibinden yürüyor.

Saat sekizde bütün öğrenciler okulun önünde toplanıyor, diye okuyor kurbağalı kız. Bir arabayla tarlaya götürülüyoruz. Yolda giderken çok gülüyoruz. Her sabah tarlanın kenarında tarım uzmanı bekliyor. İnce uzun boylu biri. Bir takım elbise giyiyor ve güzel, temiz elleri var. Sevimli bir adam.

Yalnızca dün seni tokatladı, diyor ikiz, at boş arabanın önünde duruyor, kımıldamıyor, neden bunu yazmadın, diyor Adina.

Öbür ikiz başını sıranın altına eğiyor, tokat için bir şey yazılamaz, diyor, elinde bir dilim yağlı ekmek tutuyor, bunu kompozisyonun üzerine bastırıyor.

Yeşil kurbağalı kız, örgüsünden bir fiyong çekiyor, saçını ağzına sokuyor, ağlıyor.

Adam boş ekmek filesiyle asmaların arasından yürüyor, at arabasına biniyor. Okulun önündeki otların üzerinde bir cüce dolaşıyor. Kırmızı gömleği parlıyor, bir karpuz taşıyor.

Yoldaş, diyor kurbağalı kız Adina'ya.

Müdürün kapısının üzerinde bir duvar saati asılı, akrep ve yelkovanı öğrencilerin ve öğretmenlerin geliş gidişini denetliyor. Müdürün başının üzerinde kâkül ve gözdeki siyahlık asılı. Halının üzerinde bir mürekkep lekesi var, camekanda diktatörün konuşmaları duruyor. Müdür parfüm ve tütün kokuyor, seni neden çağırdığımı bili-

yorsun, diyor, dirseğinin yanında bir dalya çiçeği duruyor, vazodaki su bulanık, hayır, diyor Adina, bilmiyorum. Müdürün kaşları gri ve ince, çatılıyor, öğrencilere yiyebildikleri kadar domates yemelerini, çünkü eve götüremeyeceklerini söylemişsin. Sonra reşit olmamışların sömürülmesi, bunu da sen söylemişsin. Dalya çiçeğinin üzerinde ışıkta bir toz lekesi asılı, öyle değil mi, yoldaş müdür, diyor Adina. Sesi alçak, müdür mürekkep lekesinin üzerine bir adım atıyor, Adina'nın sandalyesinin arkasında duruyor. Soluğu kuru ve kısa, eli Adina'nın yakasından içeri giriyor, sırtından aşağı iniyor, YOLDAŞ DEMEYİN, diyor, şimdi bu söz konusu değil.

Sırtını kasıyor, tiksintiden kaskatı kesiliyor Adina, sırtımda siğil yok, diyor Adina'nın ağzı. Müdür gülüyor, pekâlâ, diyor, Adina sırtını sandalyenin arkasına bastırıyor, adam elini bluzun içinden çekiyor, bu seferlik bildirmiyeceğim, diyor. Dalya çiçeği kulağına değiyor, size kim inanır ki, diyor Adina. Kırmızı dalya yapraklarında karpuzun kanını görüyor. Ben öyle değilim, diyor müdür. Teri parfümündeki tütünden daha ağır kokuyor. Saçını tarıyor.

Tarağının mavi dişleri var.

KEDİ VE CÜCE

Fabrikanın avlusunda paslı tel kangalları arasında kafalar dolaşıyor. Peşpeşe gidiyorlar. Kapıcı gökyüzüne bakıyor. Kapının yanındaki hoparlörü görüyor.

Sabahları altıdan altıbuçuğa kadar bu hoparlörden müzik duyulur. İşçi şarkıları. Kapıcı buna sabah müziği diyor. Bu onun için bir saattir. Müzik kesildikten sonra kapıdan giren işe geç kalmış oluyor. Yürürken müziğe ayak uydurmayan, bu avluda sessizlik içinde dokuma tezgahına giden kaydedilip ihbar edilir.

Sonra yürüyüş şarkıları duyulduğunda hava henüz aydınlanmamıştır. Rüzgâr yukarıda, çatıdaki oluklu saca vurur. Yağmur aşağıya, asfalta düşer. Kadınların çoraplarına çamur sıçrar, erkeklerin şapkalarının kıyıları kıvrılır. Dışarıda sokakta hava daha aydınlıktır. Tel kangalları geceden ıslaktır, siyahtır. Yazın bile gün ışığının fabrikanın avlusuna gelmesi dışarıdakinden daha uzun sürer.

Kapıcı ikindiye günebakan kabukları tükürüyor. Bunlar yere, eşiğe düşüyor. Kapıcı kulübesinde kapıcının karısı oturuyor, örgü örüyor, ağzının ortasında dişlerinin arasında bir boşluk var, yeşil bir önlük giymiş. Yüksek ses-

le ilmikleri dişlerinin arasındaki boşluktan sayıyor. Ayaklarının yanında, kürkü kaplan postu gibi kedi oturuyor.

Kapıcı kulübesinde telefon çalıyor. Kapıcı şakağıyla telefonun çalışına kulak veriyor. Başını çevirmiyor, tel kangalları arasında yürüyen başlara bakıyor. Kapıcının karısı şişi ağzına sokuyor ve şişin ucunu dişlerinin arasındaki boşluğa sıkıştırıyor, şişle gırtlağının altına önlüğün içine iniyor. Göğüslerinin arasını kaşıyor. Kedi kulaklarını dikiyor ve bakıyor. Gözleri sarı üzümden. İlmeklerin sayısı, sayarken dişlerin arasındaki boşlukta ve kedinin gözlerinde takılıp kalıyor. Telefon tiz tiz çalıyor. Yün ipliğe asılıyor, iplik kapıcının karısının eline çıkıyor. Telefonun çalışı kedinin karnına tırmanıyor. Kedi kapıcının karısının ayakkabısının üzerinden geçip fabrika avlusuna koşuyor. Kapıcının karısı ahizeyi kaldırmıyor.

Fabrika avlusunda kedi pasa ve tel örgüye dönüşüyor. Fabrika damında kedi oluklu saçtan, büroların önünde kedi asfalttan. Yıkama bölümünün önünde kumdan. Hangarlarda sırık, çark ve yağdan.

Kapıcı tel kangalların arasından yürüyen başların altında boyunları görüyor. Tellerde serçeler cıvıldaşıyor. Kapıcı yukarı göğe bakıyor. Serçeler tek başına güneşte uçarken hafifler, yalnızca sürü olunca ağırlaşıyorlar. İkindi oluklu saçdan eğri kesilmiş. Serçelerin bağırtıları boğuk.

Avludaki kafalar yaklaşıyor, teli, fabrikayı terkediyorlar. Kapıcı artık boyunları görüyor. Aşağı yukarı gidip geliyor. Esniyor, dili kalın, güneşin ıslak çenesinde eğleştiği boş zamanlarda gözlerini kapıyor. Kapıcı güneşte durduğunda perçemlerinin altında bir kel uyuyor. Kapıcı gelenlerin ellerini ve ceplerini henüz görmüyor. Esnemek kapıcı için beklemektir. İşçiler teli terkettiklerinde, onların cebi onun cebidir. Aranırlar. Ellerin altın-

da sallanırlar, hafiftirler. Ancak içinde demir varsa sertleşirler. Kapıcı bunu görür. Omuzlardan asılı çantalar da içinde demir varsa sertleşir. Fabrikadan çalınabilecek herşey demirdendir.

Kapıcının elleri her cebi aramaz. Hangi cebin aranması gerektiğini bilirler. Ve bu yüzler, bu cepler onun önünden geçerken önemlidir. O zaman kapıcının yüzünde burnu ile ağzı arasındaki hava farklıdır. Kapıcı bu havayı solur. Sezme yetisinin bir cepten bir cebi ayırdetmesini bekler.

Kararı kapıcı kulübesinin gölgesine ve ağzındaki günebakan çekirdeklerinin tadına bağlıdır. Bir kaç çekirdek bozuksa dili acılaşır. Elmacık kemikleri sertleşir, bakışları dikleşir. Parmaklarının ucu titrer. İlk cebi karıştırdığında parmakları güven kazanır. Eliyle başparmağı arasındaki açıklıkta yabancı cisimlere bastırır, hırslı bir avuçlamadır bu. Elle cebi karıştırma kapıcı için her yüze bir müdahaledir. Bu yüzler tebeşir ile kızıllık arasında gider gelir. Tekrar kendilerini bulamazlar. O işaret verdiğinde yüzleri çökmüş ya da şişmiş olarak kapıdan çıkarlar. Çoktan dışarıda, caddede olsalar bile yılgınlıkları sürer. Görme ve duyma duyuları körelmiştir, öyle ki güneş onlara büyük bir el gibi gelir. Burunları artık yetmez, tramvayda ağızları ve gözleriyle başkalarının yüzünden hava kapmaya çalışırlar.

Kapıcı ararken gırtlaklardaki boş yutkunmayı duyar. Gırtlaklar bir marangoz mengenesi gibi kurumuştur, korku mideyi karıştırmaktadır. Kapıcı korkunun kokusunu alır, erkek ve kadınlardan korku kötü hava olarak yükselir ve dizlerin ardındaki boşlukta asılı kalır. Kapıcı bir cebi uzun süre karıştırdığında, çoğu korkuyla birincinin ardından ikinci kez sessizce yellenir.

Kapıcı çok sofudur, demişti karısı Clara'ya. Bu nedenle insanları sevmez. İnanmayanları cezalandırır. İnananları sevmez, ama onlara saygı duyar. Parti sekreterine saygı duyar, çünkü o partiye inanmaktadır. Müdüre saygı duyar, çünkü o da güce inanmaktadır.

Kapıcının karısı saçlarından firketeyi çıkarmış, dişlerinin arasındaki boşluğa sokmuş ve saçını daha sıkı yuvarlamıştır. Bir şeye inananların çoğu, demişti Clara, yüksek yoldaşlardır, onların kapıcıya gereksinimi yok.

Kapıcının karısı firketeyi saçına iyice sokuyor, başkaları da var, diyordu, Clara kapıda duruyor, kapıcının karısı ise kapıcı kulübesinde oturuyordu. Tanrıya inanır mısın, diye sordu kapıcının karısı. Clara onun başının üstünden topuzuna baktı, tel firketenin bükümtüsüne. Çünkü uçları kaybolmuştu, bükümtü yukarıdaydı ve saç kadar inceydi, tek bir saç teli kadar. Yalnız rengi biraz daha açık. Bazen inanıyorum, bazen inanmıyorum, dedi Clara, kaygılarım yoksa unutuyorum. Kapıcının karısı perdenin kenarıyla telefonun tozunu sildi, kapıcı inanmak bir yetenektir, diyor, dedi. İşçiler ne Tanrı'ya, ne de işlerine inanıyorlar. Kapıcı işçiler için Tanrı, eğer isterse, masalarında kızarmış bir tavuk ve boş bir günden başka bir şey değildir, diyor. Kapıcı kümes hayvanı eti yemez, dedi kadın. Konuşurken camdaki gözlerine ve camdan daha koyu duran önlüğüne bakıyor, kapıcı işçiler Tanrı'ya inanmak yerine kendi ciğeriyle doldurulmuş bir pazar günü tavuğu yemeyi yeğlerler, diyor.

Serçe sürüsü dağılıyor. Hangarlardaki camlar kırılmış, serçeler camlardaki delikleri buluyorlar. Kapıcının göremeyeceği kadar daha hızlı bir biçimde hangardan içeri uçuyorlar. Kapıcının karısı gülüyor ve bakma, diyor, yoksa serçeler alnının önünden geçecekler. Kapıcı elleri-

ne bakıyor, parmaklarının üzerindeki siyah kıllara, el bileğine. Öğleden sonranın gölgesi pantolonunu dizlerinin altından kesiyor. Tel kangallarının önünde toz kendi etrafında dönüyor.

Bir bıçak, kirli bir konserve kavanozu, bir gazete, bir parça ekmek kabuğu. Gazetenin altında bir avuç vida. Evet, evet, diyor kapıcı. Adam çantasını kapıyor.

Bir mektup, bir şişe oje. Bir plastik torba ve bir kitap. Ceket alışveriş çantasının içinde. Ceketin cebinden bir ruj yere düşüyor. Kapıcı eğiliyor. Ruju açıyor, bileğine kırmızı bir çizgi çekiyor. Çizgiyi diliyle yalıyor, aman, diyor, çürük ahududu ve sivrisinek.

Adamın başparmağında bir yara var. Çantasının tokaları paslı. Kapıcı çantadan bir çakı çıkarıyor, çakının altında bir kasket, kasketin altında bir ütü. Şuna bakın, diyor kapıcı. Yalnızca fişini tamir ettim, diyor adam. Çalışma zamanı, diyor kapıcı. Ütüyü kapıcı kulübesine koyuyor, bütün fişlerin anasına küfür ediyor. Yeşil önlüğünün içinde kapıcının karısı ütüyü elinin üzerine koyuyor, parmaklarını geriyor, avcunu soğuk soğuk ütülüyor.

Bir el çantası. Bir pamuk topağı yere düşüyor. Başparmağında yara olan adam eğiliyor. Kadın bir perçemini kulağının arkasına sokuyor, pamuğu elinden, başparmaktaki yaranın yanından çekip alıyor. Pamukta bir ayçekirdeği kabuğu ve bir karınca asılı.

Clara gülüyor, güneşte dişi beyaz beyaz parlıyor, kapıcı ona geçmesini işaret ediyor. Kapıcının karısının dişlerinin arasındaki boşluk gülüyor.

Başparmağında yara olan adam kasketi çantadan çıkarıyor. Kasketi yumruğuna geçiriyor. İşaret parmağını uzatıyor ve koyu renk kasketi bir çember gibi çeviriyor.

Kapıcının karısı gülüyor, dişlerinin arasındaki boşluk bir huni, gülüşünü yutuyor. Başparmağında yara olan adam kasketin dönüşüne bakıyor, şarkıcı söylüyor:

Kirayı ödemede gecikmiş
Ödememiş bir aydan beri

Yumruğu bir çark, kolunun içinde bir damar incelip kalınlaşıyor. Bakışları kapıcının karısının şişlerine takılmış.

Ve bey, evin beyi
Bizi sokağa atacak

Ağzı şarkı söylüyor, gözleri küçük, yumruğu uçuyor. Ve öteki, boş eli, başparmağında yara olan eli çantanın paslı tokalarını kapatmıyor. Adamın şarkısı ütüyü bekliyor.

Kapının aralığında bir akasya yaprağı uçuşuyor, kopuyor, uçuyor, uçuyor. Kapıcının karısı onun arkasından bakıyor. Yaprak kedinin gözleri gibi sarı. Başparmağında yara olan adam saate bakıyor.

Kedinin her yıl yavruları oluyor. Onlar da kendisi gibi tekir. Onları hemen daha ıslak, kaygan ve gözleri görmezken yiyor. Kedi yavrularını yedikten sonra bir hafta yas tutuyor. Avluda dolaşıp duruyor. Her yerden geçebilecek biçimde karnı yassılmış, çizgileri daralmış.

Kedi yas tuttuğunda et yemiyor. Körpe ot uçları ve arka avludaki merdivenlerin tuzlu kenarlarından başka.

Dokuma tezgahındaki kadınlar kedinin varoştan geldiğini söylüyorlar. Ambar şefiyse kedinin fabrika avlusundan, yağmurun yalnızca ağır ağır damladığı demir yongası dolu sandıklardan çıktığını söylüyor. Onu ambardan bürolara giden yolda demir yongası dolu san-

dıkların arasında bulduğunu ıslak ve paslı olduğunu ve bir elmadan büyük olmadığını söylüyor. Gözlerinin kapalı olduğunu. Şef kediyi bir deri eldivenin üzerine koymuş ve kapıcıya götürmüş.

Kapıcı da kediyi bir kürk başlığın içine koymuş.

Bense kediye otuz gün bir kamışla süt verdim, diyor kapıcının karısı. Kimse kediyi almak istemediğinden, diyor kapıcının karısı, onu ben büyüttüm. Bir hafta sonra, diyor kapıcı, gözlerini açabiliyordu. Korktum, çünkü kedinin gözlerinde, her iki gözünde de şef duruyordu. Bu gün bile, kedi mırıldandığında, diyor kapıcı, her iki gözünde şef duruyor.

Kedi için fabrika kendi burnu kadar büyüktür. Kedi herşeyin kokusunu alır. Hangarlarda, terlenen ve üşünen, bağrılan, ağlanan ve hırsızlık yapılan en arka köşelerin kokusunu alır. Avluda, içinde otların boğulduğu ve geçerken ezilen, soluk soluğa kalınan, sevilen kangallar arasındaki aralığın kokusunu alır. Burada bir kadının karnını şişirmek hırsızlık yapmak gibi hırs ve gizlilik gerektiren bir şeydir.

Yalnızca kamyonların girdiği, çatının katranlı kâğıttan, olukların kesilmiş lastiklerden ve çitin yamru yumru araba kapıları ve söğüt dallarından olduğu arka kapının yanında eğri büğrü bir sokak vardır, adı ZAFER SOKAĞI'dır. Oluk yağmuru Zafer Sokağı'na akıtır. Kapının arkasındaki küçük pencere ambarın penceresidir. Şef orada oturur. Adı Grigore'dır.

Ambarda koruyucu giysiler gri kapitone ceketlerden, gri deri önlüklerden ve deri eldivenlerden ve gri lastik çizmelerden bir dağ oluşturur. Bu gri dağın önünde ters çevrilmiş büyük bir sandık durur, bu bir masadır ve ters çevrilmiş küçük bir sandık da sandalyedir.

Masanın üzerindeyse, bütün işçilerin adlarının yazılı olduğu bir liste vardır. İskemlede Grigore oturur.

Grigore altın satıyor, diyor kapıcının karısı, altın kolyeler. Nikah yüzükleri. Bunları savaşta bir bacağını yitirmiş yaşlı bir çingeneden alıyor. Adam kentin kenarında, kahraman mezarlığının yanında oturuyor. O da altını sınırda bir köyde, sınırın Macaristan ve Sırbistan ile kesiştiği yerde oturan genç bir Sırp'dan alıyor. Onun Sırbistan'da akrabaları var ve küçük sınır yolculukları yapıp oraya gidiyor. Sınır gümrüğünde eniştesi var.

Bazen Grigore'ye Rusya'dan da mal geliyor. Kalın altın zincirler Rusya'dan, inceler Sırbistan'dan. Kalınları zımbalamış kalplerden, inceleri de zımbalanmış küplerden oluşuyor. Nikah yüzükleri Macaristan'dan.

Grigore elini kapayıp parmaklarını yavaş yavaş açtığında zincirler altın tel gibi parmakların arasından süzülür. Uçlarını sallandırır ve onları küçük pencerenin önünde ışığa tutar.

Altı ay boyunca ellerden paslı tel geçer. Sonra ücret zarfını Grigore'ye getirirler ve boyna bir altın zincir asılır. Bundan bir kaç gün sonra, akşamın geç bir saatinde, zincir geceliğin içinde parlarken ve ayak çıplak olarak halıya basarken kapı çalınır. Kapının önünde takım elbiseli biri durur ve onun ardında üniformalı biri. Sofada ışık zayıftır. Cop pantolondan sallanmaktadır. Cümleler kısadır, yabancı yanak parlamaktadır, düzgün bir ışık lekesi kalkıp inmektedir. Ses hafiftir, neredeyse basıktır, ancak soğuktur. Yabancı ayakkabılar halının kenarında durmaktadır. Boyundan çıkartılır ve zincire el konur.

Grigore zinciri ertesi sabah ilk tramvayda, vagon hemen hemen boşken ve ışık sarsıntıdan bir yanıp bir sönerken yeniden alır. Takım elbiseli kişi bira fabrikasının yanındaki duraktan biner ve ona hiç konuşmadan bir kibrit kutusu verir.

Bu günlerde Grigore köprünün altında su henüz uyuşukken ve gökyüzü karanlıktan henüz eğri büğrüleşmişken fabrikadaki ilk kişidir. Soğuktan titrer ve sigara içer. Sigara dumanının ardından altın zincirleriyle tel kangallarının arasından geçerken hoparlör henüz suskundur. Bir kaç saat sonra zincirin uçlarını yeniden sallandırır ve Zafer Sokağı'na bakan penceresinin önünde elinde tutar. Başka görüntüler gibi, aynı görüntüler gibi, aynı para kedinin gözlerine yeniden gelir.

Kapıcı, şefin çoğu kez akşamları altın zincirleri sabahleyin kime sattığını polise bildirdiğini söylüyor. Grigore nikah yüzüklerini bildirmiyor.

Kapıcı şefi küçümser, çünkü Grigore altınına inanır.

Karaborsa karadır, diyor kapıcının karısı, insan almak zorunda değil ki. Siyah olan şeyler şüphelidir. Kapıcı, birinde var, ötekinin buna gereksinimi var, dünya bizimle döner, diyor. Herkes elinden geleni yapar.

Kedi, şefin kadınlarla sol köşede yattığının da kokusunu alır. Dağın orasında bir çukurluk ve bir geçit vardır. Geçidin üzerinde pencere vardır. Grigore pantolonunu açtığında kadınlar bacaklarını yukarı, başlarına kaldırırlar. Kedi camdan içeri girer. Çukurluğun üzerinde dağın tepesine oturur. Kadınlara göre kedi, kadınların ayaklarındaki lastik çizmeler gözlerinden daha yukarıda, başlarında durduğu için oturur. Kadınların gözleri alınlarına çıkar, kedinin gözlerine. Kov onu buradan,

der kadınlar, kov onu. Grigore'yse zararı yok, o bir şey görmez, bırak onu, zararı yok, der. Kedi kulaklarını oynatır ve bakar.

Bunun ardından kadınlar ter içinde, kollarında bir gri pamuklu ceket masanın önünde dururlar. İmza için şefin listesinde adlarını ararlar. Kedi, parmaklar imzayı atana kadar beklemez. Çatıdan iner, avludaki tel kangallarının arasından koşarak hangarlara gider.

Resim kedinin gözlerinde kalır. Herkes olan – biteni görür. Herkes fabrikada ayakta ya da yatarak, aceleyle yaşanan aşk ilişkisinden söz eder. Bu aşk ilişkisinden söz eden sözcükler de aceledir. Herkes ellerini, kedi geldiğinde teli tuttukları yerde bırakır. Çünkü hiçbir resim eskimez. Hemen ardından kedinin gözlerinde, bir sonraki resim belirir. Bir sonrakindeyse –bunu kıskançlık bilir, bunu her kadının yüzündeki her yağ lekesi bilir– bir sonraki resimde kadının kendisi kedinin gözlerinde olacaktır. İlkbahar ya da sonbaharda, pamuklu ceket yıpranıp dirsekleri yırtıldığında ve soğuk ya da sıcak rüzgâr katranlı kağıdı tırmalayarak çitten Zafer Sokağı'na savrulduğunda öbürleri bakarlar. Çünkü kedi şimdi önlüğün altında, dokuma tezgahının önünde, duran bacakları yüzün daha yukarısında duran, çıplak ve açılmış bacaklar halinde fabrikanın içinde dolaştıracaktır.

Yalnızca yılda bir hafta, kedi yediği yavrularının yasını tutarken gözlerinde hiçbir resim olmaz. Kimin şansı varsa, der kadınlar, aşk kimi bu uçup giden kör haftanın acelesi içinde yakalarsa, fabrikada kimse tarafından görülmez.

Kim kapıcının karısına rüşvet verirse bu haftanın ne zaman olduğunu bilir. Bir çok kişi ona rüşvet verir.

Hepsi, diyor kapıcının karısı ve ben takvimi dolduruyorum, diyor, her birine istediğimi söylüyorum.

Kadınlar hızla ilerliyorlar, telaşlı, kısa dürtüşmeleri yanlış yas haftasına rastlıyorlar.

Ancak doğru yas haftasında hangarlar, avlu ve banyo ile bürolar arasında sevgi iplerini karıştırdığı için çiftleşen erkek ve kadınlar kapıcının, temizlikçi kadının, ustabaşının, ateşçinin gözlerine yakalanıyorlar. Küçük bir fark var: Gerçek yas haftasında her sevgi, kedinin gözlerinde herhangi bir resim görülemediği için bir söylenti olarak kalır.

Kadınların çocukları Grigore'ye benziyor, diyor kapıcı kadın. Allahtan kadınlar çocuklarını yanlarında fabrikaya getirmiyorlar. Çocuklarını hiç birarada görmedim, onları ancak peşpeşe gördüm. Küçük ya da büyük, zayıf ya da şişman, esmer ya da sarışın. Kızlar ve oğlanlar. Yanyana dururlarsa hepsinin kardeş olduğu görülür. Bütünüyle farklı, diyor kapıcının karısı, ancak her yüzde bir el büyüklüğünde Grigore var.

Kadınların çocukları daha doğduklarında uykusuzluk çekiyorlar. Doktorlar bunun makine yağından olduğunu söylüyorlar. Bu çocuklar bir kaç yıl fabrikanın önünden geçip gidiyorlar.

Ancak günün birinde, diyor kapıcı kadın, buraya kapıcı kulübesine annelerini aramaya geliyorlar. Pek ender gerekir gelmeleri. Çoğunlukla hiçbir gereği yoktur.

Bu çocuklar burada dururlar, kapıcı kulübesinin hemen yanında, diyor kapıcının karısı, kapıcının annelerini çağırtması için, ona kim olduklarını söylerler. Burada dururken parmak uçlarını korkuyla yanaklarına koyarlar. Ne kapıcıyı, ne kapıcının karısını görürler. Daha kim olduklarını söylerken gözleri yalnızca bu teli ve bu toprağa gömülmüş fabrika avlusunu görürler. Dalgın dalgın bakarlar. Bu çocuklar burada ne kadar uzun dururlarsa, el büyüklüğündeki Grigore yüzlerinde daha da belirginleşir.

Küçük ya da büyük gömleklerde, küçük ya da büyük elbiselerde, dize kadar gelen çoraplarda, kapıcının karısı pas lekesini görüyor. Bu çocuklar küçük, daha büyücek ya da hemen hemen yetişkin olarak kapıcı kulübesinin hemen yanında durup beklerlerken, kapıcının karısı kıyısı tırtıklı pas lekesini görür – her çocuk ince kırılgan bir pas yaprağını giysisinde taşır.

Annelerin ellerinden, yemekten önce erkeklerin çorbasına karpuz kanı karıştıran aynı ellerden bulaşmış pas. Siyah tırnak kenarları çamaşır yıkarken açılır. Yıkadıktan sonra pas suda ve köpükte değildir. Kumaştadır. Bu durumda ne rüzgârda kurutmanın, ne ütülemenin, ne de leke tozunun bir yararı olur, diyor kapıcının karısı.

Hiçbir şeyden habersiz bir sürü kardeş Grigore'nin çocukları, –kapıcının karısı onları on yıl sonra bile tanır. O zaman tonlarca pas ve tel örgü kapıdan dışarı taşınmıştır. O zaman tonlarca pas ve tel örgü üretilmiş ve daha ot büyüyecek güneş bulamadan aynı yere yığılmıştır. O zaman bu çocuklar da fabrikada çalışır. Bunu hiç istemezler. Başka bir çözüm bulamadıkları için buraya gelirler. Onlar için açık hiçbir yol olmadığı için burunlarının uçlarından ayakkabılarının uçlarına kadar asla bir yola rastlamazlar. Anne, çocuk ve çocuğun çocukları

yoksulluktan, çaresizlikten ve usançdan yalnızca bu delikli taşı bulurlar. Aynı istenmeyen zorlamayla gelirler: Başlangıçta öfkelidirler, bağırırlar. Daha sonra yumuşarlar, suskunlaşırlar, çalışıp dururlar. Makine yağı hâlâ keskin kokmaktadır, elleri siyah kıyılar edinmeye çoktan başlamıştır. Evlenirler, gündüz ve gece tabakasının arasında büzüşmüş sevgilerini birbirlerinin karnına atarlar. Çocukları olur. Bunlar pas lekesiyle kundaklarda yatarlar. Büyürler, önce küçük daha sonra büyük gömlekler, giysiler, çoraplar giyerler. İnce kırılgan pas yaprağıyla orada kapıcı kulübesinde dururlar. Ve beklerler. Daha sonra asla bir yola giremeyeceklerini, daha sonra asla akıllarına başka bir şey gelmeyeceğini bilmezler.

Grigore'nin annesi de fabrikada işçiydi. Kapıcının karısının annesi de.

Şişler masanın üzerinde duruyor. Fabrika avlusu sessiz. Rüzgâr malt kokuyor. Çatıların arkasında, ötede, bira fabrikasının soğutma kulesi duruyor. Soğutma kulesinden çıkan kalın, sargılı boru caddenin üzerinden nehre iniyor. Borudan buhar çıkmakta. Gündüzleri gidip gelen tramvaylar tarafından parçalanır buhar. Geceleyinse beyaz bir perdedir. Kimileri buharın fare koktuğunu söyler, çünkü bira fabrikasında, kapıcı kulübesinden büyük demir teknelerde ırmak fareleri sarhoş olup birada boğulurlar.

Sekizinci günde, diyor kapıcı, Tanrı'nın elinde Adem ve Havva'dan bir saç tutamı kalmıştır. Bundan kümes hayvanlarını yaratmıştır. Dokuzuncu günse Tanrı uzaya geğirmiştir. Bundan da birayı yapmıştır.

Kapıcı kulübesinin gölgesi uzadı. Güneş Zafer Sokağı'yla avludaki tel kangalları arasından en kısa yolu aramaktadır. Keskin kenarlıdır, kenarları yamruyumrudur. Güneşin ortasında gri bir leke vardır.

İlerlemiş yazda kapıcı kulübesinin üstünde hoparlörün çıtırdadığı günler olur. O zaman kapıcı uzun süre yukarı, göğe bakar ve yukarıda oluklu saçın, kentin çatılarının, bira fabrikasının soğutma kulesinin üstünde güneşin paslı bir musluk olduğunu söyler.

Kapının önünde bir çukurluk vardır, burada serçeler tozun içinde pudralanırlar. Bunların arasında bir vida vardır.

Kapıcı ve karısı kapıcı kulübesinde oturuyorlar. Kâğıt oynuyorlar. Ütü, masanın kenarında duruyor. Kapıcı başparmağında yara olan adamı müdüriyete bildirmiştir. Ütüye de el koymuştur. Başparmağında yara olan adam yarın yazılı bir uyarı alacaktır.

Hangarda serçeler hoplamaktadır. Parmakları ve gagaları makine yağından siyahlaşmıştır. Günebakan kabuklarını, karpuz kabuklarını ve ekmek kırıntılarını gagalamaktadırlar. Hangar boş olduğunda parolaların harfleri en büyüktür. İŞ, ONUR, PARTİ gardroba giden kapıda ışığın upuzun bir boynu vardır. Yüksek ökçeli ayakkabı giymiş, kırmızı gömlekli cüce, yağlı yeri yağlı bir süpürgeyle süpürmektedir. Yanındaki dokuma tezgahında bir karpuz durmaktadır. Karpuz onun başından büyüktür. Kabuğu açık ve koyu çizgilidir.

Işık fabrika avlusuna çıkan kapıda çapraz durmaktadır. Kedi, kapının yanında oturmuş domuz yağı yemektedir. Cüce kapıdan avluya bakar.

Toz nedensizce uçuşmaktadır. Kapı gıcırdar.

CEVİZLER

Boğum boğum elli kadın beze tükürüyor ve elmaları parlayana kadar ovuyor. Parlayan elmaları, kırmızı yanakları öne, zedelenmiş yerleri arkaya gelecek biçimde diziyor. Elmalar küçük ve yamuk. Terazi boş. Terazi elmalar ile dirhemler eşit olunca kımıldamadan duruyorlar. O zaman yaşlı kadın gözleri gagalar gibi yanyana gelinceye kadar ağzıyla yüksek sesle hesap ediyor. Gözleri bunun kaç para ettiğini bildiği için öylesine sert ve sessiz duruyor.

Haldeki satıcılar yaşlı insanlar. Beton zemin üzerinde, beton duvarlar arasında, beton çatı altında, beton masalar arkasında köyler yüzlerinde asılıdır. Otların yerde süründüğü bahçeler.

Liviu, Tuna'nın toprakları başka topraklardan ayırdığı aşağı güneyde öğretmen olduğundan beri bu köyleri anlatmaktadır. Kendisi yorgun düşene ve gözleri uykudan kapanana kadar bütün günün uzayıp sürdüğü yaz akşamlarını. Beden dinlenmeye geçemeden kafanın uykuya gömüldüğü yeri. Gençlerin kulağı delik uykusundan, yaşlıların ağır uykusundan söz etmektedir Liviu. Kulağı delik de olsa ağır da, gündüzün adımlarının ayak parmaklarını ezdiğinden ve ağır iş görmekten el parmaklarının geceleyin titrediğinden. Uykuda kulakların kendi horlamasını, köy polisinin ve muhtarın sesiyle karıştır-

masından. Onların kendilerine düşte bir kez daha bahçeye ve her bir tarha ne ekileceğini söylemelerinden söz etmektedir. Çünkü köy polisinin ve muhtarın kendi defterleri ve listeleri vardır. Pas, solucan, salyangoz herşeyi yese bile, onlar vergilerini beklerler. Yağmur köyü unutsa ve güneş son yeşil yaprağına kadar kavursa ve köyü her ucundan aynı anda gece girecek kadar yassıltsa bile.

Liviu yılda üç kez kente ziyarete gelir, kendisinin de bir dönem oturduğu Paul'un evinde ve uzun süre yaşadığı kentte yerini bulamaz. Daha sabahtan içki ister, içkiye ERİK SÜTÜ der.

Paul, Liviu'nun evde tutsak bir köpek gibi, kentteyse bir sokak köpeği gibi dolandığını söyler. Sonra Liviu'nun pamuk ipliğine bağlı olduğunu, söyler Paul, bu iplik de neredeyse kopmak üzeredir ve Liviu bunu da bilmekte, sesi kısılana kadar anlatmaktadır.

Biri muhtarın, öteki polisin evi olmak üzere yalnızca iki evin köşesinin aydınlatıldığı köydeki gecelerden söz etmektedir Liviu. İki avlu, iki merdiven, iki bahçeyi ışık beklemektedir. Apaçık ve sessizce. Geri kalan herşey karanlığa gömülmüştür. Köpekler karanlığa koşarlar ve yalnızca orada, lambanın çoktan beri yanmadığı, ağaçların evlerden önce Tuna'nın sularında asılı olduğu yerde havlarlar.

Su görülmez, diyordu Liviu, köyde duyulmaz da. İnsan onu yalnızca kafasının içinde duyar, insanın ayakları yoktur. Su bastırır. İnsan, çorak topraklarda kendi kulaklarının içinde boğulabilir, diyordu.

Bazen uzaktan silah sesleri duyulur, diyordu Liviu. Sanki bir dal kırılmış gibi, bundan daha yüksek olmayan bir ses. Yalnızca farklı, tümüyle farklı. O zaman köpekler daha yüksek sesle havlamadan önce, susarlar. O zaman biri, sınırın üzerinden aşarak, Tuna'dan gecenin karanlığına doğru yüzmek ister. Yalnızca, tek başına, diyordu Liviu, sonra biter, bu bilinir. İnsan masanın kenarını görür,

elini sandalyenin arkalığına bastırır, bir süre gözlerini kapar. Ben içiyorum, diyordu Liviu. Erik sütü yakar, gözler titreşir, içlerinde ampul yüzer gibi olur, elektrik kesikse, mum. Ben, bir silah sesi duyduğumu unutana kadar içiyorum. Erik sütü bacaklarıma dalgalar halinde inene kadar. Hiçbir şey düşünmeyene kadar, Tuna, köyü dünyadan iyice soyutlayıncaya kadar, unutuyorum, diyordu Liviu.

Taşrada bir kentlisin ve kentte bir köylüsün, diyordu Paul, Liviu'ya. Kente geri dön. Kent seni de, beni de tanıyor, burada bir kaç yüz asfalt lekesinin üzerinde bir kaç bin köy polisi vardır.

Paul şarkı söylemeye başladı ve Liviu da ona mırıldanarak katıldı:

Yüzsüz yüz
Kumdan alın
Sessiz ses
Sizinle ne değişebilirim
Kardeşlerimden birini
Bir sigaraya

Liviu sandalyenin üzerine çıktı, elini abajura çarptı. Lambanın kordonu sallandı. Buna ek olarak da, gölgesi.

Sadece bir düşüncem var
Size ne satabilirim
İçi dışına çıkmış ceketin
Yalnızca bir düğmesi var

Paul'ün gözleri yarı kapalıydı, Liviu'nun gözleri, şarkı söylerken alnından akıp gitmişti, belki de gözleri değildi, belki ıslak ağzıydı.

Gece bir çuval örüyor
Karanlıktan

Liviu abajuru eliyle yakaladı. Artık şarkı söylemiyordu ve Paul ellerini bütün gücüyle masaya vuruyordu.

Acıdır menekşe
İstasyonda bir yük treni düdük çalıyor
Yanında büyükleri olmayan küçük çocuk
Asfaltın üzerinde çıplak ayak bir ayakkabı duruyor

Paul pencereden yakındaki apartmanın antenlerine baktı. Ayağa kalktı ve sandalyeyi masaya itti. Başını kaldırıp yukarıya Liviu'ya baktı. O sessizce gülüyordu. Gökten lamba kordonu sarkıtamazsın, dedi Liviu sessizliğin içine, yoksa insanın işi kolay olurdu, insan kendini dışarıda her yerde asabilirdi.

Öyle bakma, dedi Liviu, Paul'e. Cümle, Paul'ün yüzüne düştü. Paul odadan çıktı, Liviu sandalyeden indi. Ayaklarının üzerinde durduğunda, kendi kendine söylermişcesine şöyle dedi, benim için Paul doktor değildir Adina'ya.

Paul sesiyle tek başına mutfakta oturuyordu ve öbür ikisinin yerine yüksek sesle kendi kendine konuşuyordu. Bu gece, dedi, bir kadın ve bir erkek hastaneye geldi. Adamın kafasında küçük bir balta vardı. Baltanın sapı kafanın üzerinde saça yapışmış gibi duruyordu. Kafasında bir damla kan bile görünmüyordu. Doktorlar adamın çevresine toplandılar. Kadın, bunun bir hafta önce olduğunu söyledi. Adam gülüyor ve kendisini iyi hissettiğini söylüyordu. Bir doktor hanım, yalnızca sapı kesilebilir, beyin kafada buna alıştığı için, baltayı tümüyle oradan çıkarmamak gerekir, diyordu. Sonra doktorlar baltayı çıkardılar. Adam bu sırada öldü.

Adina ve Liviu kısa süre birbirlerinin gözlerine baktılar.

Masaların üzerindeki havuçlar odunsu, soğanlar da gelişmemiş. Cevizlerin arkasında tenekeci durmaktadır. Ancak deri önlüğü yoktur, boynunda ip de yoktur, nikah yüzüğünü yüzük parmağında taşımaktadır. Elini cevizlere daldırır, cevizler çakıl taşı gibi takırdar. Her iki elinde de bütün parmakları tamamdır. Cevizli adam, gazete kağıdındaki meyvalarla tenekeci değildir. O, her lokmayı iyice hissedebilmek için yavaş ye, dememektedir.

Ancak o, o olsaydı, o olabilirdi.

Gözleri tenekecinin gözleridir, teraziye bakıyor, kuş gagaları inip çıkıyor. Gagalar sessiz duruyor ve gözler fiyatı biliyor. Adina çantasını açıyor, cevizler içine yuvarlanıyor. İki ceviz yere düşüyor. Adina eğiliyor.

Kırmızı mavi benekli kravatlı bir adam ondan önce eğiliyor. Adina onun omzuna çarpıyor, adam düşen cevizleri elinde tutuyor. Adina onun boynunda bir ben görüyor, ben Adina'nın parmak ucu kadar büyüktür. Adam iki cevizi de onun çantasına atıyor, bunlar sana gelmek istemiyor, diyor, boş yere APTAL CEVİZ dememişler, bir tane yiyebilir miyim. Adina başını sallıyor, adam çantadan iki ceviz alıyor. Avucunu kapıyor, yürürken bir cevizi ötekine bastırıyor. Kabuk çatırdıyor ve o elini açıyor. Bir ceviz bütündür, öteki kırılmıştır. Adina beyaz beyni elinde görüyor. Adam kabuğu yere atıyor, yiyor. Adamın biri hopluyor, alnı parlıyor, öteki cevizi ceketinin cebine koyuyor. Adın ne, diye soruyor ve dişlerinde süt var, cevizler her adımda çantada takırdıyor. Adina çantasını kolunun altına alıyor, bunun cevizlerle ne ilgisi var, diye soruyor. Şimdi ne yapıyoruz, diye soruyor adam. Hiçbir şey, diyor Adina.

Adina öteki yöne doğru yürüyor.

Pavel halin sol yan kapısında durmuş, Adina'nın arkasından bakıyor ve ışık toz iplikçiklerini gözlerinin önünde döndürüyor. Yanakları kımıldıyor, dili çiğnenmiş ceviz parçalarını dişler arası boşluklardan buluyor, beni hoplamıyor. Ceketinin cebinden cevizi çıkarıyor, asfalta koyuyor. Ayakkabısını cevizin üzerine yerleştiriyor, topuğa doğru itiyor, tam kenara. Ağırlığını tam olarak cevizin üzerine veriyor. Kabuk çatırdıyor. Pavel eğiliyor, beyni kabuktan çıkarıyor, çiğniyor ve yutuyor.

Halin sağ yan kapısının önünde siyah bir araba duruyor, sarı bir plakası ve küçük numarası var. Arabada bir adam oturuyor, başını direksiyona dayamış, dalgın dalgın hale bakıyor. Yaşlı bir kadın görüyor. Beton masa karnını bacaklarından ayırıyor. Yaşlı kadın elekle kırmızı biber eliyor. Biber kırmızı örümcekler gibi elekten dökülüyor, hep aynı yere dökülüyor. Eleğin altındaki dağ hızla büyüyor.

Bayanla konuşulmuyor, diyor Pavel, zararı yok, diyor arabadaki adam, bunun zararı yok. Yaşlı kadın eleği vurarak boşaltıyor. Dağın tepesini elleriyle yayıyor, elleri biber gibi kıpkırmızı. Ayakkabıları da.

Pavel'in dili çiğnenmiş ceviz parçalarını dişlerinin arasında arıyor, haydi bin, diyor arabadaki adam, gidiyoruz.

Sahanlıktaki mektup kutularında güneş durmaktadır. Sarmaşık güllerinin gölgesi duvara vurmaktadır. Çiçekleri küçüktür, elde dimdik duracak biçimde toplu halde büyürler.

Mektup kutusunun gözü siyah ve boş değildir, beyazdır. Ve beyaz bir mektup kutusu gözü, Ilije'den bir asker mektubudur. Ancak zarfın üzerinde bir hafta önceki gibi yine Adina'nın adı yoktur. Yine ne pul, ne damga, ne de göndericinin adı. Zarfın içinde yine el büyüklüğünde, eğri kesilmiş hesap pusulası, yine aynı yazıyla aynı cümle: SENİN AĞZINI S...KERİM.

Adina pusulayı ve zarfı elinde buruşturuyor ve boğazında kuru kâğıdı hissediyor. Asansör karanlıkta kalıyor, yeşil göz yanmıyor, elektrik yok. Merdiven boşluğu pişmiş lahana kokuyor. Cevizler yürürken takırdıyor. Adina karanlıkta yüksek sesle saymaya başlıyor, basamaklar yerine sol ve sağ ayakkabısını sayıyor. Her ayakkabı gibi onun ayakkabısı da tek başına kalkıp tek başına yere basıyor. Her sayı yalnızca kendi sesi, sonra da yabancı bir ses olana kadar. Yabancı seste kendi alnı başlıyor.

Cevizle dolu çanta mutfak masasının üzerinde duruyor, cevizlerin üzerinde buruşturulmuş kâğıt var, çantanın yanında boş bir kase duruyor. Çekmece yarı açık duruyor, bıçak çatal bıçak çatal çatal çatal, bütün dişler bir arada bir tarak. Adina çekmeceyi tam açıyor, büyük bıçaklar, aralarında çekiç.

Eli masanın üzerine bir ceviz koyuyor, çekiç bunun üzerine hafifçe vuruyor. Cevizde bir çatlak açılıyor, çekiç üç kez ve sertçe vuruyor ve kabuk kırılıyor. Kabuğun içindeki beyin de.

Ocağın üzerinde hamamböcekleri dolaşıyor. Yedi kızıl kahverengi büyük, dört koyu kahverengi orta büyüklükte, dokuz küçük, elma çekirdeği gibi siyah. Bunlar yerde sürünmüyor, yürüyorlar. Ilije için upuzun bir asker yaz mevsimi, Adina için mektup yok. Öteki duvardaki odada bir resim asılı, bunun üzerine sabahleyin bir parça ışık düşüyor – asker üniforması içinde Ilije, saçı kirpi gibi, ağzında bir ot, yanağında bir gölge, ayakkabılarının çevresinde otlar. Her sabah, bütün gün bu ota bağlı kalıyor.

Ilije de Liviu gibi aşağı güneyde oturuyor. Tuna'ya aynı yakınlıkta, aynı uzaklıkta, ikisi de farklı yerlerde. Bir yerde Tuna dümdüz akıyor ve toprakları başka topraklardan ayırıyor, başka yerde Tuna eğri akıyor ve toprakları başka topraklardan ayırıyor. Yalnızca silah sesleri iki yerde aynı işitiliyor, sanki bir dal kırılırmışcasına, yalnızca farklı, tamamıyla farklı.

Bu kentte ağustosta günler olur, bu günlerde güneş soyulmuş bir kabaktır. O zaman aşağıdan asfalt ve yukarıdan apartmanların betonları ısınır. O zaman kafa sıcaktan yarılmış bir tepeyle günün içinde dolaşır. O zaman öğleyin kafadaki en küçük düşünce bile kıvrılır ve nereye gideceğini bilemez. O zaman soluk, ağızda ağırlaşır. O zaman insanların yalnızca bu yitmiş elleri vardır. O zaman bu eller serinlemek için camlara ıslak çarşaflar yapıştırırlar. O zaman çarşaflar, daha eller camdan çekilmeden kurumuş olur.

Ağustostaki böyle bir günde Ilije ocağın başında durmuş, hamamböceklerini eziyordu. Belki o değildi, belki de kafasının içindeki sıcağın acımasızlığıydı. Büyüklerde ölüm çıtırdıyordu, küçüklerde sessiz kalıyordu. Ilije yalnızca çıtırdayan kızıl kahverengi hamamböceklerini sayıyordu.

Büyüdüklerinde kızıl oluyorlar, diyordu Ilije. Onlar her şeyi görecekler, kentler ve köyler. Yolsuz ve ağaçsız, sınırsız sürülmüş tarlayı da, cılız mısırı da, Karpatlar'ı ve taşların üzerindeki rüzgârı da, koyunları, köpekleri ve insanları da. Onlar bu sosyalizmi yiyip bitirecekler, onu koca karınlarla aşağıya Tuna'ya taşıyacak-

lar. Karşıda, öbür kıyıda, korkmuş insanlar duracak ve sıcakta gözlerini kırpıştıracaklar. Sonra suyun üzerinden bağıracaklar, bunlar Rumenler, bunu hak ettiler.

Ağladığı ve böcek kokan bu ellerle yüzünü tuttuğu zaman Adina, Ilije'yi mutfaktan dışarı sürükledi. Ona bir bardak su verdi, o bunu elinde tuttu, içmedi. Terinin soğukluğunu hissedince Adina'yı itip kendinden uzaklaştırdı ve sıcakta titremeye başladı. Tuna olduğu için dünya şanslı, dediğinde dilini yutacak kadar kendisinden uzaklaşmıştı.

Adina camdan bakıyor, cevizi çiğniyor. Gökyüzü bomboş, ceviz dilin üzerinde önce acı, ardından tatlı. Gökyüzü aşağı değil, yukarı bakıyor. O büyük boşluğunu küçük beyaz lekelere, kentten dışarı çıkarken, kaçarken, hepsi de okunmuş olan mektuplara iliştiriyor – kentin yukarı bölümünde Tuna'dan kaçacak biri daha.

Aşağıda sokakta bir çocuk bağırıyor. Adina'nın dili dişlerinin arasında çiğnenmiş ceviz parçalarını arıyor. Kırılırken sıçramış olan kabuklar masanın altında duruyor.

BAŞKA BİR SESSİZLİK

Bilyeli rulmanlar nerede, diyor müdür. Gömleğinin yakasından kahverengi bir pervane havalanıyor, pencereye doğru kanat çırpıyor. Camın ardında avluyu arıyor, bir sinek büyüklüğünde. Mara, bilyeli rulmanların ismarlandığını söylüyor. Itır çiçeğinin arkasında, müdürün penceresindeki perdenin arkasında ayakkabılar tıkırdıyor. Kahverengi saçlar geçiyor. İki adamın arasında, saçların ucunda ıtır çiçeği saksısı duruyor. Kırmızı çiçeklerini sallamıyor, yapraklarını kımıldatmıyor, çukur fabrika avlusundaki saçın üzerinde, kemirgen pasın, telin içinde. Müdür gidenin başını görmüyor, yalnızca saçının tepesini görüyor. Bir de camdaki pervaneyi. Ismarlandıysa nerede bilyeli rulmanlar, diyor müdür. Cama öylesine yaklaşıyor ki, perde alnına ve ıtır çiçeği de çenesine sürünüyor. Pervane dönüyor, saçları dibinden kesilmiş şakağını geçerek toplantı masasına uçuyor. Bilyeli rulmanlar yolda, yoldaş müdür, diyor Mara.

O pervaneyi hesaba katmıştı. Yüzünü hızla geri çekiyor, çünkü o alışkanlıktan dışarı, tele bakıyor. Asfaltın üzerinde kırık tuğlalar gibi böylesine sert ve yüksek görünen topukları hesaba katmamıştı. Sanki bu başı, cücenin başı yapan şey yüksek topuklarmış gibi, cücenin takırdayan ayakkabılarını hesaba katmamıştı. Ayrıca yürürken bükülmeyen kısa bacakları hesaba katmamıştı. İçine yeni tel örülmüş gibi dimdik duran sırtı da.

Bu ayakkabılar, bu bacaklar, bu sırt, boş kalmak isteyen bakışı rahatsız etmektedir. Fabrikada yıllar bile geçmiş olsa hiçbir göz, kendi varlığını hissetmeden cüceye bakamaz. Kendi yolunu kapatmaksızın.

Müdür ensesini kıstı. Cücenin arkasındaki takırtı, bozulmuş alışkanlık, üşümeye benzer.

Bir cüce ya da değil, ama yine de bir şey işte, diyor müdür. Onun yerinde başkası olsaydı yol kenarında dilenmeye giderdi. Bir keresinde büyük duvarda asılı, bir keresinde küçük yazı masasının üzerinde duran diktatörün resmini gösterdi. Küçük, ayakta duran resmi işaret etti. Ancak iki resim birbirine bakıyordu, gözdeki siyahlık. Duvarla masa arasında, beyaz perdenin önünde, asılı olan resim masadaki portreyi buluyordu. ONUN bölgesinden gelen herkesin, diyor müdür, güçlü bir iradesi vardır.

O, Tuna'nın toprakları başka topraklardan ayırdığı güneyden söz ediyor. Ovanın alçak olduğu, yazın büyüyen mısırların arasında taşlı yerin kavrulduğu, kışın unutulmuş mısırların arasında taşlı yerin donduğu. Çiçeklerini dökmüş devedikeninin suda yüzdüğü. İnsanların, yüzen devedikeni yastıkçılarını saydığı ve Tuna'nın, kaçarken vurulan her kişi için üç gün süreyle dalgaların üzerinde bir yastıkçık, üç gece de dalgaların altında mum gibi bir parlaklık bulundurduğunu bildiği güneyden söz ediyor. Güneydeki insanlar ölülerin sayısını bilirler. Ölülerin adlarını ve yüzlerini bilmezler.

Bir uyarı yaz, diyor müdür. Bilyeli rulmanlar yolda, diyor Mara. Müdür gömleğinin içinde boynunu oynatı-

yor, gömleğinin yakası batıyor. Bazen, diyor müdür, kapı çalınıyor. Yüksek sesle değil, ancak duyabiliyorum. Kapıyı açtığımda, hemen aşağıya bakmazsan, kimse yok. Sonra ustabaşı bana cüceyi yollamış, sonra cüce elinde bir kâğıt tutuyor ve hiçbir şey söylemiyor. Ben daha bir şey söylemeden de gidiyor. Ve cüce kayboluyor. Ben arkasından bağırmıyorum, çünkü adını unuttum. Hey cüce, diye bağıramam ya. Mara gülümsüyor, Mara güzel bacakların var, diyor müdür. Itır çiçeği sallanıyor. Müdür halıya diz çöküyor. Sesi Mara'nın eteğinin altından derinden geliyor. Elleri sert. Mara'nın uylukları sıcaktır. Müdürün dişleri Mara'nın sağ uyluğunda tek tek, ıslak ve sivri sivri dizilmiştir. Masanın üzerindeki resim, gözlerindeki siyahla, bakıyor. Ve silikleşiyor. Ya da Mara'nın gözlerinden bir karış uzakta, havadaki pervane midir? Of, canım yanıyor, yoldaş müdür, diyor Mara.

Müdür her hafta fabrikanın kapısına geliyor, dedi kapıcının karısı Clara'ya. Kapıcı kulübesine girmiyor, eşikten adımını atmıyor. Yalnızca kapıdan içeri başını uzatıyor ve hemen geri çekiyor. Tele bakıyor, cücenin adı neydi, diye soruyor. Müdürün gözleri gözlerini çektiğinden ve kapıcı müdürün bütün kafasıyla bu telin içinde olduğunu düşündüğünden, kapıcı da telin içine bakıyor. Çünkü bu telin içine bakan, bütün kafasıyla bakar, bu tele bakan artık bir şey dinlemez. Kapıcı ve benden başkası, dedi kapıcının karısı, biz ikimiz de telin içine bakıyoruz ve onu artık görmüyoruz. Kapıcı her defasında, yoldaş müdür, cücenin adı CONSTANTIN'dir, diyor. Bunu kapıcı ve müdür avluda olsalar bile benim duyacağım kadar yüksek sesle söylüyor, dedi kapıcının karısı. Ve her defasında avluda durduğunda müdürün

gömlek yakasından bir pervane havalanır. Müdür de her defasında, ismi aklımda tutmak istiyorum, ancak hemen unutuyorum, der. Herşeyi aklımda tutuyorum, ancak cücenin ismini hemen unutuyorum. Bunun üzerine kapıcı, cüce iblistir, yoksa cüce olmazdı, der. Müdür gençken şapka fabrikasının müdürüymüş, Karpatlar'ın ardındaymış fabrika, dedi kapıcının karısı. Güveler oradan geliyor. Daha sonra güneydeki su işletmesinin müdürü oldu ve burada, kentte konut inşaatında müdürdü. Ancak şapka fabrikasındaki güvelerden bir türlü kurtulamadı. Müdür cebinden bir parça kâğıt ve bir kalem çıkarır. Adı yazar. Adı büyük kağıda, büyük harflerle elinin üzerine yazar, dedi kapıcının karısı. Müdür kağıdı ve kalemi cebine sokarken, şimdi biliyorum, der. Güve avlunun içlerine doğru uçar ve telin içinde yolunu şaşırır. Bir hafta sonra müdür yeniden başını kapıdan içeri uzatır ve yine, cücenin adı neydi, adını aklımda tutmak istiyorum, ama hemen unutuyorum, der. Aynı kağıdı, aynı cebinden çıkarır ve gömleğinin yakasından aynı güve havalanır ve müdür o aynı adı yeniden yazar. Güve avlunun ta içlerine, telin içine uçar.

Bir keresinde müdür bana, kâğıt da cücenin adı gibi, kendiliğinden kayboluyor, dedi, dedi kapıcının karısı.

Fabrikada herkes cücenin adını o ad ona uymadığı için biliyor, dedi kapıcının karısı. Yalnızca müdür bunu bilmiyor. Her seferinde cücenin adının CONSTANTIN olmasına şaşırıyor ve her seferinde bu adın cüceye uymadığını söylüyor. Bu yüzden ben de CONSTANTIN adının cüceye uymadığını biliyorum, daha önce hiç dikkatimi çekmemişti. Bu her defasında müdürün dikkatini çekiyor, dedi kapıcının karısı. CONSTANTIN adının cüceye uymadığı dikkatini çektiği için, müdür adı aklında tutmalı.

Benim oğlumun da adı CONSTANTIN, dedi kapıcının karısı Clara'ya, ancak çocuğum cüce olmadığı için onun adıyla bir cücenin adı arasında asla bağlantı kurmam. Çocuğuma beni fabrikada aramasını yasakladım, dedi kapıcının karısı. Çocuğumu asla bu tel içine bırakmam. Çünkü çocuğumun bu tele bir kez baktıktan sonra, bir daha beni dinlemeyeceğini biliyorum. Çocuğumu asla bu fabrikaya işçi olarak bırakmam, dedi kadın, tek bir gün bile.

Müdür halının üzerinde, Mara'nın orada olmayan dizlerinin önünde diz çöküyor. Toplantı masasının bacaklarını görüyor. Ciğerlerinden daha derin soluyor, soluğunu zorluyor. Bu sırada alnını öylesine tuzlu ve ıslak hissediyor ki, sanki yüzünde iki ağız varmış gibi ve ikinci kez sıcak ve yitik, alnının saçlarla birleştiği yerde.

Tekir kedi toplantı masasının altında oturuyor. Kürklü bir yüzü var, esniyor. Uyku koyu renk çizgilerden, sırtından, karnından patilerine doğru akıyor. Burnu makine yağından siyah, basık ve yaşlı. Oysa dişleri sivri, beyaz ve genç. Gözleriyse daha ince çizgili kürk yüzünden uyanık. Onun gözlerinde bir resim duruyor, dize kadar Mara'nın uyluğu. Uyluğun iç kısmında bir ağız büyüklüğünde bir ısırık duruyor.

Müdür ayağa kalkıyor. Güve sandalyenin arkalığında duruyor. Müdür aynanın önünde duruyor. Nedenini bilmeden taranıyor.

Hangarda yağlı zeminde bir işçi yatıyor. Gözleri yarı kapalı, gözbebekleri alnına kaymış. Presin yanında bir kan gölü duruyor. Pıhtılaşmıyor, yağ onu emiyor. Tekir

kedi kan gülcüğünü kokluyor. Bıyıklarını titretiyor ve yalamıyor. İşçinin yağlı kolunun altında elsiz bir el bileği sallanıyor. El prese sıkışmış. Ustabaşı kolu kirli bir bezle sımsıkı bağlıyor.

Cüce kaza geçirenin başını tutuyor. Baş sıcak ve bilinçsiz, ellerinde yatıyor. Cüce ellerini kımıldatmıyor. Çünkü kafadaki saç ölü hissini veriyor ve saçın altında arka kafa ve kafatasının altında beyin. Dönmüş gözbeneklerinin altında kirpiklerin arasında göz yuvarlağı beyaz bir fincanın kenarı gibi duruyor. Gözlerin altında bir çizgi var. Cüce çizgiye bilinçsiz yüzü bölünceye kadar bakıyor. Kedinin yüzü, kendi yüzü. Çünkü ellerinin içinde ölü izlenimi veren şey, ellerini kımıldatmayınca boğazına sürünüyor. Kedi ellerini, sonra da kımıltısız çeneyi kokluyor. Bıyıklarının ucu kırmızı. Ancak gözleri sakin ve iri kalıyor, Mara'nın uyluğuyla ağız büyüklüğündeki ısırığın görüntüsünü ezmiyor.

Sonra biri, müdür geliyor, diye bağırıyor. Sonra Grigore ve bir adam geliyor. Adam kazaya uğrayanın adını soruyor. Kimse yabancıyı tanımıyor, onun elleri temiz ve fabrikada çalışmıyor. Ve ustabaşı CRIZU, diyor. Yabancı kediyi tekmeyle kovuyor, Grigore'yse cüceyi bir bağırmayla. Cüce boş kalan ellerini cebine sokuyor. Kazaya uğrayanın yattığı yerde duruyor, kendi yolunu tıkıyor ve bakıyor.

Sonra müdür açık kapıdan hangara giriyor, bir ipin üzerindeymiş gibi dümdüz yürüyor, kaygan zemin üzerinden doğruca soyunma odasına gidiyor. Yürürken bağırıyor, ortalıkta durmayın, iş başına. Gömleğinin ya-

kasından bir güve havalanıyor. Uçuyor ve aşağıdan, gövdeden ince dallar ve yabanıl yapraklar sürdüğü akasya ağaçlarının ışığı tuttuğu pencerelerde, güve gözden kayboluyor. Müdür soyunma odasında, kapıyı içeriden kapıyor.

Yabancı, kazaya uğrayanın başını tutuyor. Grigore'yse onun ağzını açıyor. Müdür cebinden yassı ve eline uyan bir şişe çıkarıyor ve açık ağıza içki döküyor. Ellerini yıkıyor, kapının koluna basıyor, ayağıyla soyunma odasının kapısını açıyor. Müdür yabancıyla birlikte en kısa kaygan yoldan, hangardan dışarı avluya, telin içine çıkıyor.

Grigore onun ardından yürüyor. Kapıda duruyor, cüceye çarpıyor. Hangara Crizu'nun bu gün sabahtan beri sarhoş olduğunu, Crizu'nun iş yerinde sarhoş olduğunu söylüyor.

Cüce kapıya yaslanıyor, tele bakarak bir armut yiyor. Gözleri boş, başı ise çok büyük. Ağzı kendi kendine söyleniyor, Crizu içki içmez. Ve armudun suyu ağzından damlıyor. Güneş, saydam bir bulutu karnına dolduruyor. Cüce armudu iyice ısırıyor, çiğniyor. Kabuğunu, içini çiğniyor. Parmakları yapış yapıştır, ayakkabılarına ise armudun suyu damlamış. Eli boş. Ama o yutkunmuyor. Yanakları çiğnenmiş armutla dolu. Gözlerinin altına kadar dolu.

Zararı yok, zararı yok, diyor biri hangarın içinde. Başını pencereden çekiyor, bu durumda hiçbir şey yapılamaz, diyor.

Camın önünde yapraklar nasıl ağaca asılıysa, bunu söyleyen kişinin de bela öyle ağzına asılı. Yazın yeşil, sonbaharda sarı, bela yüzünde bir daldır. Rengi oradadır, yalnızca yaprakları yoktur. Çünkü bela çıplaktır,

daha sonra dışarıda kış ağaçlarının yapraklarını dökeceği zamanki gibi çıplaktır. Çıplak yaşamı gözden uzak tutmalıdır. Çıplak konuşmayı ağızdan uzak tutmalıdır, kafasında bir düşünce olmadan önce. Susmak zorundadır ve yakınmaz. Cüce de yemek zorundadır ve yutmamaktadır. Crizu yutmak zorundadır, ama içmemektedir.

Ancak doktor geldiğinde içkinin kokusunu alınca, Crizu onun egemenliğine girmektedir, bilinçsiz ve sarhoş.

Sonra bir serçe sürüsü bir şemsiye gibi avluda titreşiyor. Bir kuş onlardan ayrılıyor, telin üzerine sonra da yere konuyor. Sekiyor, sonunda tüyleri düzgünleşip kanatları sırtında sırf tüylerden oluşuyormuş gibi görünüyor. Sonra kuş kapıdan hangara giriyor. Hangarda kaygan zemin üzerinde bir ip üzerindeymiş gibi ilerliyor. İşçiler durmuş ona bakıyorlar. Hiçbiri bir şey söylemiyor.

Yalnızca ustabaşı presin başında durmuş eğiliyor. O başka bir sessizliğe bakıyor, o ezilmiş eli arıyor.

Cüceyse kırık tuğlaların üzerinde avluda duruyor, boşlukta bir armut çiğniyor.

Anca, bütün kurşun kalemleri boş Cola kutusuna koyuyor. Bir kutusunun üzerinden tozu siliyor. Maria, bütün tükenmez kalemleri boş bıra kutusuna koyuyor. Eva, benekli sarmaşık bitkisini suluyor, beyaz benekli yapraklarını duvardaki çerçevenin çevresine doluyor. Resimde çiçek açan gelincikler var. David, cola kutusundan bir kurşun kalem alıyor. Anca, beyaz benekli sarmaşığın adının KAYNANA DİLİ olduğunu söylüyor. David, bulmaca dergisini açıyor. Clara, küçük fırçayı yazı masasına bırakıyor, yeni cılalanmış tırnakları-

nı üflüyor. David, yemekten sonraki duygu diyor. Anca, KÖTÜ, diye bağırıyor. Eva DOLU, diye bağırıyor. Mara, TOK, diye bağırıyor.

Sonra kapı açılıyor, Grigore büroda boy gösteriyor. Mara, üçüncü kez bacağını sandalyenin üzerine koyuyor, eteğini kaldırıyor ve Grigore'ye de uyluğunu gösteriyor. Grigore Mara'nın dizini kavrıyor, boynuna, Mara'nın altın zincirinin durduğu yere bakıyor. Çılgın bir gün, diyor Mara, müdür beni ısırdı.

KULAK ZARI İLTİHABI

Yüzsüz yüz
Kumdan alın
Sessiz ses
Başka ne vardır
Zaman kalmıştır

Paul, salonda yalnızca gözleri görüyor. Işık sönmüş ve bütün gözler aynı. Yüzden biraz fazla, polislerin gözlerinin sayısı.

Zamansız zaman
Ne değiştirilebilir ki

Şarkının temposuyla sallanan başlar, denetleyen başlardan ayrılıyor. Bunlar ellerini oynatıyorlar, ellerde el fenerleri parlıyor. Işıkla söyleyenlerin başlarını arıyorlar. Şarkıdan bağırmaya geçen yüzleri akıllarında tutuyorlar. Anna ilk sırada oturuyor ve el fenerlerinin duvarda çizdiği daireleri görüyor.

Sadece bir düşüncem var
Sizinle ne değişebilirim
Kardeşlerimden birini
Bir sigaraya

Yan kapı içeriden açılıyor ve koridordan bir ışık şeridi salonu kesiyor. Köpekler havlıyor.

Ben delirdim
Aşık oldum
Beni seven birine
Sevgilim aptal
Çünkü beni yine de
Hâlâ gerçekten sevmiyor

Işık şeridinin içinden sırtı kamburlaşmış bir adam dışarı sürüklenip götürülüyor.

Sadece bir düşüncem var
Size ne satabilirim
İçi dışına çıkmış ceketin
Yalnızca bir düğmesi var

Şarkıyı söyleyen dönüyor, Paul'e bakıyor. Paul, Sorin'e bakıyor. O da trampet sopasını kaldırıyor, Abi'nin koluna dokunuyor.

Gece bir çuval örüyor
Karanlıktan

Yan kapı dışarıdan açılıyor, ışık şeridinin içinde mavi kasketli başlar duruyor. Adina, salonun ortasında oturuyor. Kasketlerin altında kulakların çıplak, açık durduklarını görüyor.

Keskin menekşe
İstasyonda bir yük treni düdük çalıyor

Bu kulaklar salonu dinliyor, köpekler havlıyor. Paul'un ağzı şarkı söylüyor, kafası darmadağınık ve ayak parmakları. El fenerleri ışıldıyor. Sonra bütün kapılar açılıyor, ayakkabılar patırdıyor. Sahne kararıyor ve salon aydınlanıyor. Bağıran yüzler çıplak bir halde ışıkta kalı-

yor. Polisler, köpekler ve takım elbiseli bir adam salonda duruyor. Paul'un parmakları telleri çekiştiriyor, gitar susuyor. Sorin'in trampet sopalarında uyum kalmadı. Çünkü takım elbiseli adam sahnede onun yanında duruyor ve konser sona erdi, sakin bir halde, salonu terk edin, diye bağırıyor.

Şarkıcı ile Paul ve Abi ve Sorin şarkı söylüyorlar ve artık birbirlerini duymuyorlar. Çünkü şarkı sönüktür, korku solumaktadır, ağız büyüklüğünde ve bakış. Salon kadar büyük. Polisler aşağıda ışıkta şarkı söyleyenleri kapılardan dışarı itiyor, tekmeliyor, copluyorlar.

Büyükleri olmadan küçük çocuk
Asfaltın üzerinde çıplak ayaklı bir ayakkabı duruyor

Coplar sırt, baş ve bacakları arıyor. Deri kemerlere revolverler ve makinalı tabancalar takılmış. Adina duvara yaslanıyor. Yanyana dizili sandalyeler boş. Polisler doyasıya dövdüler, köpekler doyasıya havladılar. Yalnızca polislerin ayakkabıları sesli. Çıkışa doğru gidiyorlar. Anna, ilk sırada, boş sandalyeler arasında oturuyor. Köpekler ayakkabıların peşinden gidiyorlar, uzun, yitik bacakları var.

Takım elbiseli adam sahnede duruyor. Yarın saat sekizde, oda ikide, diyor. Paul'e bakıyor, anlaşıldı mı, diyor. Abi, neden diye soruyor. Sorin, bir kabloyu çekiyor. Adina, Sorin'in yanında duruyor, kablonun onun koluna sürünüşüne bakıyor. Anna, sahnenin kenarında oturuyor, iki eliyle tutunuyor, boş salona bakıyor. Takım elbiseli adam, soruları biz sorarız, diyor. Paul, gece nöbetim var, diyor. Takım elbiseli adam merdivenlerin yanından sahneden atlıyor, salondan geçerken bağırıyor, hemen ardından. Kapıyı arkasından vurarak kapatıyor. Anna, Paul'ü öpüyor. Paul, eve git, yarın sana gelirim, diyor.

Anna dudaklarını büzüyor. Yere bakıyor ve ayakkabısını salıyor. Paul, sorgulamadan sonra gelirim, mutlaka gelirim, diyor.

Anna, Adina'nın yanından geçiyor, ona bakmıyor. Yalnızca süzgün bir yüz. Yanakları kıskançlıktan seğiriyor, Adina'nın üç yıl Paul ile yaşadığını bilmekten. Kolları çaresiz, yürümek için parmaklarını birleştirmek zorunda. Her adımda, bacaklarını merdivenlerin üzerinde çok yükseğe kaldırıyor. Sonra ayaklarını sürükleyerek ağır ağır salondaki boş sandalyelerin arasından yürüyor. Adımları kandırmıyor ve Anna'nın, Adina ile Paul'ün arasında yüzü silinip gitmeden yüzünü alıp götürdüğünü gösteriyor. Adina, salondaki ayak seslerini duyuyor ve vedadan önce bir kez daha bakmak ister gibi bakıyor. Anna, hiç ardına dönmeden bir yan kapıdan salondan dışarı çıkıyor.

İçki şişesi elden ele dolaşıyor. Sesler birbirine karışıyor. Güzel bir akşam. Güzel bir ülkede. Hepimiz asılabiliriz. Birlikte ölmek yasak. Ölürsek huzur içinde salonu terk ederiz. Ölüm belgelerimizi hazırlarım, diyor Paul. Sorin, şişeyi ağzına götürüyor, şişenin boynuna, dişlerinin önünde titreyen içkiye, lütfen bana en sevdiğim tanıyı koy, diyor, KULAK ZARI İLTİHABI.

Paul merdivenlerden aşağı iniyor, Adina sahnenin merdivenlerinin yanında hopluyor. Paul salonda yürüyor, boş sandalyeler arasındaki bir çok yoldan Anna'nın gitmiş olduğu yolu seçiyor. Adina onun peşi sıra yürüyor.

Adina onun kaburgalarını hissediyor, ceketi ince. Sokak öyle karanlık ki, ağaçlar görülmediğinden yalnızca

gökyüzünün hışırtısı duyuluyor. Ne bir araba, ne de bir insan. Asfalt soğuk ve ayakkabı tabanları ince. Boynu üşüyor, ancak yol önünde duruyor, ayakkabıları tıkırdıyor. Tıkırtı yanaklarına sürünüyor. Paul'ün yanağının yanında stadyum duruyor. Sessiz ve yüksek. Sanki geceleyin ayın seğirttiği yerde gündüzleyin topun uçtuğunu asla göremeyecek bir dağ gibi.

Hastane kapkara uzunluğu ve genişliğiyle yolu kapıyor. Bir kaç pencere parlıyor, ancak kendileri için parlıyor, ışıkları geceye vurmuyor.

Şuna bak, diyor Paul. Bir keresinde pencereleri saymıştım, yüz elli dört. Yazın dört kişi pencereden düştü, zararı yok, zararı yok. Atlamazlarsa yatakta ölürler. Burada söz konusu olan bir şarkı değildir, aylardır ne pamuğumuz var, ne de sargı bezimiz, çorap fabrikasının artıklarını alıyoruz.

Paul, Adina'yı öpüyor, onun ağzında asılı kalıyor. Paul'ün elleri sıcak, Adina gözlerini kapıyor, onun sert organın karnında hissediyor. Adina dudaklarını çekiyor, alnını onun boynuna dayıyor. Ayakkabılarıyla onun ayakkabılarının arasında duruyor, dörtyol ağzının ortasında, gündüz caddelerin kesiştiği yerde. Paul'ün gömleğinin yakası kulağında çıtırdıyor. Ancak kulakları başından uzakta, orada arkada, köpeklerin havladığı yerde. Gözleriyse orada yukarda, ayın seğirttiği ve bulut delikleri aradığı yerde.

Git şimdi, diyor Adina.

Sonra küçük adımlarla yolda yürüyor, ancak burada bir şey yok. Yalnızca takırtılar ve alındaki sıcaklık kalıyor, yolun sürüp gitmesi için. Kaldırıma gelince başını çeviriyor. Paul hiç kımıldamıyor, gölge gibi duruyor. Daha açık renk olan leke yüzüdür. Paul dörtyol ağzında durmuş, onun arkasından bakıyor.

Paul aydınlatılmış pencerelere doğru yürüyor. Rüzgâr saçını uçuruyor, rüzgâr ıslak toprak ve taze biçilmiş ot kokuyor.

Hastanenin arkasında bir orman var. Bir orman değil aslında. Bir fidanlık, yaban otlara terkedilmiş. Kentin kenarındaki apartmanlardan, hastaneden daha eski. Tam aşağıda kökler ve az sayıdaki düzgün gövde sayesinde ağaç dizileri hâlâ farkedilmektedir. Oysa yukarıda iğneler ve yapraklar birbirine girmiştir. Her gün değişirler. Yıllardır değişmeyen şey ise, hiçbir ağacın ötekine uymaması, hastanenin arkasında, hiçbir yüze katlanamayan yabanıl bir ormanın büyümesidir. Üst katlardaki hastalar yabanıl büyümeyi en belirgin biçimde görüyor ve şaşırıyorlar. Paul hastaların dürbünlerle saatlerce bu yabanıl ormana baktıklarını biliyor. Korucular gibi de suskun kalıyorlar.

Bu bakış Batı Karpatlar'dan hasta bir korucuyla başladı ve arkası kesilmedi. Korucu yukarıda onuncu kattaydı. Aynı ormandan bir korucu onu ziyarete geldi ve dürbünü getirdi. Vakit geçirmek için, demişti. Hasta korucu, onuncu kattaki adamlarla günlerce ormana baktı. Ölene kadar. Aynı ormandan bir korucu dul eş ve bir tabutla birlikte geldiğinde ölenin takma dişlerini, gözlüğünü, tırnak makasını ve şapkasını aldı. Dürbünü hastanedeki adamlara bıraktı. Sonra yavaş yavaş, giderek daha, aşağılara, üçüncü kata kadar bütün erkekler bu dürbüne düşkünlük gösterdikleri için hasta korucular oldular. Onuncu katı üçüncü kata bağlayan listeler var. Listelerde adlar, günler ve saatler yazılı. Bunlar her hastanın ne zaman ve ne kadar süreyle dürbünle ormana bakabileceğini göstermektedir.

Paul bir kez dürbünle ormana bakmıştı. Hasta korucuların ne gördüklerini bilmek istiyordu. O işten sonra ağaçların arasında sıklıkla dolaştığından ormanı tanımaktadır. Yine de dürbünün arkasındaki iğneler ve yapraklardan oluşan dev küreler Paul'ü korkutmuştur. Hızla büyüyen fidan da öyle. Ve nasıl büyüyeceklerini çoktan öğrenmiş olan gövdeleri de. Çünkü daha yabanıl olan uysalca geri çekileni kovalamakta, yukarıdan ışığını, aşağıdan da toprağını kesmektedir. Otlar dürbünün arkasında, ayak otların içindeyken otlar daha yakın.

Hasta korucular köpek ve kedilerin de görüldüğünü söylemektedirler. Günün ortasında karanlık yerlerde ve akşamın alacakaranlığında ağaçsız yerlerde çiftleşen erkek ve kadınlar. Öğleden önce, başka çocuklardan saklanan çocuklar. Ve ot demetleriyle birbirinin ağzını tıkayan. Kimse onları aramadığında da, saklambaç oyununu unutan.

Paul çocukları duyuyor, çünkü çocuklar acı arar gibi üç sıra dikenli telden hastanenin arka avlusuna, paslı, penceresiz ambülanslara tırmanıyorlar.

EN KÜÇÜK ADAM EN BÜYÜK DEĞNEKLE YÜRÜYOR

Arabanın ön camında kalın bir toz tabakası var.

Adamın dirseği onun saçlarının üzerinde duruyor. Ağzı solumakta, karnı itiştirip duruyor. Kız yüzünü arkalığa gömüyor. Bilekte saatin tiktakını duyuyor. Tiktak, oto yollar, öğle tatilleri ve benzin kokmaktadır. Adamın külotu yerde duruyor, pantolonuysa direksiyonun üzerinde asılı. Camın ardından mısır sapları eğilerek kızın yüzüne bakıyorlar. Kızın külotu adamın ayakkabısının altında.

Mısır koçanlarındaki saçlar yoluk ve kırılgan. Mısır yaprakları kuru kuru hışırdamakta, saplar birbirine çarpıyor. Uçlarının arasında renksiz gökyüzü beliriyor.

Kız gözlerini kapatıyor. Mısır tarlasındaki renksiz gökyüzü kızın alnına çöküyor.

Sonra dışarıda birşey takırdıyor.

Kız gözlerini açıyor. Tarladaki bir mısırın sapına bir bisiklet yaslanmış. Bir adam bir çuvalı sırtında bisiklete taşıyor. Biri geliyor, diyor kız.

Mısır sapları, yürüyen adamın başına çarpıyor.

Clara'nın külotunun üzerinde yol yol bir ayakkabı tabanının izi var. Clara külotunu giyiyor. O buraya gelmiyor, diyor Pavel, mısır çaldı. Clara saate bakıyor. Adam bisikleti kuru sapların arasında yürütüyor.

Fabrikaya geri dönmeliyim, diyor Clara. Pavel pantolonunu direksiyondan çekiştiriyor, pantolonunun cebinden çıplak dizine günebakan çekirdekleri dökülüyor, mahkemeye ne kadar gecikebilirsin, diye soruyor Clara.

Araba uğulduyor, toz içinde, gri. Ben mahkemede çalışmıyorum, diyor Pavel. Clara'nın elbisesi buruşmuş, sırtı terden ıslanmıştı. Sen avukat mısın, diye soruyor Clara. Evet, diyor Pavel, ama mahkemede değil. Gökyüzü genişliyor, çünkü mısır kaçıyor, öbür yöne doğru gidiyor. Ufka doğru uzaklaşan alçak, hışırdıyan tarla olarak kalıyor. Seni başka bir arabada gördüm, diyor Clara. Pavel dışarı bakıyor, nerede, diye soruyor. Clara ayakkabılarının arasında duran günebakan çekirdeklerine bakıyor, katedralin orada, parkın yanındaki caddede. Pavel direksiyonu öylesine hafif çeviriyor ki, elleri hiçbir şey yapmıyormuş gibi görünüyor. Siyah araba her fabrikada vardır, diyor. Clara saatteki saniye göstergesinin sıçrayışlarına bakıyor, ama sen bir fabrikada değilsin ki.

Adam susuyor, omuz silkiyor. Clara da susuyor ve dışarı bakıyor.

Gökyüzünün görüşü kapattığı yerde bir köşe var. Orada aydınlık bir yorgunluk bekler ve her gün yükselip kente ulaşır. Öğle tatillerine, fabrikanın boş öğleden sonralarına. Telle pas arasında gözleri örten yorgunluk. Kapıcının eli çantayı karıştırdığı için boyunda atan. Tramvayda, duraklar arasında aynı yaşlanmış yüzleri karşı karşıya getiren yorgunluk. Bakışı ilerde, kendi kafasının önünde eve giren yorgunluk. Ve pencerelerle kapı arasında bir gün sona erene kadar evde kalan.

En kötü şeyi düşündüğümde, diyor Clara ve onun şakağına bakıyor.

Pavel'in beni camın önünde gidiyor, camın yanındaki otlarda bulunan taze köstebek tepeleri kadar siyah.

Arada yoldaki çukurlukları yokluyor. Pavel kırmızı mavi benekli kravatını çekiştiriyor. Gömleğinin yakasında bir saç var. Clara'nın saçlarından biri. Clara onu parmak uçlarıyla alıyor. Pavel boynunu onun eline bastırarak soruyor, ne oldu. O da, hiç, diyor, bir saç. Karına ne söylüyorsun. Kavak ağaçları yol kenarında uçup gidiyor. Hiç, diyor. Kızın kaç yaşında. Sekiz, diyor. Kavaklar iki yanda sarı yapraklar döküyor. Clara'nın parmakları titriyor ve saçı düşüyor.

Ben ne bildiğimi bilirim, diyor Pavel.

Otların içinde bir karga durmuş parlıyor.

Hoparlörlü odanın yanında bir yangın merdiveni var. Yukarı tavan arası odasına gidiyor. İnce demir basamakları var. Clara, Eva'nın hemen arkasından merdivene çıkıyor. Mara, Anca ve Maria yukarıdalar. Küçük pencere kapanmamış, yalnızca itilmiş. Eve pencerenin kanadını açıyor. Aşağıda, avluda, öbür tarafta üç merdiven ve bir açık kapı var. Koridorda, kapının hemen arkasında solda erkeklerin soyunma odası ve sağda duş odası var.

Mara'nın saçları Eva'nın yüzünün önünde duruyor. Anca omuzunu Maria'nın sırtına dayıyor, Clara, Maria'nın saç tokasını kulağında hissediyor.

Erkekler her günkü gibi iş önlükleriyle merdivenden yukarı geçite çıkıyor, buradan da sol kapıdan içeri giriyorlar. Bir süre sonra çıplak olarak sol kapıdan dışarı çıkıyorlar, koridoru geçerek sağ kapıdan duşlara giriyorlar. Sıcak su geçite buhar yayıyor. Ancak mayıstan eylüle kadar, güneş öğleden sonranın ilerlemiş saatlerinde fabrika avlusunun öbür tarafına, tele eğri olarak vurduğunda merdivenlerdeki ışık durur ve koridoru aydınlatır. Öylesine aydınlıktır ki, buharı yarar ve çıplak adamların bir kapıdan ötekine gittiği görülür.

Çıplak adamlar ayaklarını kıvırırlar, boğumlu parmaklarıyla çekinerek basarlar, beton zemin her zaman

ıslak, soğuk ve kaygandır. Onların büyük göbekleri ve ince sırtları vardır, omuzlarını kısarlar. Karınları tüylüdür, uylukları zayıftır. Cinsel bölgelerindeki tüyler iri bir düğümdür. Hayaları tavanarası penceresinden görünmez. Yalnızca sallanan kamışları görünür.

Sarışınların öylesine beyaz kamışları var ki, diyor Mara. Eva onun sırtına yaslanıyor, bütün Moldavyalılar'ın beyaz kamışları vardır, diyor. Hayır, diyor Maria, yaşlı George'nin yok. Onunkini henüz görmedim, diyor Clara. Saçı gözlerinin üzerine düşüyor, bunları eliyle arkaya atıyor ve eline mısır püskülü geliyor. Eva, George az önce merdivenlerden yukarı çıktı, biraz sonra gelir, diyor. Mara yüzünü Eva'nın saçlarının yukarısına kaldırıyor. Gözleri iri. Clara mısır püskülünü elinden atıyor.

Cüce, diyor Maria, aman Tanrım, cüceninki en büyük. En küçük adam en büyük değnekle yürüyor.

Clara parmaklarının üzerinde yükseliyor.

AĞIZDAKİ OT

Karşıdaki pencerede bir kadın durmuş petunyaları suluyor. Artık genç değil, ama henüz yaşlı da değil, demişti Paul yıllar önce. Daha o zaman kızıl kestane, iri dalgalı saçları vardı, o zaman, Paul, Adina ile otururken. Pencere camında da eğri giden bir çatlak vardı. Beş yıl geçti, bunlar kadının yüzüne dokunmadı. Saçları daha düzleşmedi, soluklaşmadı. Beyaz petunyalarsa her yıl başka ve yine de aynı.

Beyaz petunyalar daha o zaman aşağı doğru sarkıyordu, kadın o zaman da sularken bükülmüş saplardan başka bir şey görmüyordu. Beyaz hunileri görmüyordu.

İnsan aşağıda, sokakta başını kaldırdığında, bunlar öylesine yüksekte kalıyorlardı ki, bütün o pencerelerin arasında asılı duran o küçük beyaz lekelerin petunya olduğunu bilmeyen biri, yaz rüzgârından sonbahara kadar çocuk çoraplarının ya da mendillerin uçuştuğunu sanırdı.

Adina yarı açık dolabın önünde tilki postunun üzerinde duruyor. Gri eteğini arıyor. İnce yaz etekleri hemen önde kış etekleri dipte askıda asılı. Sıcaklık ve soğukluk değiştiğinde elbiseler de dolaptaki yerlerini değiştiriyorlar. O zaman Adina, Ilije'nin ne kadar zamandır olmadığını görüyor. Onun giysileri ne askı değiştiriyor ne çekmece ne de raf. Sanki o yaşamıyormuş gibi öylece duruyorlar. Orada resmi, duvarda asılı, ayakkabılarıyla otların içinde duruyor. Ancak otlar ona ait değil, ayakkabılar da ona ait değil. Pantolon, ceket, kasket de değil.

İki yaz önce bir gün bir ses Adina'nın adını söylüyordu. Adina pencereye gitti. Ilije öbür apartmanın petunyalı tarafında duruyordu. O başını kaldırdı ve yukarı bağırdı: Kimin için açıyor bunlar. Adina da aşağı seslendi: Kendileri için.

Adina gri eteği giyiyor. Ayağı tilki derisinin üzerinde kayıyor. Tilkinin kuyruğu kürkten ayrılıyor. Sırtta kürk çizgisinin açık renk olduğu ve daraldığı yerden ayağının altında yırtılmış. Tilkiyi, kürkü alta gelecek biçimde çeviriyor, arkasına bakıyor, bayat hamur gibi beyaz ve buruşuk. Üstteki kürk ve alttaki deri, zeminden daha sıcak, ellerinden de daha sıcak.

Çürümüş, diye düşünüyor Adina. Tilki kuyruğunu, kürke doğru yeniden kaynaşmış gibi görünene kadar itiyor. Ilije çerçeveden kendisine ait olmayan giysiler içinde, kendisine ait olmayan gözlerle onun ellerine bakıyor. Ağzında bir ot var.

Çürümek ıslaktır, diye düşünüyor Adina, bir deri kurur, bir ot gibi. Bu resimde ot Ilije'ye ait olan tek şey. Ot onun yüzünü daha yaşlı gösteriyor. Adina mutfağa gidiyor. Mutfak penceresinin önünde de kadın beyaz petunyaları suluyor.

Petunyalar sabah ışık geldiğinde açıyorlar ve akşamları ortalık gri olunca kapanıyorlar. Hunilerini her gün açıp kapıyorlar, ekimde zemberekten boşanıyorlar. Onların karanlık ve aydınlık diye bir saat düzenekleri var.

Mutfak masasının üzerinde bir bıçak, ayva kabukları ve yarım bir ayva duruyor. Kesik yer havada kurumuş, alttaki tilki derisi gibi, ancak tilki tüyleri gibi kahverengi. Ayva kabuğunu bir hamam böceği yiyor.

İnsan bir ayva ve bir bıçak tutmalı, ayva kabuğundan bir yılan soymalı, diye düşünüyor Adina, dişetine bastı-

ran soyulmuş bir ayvayı yemeli. İnsan eldeki ayva mideye gidinceye kadar ısırmalı, çiğnemeli, yutmalı ve gözlerini kapamalıdır.

Adina ellerini mutfak masasının üzerine koyuyor ve yüzünü ellerine gömüyor. Soluğunu tutuyor.

İnsan yarım ayvayı artık bırakmamayı düşünmelidir, çünkü bu bir deri gibi, bir ot gibi kurumaktadır. İnsan bütün bir ayvayı yediğinde, ayva elden mideye aktarıldığında, diyor Adina masanın üzerindeki ellerine, gözlerini açmalı ve başka biri olmalı.

Asla ayva yemeyen biri olmalı.

YÜZSÜZ YÜZ

Teyp çalışıyor. Yazı masasının üzerindeki hoparlörden kalın bir ses, peki KASCHOLI, diyor, nasıl okunur bu. KARACZOLNY, diyor alçak bir ses. Yani Macarca, diyor kalın ses, bunun Macarca bir anlamı var mı. Yılbaşı, diyor alçak ses. Kalın ses gülüyor.

Pavel bir dosyayı karıştırıyor, bir fotoğrafı eğik durumda ışığı tutarak gülüyor. O kalın sesten daha uzun süre ve daha sesli gülüyor.

Ad, diyor kalın ses. ALBERT, diyor alçak ses. Ya ABI, diye soruyor kalın ses. Alçak ses, arkadaşlarım beni öyle çağırır, diyor. Ya baban, diyor kalın ses. O da bana ABI derdi, artık yaşamıyor, diyor alçak ses. Kalın ses alçak ses gibi çıkıyor ve ha, öyle mi, diyor. Ne zaman öldü. Alçak ses kalın ses gibi çıkıyor ve bunu çok iyi biliyorsunuz, diyor. Kalın ses soruyor, nasıl. Alçak ses, sorduğunuz için diyor. Tam tersine, diyor kalın ses, bildiğimiz şeyi sormayız. Hoparlörde bir çakmağın çat diye sesi duyuluyor. Ben o zaman daha henüz çocuk yuvasındaydım, diyor kalın ses, sizin gibi. Babanızın adı da Albert'ti, sizin gibi. Babanızı hatırlayabiliyor musunuz. Hayır, diyor alçak ses. Babanızın size ABI dediğini söylemiştiniz, diyor kalın ses, bunun ardından da onu hiç hatırlayamadığınızı söylüyorsunuz. Bu bir çelişki. Bu çelişki değil, diyor alçak ses, annem bana ABI der. Benden ne istiyorsunuz.

En başta da arkadaşlarınızın size ABI dediğini söylemiştiniz, diyor kalın ses. Bu da bir çelişki. Bakın Kascholi, soyadınızı söyleyemiyorum. Kalın ses alçak ses gi-

bi çıkıyor. Bakın ALBERT, diyor, çelişkiler birbirine bağlanıyor. Ya da sana arkadaşların gibi ABI diyebilir miyim, diyor kalın ses. Benden ne istiyorsunuz, diye soruyor alçak ses.

Pavel bir fotoğrafı lambanın ışığına tutuyor. Resim eski, parlamıyor, yalnızca bir kaç ışık demeti herşeyin boş olduğu gökyüzünde yitip gidiyor. Çünkü göğün bittiği yerde bir duvar var ve duvara çöküк yanaklı, büyük kulaklı bir adam yaslanmakta. Pavel fotoğrafın arkasına bir tarih yazıyor.

Kalın ses öksürüyor. Hoparlörde kâğıt hışırdıyor. Buradaki gibi, diyor kalın ses ve alçak ses gibi çıkıyor: Ben delirdim, beni seven birine aşık oldum, sevgilim aptal, çünkü beni yine de hâlâ gerçekten sevmiyor. Bu da bir çelişki, çelişkiler birbirine bağlanıyor. Bu bir şarkı, diyor alçak ses yükselerek.

Pavel saate bakıyor, fotoğrafı yüzü aşağı gelecek biçimde dosyaya koyuyor. Hoparlörü kapatıyor ve çekmeceyi örtüyor. Ahizeyi kaldırıyor, camın önünde bir kavak ağacı var. Dışarı bakıyor, gözleri küçük, bakışı kavak gibi ıslak. Bakışı kavak dallarını görmeksizin dallara takılıyor. Bir numara çeviriyor ve kadran iki kez dönüyor, bu böyle gitmez, diyor, saat dört.

Susuyor, kavağa bakıyor, rüzgâr esiyor, yapraklar ıslak, çakmağı çat ediyor. Sigara yanıyor. Dumanı üflüyor ve kapıyı kapatıyor.

Yaz, diyor ses. Alındaki gözler kahverengidir. Bunlar dönüyor ve koyulaşıyor. Gözlerin okuduğu sayfanın üzerinde durduğu dosya parmak kalınlığında. Dışarıdaysa kavak dalgalanıyor. Ağız telefonla yazı masasının lambası arasında kıpırdıyor. Abi'nin gözleri pencereye takılmış, dışarıda yağmur yağıyor, sanki kavak hiçbir

şey değilmişcesine yağmurun kavağın üzerinde düşüşü görülmüyor. Yalnızca yağmur yapraklardan damlarken su küreciklerinin düştüğü görülüyor. Abi parmağını tükenmez kaleme bastırıyor. Yukarıda, tavanda çıplak bir ampul öylesine parlak ki, ışınları titreşip duruyor. Abi boş masaya bakıyor. Tükenmez ona ait değil, boş yaprak da ona ait değil. Ses bağırıyor ve ışınların titreşip durması gibi takılıyor. Çene kıvrımındaki sesin altında küçük bir kesik var. Yara bir kaç günlük.

Kapı ağır ağır açılıyor. Lambanın yanındaki gözler yarı kapalı. Bakışlarını kaldırmıyorlar, kimin geldiğini biliyorlar.

Abi bu boş yapraktan gözlerini kaldırıyor, ama tükenmez kalemi elinden bırakmıyor. Kırmızı mavi benekli kravatlı adam masaya doğru geliyor, elini uzatıyor ve boş sayfayı görüyor. Abi de gömlek yakasıyla kulak arasında beni görüyor, parmakların arasında tükenmezin durduğu eli uzatıyor. Adam PAVEL MURGU, diyor, Abi'nin elini ve tükenmezi sıkıyor.

Yüzsüz yüz, yani o yüzünü yitirmiştir, diyor kesik yarası, eli alına kaldırıyor. Kumdan alın, yani akılsız kafa. Sessiz ses, yani kimse dinlemiyor, diyor. Ben, kesik yarasının yanına oturmuş camdan dışarı bakıyor.

Belki de benli adam kavağa bakıyordur, bunu yapabilir, düşünceleriyle buradan uzaklaşabilir, diye düşünüyor Abi. Çünkü açık kahverengi gözler iri iri açılmış ve sert. Parlıyorlar ve Abi'ye bakıyorlar. Açık kahverengi gözler onun kendilerine ait olmayan yanaklarında, Abi'nin parmak uçlarında, yüzünde, Abi'nin ağzının parlak ışıktan kapabildiği küçük soluklarda.

Birinin ölmesi ve bir mezarının olmaması bir çelişkidir, diye düşünüyor Abi ve bunu söylemek zorunda olması.

Boynu küt .küt atıyor ve ağzı kımıldamıyor. Bir ölünün oğlunun, içinde hapisane bulunan bir kente gelmesi ve insanın burada oturan herkeste yedi canlı ya da kırık bir şeyler araması – ve yalnızca sıradan şeyler bulması – bir çelişkidir. Sıradan gözler, sıradan adımlar, sıradan eller, sıradan çantalar. Vitrinlerde sıradan evlilik resimleri durmakta, gelinin duvağı parkta su köpüğü gibi otların üzerine konmuş. Bunun yanında beyaz gömleği siyah giysisinin içinde arduvaz içindeki kar gibi. Hemşirelerle birlikte sıradan okul mezunlarının fotoğrafları. Sıradan erkek ve kadınların kentin sokaklarında rastlamıştı ve NASILSIN yerine YAŞAMLA ARAN NASIL, diye sordukları için, bir ölünün oğlunu korkutmaları bir çelişkidir.

Yüzsüz yüz, bununla kimden söz ediliyor, diye soruyor benli adam.

Mahkumların açlıkla dayak arasında işkence temposunda, suçlarını bir mobilya fabrikası için, mobilyalara dönüştürmek zorunda olmaları, diye düşünüyor Abi, bir çelişkidir. Ve kendilerinin bir yataklarının olmaması, yalnızca kemikli tahta ve kemikli parmaklar. Sonra genç çiftler bilerek ya da bilmeyerek düğünden sonra bu eller tarafından yapılmış sandalyeleri ve vitrinleri aldıklarında. Hapisanenin üzerindeki göğün baş döndürücü yüksekliği bu kentte bir çelişkidir. O daha o zaman orada duruyor, bakıyor ve kentin bir eksende, kargaların sessizce ve yavaş yavaş damlara doğru inişe geçtiği dümdüz, soğuk bir güneş ışını kulvarında bulunduğunu görüyordu.

Bununla kimseden söz edilmiyor, diyor Abi, bu yalnızca bir şarkı. Ve kesik yarası, kimseden söz edilmiyorsa neden söylüyorsunuz bunu, diyor. Bu bir şarkı olduğu için, diyor Abi.

Ülkenin devlet başkanından söz ediliyor, diyor ben. Hayır, diyor Abi.

Duvarlar prizlerle dolu. Bunların bir ağzı var. Lambanın altında sarı sayılar var, bir envanter numarası.

Demek sen bilmiyorsun, diyor ben, arkadaşın Paul itiraf etti, zaten her şeyi bilecek bir konumda. Zaten şarkıyı o yazmış, diyor kesik yarası.

Yazı masasının yanında sarı bir envanter numarası var, dolap kapağında da. Paul konuşmuş olamaz, diyor Abi, çünkü bu doğru değil. Ben gülüyor ve telefon çalıyor. Kesik yarası ahizeyi yanağına dayıyor ve konuşuyor: Hayır, evet, ne, hem de nasıl. Pekâlâ. Ağız benin kulağına fısıldıyor ve benin yüzünde yalnızca aydınlık ışık var, başka hiçbir hareket yok.

Kesik yarası, gördüğün gibi, diyor, arkadaşın Paul sana her şeyi söylemiyor.

Camın ardı karanlık, kavak yok. Ampul yansıyor, tavan, dolap ve duvar, prizler ve kapı. Yarım pencere kadar bir oda, sinmiş ve cana dönüşmüş. İçinde kimse yok.

O zaman kimden söz edildiğini yaz, diyor ben. Kesik yarası da, biz hoşnut kalırsak gidebilirsin, diyor. Eğer hoşnut kalmazsak burada kalır ve düşünürsün, diyor ben. Kesik yarası dosyaları kolunun altına koymuş. Ben kapıda duruyor ve burnundan duman çıkarıyor. İnsan yalnız olunca daha iyi düşünür, diyor kesik yarası. Parmaklarının ucuna tükürüyor ve beş beyaz yaprak sayıyor. Açık kahverengi gözler yuvarlak ve keyifli, yeterince kâğıt var, diyorlar.

Bu hoşuma gidiyor, kimseye imâda bulunmayan şarkınızda nasıl deniyordu: Gece karanlıktan bir çuval diker, diyor ben.

Kapı dışarıdan kapanıyor. Anahtar kapıda şakırdıyor. Zemin ışıkta genişliyor. Sigara dumanı karanlık pencereye yöneliyor. Bunun dışında her şey hareketsiz: Boş yazı masası duruyor, sandalye duruyor, dolap duruyor, boş sayfalar duruyor. Pencere duruyor.

Bu pencerenin dışarıda, ıslak sokakta yalnızca bir pencere olması bir çelişkidir, diye düşünüyor Abi. Her günün, her gecenin ve dünyanın, dinleyen ile işkence edenlere, susan ile susanlara bölünmesi de bir çelişkidir. Bir çocuğun yazın içinde ıtır çiçeklerinin büyüdüğü, paslanıp delinmiş banyo küvetinin önünde, arı kovanının yanında, avluda annesine babasını sorması bir çelişkidir. Anne çocuğun kolunu kaldırdığında, sonra elini avucuna aldığında ve küçük eldeki parmakları büktüğünde ve işaret parmağını uzatarak yukarı kaldırdığında. Elini geri çekerken, görüyor musun orada, yukarıda, dediğinde. Ve çocuk kısa bir süre için başını kaldırdığında ve yalnızca gökyüzünü gördüğünde ve annesi küvetteki ıtır çiçeklerine baktığında. Çocuk uzattığı işaret parmağını, annesi, çekil, kraliçeyi uyandıracaksın diyene kadar kovanın dar yarıklarına soktuğunda. Çocuk kraliçenin neden uyuduğunu sorduğunda annesi çok yorgun olduğu için, dediğinde. Bir çocuk yorgun kraliçeyi uyandırmamak için işaret parmağını geri çektiğinde ve adı ne, diye sorduğunda bu bir çelişkidir. Annesi yanıt verdiğinde: Adı ALBERT idi, dediğinde.

Abi boş sayfaya şöyle yazıyor:
KARACZOLNY ALBERT
Anne MAGDA kızlık soyadı FURAK
Baba KARACZOLNY ALBERT
El hissetmiyor. Karanlık, yarım bir pencere camında oda no 2 yazılı. Ampul yanıyor. Kimse yok. Yalnızca bir kâğıt üzerinde üç ad.

Pavel kapıyı açıyor. Masanın ardından bir kadının gözleri bakıyor. Kadın tükenmez kalemi elinde tutuyor. Masanın üzerinde bir kâğıt var. Üzerine üç kısa, eğik ad yazılmış. Bir bakalım diyor Pavel, kâğıdı alıyor ve okuyor.

Elleri uçuyor, sandalye devriliyor. Kadın düşerken başını dolaba çarpıyor. Kadının gözleri hareketsiz ve iri iri açılmış olarak kalıyor. Alt kirpikleri seyrek ve ıslak. Üst kirpikleri ise sık, kuru ve ot gibi yukarı kıvrılmış. Kapı kapanıyor.

Kadının göz yuvarlarına dolap oyulmuş. Ortalık öylesine sessiz ki, eşyalar ışığa uzanıyorlar. Kadın dolabın önünde yerde yatıyor. Ayakkabısı sandalyenin altında duruyor.

Karanlık, yarım bir pencere camında oda no 9 yazılı. Kimse yok.

Pavel bahçe kapısını açıyor. Kayınların gövdeleri siyah otların içinde parlıyor. Anahtarlar evin kapısının önünde şıngırdıyor. Pavel'in karısı, o daha anahtarı çevirmeden kapıyı içeriden açıyor.

Kadın yemek kokuyor, Pavel onun yanağını öpüyor. Kadın onun çantasını mutfağa götürüyor. Kızının alnı

kemerine, kravatının ucuna kadar geliyor. Pavel onu yukarı kaldırıyor, baba, saçların ıslak, diyor çocuk ve yere kayıyor.

Pavel çantasını açıyor, tokalar soğuk ve donuk. Televizyonun yanına, mutfak dolabının üzerine bir paket Jacobs marka kahve, bir kutu kahvaltılık margarin, bir kavanoz Nutella koyuyor. Televizyonda bir işçi korosu şarkı söylüyor, Pavel sesi kısıyor. Sayıyor ve on iki diyor, on iki sigara paketini buzdolabının üzerine beyaz porselen köpeğin yanına koyuyor. Soğuk hava deposunun müdürü iş gezisindeymiş, yarın gelecek, o zaman kapıcıyı dana eti için yollayacağım, diyor Pavel. Çikolatayı meyve tabağına, elmaların üzerine koyuyor. Tabaktan bir elma yuvarlanıyor, Pavel onu eliyle yakalıyor. Kızı elini çikolataya uzatıyor. Babası, okul nasıldı, diye soruyor. Annesi tencereyi karıştırırken çikolata yok, şimdi yemek yiyeceğiz, diyor. Ve babaya bakıyor, kaşığı ağzına götürüyor, çikolatayla okul daha iyi olmayacak, diyor.

Baba ekrana bakıyor. İşçi korosunun önünde bir kadın ve bir erkek duruyor. Başlarını dışa eğip ayaklarını tapırdatıyorlar, başlarını içe eğip ayaklarını tapırdatıyorlar.

Bir aydır sana söylüyorum diyor anne, okula gitmelisin, öğretmeniyle konuşmalısın. Herkes ona kahve getiriyor, diyor kızı, yalnızca biz götürmüyoruz. Bu da notlardan belli oluyor, diyor anne.

Anne kaşıktaki çorbayı höpürdeterek içiyor. Ekranda adam sahnenin soluna, kadın ise sağına doğru yürüyor. Baba ceketini sandalyenin arkasına asıyor.

O bizden kahve alamaz, diyor baba, belki gözünün üzerine bir tane yer. Ben onunla konuşursam, biz ondan kahve almaya başlarız.

Masanın üzerine bir çorba damlası düşüyor. Bu dana değildi, diyor anne, yedi yıl önce bu danaydı. Şimdi et saatlerce pişiyor ve yumuşamıyor. Bu yaşlı bir inekti. Kız gülüyor, kaşıkla tabağa vuruyor. Çenesine bir maydanoz yaprağı yapışmış. Anne bir defne yaprağını çorbadan çıkarıp tabağın kenarına koyuyor. Ayakkabılarım Noel'e kadar hazır olmaz, diyor. Aslında bitmişti, ama benim için değil. Bu gün okul müfettişi, karısıyla fabrikadaydı. O iki çift aldı. Önce kahverengi istedi, daha sonra bir çift gri aldı. Sonra siyahlar iyi olmadı, o zaman beyaz tokalı istedi. Siyahlar, bunlar benimkilerdi, rugandan. Onlar da ayağına uydu.

Çocuk bir parça etten bıyık yapmıştı. Baba parmağının ucundan bir maydanoz yaprağı yaladı. Ya müfettiş, diye sordu anneye. Anne kızının bıyığına bakıyordu, o da herkese iki tane nasırı olduğunu anlattı, diyor anne, biri orta parmağında, biri de küçük parmağında.

Ekranda ülkenin devlet başkanı bir fabrika hangarından geçmektedir. İki kadın işçi ona karanfil demetleri veriyorlar. İşçiler onu alkışlıyorlar, dudakları ellerinin temposunda açılıp kapanıyor. Pavel kendisinin, siyah araba her fabrikada var, dediğini duyuyor. Clara'nın da, sen fabrikada değilsin, dediğini. Kolunu arkasına uzatıyor ve televizyonu kapatıyor.

Fabrika müdürü üç saat, diyor anne, müfettişin karısının sandalyesinin yanında diz üstü çöküp oturdu. Gözleri şişmiş, ağzı çarpılmış ve gevşemişti. Elleri iki kerata oldu, üç saat boyunca müfettişin karısının topuğunu ayakkabılara uydurdu. Parmaklarını bir daha doğrultamadı. Provalar arasındaysa onun elini öptü. Kadının baldırlarını görmeliydin. Baba bir et lifini dişinden çekiyor. Kız buzdolabının önünde oturmuş, babasının cebini karıştırıyor. Bir parfüm şişesinden elini üç damla damlatıyor. Kadının bir baldırları vardı ki, diyor anne, besiye çekilmiş domuz gibi, rugan ayakkabı-

lardan ona fayda yok. O lastik çizme giymeliydi. Kızının elini kokluyor. Chanel diyor, buzdolabının üzerindeki beyaz porselen köpeği elinde tutuyor. Sonra işçiler müdür ile madamı yansıladılar, diyor anne, pantolonlarını dizlerine kadar kıvırdılar ve topuklu ayakkabılarla oradan oraya koştular ve madamın nasıl ayakkabı denediğini gösterdiler.

Çatala et yapışmış, babanın gözleri yoruldu. Çocuğun yüzü çikolataya bulanmış, ağzının çevresinde toprak rengi bir kenar var. Çocuk ağlıyor. Baba başının ellerine dayıyor, alnı ağır. Pantolonlarının paçalarının içine mendil doldurarak baldır haline soktular, masanın üzerine çıktılar, perdeleri başlarına örttüler, diyen annenin söylediklerini duyuyor. Ve bunu duymuyor. Alnının ortasında mısır tarlasının hışırdadığını duyuyor. Clara'nın en kötüsünü düşündüğümde, diyen sesini duyuyor.

Müdür birden kapıyı açtı, diyor anne, hepsinin disiplin cezası alacaklarını söyledi. Bakmış ve gülmüş olan kadınların da. Benim de. Pavel alnının ortasında Clara'nın gülüşünü duyuyor. Karısının elini avucuna alıyor. O da dudaklarını onun kulağına bastırıyor. Öpücük boynuna, yanaklarına, alnına yayılıyor. Kendi sesini Clara'ya, mahkemede çalışmıyorum derken duyuyor.

Karısının kulağı ağzının yanında taze kıvrılmış bir yaprak gibi duruyor. Parfümü sana bu akşam verecektim, diyor Pavel kulağa. Kendi söylediğini duymuyor.

Clara'ya, ben ne bildiğimi bilirim, deyişini duyuyor.

JİLET

Stadyum toprak setiyle kuşatılmış halde. Sonbahar otları öylesine haklamış ki, aralarından toprak görünüyor. Taşlar da. Öteki yanda apartmanlar duruyor. Boş otoparkın ardında, toprak sete tırmanan içiçe girmiş çalılardan daha yüksek değil. Leylak, yasemin, amber çiçeği, toprak seti aşmadığı için hiçbir zaman kesilmeyen çalılar. Daha ilkbaharda ve hızlı yaz başında göz açıp kapayıncaya kadar çiçeklerini döktü. Şimdi toprak setin üzerinde çırçıplak duruyor, dalları, ağacı tokatlayıp duran rüzgârda üzerinde hiçbir şey kalmıyor, sallanıyor.

Orada, yukarıdaki uzun mesafe koşucusu yalnızca taş üzerine yapılmış bir resimdir. Ancak, çıplak mevsimlerde hiçbir sınır tanımaz. Ağaçlarda yaprak olmadığında uzun mesafe koşucusu galiptir. Bağıran yüzler ve kalın giysiler dükkanın önünde ekmek kuyruğunda beklerler. O onlara yukarıdan bakar, acıkmaz. Güneş stadyumun tepesinde, yüz çevirmiş duruyor. Sıcaklığı yok, yalnızca sütümsü bir görünüşü var. Uzun mesafe koşucusu üşümüyor. O çıplak baldırlarıyla küçük insanların üzerinden kente koşuyor.

Otoparkta bir araba duruyor. İki adam iniyor. Biri genç, öbürü daha yaşlı. Üzerlerinde anorak var, kısa bir süre donuk güneşe bakıyorlar. Meydandan hızla geçiyorlar, pantolonlarının paçaları uçuşuyor, ayakkabıları parlıyor. Yola siyah kabuklar tükürüyorlar, günebakan yiyorlar. Yolu arıyorlar, yaşlısı gencinin önüne geçiyor,

çöp kovaları ve boş kutu yığınlarının arasından apartmanlara doğru peşpeşe yürüyorlar.

Yaşlı olanı bir banka oturmuş, yukarı camlara bakıyor ve günebakan yiyor. Başının arkasında, orada yukarıda petunya duvarı duruyor. Ev orada, yukarıda, demişti genci, önde, ötekiyle aynı hizada. Bir oda ve bir mutfak. Oda başının önünde, önde, tilki orada, demişti genci, mutfak yanda.

Sıranın üzeri rüzgârlı. Adam bacaklarını ovuyor, yakasını yukarı, kulaklarına çekiyor.

Genç olanı kapıyı açıyor. Anahtarı tıkırdamıyor. İçeriden kapıyı kilitliyor. Ayakkabılara çarpmıyor, onların nerede durduğunu biliyor. Siyah parmak izleriyle sandaletler oda kapısının hemen önünde. Yatak açık, yastığın üzerinde gecelik duruyor. Adam pencereye yürüyor. Kızıl kestane rengi, iri dalgalı saçlı kadın petunyaların arkasında duruyor. Adam ona eliyle bir işaret yapıyor. Dolabın önüne yürüyor, yere diz çöküyor. Ceketinin iç cebinden bir jilet çıkarıyor. Jileti kağıdından çıkarıyor, kağıdı dizinin yanına koyuyor. Tilkinin sağ arka bacağını kesiyor. İşaret parmağını dilinin ucuyla ıslatıyor ve dökülen tüyleri döşemeden topluyor. Tüyleri baş ve işaret parmaklarının arasında sıkı bir top yapıyor, tüyden topu ceketinin cebine atıyor. Jileti kağıda sarıyor ve iç cebine sokuyor. Kesilmiş ayağı tilkinin karnıyla bitiştiriyor.

Ayağa kalkıyor, yukarıdan kesiğin görünüp görünmediğine bakıyor. Banyoya gidiyor. Klozetin kapağını kaldırıyor. Tuvalete tükürüyor. Sonra çişini yapıyor, si-

fonu çekmeden tuvaletin kapağını kapatıyor. Evin kapısına gidiyor ve kapıyı açıyor. Kısa bir süre başını koridora uzatıyor, dışarı çıkıyor. Evin kapısını kilitliyor.

Petunyalar güneşin sütümsü görünüşünden daha beyazdır. Yakında donacaklar. Apartmanın petunya cephesinin önündeki sıra boştur. Sıranın önünde günebakan kabukları duruyor.

İki adam çöp bidonları ve boş sandık yığınları arasındaki yoldan yürüyor. Peşpeşe yürüyorlar, genci yaşlısının önünde. Otoparkı geçiyorlar. Toprak setin üzerinde, çalılar çıplak mevsime doğru tırmanıyor, giderek daha yükseklere.

TİLKİLER TUZAĞA DÜŞÜYOR

Kapıcı kapının önünde aşağı yukarı gidip geliyor, paltosu omuzlarında. Güneş soğuk soğuk yüzüne vuruyor. Çantaları bekliyor, günebakan yiyor. Paltosu yere sürünüyor.

Mara hangardan çıkıyor, David'e üç bıçak getirdi. Bunlar yeni bilenmiş. David bir tanesiyle domuz yağı kesiyor ve yağlı bıçağı silmiyor, kapıcı bunun yeni bilendiğini görmesin diye, diyor ve bıçağı çantasına koyuyor. Öbür iki bıçağı çekmeceye koyuyor, birinin yarın, ötekini de öbür gün alırım, diyor.

Eva su bardaklarını yıkıyor, parmakları ıslak camda gıcırdıyor. Cüce bugün hangarı süpürmeyecek, diyor Mara, duşun altına ilk girenlerin arasında olmalı, acele etmeliyiz. Anca mantosunu iliklemiyor, yalnızca çantasını omuzuna atıyor.

David paltosunu ilikliyor ve çantasını alıyor.

David, çantasında yağlı bıçağıyla kapıya doğru yürüyor. Mara, Eva ve Clara tel kangalları arasından arka avluya yürüyorlar, tellerin arasından bir serçe sürüsü uçuşuyor. Tavanarası odasının penceresi karşıda çatının altına yaslanmış duruyor.

Clara boğazının düğümlendiğini hissetti, dili sanki gözlerine değiyordu. Yutkundu, bakışları bulandı. Başını kaldırdığında çatı katı penceresi başka pencerelerin

yanında havada durmaktadır. Mara ve Eva tel kangalları içinde epeyce öndeler, hatta belki de demir merdivenin basamaklarına gelmişlerdir.

Bir kaç gün daha, güneş merdivenlere kısa bir süre ve soğuk soğuk vurduğunda üç kadının gözü her öğleden sonra saat dörtte tavanarası penceresine dikilecektir. Sonra güneşin merdivenlere hiç vurmadığı aylar gelecek. Yorgun ve soluk, çok daha dar bir yörüngede merdivenlerin üstündeki duvardan geçip gidecektir. O zaman duş odasının girişindeki buhar yoğun olacaktır, hiçbir göz onu delip geçemiyecektir. Merak henüz yatışmamıştır, bir kaç gün daha kafada çoğalacaktır ve kadınlar da bir kaç gün daha demir basamakları çıkacaklardır. Artık gelmeyecek olan ışığı beklemektedirler. Boşuna beklemektedirler. Güneş her defasında, ilk erkekler duş odasına girdiklerinde, duvardan çekilip gitmiştir. Kadınlar birbirlerinin yüzüne bakarlar. Sanki hiç elleri yokmuş gibi geriye dönüp bakarlar. Sonra vazgeçerler. Mara tavanarası penceresini gürültüsüzce kapar ve küçük paslı sürgüyü de sürer. Bir kaç ay kapalı kalacaktır.

Kadınların her gün aynı saatte güldükleri aylardır. Anılardan yavan bir kış gülüşü, çünkü buhar ilkbahara kadar yoğunluğunu kaybetmeyecektir.

Clara eğiliyor, başını tele dayıyor ve paslı yolda ayakkabılarını iyice birbirinden ayırıyor. Sucuk ve ekmek kusuyor. Elleri soğuk, mendille ağzını siliyor, Eva ve Mara'nın kafalarını tavanarası penceresinde belli belirsiz görüyor, yüzlerini göremiyor. Tekir kedi iki kez Cla-

ra'nın ayakkabılarının arasına oturuyor. Kusmukları yiyor, teli de yalıyor. Çizgileri kürkünden taşıyor.

Adina çıplak akasyaya yaslanıyor, tel kangalları fabrikanın bahçe parmaklığından daha yüksekte durmakta, kapıcı kulübesinin bacasından duman çıkıyor. Çukurlarla dolu sokak üzerinde dağılmıyor duman. Gri yünüyle yukarı doğru çıkıyor ve gerisin geriye çatıya düşüyor. Bira fabrikasının buharı rüzgârda soğuk ter gibi kokuyor, soğutma kulesini bulutlar örtmüş.

Hizmetçinin kızı iki hafta önce, subayın karısından kürk yakalı bir manto aldı. Kürk, tilki kürkü. Yakanın uçlarından iki ayak sarkıyor, bunlar çenenin altından bağlanabiliyor. Ayakların parmakları, kahverengi, parlak tırnakları var. Bira fabrikasının dumanı tilki yaka gibi kokuyor. Adina koku yüzünden hapşırmak zorunda kaldı. Hizmetçinin kızı bunun naftalin olduğunu söyledi. Kürkler naftalin kokmazsa, diyor, yazın güve dadanır. Bu da tüyleri mahveder. Tüyler dolaba dökülmez. Yapışıkmış gibi durur ve kürkü ele alana kadar bekler. Sonra dökülen saçlar gibi parça parça dökülür. İnsanın elinde çıplak bir deri kalır. Deri kum gibi minik tanelerle örtülüdür. Hizmetçinin kızı gülümsedi ve parmaklarıyla, yakanın patileriyle oynadı.

Clara kapıya yürüyor. Kapıcının karısı tekir kediyi kucağına oturtmuş, tüylerini okşuyor. Masanın üzerinde David'in bıçağı duruyor, kapıcı onun fabrikada yeni bilendiğini fark etmiş. Kapıcının paltosu omzundan kayıyor, yapış yapış mendili, Clara'nın çantasına geri koyuyor eli. Bir kamyon kapıdan takırdayarak sokağa çıkı-

yor, tekerlekler takırdıyor, aşağıda ve yukarıda yığılmış teller. Şoförün yüzü dikiz aynasında hopluyor. Ötede, bira fabrikasının beyaz buhar perdesi asılı. Clara takırtının arasında adını duyuyor.

Adina toz bulutunun arasından koşuyor. Clara'yı gözünün altından öpüyor, soğuk rüzgârdan elleri mavileşmiş, burnu ıslak. Hemen bana gidiyoruz, diyor, sana bir şey göstereceğim.

Clara eğiliyor ve tilki kürkünü kaldırıyor, pencereden gri ışık vuruyor. Boş masa karanlıkta parlıyor. Mutfakta ekmek duruyor, diyor Adina, yemem gereken herşey, şeker, un. Clara parmak uçlarıyla tilki kuyruğunu yokluyor, sonra ayaktaki kesik yerini, beni her gün zehirleyebilirler, diyor Adina, Clara ayağı yere bırakıyor. Mantosuyla açık yatakta oturuyor ve tilkinin karnıyla ayağı arasındaki boşluğa bakıyor, zeminin el kadar bir yeri çıplak. Kuyruk kürke bitişik duruyor, yapışmış gibi, kesik yeri görünmüyor.

Clara'nın parmakları, sivri ve ince mantosunun kollarından görünüyor, parmak uçlarında oje parlıyor, kırmızı benekler. Adina ellerini masanın üzerine koyuyor, ayakkabılarını ayaklarından çıkarıyor. Clara elini kımıldattığında parmakları içten görünüyor. Onlar orada paslıdır.

Daha on yaşımda bile değildim, diyor Adina, tilkiyi satın almak için annemle komşu köye gittik. Sabahları iş-

çilerin mezbahaya giderken üzerinden geçtikleri ırmaksız köprüden geçtik. Gökyüzü o sabah kızıl değildi, kurşun gibi ve bulanıktı. Erkeklerin köprünün üzerinde kırmızı ibikleri yoktu. Noel'den kısa süre önceydi, her yerde kırağı vardı, kar yoktu. Yalnızca serpiştirilmiş un savruluyordu rüzgârda, tarladaki çukurlarda. Heyecandan bütün gece uyumamıştım. Tilkiyi o kadar uzun süredir istemiştim ki, onu ertesi gün alma sevinci yarı korkuya dönüşmüştü. Sabah öylesine soğuktu ki, kırda tek bir koyun bile yoktu. Yürürken kendi kendime düşünüyordum, kırda koyunun olmadığı yerde köy de olmaz. Kır alçak çalılıklarıyla dümdüz olmasına karşın, yönümüzü şaşırdığımızı sanıyordum. Çünkü gökyüzü her yerden üzerimize geliyordu. Gökyüzü annemin başörtüsüne kadar indiğinden, yanıldığımızdan korkuyordum. Yürüyor, yürüyordum ve yorulmuyordum. Belki uykuluydum, çünkü alnımda yorgun bir gıdıklanma hissediyordum, ama yorgunluk beni yürütüyordu. Köye vardığımızda sokakta kimse yoktu. Bütün camlarda Noel ağaçları duruyordu. Dalları camlara öylesine bastırılmıştı ki, tek tek iğneleri görünüyordu, sanki evin içindekiler için değil de dışarıdan geçenler içindi. Kimse geçmediğine göre bunlar annemle benim içindi. Annem bunu fark etmedi. Ben tek başıma ağaçları bir pencereden öteki pencereye taşıdım.

Sonra durduk. Annem camı çaldı. Hâlâ aklımda, camda Noel ağacı yoktu. Avluya girdik. Uzun açık geçitte duvarlar tilki kürkünden görünmüyordu.

Sonra odaya girdik. Burada dökme demirden bir soba ve bir yatak vardı, sandalye yoktu. Avcı dışarıdan geldi ve bu tilkiyi getirdi. Bunun en büyük olduğunu söyledi. Tilkiyi yumruklarının üzerine astı, ayaklar aşağı sallandı, kollarını oynattı. Ayaklar sanki koşacakmış gibi sallandı. Ayakların ardında başka, küçük bir hayvan gibi bir kuyruk. Ve ben tüfeği görebilir miyim, diye sor-

dum. Avcı tilkiyi masanın üzerine koydu, tüylerini sıvazladı. Tilkilere ateş edilmez, tilkiler kapanla tutulur, dedi. Saçları, sakalı ve ellerinin üzerindeki tüyleri tilki gibi kızıldı. Yanakları da. Tilki daha o zamandan avcıydı.

Clara mantosunu çıkardı, odadan çıktı. Banyoda öğürdü, kustu. Adina yatağın üzerinde mantoya baktı, manto sanki içinde bir kol varmış gibi, sanki yorganın altına bir el uzanıyormuş gibi duruyordu. Banyodan su sesi duyuldu.

Clara önü açılmış bluzuyla odaya döndü, çabucak mantosunun üzerine oturdu, midem bulanıyor, dedi, kustum. Çantası yastığın üzerindeydi. Ağzı yarı açık, dili ağızdaki bir parça ekmek gibi kuru ve beyaz.

Korkuyorsun, diyor Adina, ölümün yüzü gibi yüzün. Clara korkuyor, bakışları dikine ve pervasız. Clara gitmiş olan bir yüz görüyor. Bozulmuş, yanaklar tek başına, dudaklar tek başına, aynı anda hem cansız, hem de hırslı. Yandan ve önden aynı ölçüde boş bir yüz, üzerinde hiçbir şey olmayan bir resim gibi.

Clara boş yüzde bir kadının yanında yürüyen ve yine de bir evden ötekine kafasındaki ağaçları taşıdığı için yalnız olan bir çocuğu arıyor. Karnındaki gibi bir çocuk, diye düşünüyor, kimsenin bilmediği bir çocuk gibi yalnız.

Adina avcı olmak istiyor, diye düşünüyor Clara.

Sen benden daha çok korkuyorsun, diyor Adina. Oraya bakma, artık tilkiye bakma.

Clara'nın gözleri dönmüş, burun kökünün gölgesinde kırmızı damarcıklar. Dalgın dalgın duvardaki resme bakıyor, otların içindeki kaba ayakkabılara, asker üniformasına, Ilije'nin ağzındaki ota. Bunu Ilije'ye söylememelisin, diyor Clara, o buna dayanamaz.

HİÇBİR ŞEY SÖYLEMİYORSUN

Merdiven boşluğunda pencere yok, merdiven boşluğunda gün ışığı yok. Merdiven boşluğunda elektrik kesik. Asansör yukarıda katlar arasında asılı duruyor. Çakmak titreyerek yanıyor ve ışık vermiyor. Anahtar, anahtar deliğini buluyor. Kapı gıcırdamıyor, kapı kolu tıkırdamıyor. Oda kapısı açık duruyor, dikiş makinesi işliyor, koridora açık oda kapısından dörtgen bir aydınlık vuruyor.

Pavel ayakkabılarını çıkarıyor, çoraplı ayaklarının parmak ucunda mutfağa giriyor. Mutfak camının önünde, rüzgârda pantolon paçaları uçuşuyor. Çamaşır ipini görmüyor. Çantasının tokaları soğuk. Bir paket Jacobs kahvesini, bir kutu kahvaltılık margarini mutfak dolabının üzerine koyuyor. Saydıktan sonra oniki paket sigarayı kahvenin yanına bırakıyor. Buzdolabını açıyor ve eti içine koyuyor. Mutfak dolabının yanında bir şemsiye duruyor. Şemsiyeyi alıyor.

Pavel parmak uçlarında oda kapısına doğru yürüyor. Dikiş makinesinin küçük çarkı dönüyor, kayış işliyor, iplik makaradan çıkıyor, Clara'nın ayakları ritimli bir biçimde basıyor. Pavel şemsiyeyi kapıda açıyor. Dışarıda müthiş bir fırtına var, diyor, bu geceyi yanınızda geçirebilir miyim. Clara'nın gözleri gülüyor, ağzı ciddiyetini koruyor. Evet, efendim, diyor, içeri girin, ıslak giysilerinizi çıkarın.

Sonra şemsiye yere düşüyor ve dikiş makinesinin çarkı birden duruyor.

Clara'nın eli Pavel'in külotunun içinde. Saçları onun yüzüne dökülüyor, taş gibi donmuşlar, efendim, diyor ağzı, Clara'nın uylukları sıcak, karnı derin ve Pavel'in organı gömülüyor.

Buzdolabı uğuldamaya başladı, elektrik geldi. Clara kağıdı kokluyor, ışığı yakıyor, kahve paketini açıyor. Parmakları çıtırdıyor, bir kahve tanesini onun beninin üzerine koyuyor, işten mi geliyorsun, diye soruyor, kahve değirmeni onun sesini boğuyor. Alevler kabı yalıyor, su kabarcıklar çıkarıyor. Suya üç kaşık kahve koyuyor, kaşığı ıslatmıyor. Kaşığın sapıyla ocağı tıngırdatıyor, Adina'ya bir kötülük yapabilir miydin, diye soruyor. Kahve kabarıyor, kaşıkla köpüğünü alıyor, ne demek istiyorsun, diye soruyor adam, köpüğü iki boş fincana akıtıyor, ne demek istiyorsun, diye soruyor adam, köpük kaşıkta kum gibi açık renk duruyor. Adina'yı zehirliyebilir miydin, diye soruyor ve kabı ateşten alıyor.

Siyah bir iplikçik gibi, kahve köpüğün içine akıyor. Hayır, diyor adam, köpük fincanların sapına kadar çıkıyor, benim arkadaşım olduğu için, diyor Clara. Adam fincanları masaya taşıyor, dışarıda camın önünde pantolon paçaları rüzgârda savruluyor, bu yüzden de, diyor adam ve bir küp şekeri elinde tutuyor, ne istiyor bu Adina, o nerede yaşadığını bilmiyor, diyor, o hiçbir şey istemiyor, öfkeyle konuşuyor. Küp şeker kahveye batıyor ve fincanın üzerindeki köpüğü parçalıyor.

Babamla kavga etmek mümkün değildi, diyor Pavel, öfkeli olduğunda suskunlaşırdı. Günlerce tek bir sözcük

söylemediği olurdu. Annem küplere binerdi. Bir defasında onu hırsla masadan çekti ve yüzünü aynaya bastırdı ve saçlarından tutup sarstı. Kendine bir bak, diye bağırdı, oysa o gözünü bile kırpmadı, galiba, kendisini bile görmedi, bakışları aynayı delip geçti. Yüzü bir taşa dönüştü. O zaman babam aynada dikildiğimi gördü. Çok yavaş bir sesle, her insanın ağzında bir kor parçası bulunur, dedi, bu yüzden herkesin diline bakılmadı. Öfkeli bir sözcük, bir solukta, iki ayağın bütün bir yaşam boyunca çiğneyeceğinden daha fazlasını çiğneyebilir, dedi. Pavel'in kaşığı fincanda şıkırdadı.

Siz kurbanlarınızı seçiyorsunuz, diyor Clara, onların söylediklerini hepimiz düşünüyoruz, sen de. Pavel kahvesini karıştırıyor, köpük kenara yüzüyor, hepimiz kurbanız, diyor. Çakmağı yanıyor, ona alevi uzatıyor, Clara küllüğü masanın ucundan elinin yanına çekiyor. Adina'nın ne istediğini soruyorsun, diyor, ne isteyecek ki, yaşamak istiyor.

Clara sigarayı elinde döndürüyor. Pavel kahvesini höpürdetiyor, bakışlarının kahve fincanının üzerinde durduğunu görüyor, Çavuşesku'ya ateş edeni ne yapıyorsunuz, diye soruyor Clara, ağzından duman üflemiyor, soluğunu yutuyor.

Pavel'in gırtlağında bir yumruk, dilinde kahve telvesi var, o şuna bağlı, diyor. Neye, diye soruyor Clara, Pavel susuyor.

Clara pencerenin yanında duruyor, pantolonun paçasının uçuştuğunu ve dışarıda ağaçta, dalın çatalında topun durduğunu görüyor, yaz boyunca sallanan yapraklar arasında görünmeyen yeşil topun. Hiçbir çocuk dümdüz gövdeden yukarı, ince dallara çıkmaya cesaret edemediği için orada sıkışmış duran.

Bundan sonra ne olur, diye soruyor Clara'nın ağzı cama, Pavel onun saçlarını okşuyor, ondan sonra boşanırım, o zaman evleniriz, diyor, elinde Clara'nın şakağı-

nın attığını duyuyor, o kanser, uzun süre yaşayamaz, diyor, Clara'nın saçlarını dipten kavrıyor ve kafasını kendi kafasına bastırıyor.

O hepimizi gömer, diyor Clara, Pavel onun başını çeviriyor, onun yüzüne bakmak istiyor. O kanser, sağlam kaynaktan biliyorum, diyor Pavel. Ancak elindeki bütün parmaklarla onun gözlerini yeşil toptan ayırmayı başaramıyor.

Adina'ya yardım etmelisin, diyor Clara, Pavel elini pantolon cebine sokuyor, cebinde parfüm şişesinin kapağını açıyor, Clara'nın boynuna parfüm damlatıyor, ne kokuyor, diyor ve kapağını. Clara'nın ensesinden bluzunun içine bırakıyor. Açık şişeyi masanın üzerine bırakıyor ve koku mutfağa yayılıyor, Clara'nın boynunda koku çok ağır.

Bakışı dal çatalından zorla ayrılıyor, bu sessiz sıkışmış yaz oyunundan, bu yamru yumru yeşil toptan.

Bu gizli servis kokuyor, diyor Clara.

Pavel odaya gidiyor, şemsiyeye çarpıyor. Girişte durmuş ayakkabılarını giyiyor, evinin anahtarı yatağın üzerinde, diyor Pavel, parmakları ayakkabı bağını bulamıyor.

Anahtarım sende kalabilir, diyor Clara, o zaman maymuncuğa gerek duymazsınız, ayakkabıları ayağını Pavel'in sıkıyor, dar ve sertler, Adina'nın da sizde bir anahtarı var, yalnızca Adina size hiçbir zaman anahtar vermedi.

Masanın üzerinde iki tabak duruyor. İki çatal birbirine değiyor, bıçaklar değmiyor. Kahvaltılık margarinin üzerinde ekmek kırıntıları var, margarinin altındaki kap görünecek biçimde iki ucu eğik kesilmiş. Tabağında bir ekmek kabuğu var.

Hiçbir şey söylemiyorsun, diyor Pavel.

Kadın buzdolabını açıyor kahvaltılık margarini içine koyuyor. Işık dörtgeni ayaklarına vuruyor; ben gidiyorum, diyor Pavel. Kadının yanağı donuyor. Et selofana sarılmış, selofanın üzerinde bahçedeki gibi kırağı oluşuyor. Pavel'in ayakları şaşkın, eli sakin, kapının kolunu buluyor. Pavel kapıyı gürültüyle kapatıyor.

Yerdeki açılmış şemsiyeye Clara sabahleyin de dokunmuyor. Şemsiye Pavel'in. Dikiş makinesindeki elbise de Pavel'den. İğne dikişin ortasında duruyor, iğne Pavel'den. Vazodaki güller de ondan.

Dal çatalındaki yeşil top mutfağa bakıyor, kahvenin suyu kaynıyor. Kahve Pavel'den, küp şeker, Clara'nın içtiği sigara, giydiği kazak, pantolon, külotlu çorap da. Küpeler, far, ruj da. Dün akşamki parfüm de.

Soğuk sigara dumanı dilin üzerinde buruk bir tad bırakıyor, soğuk soluk da ağızda buruk bir tad bırakıyor, havada duman gibi uçuyor. Sokaklarda kamyonların arkasındaki toz dalgaları da yaz tozundan farklı kokuyor. Kentteki bulutlar da yaz bulutundan farklı kokuyor. Clara, gizli servis binasının önünde aşağı yukarı gidip geliyor.

İki adam merdivenlerden iniyor, bir adam, üç adam, bir kadın yürürken kuzu derisi bir ceketini giyiyor.

Kapıcının kafasının arkasında bir takvim yapışık, ilkbahar, sonbahar, geçmiş olan bütün aylar yuvarlak içine alınmış, hemen hemen bütün bir yıl. Kapıcı karnına kadar kapıcı kulübesinde.

Clara'nın gırtlağı düğümlenmiş, bir sigara yakıyor, çağrıldınız mı, diye soruyor kapıcı, Clara çakmağı kaldırmıyor, kapıcıya sigara paketini uzatıyor. Kapıcı sol elini telefonun üzerine koyuyor ve sağ eliyle ağır ağır iki sigara çekiyor. Birini ağzına sokuyor, ötekini üniformasının sol göğüs cebine. Biri ağız için, biri de kalp için, diyor. Çakmağı yanıyor, Clara'ya bakıyor, kime, diye soruyor, dumanı yukarı saçlarına üflüyor. Clara, PAVEL MURGU, diyor. Kapcı bir düğmeye basıyor, burada, diyor, elinde sigarayla bir numara çeviriyor, kim diyeyim, diye soruyor. CLARA, diyor Clara. Sigara kapıcının göğüs cebinde parmak gibi duruyor, başka, diye soruyor, Clara, yoldaş MURGU biliyor, diyor.

Dışarıda kamyonlar takırdıyor, hava soğuk ve bulutlu, kar yağmıyor. Ağaçlar tozlarını yola silkeliyorlar. Albay yoldaşı uzun süredir mi tanıyorsunuz, diye soruyor kapıcı, Clara başını sallıyor, sizi burada hiç görmedim, diyor kapıcı. O boynuyla, çenesiyle ahizeyi dinliyor, kül aşağı düşüyor, tamam, diyor. Sigara göğüs cebine iyice sokulmuş, ötede kahvede bekleyin, diyor kapıcı, albay yoldaş çeyrek saate kadar gelecek.

Garson kadın tam tepesine beyaz dantel bir taç takmış. Sarı gri, duman rengi, boş masalar arasında dolaşırken bir şarkı mırıldanıyor. Kamyonların uğultusu camı aşıyor, yukarıdan bakınca ne taşıdıkları görülüyor, odun ve çuval. Garson kadın beş bardakla tepsiyi getiriyor, masada beş polis var. Bunun yanındaki masada takım elbiseli altı erkek ve kuzu derisi ceketli kadın oturuyor.

Tavanda kahverengi bir su lekesi ve beş kollu, dört spiralli, bir ampullü bir avize var. Lamba yanıyor ve yalnızca sigara dumanının yükseldiği yeri aydınlatıyor. Kuzu derisi ceketli kadın MITZI diye sesleniyor, garson kadın boş tepsiyi masanın üzerine koyuyor ve takım el-

biseli erkeklerden biri, yedi rom Jamaica, diyor. Bir kamyon pencere camını sarsıyor. Kamyon fıçı ve boru taşıyor. Kimbilir nereden geliyorlar, diye düşünüyor Clara, fıçı ve boruların üzerinde kar var.

Köşede, kapının yanında sakallı, dişsiz yüzleriyle iki yaşlı adam oturuyor. Kâğıt oynuyorlar. Biri bakır yeşili bir yüzük takıyor. İskambil kâğıtları kırık ve aşınmış. Sinek, diyor yüzüklü adam, ancak elden çektiği kâğıtta sinek değil, yalnızca gri lekeler var.

MURGU Yoldaş, diyor yüzüklü adam.

Pavel onun elini sıkıyor, yaşamla aran nasıl, diye soruyor, yüzüklü adam siyah boş ağzıyla gülüyor, bir tane ısmarlayın, MURGU yoldaş, diyor. Pavel başını sallıyor, gülen ağız MITZI diye sesleniyor.

Öbürü kartları yüzleri aşağı gelecek biçimde masaya bırakıyor, bizim MITZI bir zamanlar büyük bir şarkıcıydı, diyor. Garson kadın kendi kendine mırıldanıyor, iki rom Jamaica, diyor yüzüklü adam. Bizim MITZI bir işçi çocuğudur, diyor öbürü, ama bir melektir. O zamanlar da bir zamandı, bizim MITZI gençti ve bütün kentte ünlüydü, bunlar SCHARI NENI'de oluyordu, en güzel şarkılar orada söylenirdi ve aşağıda mahzende en berrak içkiler damıtılırdı.

Pavel, Clara'ya bakıyor ve Clara dışarıda kış tozu içinde yol alan bir kamyonu dinliyor ve görüyor. Kamyon kum ve taş taşıyor.

O zamanlar bilginler fakir insanlarla birlikte içki içerlerdi, diyor yüzüklü adam ve profesör bana yanmış bir kibritle bir parça kâğıt üzerine insan ruhunun inceliğini çiziyordu. Kraliyet noterinin gözüyse yalnızca MITZI'yi görüyordu. Ağzı gül gibiydi, diyor yüzüklü adam ve sesi de bülbül gibiydi.

Öbür adam solgun dudaklarıyla kıkırdıyor, beyaz porselenden göğüsleri vardı, diyor ve meme başları başkalarının gözlerinden daha güzel bakardı.

Takım elbiseli adamlar gülüyorlar, bir polis şapkasını başından çıkarıp bununla masaya vuruyor, koyun derisi ceketli kadın yakasındaki saç lülesini okşuyor, Pavel ona başıyla selam veriyor, kadının yanındaki adamın omzuna vuruyor.

Garson kadın tepsiyi taşıyor, yürürken şarkı mırıldanmıyor. Yüzü yumuşak ve hüzünlü, gözleri ışıl ışıl, iki dişsiz adama kartlarının üzerine iki rom Jamaica koyuyor, gülümsüyor ve iç geçirerek yüzüklü adamın kafasını okşuyor.

Pavel sandalyeye yarı oturmuş. Öylesine sevinçliyim ki, diyor Clara'ya, şimdi bir şeyler içelim, tavandaki su lekesine bakıyor. Sonra garson kadına bakarak iki rom Jamaica, diyor, parmağının ucuyla Clara'nın eline dokunuyor. Burada göze batıyoruz, diyor, burada herkes dinliyor ve herkes bakıyor.

Burası hoşuna gidiyor mu, diye soruyor Clara. Pavel kravatını çekiştiriyor, fabrikanın senin hoşuna gittiği kadar, diyor.

KAFAM KARIŞIK

Adina öğleden sonra okuldan geliyor. Tebeşir parmakları aşındırdığı için ellerini yıkıyor. Klozette iki günebakan kabuğu yüzmekte. O bu konuda düşünmeden önce biliyor: Tilki.

İkinci arka ayağı kesilmiş ve yeniden yapışmış gibi karnın yanına konmuş. Bunun dışında her şey eskisi gibi, oda, masa, yatak, mutfak, ekmek, şeker, un. Donuk hava dışarıdan pencereye sokuluyor, donuk duvarlar birbirine bakıyor. Adina kendi kendine neden oda, masa, yatak bu olanlara izin veriyor diye soruyor.

Adina çalar saati sabah erkene kuruyor, akrep Ilije'nin ağzındaki otu çeviriyor. Adina Ilije'nin yanına gidiyor.

El feneri görmeye yetmiyor, ayakkabıların önündeki aydınlık daire gözleri kapatmaya yetiyor. Boş elbiseler durakta aşağı yukarı gidip geliyor ve daha günün erken saatinde dolu çantalar taşıyorlar.

Raylar tıngırdıyor, tramvay evlerin altında çınlıyor. Sonra aydınlık camlar geçip gidiyor, hepsi camlar durduğunda kapının nerede açıldığını biliyorlar. Dirsekler bastırıyor. Uykuda birlikte yolculuğa çıkıyor, kış teri keskin kokuyor, ışık dönemeçte iki kez yanıp sönüyor, ışık sarı ve zayıf ve yine de yüzün ortasına sıçrıyor. İki kızıl kahverengi tavuk bir kadının sepetinden bakıyor.

Boyunlarını büküyorlar, sanki soluk almadan önce boyunlarında soluk borularını arıyormuş gibi gagalarını yarı açık tutuyorlar. Gözleri yassı, tüyleri gibi kızıl kahverengi. Ancak boyunlarını büktüklerinde gözlerinde bir iğne başı parlıyor.

Varoşdaki terzi kadın bir ilkbahar, pazardan on civciv satın almıştı. Kuluçkaya yatacak tavuğu yoktu. Ben burada oturup dikişimi dikiyorum ve onlar da kendi kendine büyüyorlar, demişti. Civcivler ince tüyleri olduğu sürece onunla atölyede kaldılar. Ortalıkta dolaşıyorlar ya da kumaş parçalarının üzerine oturup ısınıyorlardı. Büyüdüklerinde sabahtan akşama kadar avluda kalıyorlardı. Yalnızca bir tanesi atölyedeydi. Bir ayağıyla kumaş artıklarının üzerinde hoplayıp duruyordu, öbür ayağı sakattı. Saatlerce oturup terzinin dikiş dikişini seyrediyordu. Terzi ayağa kalktığında, o da onun peşisıra hoplayıp duruyordu. Müşteri olmadığı zaman terzi onunla konuşurdu. Tavuğun pas rengi tüyleri ve pas rengi gözleri vardı. En az dolaştığı için en çabuk büyüyen o oldu, en önce o yağlandı. Daha tam yaz olmadan ilk önce o kesildi. Öteki tavuklar avluda eşinip duruyorlardı.

Terzi bütün bir yaz boyunca sakat tavuktan söz etti. Onu kesmek zorundaydım, çocuğum gibiydi, diyordu.

Perondaki adamın yüzünde büyük, siyah bir bıyığı, başında büyük siyah bir kadife şapka ve karnının önünde üç ayaklı saç bir soba vardı. Yanındaki kadının çiçekli bir başörtüsü, çiçekli bir eteği, kolunun altında dirsekli bir soba borusu. Onun yanındaki çocuğunsa, püsküllü bir şapkası ve elinde bir soba kapağı.

Kompartımanda yaşlı bir adam, karşısında bir anne, bir baba ve aralarında iyice sarılıp sarmalanmış bir çocuk oturuyor.

Gece dağılıyor, Adina yukarıda rayların üzerinde viyadükü ve aşağıda merdivenleri görüyor. Büyük, koyu renk elbiseler merdivenlerden yukarı çıkıyor ve sanki oraya, yukarıya gelen herkes yalnızca kendisinin yarısıymış gibi, yukarıda, gökyüzünde küçük koyu renk elbiseler yürüyor. Günün başlangıcında, işten hemen önce, yalnızca büzülen yaşlı bir çocuk.

Öbür tarafta merdivenler aşağıya, fabrikanın kapısının önüne iniyor. Tren kulakların içinde gitse de fabrika duyuluyor.

Uyu, diyor anne, çocuk ona yaslanıyor. Apartmanlar karanlıkta sıkışmış duruyorlar. Bunların ardında kentin kenarında kentin hapisanesi var, nöbetçi kuleleri camdan geçip gidiyorlar, her birinde donmuş bir asker, başka bir Ilije duruyor, diye düşünüyor Adina, bütünüyle tek başına olsa bile, kendisine gece, don, silah ve güç emanet edilen biri.

Bir yıl boyunca Ilije her ay görevli olarak Bükreş'e gitmek zorundaydı, hep aynı yoldan kentin dışına çıkıp hapisanenin önünden geçerek. Hücreler avlunun dibindedir. Hücrelerde kimse yoksa onları göremezsiniz, demişti Ilije, ama birileri varsa, insan bakması gereken şeyi kafasının içinde hisseder. Yol üzerinde, birkaç yüz metre boyunca, yüzler hücrelere dağılmıştır, demişti. O zaman, bütün gözler arasında nereye baktığını bilen gözleri hisseder insan.

İnsan her zaman uyumalı, o zaman hiçbir şey hissetmez, diyor baba çocuğuna. Kızıl kahverengi tavuklarıyla kadın, kompartımanın önünden geçiyor.

Eskiden trende hep uyurdum, diyor yaşlı adam ve tramvayda. Her sabah köyden kente, her akşam da eve gidiyordum. Beşte istasyona gitmem gerekiyordu, yirmiyedi yıl boyunca. Yolu adım gibi iyi biliyordum. Bir defasında yolu gözlerim kapalı bulurum diye bir koyununa iddiaya girdim ve koyunu kazandım. Yolu gözlerim kapalı buldum, hem de kışın karda buzda. Ve yol uzun, üç bin adımdan fazla. O zamanlar, diyor, yerdeki her çatlağı tanırdım, nerede bir delik nerede bir tümsek var bilirdim. Nerede bir köpeğin havlayacağını, nerede bir horozun öteceğini üç sokak öncesinden bilirdim. Pazartesi günü horoz ötmeyince, onun pazar günü kesilmiş olduğunu bilirdim. İşte her zaman uykuya dalardım, diyor yaşlı adam, terziydim, hatta ağzımda iğneyle bile uyurdum.

Bir elma istiyorum, diyor çocuk ve annesi uyu şimdi, diyor, babası ona bir elma versene, diyor.

Artık yaşlandım, diyor adam, artık uyuyamıyorum, yatağımda bile. Zararı yok, diyor, zararı yok.

Çocuk elmayı ısırıyor, yavaş yavaş çiğniyor, parmağıyla ısırık yerini oyuyor. Güzel mi, diyor anne, çocuk da soğuk, diyor.

Adina'nın babası kışın, pazartesileri mezbahadan gelirken bir çanta dolusu elma getirirdi. Elmalar o kadar soğuk olurdu ki, odada kabukları gözlük camları gibi beyaz beyaz buharlanırdı. Adina bir elmayı hemen yerdi. İlk ısırık acı verirdi, öylesine soğuk olurdu ki, lokma yutmadan önce şakaklarında dolanırdı. İkinci ısırıkta soğuk bütün kafayı doldururdu. Isırık artık acı vermezdi, çünkü beyin donmuş olurdu.

Adina soğuk elmayı yedikten sonra üç elmayı avluya götürür ve onları gece dışarıda donmaya bırakırdı. Elmaları taşların üzerine birer karış arayla koyardı, böylece koyu don kabukları çepeçevre sarabilirdi. Sabahleyin mutfakta donları çözülürdü. O zaman elmalar yumuşak ve kahverengi olurdu. Adina donmuş elma yemeyi çok severdi.

Çocuğun babası kompartımandan çıkmıştır, uzun süredir koridorda durmaktadır, çıplak kırları çoktandır alnında taşımaktadır. Üç geyik görmüştür ve her defasında anneyi çağırmış, o da her defasında uykudaki çocuğu ve başını kımıldatmış ve gitmemişti.

Şimdi yolcular koridora üşüşüyorlar, Adina da, ayakları birbirine bağlanmış olan tilki kürkü yakalı, şişman bir kadın da, iddiayı ve koyunu kazanan yaşlı, zayıf adam da.

Tuna trenle birlikte gidiyor, öbür kıyı ve ince iplik gibi yollar, giden arabalarla ormanlar da görülebiliyor. Koridorda kimse kımıldamıyor, kimse konuşmuyor. Yaşlı adamın gözleri de iri iri ve kırışıklıkları siliyor. Babanın ağzından bir iç geçiriş sesi çıkıyor, yasak bir soluklanış. Sonra ağzını kapıyor, bak, Yugoslavya, diye bağırıyor kompartımanın içine. Ancak anne kompartımandan çıkmıyor. Erkek kardeşi altı yıl önce öteye yüzdü, diyor baba, şimdi Viyana'da. Göz kırpıyor, parıltının içinde tek tek dalgaları görmek istiyor, çocuğunuz var mı, diye soruyor. Adina hayır, diyor.

Bekleme salonunda sıra yoktur, yalnızca büyük bir demir soba vardır. Patlamış beton zeminde açık yeşil tü-

kürükler ve günebakan kabukları durmaktadır. Demir sobanın üzerinde bir duvar gazetesi var, üç kez diktatörün resmi, gözündeki siyah Adina'nın manto düğmesi kadar. Parlıyor. Yerdeki tükürük de parlıyor.

Parlayan şey görür.

İstasyonun önünde bir sıra var, diye yazın yazmıştı Ilije, yanında da bir otobüs durağı. Otobüs yalnızca kasabadan gelip birliğe giden subaylar için. Ancak şoför bazen askerleri de alıyor, en severek aldığı ise genç kadınlar.

Otobüste beş subay oturuyor. Başlarında gri yün kulaklı yeşil şapkalar var, bunlar yeşil iplerle başın üzerinde bağlanmış. Kürk kulakların altında subayların kulakları duruyor, soğuktan kenarları kızarmış. Başlarının arkasında saçlar dipten kesilmiş.

Şoför başına bir şapka ve açık paltosunun altına bir takım elbise giymiş. Paltonun kollarından koyu renk kirli kenarlarıyla beyaz manşetler ve iri, mavi kol düğmeleri görünüyor. Şoförün sol elinde bir şövalye yüzüğü parlıyor. Üç subay biniyor.

Nereye, diye soruyor şoför, Adina çantasını basamakların üzerine koyuyor, birliğe, diyor. Şoför eğiliyor, elinin üzerinde mavi bir kaşkol sallanıyor. Çantayı geçite taşıyor, güzel kadınlar her zaman ordumuz için uygundur, diyor. Subaylar gülüyor, sesleri bir söz tufanı.

Adina ilk yere, şakakları ağarmış bir subayın yanına oturuyor. Ortalık, nemli kış giysileri kokuyor. Küçük hanım kime gidiyor, diye soruyor bir ses arkadan ve Adina başını çeviriyor ve boş oturma yerlerinin ardında altın bir diş görüyor. Paltosu yeşil paltolarla sarılmıştır,

bir askere, diyor. Şoför elini havaya kaldırıyor, bizde pek çok var, oraya vardığımızda küçük hanım birini seçebilir.

Niye birini seçsin ki, diyor altın dişli, bu ülkede yeterince var. Kahkahalar bir siyah ve çıplak orman parçasına çarpıyor. Senin askerin adı ne, diye soruyor subay Adina'nın kulağının dibinde, şakakları kâğıttan, gözleri Adina'nın ellerine bakıyor, gözyuvarları paltonun içinde yeşil yeşil parlıyor. Adina, adı Dolga, diyor, tarlanın üzerinde kargalar uçuşuyor ve subay, bu adda iki kişi var, diyor, altın dişlisi öyle çok gülüyor ki başının üzerindeki ip çözülüyor, sol kürk kulağı omuzuna düşüyor.

Subay başlığını alıyor, saçları basılmış, şakakları dipten kesilmiş. Subay kulakları birbirine bağlıyor, ip kısa, onun parmakları kalın, dudaklarını altın dişin üzerine kapatıyor, fiyonk iki parmak ucu kadar küçük oluyor, başlığının yeniden takıyor.

Adı ne, diye soruyor Adina'nın yanındaki subay; Adina parmaklarını mantosunun kollarından içeri çekiyor ve Ilije, diyor.

Dışarıda bir hendek uzanıyor, içinde sazlar büyümüş, küçük hanımın mesleği nedir, diye soruyor Adina'nın yanındaki subay paltosunun düğmesiyle oynuyor ve dönemeçte Ilije'nin anlattığı kavaklı yol başlıyor, bir duvar ve kışla, Adina, öğretmen, diyor.

Herşey alçak, diye yazmıştı Ilije, insan dışarıda hiçliğin içinde oturuyor ya da yatıyor, ancak en küçük bitkiler bile görüşü engelliyor, insan ayakta durabilir ve hiçbir yere bakmaz. Rüzgâr sıra halindeki ağaçları çekiştiriyor, ama duyulmuyor, o zaman *Son Aşk Gecesi, İlk Savaş Gecesi*'ni biliyorsunuz, diyor şoförün arkasındaki bir subay, yaşamdaki gibi bir kitap, küçük hanım, güzel bir kitap.

Hepsinin de enseleri, şakakları tıraş edilmiş, diye düşünüyor Adina, yıllardır tıraş ediliyorlar, hiçbiri genç değil. Günün birinde gülecekler ve gülmenin ortasında, söz tufanının ortasında, biri ötekine baktığında çuvalların kesilmiş saçlarla tıka basa dolu ve kendileri kadar ağır olduğunu fark edecekler.

Ilije'nin elleri titriyor, tırnakları pis ve kırık. Bir saattir yalnızdım, diyor Adina, ortalıkta hiç güneş yoktu, ancak her yerde gölgeler vardı, sonra uyuyakalmışım.

Düş gördüm, diyor Adina, bir tilki boş bir tarladan geçiyordu, tarla yeni sürülmüştü. Tilki yürürken eğiliyor ve toprak yiyor. Yiyor da yiyordu ve giderek şişmanlıyordu.

Kapının yanında bir yazı tahtası asılı, orman kenarında bir tankla bir resim, tankın üzerinde askerler oturuyor ve içlerinden biri de Ilije. Subaylar otların arasında duruyor.

Sen yine iyisin, diyor Ilije, hâlâ korkuyorsun, benim kafam karışık, uzun zamandır düş görmüyorum. Tankın üzerinde ve altında diktatörün resmi var, gözündeki siyahlıkla. Burada insan kendini her gün unutmalı, diyor Ilije, kendimle ilgili bildiğim tek şey, hep seni düşündüğümdür. Gözdeki siyahlığın yanında, birliğin onur belgeleri asılı.

Ilije tankı gösteriyor, ekimde, diyor, tankla arazideydik. Adina'nın parmaklarını öpüyor, hangi arazide, diyor Adina, burada her yer dümdüz. Ötelere gittik, diyor Ilije, burada her yerde arazi, ormanın gerisinde bir tepe var. Tepeyi çıkarken hepimizin inmesi ve zincirlerin altına arkadan taş atması gerekti ve tepeden inerken de önden taş atmamız gerekti. Tank aşağıda, orman kenarına vardığında, otların üzerine yattık. Bütün gün kalkmadık. Akşam yürüyerek kışlaya döndük.

Eli pütür pütür, gülüyor ve sesini yutuyor, tank bu gün hâlâ dışarıda ormanın kenarında, diyor, avluya gel.

Kolu çekiştiriyor, ağzı da, eğer Ruslar bizi beklemiş olsalardı, diyor Ilije, bu gün hâlâ Prag'a varamazlardı.

Ilije ıslak kum çuvalları yığınının önünde duruyor, bunları duvarın yanından çitin oraya, oradan yola, yoldan duvarın yanına taşıyoruz, diyor. Ayakkabıları takırdıyor, bunlardan kurtulduğumda, diyor ve kaba saba postalları gösteriyor, yaz gelir ve bildiğim tek bir kolay yol vardır, Tuna.

Bir asker önlerinden dumanı tüten bir kovayla geçiyor, Adina mantosunu iyice üzerine çekiyor, kollarını bedenine sarıyor, gelecek yaz, diyor, kemiklerin buğdayların arasında yatsın diye. Kavaklı yol küçük ve hava biraz sonra kararacağından, yerde sürünüyor ve Ilije'nin yüzü öne doğru eğilmiş, sen de birlikte geliyorsun, diyor, boynu uzun, ensesindeki ve şakaklarındaki saçlar dipten kesilmiş. Adina'ya doğru eğiliyor, Adina başını sallıyor.

Sen yukarıda, gökyüzünde, kurşun yaralı bir melek olacaksın, diyor Adina ve yere ya da kaldırımın bulunduğu yere bakıyor. Orada geceleri süpürgene binip Viyana'nın sokaklarını süpürürsün.

Sen de burada kalırsın, diyor Ilije, onlar tilkinin paramparça edene kadar beklersin ve sonra.

MASANIN ÜZERİNDEKİ TİLKİ

Çalar saat tik tak edip duruyor, saat üç.

Belki geceleyin tilkinin ayakları yeniden yapışmıştır, diye düşünüyor Adina. Ayağını yataktan dışarı uzatıyor, arka ayakları kürkten ayırıyor. Kesilmiş olmasına karşın böylesine yumuşak ve tüylü kalmış olan kuyruk ayak parmaklarını ürkütüyor. Böyle büzülmeden kalması.

Adina iki ayağı ve kuyruğu masanın üzerine koyuyor, bitiştiriyor. O zaman, burada yalnızca yarısı masanın üzerinde görünen tam bir tilki oluyor. O zaman masanın altında kafası ve ayaklarıyla eşeleniyor, arka ayaklarını ve kuyruğunu tutunmak için masanın üzerine koymuş.

Mutfak penceresinde ay duruyor, orada kalamayacak kadar şişkin. Sabahın erken saatleri onu kemirmiş. Saat altı ve ay uykusunu alamamış, üç sarı parmağı var, bir tanesi gri ve alnını tutuyor. Erkenci otobüsler uğulduyor, yoksa bu ayın yuvarlak olmadığı için kenti terkederken asılı kaldığı gecenin sınırı mı? Köpekler uluyorlar, sanki karanlık, büyük birer kürk gibiler ve sokakların boşluğu kafatasında sakin bir beyin. Sanki gecenin köpekleri, insanlar yanlarından geçerken, yiyecek arayan açlığın aylak aylak dolaşan açlığa rastladığı gündüzden korkuyorlarmış gibi. Esneme esnemeye rastladığı sırada ve aynı ağızdan çıkan solukta sözün havlamaya rastladığı sırada.

Külotlu çoraplar kış teri kokuyor. Adina bunları trendeki sallanma gibi çıplak bacaklarına geçiriyor,

mantosunu geceliğinin üzerine giyiyor. Mantoda hâlâ viyadüğün küçük siyah mantoları ve otobüsün büyük yeşil paltoları asılı. Mantonun düğmelerinde hâlâ küçük istasyon ve gözdeki siyahlık duruyor. Mantonun cebinde yolculuktan kalma para ve el feneri var. Anahtar mutfak masasının üzerinde. Ayakkabılar kışlanın avlusunun çamuru duruyor hâlâ. Ayakkabılarını giyiyor.

El fenerinin ışığı hopluyor, kenardaki taş köşeli. Çöp bidonundan bir kedi fırlıyor, patileri beyaz, ardından cam kırılıyor.

Otopark boş, stadyum toprak setini karanlıkta tutuyor, bunun üzerindeki gökyüzü gri. Stadın arkasından demir takırtıları geliyor, fabrika orada. Bacalar görülmüyor, yalnızca sarı duman var. Tramvay köşede gıcırdıyor. Camlar ışıldıyor, uyanmış ve yandaki pencereler karanlık, uykuda duvarlara yaslanmışlar.

Siyasal gücün sessiz sokaklarında sabah daha geç olur. Pencereler karanlık, lamba direkleri süslü. Lambalar bahçelerdeki merdivenlerin üstünde asılı, taştan melekleri ve arslanları aydınlatıyorlar. Işıklar özel mülktür, gelip geçenler için, burada oturmayanlar, buraya ait olmayanlar için değildir.

Kavaklar bıçaktır, keskin taraflarını saklıyor ve ayakta uyuyorlar. Karşıda kahve var. Beyaz demir sandalyeler kalkmış, kışın sandalyeye gereksinimi yok, kış oturmaz, ırmağın çevresinde dolanır, köprülerin altına asılı durur. Su parlamıyor ve görmüyor, kavakları yalnız bırakıyor.

Oltacılar akşam erken yatıyorlar ve sabahleyin erkenden dükkanların önünde dikiliyorlar. Öğleden sonra dumanlı kahvede buluşuyorlar, su yeniden parlayana

kadar içiyor ve konuşuyorlar. Katedralin kulesinde saat sisin içinde yediyi vuruyor, ancak akasyalar yukarıda uyanmıştır bile. Şimdi kilitler açılıyor, sürgüler çekiliyor, dükkan kapıları açılıyor. Akasyalar, uçlardaki odunlarını grileşinceye kadar soyuyorlar. Parkın sonunda her daldan dikenler başını uzatmış bakıyor, aşağıda gövdeler bunu fark etmiyor.

Dükkanda henüz kimse yok. Kasiyer açık mavi önlüğünün üzerine bir anorak giyiyor. Kürk başlık kaşlarını yutuyor. Adina bir sepet alıyor. Marmelat kavanozları dizilmiş. Hepsi aynı büyüklükte, aynı derecede tozlu, aynı teneke kapak ve aynı etiketlerle aynı biçimde. Önlerinden bir subay geçse, diye düşünüyor Adina, hepsi yürüyecekler. Yalnızca kapaktaki pas onları birbirinden ayırıyor ve taşmış, üzerlerine yapışmış damlalar.

Adina sepetine bir şişe konyak koyuyor. Kahvenin dumanı kasiyer kızın yüzüne tütüyor. İçkiler ancak saat ondan sonra satılıyor, diyor, kahvesinden bir küçük, bir de büyük yudum alıyor ve çenesindeki kahve damlasını siliyor. Gözlerini başlığın altında yarı kaldırıyor ve fincanı masaya koyuyor. Sepete uzanıyor, tırnaklarında uçları aşınmış kırmızı oje var, sanki parmakları, parmak uçlarından büyüyormuş gibi. Konyak şişesini kasanın altına koyuyor.

Adina parayı kahve fincanının yanına bırakıyor. Asla sarhoş olmadım, diyor yavaşça, saat yedi ve ben asla sarhoş olmadım, gün kapının eşiğinde, diyor yüksek sesle, saat yedi, her gün saat yedi oluyor ve her gün, gün kapının eşiğinde duruyor ve ben asla sarhoş olmadım ve sesi boğuluyor, yanakları sıcak ve ıslak, saat yedi, işte konyağım, işte param ve gün kapı eşiğinde ve ben asla sarhoş olmadım ve artık beklemek istemiyo-

rum, şimdi sarhoş olmak istiyorum, saat onda değil. Kasiyer kız parayı eline bastırıyor, bunu pek çok kişi istiyor, diyor.

Açık mavi önlüklü bir adam Adina'yı omuzlarından kapıya doğru itiyor, kafasının arkasından yasa, konyak ve polis diyor. Adina'nın ayakkabıları kayıyor, tabanlarından küçük parçalar halinde kışlanın kuru çamuru dökülüyor ve büyük parçalar halinde de parkın ıslak çamuru. Geceliği mantosundan bir karış çıkmış, çoraplarının üzerinde sallanıyor. Kasiyer kız kapıyı açıyor. Siz kim oluyorsunuz, diye bağırıyor Adina, bana dokunmayın, duyuyor musunuz, bana dokunmayın.

Adina zili üç kez çalıyor. Kapı açılıyor, dörtgen bir parlaklık gözlerini kamaştırıyor. Girişten geçiyor, elinde çıplak bir dal tutuyor. Mutfağa gir, diyor Paul, Anna hâlâ odada uyuyor. Adina başını bir, iki, üç kez sallıyor, Paul onun arkasından bakıyor, geceliği mantosunun altından görünüyor. Paul'e çıplak dalı veriyor ve gülüyor, yüksek sesle gülüyor, bu leylak olacak, diyor. Mutfak masasının başında oturuyor, önünde bir fincan kahve duruyor, yanında bir kase var. Adina duvardaki saate bakıyor, masanın üzerine bir kâğıt para koyuyor ve eli yüzüne gidiyor. Gözlerim burada, diyor, alnım burada, ağzım da burada. Mantosunun düğmelerini açıyor ve bu da geceliğim, diyor. Burada duvarda bir saat asılı, burada masanın üzerinde bir kase var ve dışarıda gün kapının eşiğinde, ben deli değilim, saat şimdi sekiz ve her gün saat sekiz oluyor ve ben asla sarhoş olmadım, şimdi sarhoş olmak istiyorum, saat onda değil. Kahve fincanını masanın kenarına sürüyor.

Paul parayı mantosunun cebine sokuyor. Çenesine bir bardak dayıyor, sonra da bir şişe. Paul bardağa içki

koyuyor, bardağı Adina'nın eline sıkıştırıyor. Adina içmiyor, ağlamıyor, gözleri sulanıyor, ağzı suskun. Paul onun başını tutuyor. Anna kapıda duruyor. Yıkanmamış, taranmamış, yalnızca giyinmiş. Anahtarı masadan alıyor, ayakkabılarını giyiyor. Parmak uçlarında koridoru geçiyor. Kapı sertçe çarpılıyor.

Sen kalabilirsin, diyor Paul, ben şimdi işe gitmeliyim. Kapı sertçe çarpılıyor.

Şurada, Adina'nın ayakkabıları koridorda duruyor. Burada mantosu, odada bir sandalyenin üzerinde, biraz ötede külotlu çorabı yerde duruyor. Leylak olacak çıplak dal yatağın yanındaki vazonun içinde. Yatakta Anna'nın sıcaklığı var.

EL ÖPME

Adina külotlu çorabı giyiyor, bacakları külotlu çorabın içinde değil. Mantosunu giyiyor, kolları mantonun içinde değil. Yalnızca gecelik mantodan sarkıyor. Geceliği külotlu çorabın içine sokuyor. Anahtar, para, el feneri mantonun cebinde. Mutfakta güneş masanın üzerinde duruyor, masanın altında ayakkabısından dökülen çamur var, duvarda saat çalışıyor ve kendini dinliyor. Öğle olmak üzere. Adina çabucak ayakkabılarını giyiyor, parmakları ayakkabının içinde değil, onlar saatin içinde. Adina, akreple yelkovan günün tepesinde, öğlenin olduğu yerde buluşmadan parmak uçlarına basarak mutfaktan çıkıyor. Kapı açılıyor, kapı çarpılıyor.

Adina'nın önünde soluğu gidiyor, Adina eliyle soluğuna uzanıyor, ama artık yakalayamıyor. Yolun kenarında bir çöp bidonu duruyor. Çöp bidonuna bastonu ve çuvalıyla bir kadın yaslanmış. Çuval yarı yarıya dolu. Baston asfaltı kazıyor, alt ucunda bir çivi var. Kafasını ve bastonunu çöp bidonuna eğiyor, çiviyle kuru ekmek şişliyor.

Sokağın köşesinde bir vitrin var. Camın ardında bir adam beyaz bir bezin altında oturuyor. Adam genç ve ince yapılı, saç çuvalı çok ağır olmayacak, diye düşünüyor Adina, öldüğünde dolu ekmek çuvalından daha ağır olmayacak. Açılıp kapanıyor, kısa saç kırpıntıları

bezin üzerine düşüyor. Berber bir yandan keserken bir yandan da konuşuyor. Zamanı kışın ötesine uzatıyor, tıpkı Adina'nın, tilki masanın altında eşelendiği için, burada bir ağaç asfaltın ortasında saçın kesildiği vitrinin karşısında durduğu için, ağaç çıplak olduğu için, eve giden yolu uzatması gibi.

İkinci otobüs siyah akordeonunu büküyor. Kıvrımlar açılıp kapanıyor. Boynuzlar yolu arıyor, şoför bir elma yiyor. Basamak durmadan önce bir adam ayağa fırlıyor. Paçaları uçuşuyor, ayakkabıları parlıyor. Üzerinde bir anorak var. Akordeon gıcırdıyor, ağaç gövdeleri camdan geçiyor, paltolar yavaş gidiyor ve bu gidiş camdan yukarı doğru bir tırmanışa dönüşüyor. Otobüs yalnızca iplerle kırmızı bir arabanın üzerine bağlanmış olan tabutu almış götürüyor. Çünkü yol ağaç gövdelerini uzak tutuyor, tabutu her şeyin ötesine, akerdeonun arasına, bir camdan ötekine ulaştırıyor. Sonra apartmanların geçit töreni başlıyor, karşılarındaki kaldırım şimdiden bir duvara dönüşmüş. Tabut en arka camdan da geçip gidiyor ve anoraklı adam onun ardından bakıyor. Adina arka kapıya yürüyor. Kapı açılıyor, anoraklı adam Adina'nın kalçasını çimdikliyor. Adina basamaklarda duruyor, adamı itiyor, sendeliyor, kapı kapanıyor, tozlar uçuşuyor.

Adamın yüzü gitmeye devam ediyor. Adina'ya camdan yumruğunu gösteriyor, parmaklarını açıyor ve ona bir öpücük yolluyor.

Tilki masanın altında eşelenmiyor. Tüm kürk yerde dolabın önünde duruyor. Adina anahtarı masanın üzerine

koyuyor. Odada duruyor, ancak oda orada kendi başına dikiliyor. Arka ayaklar ve kuyruk kürke öylesine bitişik duruyor ki kesik görünmüyor. Adina'nın ayakkabısının ucu sol arka bacağı çekiyor, sağ arka bacağı ve kuyruğu çekiyor. Sağ ön ayak karnı ve başı tutup çekiyor, o bitişik. Sol ön ayak, karnı ve kafayı terk edip alıp başını gidiyor. Kesilmiş. Yatak açık.

Mutfak, elmalar, ekmek.

Adina banyoda duruyor ve banyo kendi başına, yalnız. Tuvalette bir sigara izmariti yüzüyor. İzmarit iki saattir suda duruyor, patlamış.

Adina parayı ve el fenerini masanın üzerine koyuyor. Mantosunu ve külotlu çorabını çıkarıyor. Yatağa yatıyor. Ayak parmakları soğuk, gecelik ve yatak da soğuk. Gözleri soğuk. Yüreğinin yastıkta atışını duyuyor. Gözlerinde geçit yaptırıyor kağıt paraya, el fenerine, sandalyeye, çalar saat pencereden ışık kaybolana kadar çalışıyor da çalışıyor.

Zil çalıyor, çalar saat değil. Adina ayak parmaklarını ve yatağın kenarındaki döşemeyi buluyor. Işığı yakıyor, kapıyı açıyor. Merdiven sahanlığına dörtgen bir aydınlık düşüyor, Adina gülüyor ve yanağını uzatıyor. Paul'ün ağzı soğuk. Elinde çıplak bir dal tutuyor, bu leylak olacak, diyor. Adina elinde dalla işaret parmağını uzatıyor, ağacın ucuyla tilkiyi gösteriyor. Paul kesilmiş ayakları birbiri ardından kaldırıyor, bugün üç oldu, diyor Adina, Paul'e bakıyor ve boynundan atkısını alıyor. Paul'ün ense saçları dipten kesilmiş, berberdeydim, diyor.

Adina atkıyı yatağın üzerine koyuyor. Şimdiye kadar oturduğum bütün odalarda tilki dolabın önünde dururdu, odanın daracık olduğu öğrenci yurdunda bile,

diyor Adina, dört kişi bir odada otururduk. Yurtta bir kedi vardı, şişman ve neredeyse kördü, artık fare yakalamıyordu. Öndeki merdivenlerden arkadaki geçite kadar bütün odaları dolaşırdı. Her sucuk parçasının kokusunu alır ve yerdi. Bizim odamıza hiç girmezdi, tilkinin kokusunu almıştı.

Adina çıplak dalın ucunu ağzına sokuyor, böyle bakma, diyor Paul, yoksa leylak olmaz. Adina mutfağa gidiyor, vazonun kenarı son krizantemlerden kahverengi olmuş. Dün Clara'yı hastanede gördüm, diyor Paul, Adina dalı kokluyor, Clara kürtaj olanların yanında bekledi, diyor Paul, musluk şırıldıyor, Paul mutfak kapısında duruyor, suyun üzerinde kabarcıklar var, Adina vazoyu kahverengi kenara kadar dolduruyor. Vazoyu Paul'ün yanından alıp götürüyor, Paul de onun peşi sıra gidiyor.

Bir ayak daha, diyor Paul, bu insana aklını yitirtecek bir tilki. Paul dalı suya koyuyor, bu durumda bir dürbüne gerek yok, bu bir tilki, diyor, burada insan yatakla sandalyenin arasında ormanın ortasında sayılır, çıplak dal, Paul'ün yanağında çıplak bir gölge bırakıyor. Dürbün, diyor Paul, bu sabah kapıcıdaydı. Kapıcı arkaya, ormana bakmadı, öne, girişe baktı. Önünde durduğumda, dürbünü çekmedi, bana baktı ve bana, efendim, gözünüz kapı kadar büyük, dedi. Paul'ün yüzündeki çıplak gölge bir çizgi de olabilirdi. Sonra bir adam geldi, diyor Paul, bu gün ziyaret günü olmadığı için kapıcıya para verdi. Kapıcı adamın dürbünle bakmasına izin verdi, ben paltomu çıkardım, beyaz önlüğümü koluma aldım. Paul parmaklarıyla Adina'nın parmak uçlarına dokundu, kapıcıya para veren ve daha sabahtan filesinde taze pişmiş bir ekmekle merdivenleri çıkan bir a-

dama, karısının bir gece önce elektrik kesildiğinde öldüğü nasıl söylenir ki. Paul, Adina'yı kendine doğru çekiyor, ağırdan alınır, diyor, taze ekmek koktuğu için, Adina başında onun çenesinin nasıl kımıldadığını hissediyor, kulağında kesilmiş saçlar var. Bu adam için, diyor Paul, bu dürbünün büyüterek korkuyu bütün bir gün için yok ettiği umulur. Adina bacaklarını geceliğinin altına çekiyor ve ayaklarını Paul'ün dizine dayıyor. İnsan boşuna umut ediyor, diyor Paul, çünkü adamın bir kaç dakika içinde aklını yitireceği adımlarından anlaşılıyor.

Adina yüzünü eliyle tutuyor. Parmaklarının arasından dalların ne kadar açık renk ve sudaki sapın ne kadar koyu olduğunu görüyor.

Paul el fenerini yakıp söndürüyor. Masadan parayı alıyor, bunu bana bu sabah vermek istiyordun, diyor, eliyle parayı düzeltiyor. Paranın üzerinde bir yüz var, pis, buruşmuş ve yumuşak. En uzun dalın ucuyla yüzde bir delik açıyor çıplak dalla banknotu şişliyor. Bir ayak daha, diyor ve sonra.

KAYIP KÜREK

Sol diz kalkıyor, sağ diz iniyor. Otlar çiğnenmiş, toprak yumuşak. Pislik kayıp gidiyor, kaba saba postallar ayak bileklerini eziyor. Postal bağları çamurdan, sabahtan öğleye iki kez kopmuş iki kez bağlanmıştır. Çoraplar ıslaktır, rüzgâr esiyor ve eldeki pislikleri kurutuyor. Kasket pisliğin içine düşmüştür.

Sigaraya emirlerle ara verilmiş, sigara elden ele geçerken biraz daha kirlenmiş, sabahtan öğleye kadar dört kez yakılmış, ince dumanı ağızdan ağıza geçmiş, üç kez söndürülmüş, sonuncu kişi izmariti yanarken atmıştır.

Avcı hendeği yeterince derindir, boyuna kadar ulaşmaktadır ve ışık otların üzerinde orman kenarındaki tank kadar, gözlerin üzerindeki alın kadar alçakta durmaktadır. Gün ormanla tepe arasında yere çekilmektedir.

Vakit akşamdır, askerlerin göz uçları tetiktedir, altın dişli subay son emirden sonra tankın yanından, ormanın içine doğru üç ağaç boyu ilerliyor, işiyor. Askerler postallarını ve küreklerini kımıldatmıyorlar, susuyor ve subayın fışkırttığı sıvının yere değişini dinliyorlar. Ancak dallar çatırdıyor, kargalar yuvalarına uçuyor ve bağırıyorlar, yavaş yavaş ağaçları içine alan sisi hissediyorlar. Belki de manzaranın ardında, gelecek günlerin düz sırtında karı hissediyorlar. Kaba ve kuru olan ve düştüğü yerde kalan karı. Kar, öylesine beyaz ki, siyah gagaları hep açık duruyor ve yalnızca donmuş mısırdan başka bir şey bulamadıkları için soğuyor.

Orman toprağında sidiğin sesi duyulmuyor.

Subay pantolonunu ilikliyor, başlığını kafasına iyice geçiriyor, atkısını boynuna daha sıkı sarıyor. İnce bir dalla çizmelerinden pisliği temizliyor.

Sıraya gir, saymaya başla, her ses ayrı yorgun, her soluk alış her ağzın önünde başka bir buğulu hayvan. İki sıra, uzunlar ve kısalar.

Kürek omuza, diyor bağırıyor subay, sıralar boyunca bakıyor, DOLGA, küreğin nerede. Ilije elini kasketine götürüyor, topuklarını birbirine vuruyor, subay yoldaş, küreğim kayboldu. Subay işaret parmağını kaldırıyor ve altın dişi yüzünden daha aydınlık; ara, onu, diyor, küreksiz birliğe geri dönemezsin.

Sağa dön, uygun adım marş, sol sağ. Askerler tankın izinden giderek tepeyi tırmanıyorlar. Tepenin doruğu onları aşağıdan, gökyüzü ise yukarıdan yutuyor.

Ilije artık onların uygun adımlarını duymuyor, avcı hendeği boyunca yürüyor. Gözleri hendeği tarıyor, hendek topraktan daha koyu. Elleri kürek artık bastırmadığı için, elleri artık kazmadığı için, nasırlar artık deri olduğu ve yandığı için sızlıyor. Postalları yalnızca otları ve pisliği buluyor, gözleri ise tepeyi. Tepe geceye yerleşmiştir ve orman siyah bir köşedir, içinde hiç ağaç yoktur.

Tepenin ardında basık ovanın bulunduğunu, düşünüyor Ilije, belki de bunun geceleyin sudan oluştuğunu, kendisinin kaçabileceği biçimde eşit, dümdüz su, o kıyı gibi siyah olurdu ve atladığı yer onu görmezdi ve su onu taşıyabilirdi. İnsan uzun süre yüzerse, diye düşünü-

yor Ilije, gözler geceye alışır ve pek çok şeyi aşar, insan her şeyi geride bıraktığında eller başka bir kıyıya, başka bir ülkeye değer. Ancak insanın, diye düşünüyor Ilije, tepenin doruğuna gelmeden o kaba saba postalları çıkarması gerekir. Daha atlamadan önce onlardan kurtulmuş olur, onlardan kurtuluyor, kıyıda çözmekle, düğümlenmiş postal bağlarıyla vakit kaybetmeyecek. Yarın, gün aynı biçimde erken ve karanlık bir emirle başladığında, çoktandır uyanık olan bir altın dişle, konvoy tank izlerinden giderek tepeye tırmandığında bu postallar orada olacaktır, ağaçlar gene ormanda olacaktır ve kargalar.

Ancak çok uzaklarda bir posta kutusunda, Adina için bir mektup durmaktadır. İçinde kendisinin bir resmi vardır, kasketsiz, siyah saçlar, beyaz bir alın, ağzında ot değil, hafif bir gülümseme.

Tepenin doruğunda Ilije kendi ayak tabanlarının dışına çıkmaktan korkuyor. Ova simsiyahtır, ancak yer su değildir. Tank izlerinin yanından yürüyor ve kendine dönmekten korkuyor. Avcı hendeği her şeyi görmüştür ve yarın altın dişli subay bilecektir, bu ihanettir. Ağzı haykıracaktır, dişi parlayacaktır. Tepenin doruğu sessizce orada duracak ve artık geceyi bir alında geçirdiğini, saydam bir kafatasını korkudan kaçmaya yöneltenin kendisi olduğunu bilmeyecektir.

Sonra her adım karna bir delik, her soluk gırtlağa bir taş basıyor. Parçalanmış mısır yaprakları baldırları tırmalıyor, çıplak kıçta ot duruyor. Ilije kakasını yapmak zorunda kalmıştır. Başını kaldırıyor, ıkınıyor. Gövde-

den bir yaprak koparıyor, dar uzun bir mısır yaprağı. Mısır yaprağı yarılıyor, parmak pis kokuyor. Mısır tarlası da pis kokuyor, orman da. Gece ve ortalıkta görünmeyen ay da pis kokuyor.

Ilije ağlıyor, askerlerin, subayların, tankların ve avcı hendeklerinin analarına küfür ediyor. Tanrılara ve dünyadaki bütün soylara da.

Küfürleri soğuktur, küfürleri yemeğe ve uyumaya yaramaz. Bunlar şaşkın şaşkın dolanmaya ve titremeye yarar, mısır saplarının arasından yükselip boğulurlar. Hızla dönmeye ve dümdüz yatmaya yarar küfürleri, kısa süreli öfke nöbetlerine ve uzun süreli sessizliklere yarar.

Küfürler yarım yamalak söylendiğinde hiç söylenmemiş gibi olurlar.

HAVA SOĞUK OLDUĞUNDA SUYA BAKAMAM

Ben bildiğimi bilirim, diyor Clara yüksek sesle, tramvay çıngırdıyor, parmaklığın yakınından geçiyor, Ilije duyarlı, diyor Clara, köprü titriyor, ağaçlar parka üşüşüyorlar. Ben bildim, diyor yavaşça, onun tilkiye dayanamayacağını, kırmızı tırnakları önce saçına dalıyor ve ancak beyaz, bükülmüş bir elden sonra yeniden ortaya çıkıyor. Ben onun kaçmayacağını da biliyorum, diyor. Saçları uçuşuyor, rüzgârda bir yelpaze gibi alnına yayılıyor. Bunu bilmiyorsun, diyor Adina, nereden bileceksin ki. Clara'nın yanağını, sivri siyah çekilmiş göz kuyruğunu görüyor.

Oltacılar olmadan ırmak kentte bir su yoludur, yalnızca kokuşmuş orta tabakası yüzeyle dip arasında durmakta, kokusu duyulmaktadır.

Clara'nın ayakkabıları taş döşemede takırdıyor. Adina duruyor, Clara bunu farketmeden üç adım daha gidiyor, hep döşeme taşlarının tam ortasından gidiyor. Gel, diyor, hava soğuk olduğunda suya bakamam. Sonra duruyor, ırmak otu gibi koyu renk suda duruyor saçları. Burada insan soğuktan çıplakmış gibi oluyor, diyor Adina. Clara onu kolundan çekiyor, başım dönüyor, diyor. Sonra sudan uzaklaşıyor, yola doğru bir kaç adım gidiyor. Adina suya kuru bir yaprak atıyor, ama nehirden dolayı kusmuyorsun, diyor ve yaprağın ardından bakıyor, yaprak ağırlaşmış, öylesine ıslanmış ki, küçük dalgalar onu taşıyamıyor, Paul seni hastanede görmüş, diyor.

Biliyorum, diyor Clara, ben de onun her şeyi sana anlatacağını biliyordum. Kırmızı tırnakları mantosunun ceplerine dalıyor, iki elle mantodan bir karın çıkarıyor, gebeydim, diyor. Bükülmüş beyaz bilekleri yeniden ortaya çıkıyor, tırnakları görünmüyor. Nasıl kürtaj yaptırabildin, diye soruyor Adina. Clara'nın ince topuğuna bir yaprak yapışmış, Pavel doktoru tanıyor, diyor.

Otlar parkta donmuş, yolların kenarına demetler halinde duruyor, sıkışık ve boş. Ancak yukarıdaki dallar yaprakları olmadan da dinliyorlar.

Clara bir ot alıyor, çekmek zorunda kalmıyor, ot öylece duruyor, kök salmamış. Otun sapı kırılmış, parmaklarının arasında durmuyor. Adina arkasına dönüyor, ancak çatırtı yabancı bir adım değil, bu yalnızca kendi ayakkabısının altındaki bir dal, o doktor mu, diye soruyor Adina, Clara, avukat, diyor. Arkasına dönüyor, ancak gürültü yabancı bir adım değil, o yalnızca yola düşmüş olan bir meşe palamutu. Neden bana hiçbir şey söylemedin, diye soruyor Adina, Clara otu atıyor, ot uçmuyor, çok hafif, ayakkabısının üzerine düşüyor, evli olduğu için, diyor Clara. Sonra ayakkabılar takırdıyor ve kum yola sürtünüyor. Bir kadın bir bisikleti iterek yanlarından geçiyor, neden onu benden sakladın, diye soruyor Adina, bisikletin üzerinde bir çuval var, evli olduğu için diyor Clara, kadın dönüp arkasına bakıyor, seyrek görüşüyoruz, diyor Clara. Onu ne zamandır tanıyorsun, diye soruyor Adina.

Sinemanın önünde dokuz asker ve bir subay duruyor. Subay sinema biletlerini dağıtıyor. Askerler sıraları ve numaraları karşılaştırıyorlar. Afişin üzerinde gülen bir asker ve bir yanaktan öbürüne kapalı bir bariyer var. Asker başlığının üzerinde mavi gökyüzü ve yüzün aldında filmin adı: BURADAN KİMSE GEÇEMEZ.

Clara dirseği ile vuruyor, çenesiyle askerleri işaret ediyor, nasıl da duruyorlar, diyor, Adina'nın gözleri koyu yeşil porsuk ağaçlarına dalıyor, onları gördüm, diyor, Ilije yanlarında değil.

Bir ses selam veriyor, yüksek ökçeli, kırık tuğlaların üzerindeki cüce.

Clara gülümsüyor; kentte hava soğuk, diyor cüce; Clara başını sallıyor. Başı çok büyük, saçları gür ve parktaki donmuş otlar gibi koyu yeşil porsuk ağaçlarının önünde çok açık renkte. Şimdi soğumuş, diyor cüce, aldığımda sıcaktı. Koltuğunun altında bir ekmek taşıyor.

ESKİDEN, ŞİMDİ DEĞİL

Yaşlı bir adam bir el arabasının üzerinde bir gaz tüpü taşıyor. Gaz tüpünün musluğunun üzerinde bir kapak var, kapağa içinde ekmek bulunan bir çanta asılı. El arabasının kolu süpürge sopasından, tekerlekleri üç tekerlekli bir bisikletten. Tekerlekler ince, döşeme taşlarının aralıklarına takılıyor. Adam çekiştiriyor ve ilk bir kaç adımda yürüyüşü zayıf bir atın yürüyüşünü andırıyor. Gaz tüpünün kapağı tıkırdıyor. Adam duruyor, süpürge sopasını döşeme taşlarının üzerine bırakıyor. Adam gaz tüpünün üzerine oturuyor, ekmeğin kabuğundan bir parça koparıyor. Ekmeğini çiğnerken kavakların gövdelerine bakıyor, sonra da dallardan yukarı doğru.

Kafanın ardında ayakkabılar yürüyor, ensede adımlar takırdıyor. Adina başını çeviriyor, adamın elleri ağzına günebakan çekirdeği sokuyor, ayakkabıları parlıyor, pantolonunun paçaları uçuşuyor, anorağı hışırdıyor. Ayakkabılar Adina'nın yanağında takırdıyor. Bu giden tabutu bir pencereden bir pencereye ulaştırmış olan otobüsteki adam. Hoşuma gidiyorsun, diyor adam, taşın üzerine bir günebakan çekirdeği kabuğu tükürüyor, yatakta iyi olmalısın. Şurada bir sıra var, sıranın üzerinde boş bir şişe duruyor, mutlaka iyi s...şirsin, diyor adam ve sonraki sırada oturulacak yerin çivileri çıkmış. Adina, defol, diyor, üçüncü boş sıraya oturuyor. Sıranın ortasına kayıyor, adam sıranın üzerine bir günebakan kabuğu tükürüyor, Adina arkasına yaslanıyor. A-

dam oturuyor. Burada yeterince sıra var, diyor Adina ve sıranın öbür ucuna kayıyor, adam arkasına yaslanıyor ve onun yüzüne bakıyor. Adina artık arkasına yaslanmıyor; defol, yoksa bağırırım, diyor. Adam ayağa kalkıyor; zararı yok, diyor, zararı yok. Adam için için gülüyor, pantolonunu açıyor, cinsel organını eline alıyor. O halde sana veda ediyorum, diyor ve ırmağa işiyor. Adina ayağa kalkıyor, tiksintiden dili gözlerinde, ilk adımda döşeme taşlarını görmüyor. İki kulağından başına soğuk suyun yükseldiğini hissediyor. Adam kamışından damlaları silkeliyor. Ücretini öderim, diyor Adina'nın arkasından, sana yüz ley veririm, ağzına boşaltayım.

Adina köprünün üzerinde duruyor, adam ağır ağır öbür tarafa, geldiği yöne gidiyor. Pantolonunun paçaları uçuşuyor, bacakları ince. Yürürken eli sık sık yüzüne gidiyor, günebakan yiyor. Sırtı dar.

Adam, sessiz bir insan gibi yürüyor.

Cehenneme giden küçük Rumen'in hikayesi nasıldı, diye sordu, ben de bilmiyorum, dedim. Daha üç hafta önce bildiğini, söyledi. Sonra da benim, her şeyden anlaşılacağı gibi, küçüklerin cehenneme değil, cennete gideceğini düşündüğümü söyledi. Ama bu bir çelişki, dedi. Çekmeceyi açtım, üşütmüş olduğum için mendilimi aradım, o bana çekmeceyi kapatmamı söyledi. Neden diye sordum, o bana çekmecede onun görmemesi gereken bir şeyin olabileceğini söyledi. Ben buranın bir büro olduğunu söyledim, o bana dörtbuçuk yıldan sonra her çekmecenin özel olacağını söyledi. Güldüm ve onun bu kadar dikkatli olduğunu bilmediğimi söyledim. Sonra bana kendisinin iyi yetişmiş bir insan ve avukat olduğunu söyledi. O halde küçük Rumen cehennemde ne gör-

dü, diye sordu. Sonra da fıkranın tamamını kendisi anlattı: Küçük bir Rumen ölmüş ve cehenneme gitmiş, çok kalabalık varmış ve herkes çenesine kadar sıcak çamurun içindeymiş. Şeytan küçük Rumen'e bir köşedeki son boş yeri göstermiş ve küçük Rumen boş yerde durmuş, çenesine kadar çamura gömülmüş. Ancak ortada, şeytanın oturduğu yerin yanında biri oturuyormuş ve çamur onun ancak dizlerine geliyormuş. Bunun üzerine şeytana sormuş, adalet bunun neresinde, onun benden çok günahı var. Evet, ama, demiş şeytan, o karısının başının üzerinde duruyor.

Güldü, güldü. Sonra güldüğünü farketti ve bakışları kesinleşti, omuzlarını kıstı, şah damarının üzerinde beni seğirdi. Gülmek zorunda kaldığı için benden nefret etti. Eline aldığı iş hızlandı, elleri çatal bıçak gibiydi, evrak çantasından bir kâğıt çıkardı, masanın üzerine bir tükenmez kalem koydu. Yaz, dedi. Tükenmezi elime aldım ve o pencereden fabrikanın avlusuna baktı ve dikte etti, BEN ve ben sordum, BEN mi yoksa SİZ mi, o, BEN de ve adını yaz, dedi. Adım yeter, dedim, bu benim işte. Sana ne söylüyorsam onu yaz, diye bağırdı, sonra bağırdığını farketti, çenesini tuttu, ağzının köşelerini başparmağıyla işaret parmağının arasına sıkıştırdı, yavaşça BEN yaz, sonra da adını, dedi. Yazdım, NE KADAR YAKIN OLURSA OLSUN HİÇ KİMSEYE İŞBİRLİĞİ YAPTIĞIMI SÖYLEMEYECEĞİM. Tükenmezi ceketine soktu ve kağıdı buruşturdu ve evrak çantasına soktu. Evrak çantasını tümüyle açtı ve ben içinde bir resim gördüm. Resmi net olarak göremedim, yalnızca bir duvar gördüm. Bu duvarı tanıdığımı biliyordum. Senin peşinden koşacağımızı mı sanıyorsun, dedi, sen kendiliğinden geleceksin. Evrak çantasını hızla kapadı, sonra da kapıyı hızla çarptı. Gittiğinde o duvarda babamı gördüm, çökmüş yanakları ve büyük kulaklarıyla. Annemin babamdan aldığı son resim.

Adı ne, diye sordu Adina, Paul MURGU, dedi ve Abi, PAVEL MURGU dedi. Kaç yaşlarında, diye sordu Adina ve Paul, otuz beş, kırk beş, dedi. Kırk beş yoktur, dedi Abi.

Kahve karanlıktır, pencerelerdeki perdeler koyu kırmızı, masa örtüleri de koyu kırmızıdır ve azıcık ışığı da yutmaktadırlar. Paltolar ile kasketler siyahtır. Ampuller kendilerini aydınlatıyor, duman daha açık renk, konuşarak kaçırılmış uyku gibi asılı duruyor. Perdelerin aralığından dışarıda ırmağın yanına ve boş döşeme taşlarının üzerine akşam inmekte. Kavak gövdeleri kendi ayaklarının üzerinde duruyor, kıyı yolunda rüzgâr dönüyor, kurumuş yaprakları topluyor, sonra yeniden dağıtıyor. Oltacılar kahvede. Kafa çekiyorlar. Akşam, kafalardaki sarhoşluktan ayırt edilemeyinceye kadar içiyorlar. Arada sırada, gözleri camdan dışarı baktığında havadan bir yaprak düşüyor. Onlar bunun çok uzaktan geldiğini biliyorlar, çünkü suyun kıyısındaki kavaklar çıplaktır, dalları olta sopasıdır. Oltacılar çıplak kavaklara güvenmezler. Onlar o ıcıların kafalarının aşağıda kaldığı gibi olta sopalarının yukarıda, kaldığını biliyorlar. Kavaklar kışın mutluluğu yasaklar, diyor oltacılar, çıplak kavaklar onlar kafayı çekerken mutluluğu yutuyorlar.

Fıkrayı kime anlattın, diye soruyor Paul. Bir bilebilsem, diyor Abi.

Karpuzlardan korkan oltacı yarı dolu bir konyak şişesini başının üzerine koyuyor. Kollarını kanat gibi açıyor, başında şişe ile masanın çevresinde bir kere dolanıyor.

MURGU bana, yüzsüz yüzün Çavuşesku anlamına geldiğine ilişkin bir ifade okudu, diyor Paul. Bunun senin ifaden olduğunu söyledi. Buna inanmadım. Sonra bana kağıdı gösterdi, senin yazındı. O yazdırdı, diyor Abi ve yandaki odada bir adam bağırıyordu, vurduklarını duydum, her şeyi yazdım. O banttı, diyor Paul ve Adina'ya bakıyor. Adina ise iki yüzün arasından boşlu-

ğa bakıyor. Boşlukta Abi'nin çökmüş yanakları ve büyük kulakları var. Bu banttan değildi, diyor Abi, buna inanamam. Gitmeme izin verdiklerinde gece yarısını geçmişti, diyor. Merdivenden aşağı indim. Kapıcı kulübesinde el büyüklüğünde bir ayna telefona dayanmıştı, yanında içinde su ve tıraş fırçası bulunan bir küllük vardı. Kapıcının yüzünde beyaz köpük ve elinde bir ustra vardı. Gördüğüme inanamadım. Boynunda beni aradım. Ancak yanında durduğumda ve kapıcı ustrayı yanağından çekip ceryan yapıyor, kapıyı kapat, diye bağırdığında onun tıraş olduğunu anladım. Caddede kimse yoktu, ortalık kapkaranlıktı, diyor Abi, ayakkabılarımın önünde hep beyaz köpük gördüm. Sonra tek vagonlu ve aydınlık pencereli bir tramvay geldi, boştu. Biletçi yalnız gidiyordu, yüzünde beyaz köpük vardı. Binemedim.

Karpuzdan korkan oltacı konyak şişesini ağzına götürdü, içmiyordu, gözlerini kapattı, şişenin ağzını öptü. Sonra bir şarkı mırıldanmaya başladı, oltacıların gözleri sarhoşluk içinde yüzüyordu ve sarhoşluk da duman içinde yüzüyordu. Dışarıda katedralin saati çalıyordu, kim bilir kaç kere, mırıldanılan bir şarkıdan daha kısa, kimse kaç kez olduğunu saymadı, Adina da.

Fıkrayı kime anlattın, diye sordu Paul.

Geceleyin bir düş gördüm, diyor Abi, yabancı bir kentte mezar arıyordum. Taşlı bir avluya götürüldüm. Arka duvar babamın son resminde dayandığı duvardı. Beyaz bir kuşağı kesmem gerekiyordu. Uzun boylu, şişman bir adam bana makası verdi ve kısa boylu şişman beyaz önlüklü bir adam yanımda durdu ve parmaklarının ucunda yükseldi. Kulağıma avlu takdis ediliyor, dedi. Sonra peşpeşe adamlar geçti. Hepsi de çok zayıftı, misket gibi gözleri vardı, içlerinde bakış yoktu. Küçük şişman adam, görüyor musun onu, diye sordu. Ben, burada olamaz, dedim. Küçük şişman adam, bu bilinmez, bunların hepsi de ölü, dedi.

Paul ve Abi sustu, başları avuçlarında, örselenmiş beyinleriyle kafalarını tutuyorlar. Tiratira tirata, diye mırıldanıyor oltacı ve ağzı her yüzde duruyor. Konyak şişesi masanın çevresinde elden ele geçiyor. Her oltacı gözlerini kapatıp içiyor.

Kentin göbeğinde, kahvede, acelesi olmayan bir akşam, şurada burada olduğu gibi, burun dibinde olduğu gibi, bir insan büyüklüğünde bir gölde yaşamına son veriyor nehirde. Kentte yavaş, yaşlanmış, soğuğu insanların içine sokan bir kış var. Kentte ağızın soğuduğu, parmak uçları meşin gibi olduğu için, ellerin hissetmeden tuttukları ve bıraktıkları bir kış var. Kentte suyun bile donmadığı, yaşlıların geçmişteki yaşamlarını palto gibi giydikleri bir kış var. Şakaklarının arasında mutluluk kuşkusu belirdiğinde gençlerin kendilerinden bela gibi nefret ettikleri bir kış. Ve yine de çıplak göz yuvarlaklarıyla yaşamlarını aradıkları. Irmağın çevresinde su yerine kahkahanın donduğu bir kış sürüyor. Kekelemenin konuşmak ve yüksek sesle bağırmanın yarı söylenmiş söz olduğu. Her sorunun gırtlakta söndüğü ve suskun, daha suskun dille dişlere çarpıp durduğu.

Karpuzdan korkan oltacı şişenin ağzını öpüyor ve şarkı söylüyor:

Eskiden, bir zamanlar
Ben uyurdum, kamışım uyumazdı
Ama artık öyle değil,
Artık kamışım uyuyor, ben uyumuyorum
Tiratira tiratam

BEN

Karanlık merdiven sahanlığına kısılmış, pişmiş lahana kokuyor. Apartmanın kapısının açık olmasına karşın hava, akımını bulamıyor. İlk basamaklarda ağır ağır bacaklara asılıyor. Öylesine ağır ki, el fenerinin solgun ışığı tırabzanda asılı kalıyor ve tırabzandan gürültüsüzce duvara sıçrıyor. Ayakkabılar kafada takırdıyor. Birinci katta bir etüv var, burada dışarıdan bir avuç ışık beyaz kundakların üzerine düşüyor. İkinci katta bir plastik kovanın içinde çıplak bir ıtır çiçeği durmakta. Bitki küflenmiş toprak ve pişmiş lahana kokuyor. Adina ona dokunmak istemiyor, tırabzana doğru çekiliyor. Üçüncü katta ayakkabılar gıcırdıyor. Pantolon paçaları merdivenden aşağı iniyor, bir gömlek açık renk parlıyor. Adina, el fenerini daha yukarı tutuyor. Soluk daire adamın omzuna düşüyor. Yüzünün yarısı, gözü, kulağı, beyaz gömlek yakasının ucu. Gömlek yakasıyla kulağının arasında aydınlanmış olarak bir ben duruyor. Burnunun ucu, el fenerinin ışığı adamın çenesinde kırılıyor.

İki ceviz, diye düşündü Adina, bu adam, elinde bir cevizi bir cevize bastırarak kıran adam, adın ne, diye sormuştu sesi, o çoktan aşağıda, ikinci kattadır, gidiyor ve kendi ardında, Adina'nın kafasında kalıyor. Yazdı, şimdi ne yapıyoruz, diye sormuştu. Küçük Rumen'le ilgili fıkrayı anlatmıştı. Beni şah damarının üzerinde seğirdi, demişti Abi.

Dördüncü katta zil çalıyor, Adina işaret parmağını çekiyor, zil susuyor, ben ne bildiğimi biliyorum, demişti

Clara ve kapı gıcırdıyor, Clara'nın saçı dağınık kapı aralığında duruyor.

Sonra Adina kapının kanadını Clara'nın yanağına dayıyor ve saçları bir adım geri gidiyor, açık kapının ardında duruyor. Sanki saç kapıya aitmiş gibi, Adina yanından geçip antreye yürüyor. Mutfak kapası açık, kahve kokuyor.

Tepside iki fincan, iki kaşık, komodinin üzerine dağılmış şeker taneleri. Yatak açık, yastığın damaskoda deseni ağızdan çıkan fısıltı gibi.

Seninleydi, diyor Adina, daha şimdi sahanlıktaydı, Pavel'di. Clara saçlarını kaldırıyor, evet, diyor, kulağı kıpkırmızı yanağının yanında, ince parmaklarının altında duruyor, dağınık saçları gözlerinin çevresinde dalgalanıyor, birbirinizi çok seyrek görüyorsunuz, diyor Adina ve seyrek her gün demek. Soluğu her sözcüğü ateşliyor, onu neden sakladığını biliyorum, diyor, bana yalan söyleme, senin avukat *gizli servis*'te. Clara'nın kolunun altında, sandalyenin arkalığında bir havlu asılı ve ince parmakları bluzunu ilikliyor, düğmeler beyaz ve yuvarlak; sustuğunda da yalan söylüyorsun, diyor Adina. Vazoda kıpkırmızı güller duruyor, sapları birbirine değiyor, yaprakların çevresinde su bulanık.

Sana zarar verecek bir şey yapmam, diyor Clara, o da yapmaz. Dikiş makinesinin üzerinde bir külotlu çorap duruyor, Adina eliyle çenesini tutarak mutfağa gidiyor.

Clara buzdolabına yaslanıyor, işaret parmağını dudaklarının üzerine koyuyor, Pavel iyi bir insandır, diyor dudakları kapalı. Kahve kabı ızgaranın üzerinde eğri duruyor, ocağa kahve damlamış, Pavel söz verdi, diyor Clara, sana bir şey olmazsa onu sevebileceğimi biliyor.

Kurulama bezi buruşmuş bir halde masanın üzerinde duruyor. Ya tilki, diyor Adina, tilkiyi neden kestiklerini sana söyledi mi. Bu herif seni görev gereği düzüyor, o ikimizi de istiyordu, birimizi yazın, birimizi kışın, diyor Adina, sabahları uyandığında kafasında iki göz iki istek var – erkeklere karşı yumruğu sertleşiyor, kadınlara karşıysa kamışı.

Dışarıda, apartmanın penceresinde bir kadife etek asılı, yukarı kısmı kırmızı ve kuru, aşağı kısmı ise etekten durmadan damlayan sudan dolayı siyah. Ya ötekiler, diyor Adina, senin iyi adamın onları koruyacağına söz vermişti. Clara dudaklarını ısırıyor, Adina'nın yanından dümdüz dışarı bakıyor, onu tanımıyorsun, diyor, saçlarını eliyle kafasına bastırıyor.

Böyle biriyle yatağa giriyorsun, diyor Adina. Şeker kabı açık, kahverengi kahve lekelerinin olduğu yerde şeker taş gibi sert. Dışarıdaki ağaçta rüzgâr esiyor, sen onu tanımıyorsun ki, diyor Clara, Yamru yumru yeşil top dal çatalında duruyor. Benim tanımadığım sensin, diyor Adina, yamru yumru yeşil top ikinci kışa katlanıyor, benim tanıdığım sen değilsin, seni tanıdığımı sanıyordum, diyor Adina. Clara'nın ayak parmakları kıvrılmış. Diz boyu mavi damalı çinilerin soğukluğu yukarıya, karna çekiliyor, bir caniyle yatıyorsun, diye bağırıyor Adina, sen de onun gibisin, onu yüzünde taşıyorsun, duydun mu, sen de onun gibisin. Clara soğuk ayağını öbüründe ısıtıyor, seni bir daha görmek istemiyorum, diye haykırıyor Adina, bir daha asla. Elleri iki yanına sarkıyor, gözleri iri iri açılmış, bakışı avcı, gözlerinden fırlıyor ve hedefini buluyor. Islak ağzın haykırdığı, dilinin üzerindeki kordur. Öfkesi nefrettir ve mantosu gibi siyahtır.

Gitme, dur, diyor Clara. Adina kendisini kavrayan ince parmakları mantosundan silkeliyor, kolunu kurtarıyor. Dokunma bana diye bağırıyor, ellerini görmeye

dayanamıyorum. Clara'nın saçları mutfak kapısında kalıyor. Antre ayak parmaklarının adım atmasına izin vermiyor. Kapı çarpılıyor.

Merdivenler duvar boyunca yukarı çıkıyor, el feneri ışığı savuruyor. Adina üçüncü, ikinci katta kayan eliyle tırabzana sıkıca yapışıyor. Çöp borusunda bir şeyin düştüğünü duyuyor, kafasında bir şeyin düştüğünü. İki merdiven sonra aşağıda cam kırılıyor.

Dışarıda, ağacın altında kafayı kaldırıp yukarı bakınca dal çatalındaki yamru yumru yeşil top öylesine küçük ve karanlıktır ki insana orada, yukarıda bir gözden başka bir şey yokmuş gibi gelir. Paltolar geçip gidiyor, bu paltoların içinde insan yerine kasım ayı var. İkinci haftasında öylesine kasvetli ve yaşlı ki, daha sabahtan akşam oluyor.

Annem zaten hep büyükannemdi, demişti Clara, geçen yıllardan dolayı değil, yalnızca onun yıllarını değerlendirişi nedeniyle. O yaşlanmaya başladığında, demişti Clara, ben henüz çocuktum. Beni sıkıca göğsüne bastırmış ve kulağıma nerelerdesin, yavrum, bu kadar uzak nerelerdesin, demişti. O yaşlanmaya başladığında, kocası genç kalmaya başlamıştı, diyordu Clara, adam onun yanında giderek daha gençleşiyordu. Sanki babam onu gözetlemişti, onun zararına kendi derisini korumuştu. Sanki annem de onun için kendisini soldurmuştu. Ben böyle olmak istemiyorum, demişti Clara, böyle olmamalı. Sonra da babam acele etmişti. Onunla birlikteyken onun gücü olan şey, sonra güçsüzlüğü olmuştu. Kente yaz gelmişti, sanki bu onun ilk yazıydı. O, annemsiz, bu ilk yazda tutunamamış ve onun peşinden ölmüştü.

Stadyumun kapısı açık duruyor. Otoparkta polisler ve köpekler bekliyor. Adamlar kapıdan dışarı akın ediyor, şarkı söyleyip bağrışıyorlar. Stadyumda, ışıkta Rumen topu Danimarkalılar'a karşı uçuyor. Maç kazanılmıştır. Stadyumun toprak setinden gökyüzüne sanki ay yolunu şaşırmış gibi ışık yükselmektedir. Danimarkalılar da kim oluyormuş, adamların elleri üç renkli bayrağı taşımakta, kendine özgü üç bant. Aç kırmızı, suskun sarı ve bekçi mavisi. Danimarkalıları kim takar ki, erkeklerin dudakları dünyadan ve dünya kupasından söz ediyor, şarkıları çalılıkların stadyumun toprak setine tırmanışı gibi gırtlaktan yukarı tırmanıyor. Danimarkalılar'ın ülkede ne işleri var, uzun mesafe koşucusu seyirci kalıyor. Sevinç coştuğunda o kendi kendine kalıyor. O zaman o bir yabancıdır.

Uyan ey Rumen sonsuz uykundan, diye şarkı söylüyor yaşlı bir adam. Şarkı yasaktır, yaşlı adam kaldırıma çıkıyor, bir köpeğin burnunu ve bir polisin ayakkabılarını görüyor, şarkı söyleyerek korkuyu aşıyor, çenesini yukarı kaldırıyor. Eli kürk başlığı sımsıkı tutuyor. Başlığı hızla başından alıyor, sallıyor, yere atıyor ve ayakkabılarıyla üzerinde tepiniyor. Tepiniyor, tepiniyor ve şarkı söylüyor, şarkıda ayakkabı tabanları duyuluyor. Şarkı yasaktır ve şarkı içki kokuyor. Bayraklar yukarıda karman çorman, bunların altındaki adamların kafaları sarhoş, ayakkabıları karışık. Bayraklar adamlarla birlikte caddede geceye dalıyor.

Yaşlı adamın sesi kesiliyor. Tanrım, diyor çıplak akasyaya yaslanarak, dünyada neler olabilirdik, ama yiyecek ekmeğimiz yok. Bir polis onun üzerine yürüyor, bir köpek ve bir polis daha. Bu anda ellerini kaldırıp gökyüzüne doğru haykırıyor, Tanrım, Rumen olduğumuz için bizi bağışla. Zayıf ışıkta gözleri parlıyor, göz ucunda pırıltı acele ediyor. Köpek uluyarak boynuna atılıyor. İki, üç, beş polis onu alıp götürüyor.

Otopark yükselip alçalıyor, onunla birlikte de çıplak akasya. Cadde adımlarını onun yüzüne atıyor. Otopark alt üst olmuş. Aşağıda Tuna gökyüzü olmuş, yukarıda asfalt gece. Alt üst olmuş bakışta, orada, toprak setin altında, yukarıda gökyüzünde beyaz ışık kuşatıyor kenti.

Yaşlı adamın başı iyice aşağılarda sallanıyor.

YABAN ARISI OYUNU

Birbirinden çok ayrık gözlü ve dar şakaklı çocuğun yüzünde daha sabahtan yalnızlığın lekesi var. Çocuk öteki çocukların arasında sırada oturuyor ve yalnız oturuyor. Gözyuvarları kırmızı, bunların içindeki kahverengi halkalar soluk.

Adina, ders boyunca iki kez çocuğu tahtaya kaldırmayı düşünüyor. Onun pencereyi delip geçen bakışlarında, düşüncelerinin camın ardında durmadığını görüyor. Bu pek çok şeyi ölçüp tartan bir bakış. Sonra Adina dalgın çocuğun önünde oturan bir çocuğu tahtaya kaldırıyor. Sonra da dalgın çocuğun yanında oturan bir çocuğu. Çocuğun dar şakaklarındaki gözleri öylesine uzağa dalmış ki, hiçbir şey farketmiyor.

Dersten sonra çocuk pencerenin kenarına oturuyor ve esniyor. Geceleyin annesiyle birlikte katedralin arkasına, köprüden iki sokak öteye gittiklerini söylüyor çocuk. Orada Macar papaz oturuyormuş, oraya dua etmek ve ilahi okumak için pek çok kişi gelmiş. Polisler ve askerler de oradaymış, onlar dua etmemiş ve ilahi okumamış, yalnızca seyretmişler. Ortalık soğuk ve karanlıktı, diyor çocuk. İnsan dua eder ve ilahi okursa üşümez demişti annem. Bu nedenle oradakiler üşümüyordu. Yanan mumlar yüzlerini ve ellerini aydınlattığı için. Benim ellerimi de, diyor çocuk. Bir mum çenenin ö-

nünde tutulduğunda ışığı boynu ve eli geçer. Çocuk açılmış parmaklarıyla sol elini cama dayıyor. Polisler ve askerler üşüdü, diyor çocuk. Adina parmaklardaki gri siğil dizilerini görüyor. Kavaklar sivri ve çıplak gökyüzüne uzanıyor. Annem dedi ki, yazın bazen hiçbir şeyin ve hiç kimsenin olmadığı yerlerde gölgelerin bulunması gibi, hiç kimsenin olmadığı yerlerde de birileri olabilirmiş, diyor çocuk. Bunlar kimsenin görmediği ve açamayacağı çekmecelerdir, dedi annem. Annem, çekmeceler ağaç gövdelerinde, otların içinde, duvarlardadır dedi. Çocuk sağ elindeki tebeşirle sol elini pencere camına çiziyor, bu çekmecelerin içinde her zaman bir kulak vardır, dedi annem. Çocuğun elini pencere camından çektiği yerde camda saydam bir elin yeşil kenarları duruyor. Kulak dinler, dedi annem. Biri bize misafir geldiğinde, annem telefonu her zaman buzdolabına koyar, diyor çocuk. Gülüyor, gülüşü yüzünden uçup gidiyor. Çocuk başını eğiyor ve tebeşiri tutan eline dayıyor. Telefonu hiçbir zaman buzdolabına koymam, diyor çocuk.

Çocuk saydam parmaklara yeşil tırnaklar yapıyor. Parmakların kenarlarının net olmadığı yerlerde tebeşir tırnakların altına yeşil siğiller çiziyor.

Gökyüzü gri, herşey gri olduğu için bu bir renk değil. Öteki apartmanlar da gri, günden farklı bir gri, farklı biçimde renksiz.

Sizin siğiliniz yok, yoldaş, diyor çocuk Adina'ya. İnsan büyüdüğünde siğiller geçiyor, çocuklara gidiyor. Annem siğiller geçtiğinde kaygılar başlar, der.

Çocuğun ağzından sıcak bir buğu çıkıyor. Görülmüyor. Bu dışarıda, sivri kavakların altında görülebilirdi. Hemen ardından, suskunlukta havada asılı kalabilirdi. Kendi kendine uzaklaşabilirdi. İnsan havada ağzın söylediğini görebilirdi. Bu bir şey değiştirmezdi. İnsanın havada göreceği de kendine özgü olacaktı ve var olmayacaktı. Sokaklardaki her şey gibi yalnızca kendisi için ve

yok, kent kendisi için, kentteki insanlar yalnızca kendileri için. Yalnızca bu açık soğuk herkes için, kent değil.

Pencere camındaki saydam parmaklardan üzümsü meyvalar sallanıyor.

Düğün alayı küçük. Traktörün ardından çalgıcıların peşisıra gidiyor. Stadyumun toprak setinin ardındaki birinci sokakta gençlik evi var, evlendirme dairesi de burada. Düğün alayının yanında altı polis yürüyor. Onlar kendi kendilerini davet etmişler, toplantılar yasak olduğu için düğünler de yasak demişlerdir.

Stadyumun kapısı kapalıdır, Danimarkalılar evlerine dönmüşlerdir, ancak şarkı, yasak şarkı yayılmıştır, kentte kesilmemiştir.

Geceleyin köpekler havlamıştır, her yerde sokaklarda ve gecenin kendi önüne serildiği karsız kışta. Gece çoktan ilerlemiş olduğunda, yalnızca soğuk onu kentte tuttuğunda, insanlar hâlâ yoldaydı. Zaman en geç dönüş saatinden daha geçti. El fenerleriyle caddelerde yürüyorlardı. Onların durduğu yerdeyse el fenerleri sönüyor ve parmaklarının üzerinde kibritler parlıyordu. O zaman mumlar yanıyordu.

Dönüş yolunda Adina kendi ardından yürüyor. Köşede, kalın paslı tel kangalından bir pas lekesi yola uzanıyor. Donma ve erime arasında kar yağmazsa telden yavaş yavaş pas sızar. Köpek OLGA, tahta barakanın önünde havlıyor, gözlerinde yeşil üzümler parlıyor. OLGA, diyor Adina yüksek sesle. Köpeğin kafasında bir çekmece var, açılmıyor. Gün bu kafatasına kilitlenmiş. Bu gece havlamasında geri devrilmiş. Yol kendini biliyor, uzaklık yok. Adımlar belirsizleşiyor ve hep aynı.

Sonra ayakkabılar acele ediyor, tilki kafada olsa bile kafa boş. Tilki her zaman kafada.

Adina'nın sokaktan eve her dönüşünde soğuk parmak uçlarının çevresinde dönüyor ve Adina banyoya baktığı için yanıyor. Bundan sonra ayakkabısı kuyruk ile iki ayağı posttan uzaklaştırıyor. Her gün.

Klozetin içinde bir sigara izmariti yüzüyor. İzmarit henüz şişmemiş. Adina ayakkabısını ön ayağın üzerine koyuyor. Sağ ön ayak ayakkabının burnuyla uzaklaştırılabiliyor. Boynu olduğu yerde bırakıyor. Yürek çarpıntısı ağıza vururken parmakları kesik yerleri tam olarak karına yerleştiriyor.

Pavel nikah tanığı olabilirdi, ancak Danimarkalılar'dan beri millet bayraklarını yerine kaldırmamıştı, geceleri eve girmiyorlardı. Pavel nöbetçi, gece gündüz, demişti. Danimarkalılar nerede oturuyor, topları büyülü, ince derileri güneşsiz. Onlar orada, yukarıda, yerkürenin büzüştüğü yerde oturuyorlar. Böyle görünüyorlar, demişti Pavel.

Klarnetler düğün şarkısını parçalıyor, kemanlar yalnızca dar geçitte bir yankının oluştuğu apartmanlar arasında ince bağlantıyı koruyor. Akordeon her adımda açılıp kapanıyor. Clara ince yüksek topuğunu asfalttaki yarıktan kurtardı. Karanfil kopup düşmüş, ilikte yalnızca sapı duruyor.

Traktörün önünde sarı tarak kepçesi havada asılı. Önde çamurlu dişleri. Yeni evliler tarak kepçesinde duruyor. Duvak uçuşuyor, gelinin beyaz karanfilleri titreşiyor. Beyaz kolları çamurlanmış. Cüce siyah bir takım, beyaz bir gömlek giymiş ve siyah papyon takmış. Yeni ayakkabılarının topukları, iki kırık tuğla gibi yüksek.

Grigore büyük bir şapka giymiş, kapıcının karısı kırmızı ipek saçaklı bir başörtüsü bağlamış. Kapıcı elinde bir pasta taşıyor, Gözleri nemli, şarkı söylüyor:

Gençlik dönemi artık bitti
Sonsuza dek güzel mayıs şimdi

Gelin Mara'dır. İki yıl boyunca bu günü bekledi ve şimdi toplantılar yasak.

Damat biz evleniyoruz, politika yapmıyoruz, demişti.

Mara'nın bacağındaki ısırık çoktan iyileşti. O bunu haftalarca her sabah büroda gösterdi. İlk önce kırmızıydı, sonra büyüdü ve morardı. Yeşil olduğunda en büyük haliydi. Dişler büyüdü ve derinin içine girdi. Sonra sarı oldu, saçaklandı, ufaldı ve kayboldu.

Mara'nın damatla güçlükleri oldu. Damat nişanı bozmak istiyordu. Mara'nın ona lekeyi her akşam göstermesi gerekiyordu ve o buna alıştı. Ancak o ısırığın müdürden olduğuna inanmıyordu. O bunların GRIGORE'nin dişleri olmadığına bir inanabileydim, diyordu.

Kar kazları, yağmayan karla beslenirler. Burada değil. Boyunlarını bükerler ve gagalarını açarlar. Bağırırlar. Alçak toprakta yalpalarlar. Gece ayazı geçti, kanatlarını gererler, güçlükle hız alırlar. Ayak perdelerini gerdiklerinde, kalkarlar. Otların hemen üzerinde hava dalgalanır, sonra ağaçların üzerinden ötelere, sanki çıplak ormanda yaprakların hışırtısı duyuluyormuş gibi olur. Yukarıda, gökyüzünde uçarken kar kazları dizilirler, ovayı, tarlayı ve mısırları küçük parçalar halinde kanatlarından silkelerler. Kar yoktur, ancak onlar bir kez uçtu mu arazi onların yörüngesine bağlanmış kalır, beyaz bir küre. Aşağıda yerde siyahımsı yeşil tepe kabarmış durur. Ardından uzun süre tüyler uçuşur.

Kargalar siyah olduğu için ormanda kalır. Dallar ölü taklidi yapar.

Askerler yabanarısı oyunu oynarlar. Halka halinde dizilirler. Halkanın ortasında ebe durur, başparmak şakağa gelecek biçimde yüze konur, parmaklar bitişik ve düz. Yüz tamamıyla örtülmüştür, parmaklar hiç aralık bırakmamalıdır. Görüşü engellemektedirler. Tüm yabanarıları ebenin çevresinde vızıldarlar, biri sokar. Ebe hangi yabanarasının kendisini soktuğunu bilmelidir. Ebe uzun süre bilemezse, her yerinden sokulacaktır. Ebe bilmek zorundadır, ebe korkar. El sıkıca şakağa dayanmıştır, elin üzerine gelen darbe can yakar. Her sokuşta ebe yere düşer. Öylesine sık ki artık ayakta duramaz. Böylece sürer gider. Yabanarılarının dudakları titrer ve vızıldar. Ebe bütün yaban arılarına katlanmalıdır, ayakta durup olacağı kestirmelidir.

Ebe artık ayakta duramayacak hale geldiğinde yabanarası olabilir.

Ancak her defasında ebe son sokuştan sonra yerde hareketsiz yatar kalır. Altın dişli subay onu çizmesinin ucula dürtükler. Ebe ayağa kalktığında, gözlerinin çevresinde mor lekeler vardır ve yabanarısı olduğunda bütün kemikleri sızlar.

Ilije şanslıdır, bu gün ebe olmayacaktır.

Yazın oğlum benden her pazar öğleden sonra on *ley* alır, diyor subay. Gözleri gökyüzündedir, kar kazlarının ardından bakmaktadır, dağlarda kar var, diyor, yönlerini değiştiriyorlar.

Subay yutkunuyor. Oğlum, diyor, parayı elinden bırakmaksızın beyaz sandaletlerini giyer. Sonra arabayla kente gideriz. Ben yaz bahçesine gider, bira içerim ve oğlum benim kimliğimle köşedeki parti büfesine gider,

pastayı öyle çok seviyor ki. Ağzını şapırdatıyor, pastalar vitrinde durur, vitrin epey yüksektir, son yaz oğlumun gözleri hizasındaydı. Oğlum çok büyüdü, diyor subay, gelecek yaz onları daha iyi görecek. En sevdiği pasta üzeri açık yeşil kaplı olan, diyor. Arılar pastayı tatlandırır, diyor ahçı her defasında oğluma, çünkü oğlum korkuyor, gözlerini kapıyor.

Subay üflüyor, soluğu havada gri, arıların çoğu ahududu jölesinin üzerinde oturur, diyor. Ahçının eli her yaz yabanarısı sokmalarından şişmiş olur. Şiş korkunç bir mor oluyor. Servis yaparken ahçının elinin üzerine beyaz bir bez koyması gerekiyor. İşte bu, diyor subay, arılar yazlık bahçede biraların çevresinde uçuşurlar, ama sokmazlar. Altın dişi parlıyor. Parti büfesindeki pastalara yalnız yabanarıları gider, diyor.

Ilije siyahımsı yeşil tepeden yukarı bakıyor ve bir an için bu yüzün çok solgun ve altın dişin sarı bir gaga olduğunu düşünüyor. Bir kar kazının gagası.

Tank haftalardır ormanda duruyorsa, avcı hendeğini bitireli günler olmuşsa, altın dişli subay yarı mevsimi kışlada geçirmekten usanmışsa ve avludaki kum çuvallarından tiksinmişse, konvoyun yolu yaban arısı oyunu oynamak için kırılmış mısırların arasından, tarlaların arasındaki yoldan öteye, tepenin üzerine düşer.

Kar kazları yerde yalpalıyorlar. Kimbilir nerden soğuğu getiriyorlar, bağırıyorlar ve kanatlarını topluyorlar. Her zaman çok uzağa uçarlar. Orada kar yerler, hep geri dönerler, ne ot, ne de mısır yerler. Uçmadıkları zaman ortada dururlar, göğe bakarlar, ormana girmezler.

Yabanarısı oyunu iyi bir boşalıp rahatlama, güzel bir mücadeledir, diyor subay. Oyuna katılmıyor, gözcülük ediyor. Oyunun kuralları onun altın dişinde parlıyor. Dön, diyor ebeye. Haydi şimdi vızıldayın, diyor yaban arılarına. Onları istediği kadar vızıldatıyor. Sokun, sokun, diye bağırıyor haydi, pire gibi değil.

YAYILAN KENT

Kızıl kestane renkli, dalgalı saçlı kadın cam siliyor. Yanında buharı tüten bir kova sıcak su durmakta. Kovadan suları damlayan gri bir bez alıyor, pencere kenarından nemli gri bir bez çekiyor, sonra da omzundan beyaz temiz bir bez alıyor. Sonra eğiliyor, elinde buruşturulmuş bir gazete kağıdı var. Cam parlıyor, saçları ikiye ayrılmış, camda ayrık olarak duruyor. Kadın pencerenin kanadını kapatıyor, saçını da.

Petunyalar şiddetli soğuktan siyahlanmış, sapları ve yapraklarıyla siyah bir yumak. Hava biraz daha ısınınca donmuş petunyalar birbirine yapışacak.

Ancak güneş iki hafta boyunca ılık dişleriyle stadyumun üzerinde durunca kadın pazardan yeni beyaz petunyalar alacak. Bunlar pencere kenarında kadının elinin yanında durduğunda bir gazete kağıdına sarılıdır. Sonra kadın siyah otları topraktan söker. Büyük bir bıçakla kökleri oyup çıkarır, büyük bir çivi ile toprağı kabartır. Yeni petunyaları gazete kağıdından çıkarttığında, kökleri kısadır ve kıl gibidir. Çiviyle toprağa delikler açar, kılları deliklere sokar. Parmaklarıyla deliği kapatır. Sonra yeni beyaz petunyaları sular, sandıklardan iki gün boyu su damlar.

İlk gece yeni ekilmiş petunyaların saplarını ve yapraklarını doğrultur, öyle ki sabahları o büyük kıvrımların bulunduğu yerde artık görünmez olurlar. Güneş ısıtır, petunyalar kendi kendilerine açarlar. Kış lekeleri beyaz çiçeklerin altında her gün biraz daha aşağı iner. Kentin altına inerler.

Kavakların ve akasyaların çıplak gövdelerinin kabukları yapraklar çıkmadan önce yeşil yeşil parlar. O zaman soğuklar bitmiştir ve hiçbir şey örtülü değildir. Bu durumda diktatör helikopterine biner ve ülkenin üstünde uçar. Ovaların üstünde, Karpatlar'ın üstünde. Yaşlı erkek bacakları rüzgârın geldiği ve kışı tarlalardan silip süpürdüğü yerde, yukarıda durur.

Bir buzul gölü şakağında parladığında, demişti hizmetçinin kızı Adina'ya, elini uzatır. Yaşlı bacaklarını geri çeker ve suda mısır yetişmeyeceği için, bu gölün kurutulması gerek, der.

Diktatörün her kentte bir evi vardır. Kent, inişinden önce şakağında toplanır. Nerede yere inerse geceyi orada geçirir. Geceyi geçireceği yerde, pencerelerine tahtalar çakılmış bir otobüs ağır ağır sokaklarda gezinir. Otobüsün içinde telden kafesler vardır. Otobüs her evin önünde durur, çünkü her evden horozlar ve köpekler toplanmakta ve götürülmektedir. Yalnızca ışık diktatörü uyandırabilir, demişti hizmetçinin kızı, horoz ötüşü ve havlama onu zıvanadan çıkarır. Yaşlı erkek bacakları kentin ortasında, konuşmasını yapacağı opera balkonuna giden yolda durabilirler, demişti o. Gözlerini kısa bir süre kapatır, çünkü gün ağarırken uykusunda bir horoz ötmüş, bir köpek havlamıştır. Gözündeki siyahlığı açtığında opera yine ordaysa, elini uzatır ve operanın durduğu yerde apartman olamayacağından operanın yıkılması gerek, der.

O operadan nefret eder, demişti hizmetçinin kızı. Subayın karısı, başkentten bir subayın karısından onun bir kez operaya gittiğini duymuştur. O bir sahne dolusu insan, bir sahne dolusu müzik aleti, insan hemen hemen hiçbir şey duymuyor, demiştir. Birisi oynuyor, ötekiler ortalıkta oturuyor, demiştir. Elini uzatmıştır. Ertesi gün orkestra dağıtılmıştır.

Diktatör her sabah yeni iç çamaşırı giyer, demişti hizmetçinin kızı. Yeni bir elbise, yeni bir gömlek, yeni bir

kravat, yeni çoraplar, yeni ayakkabılar. Kimsenin zehirleyememesi için, demişti başkentten subayın karısı, herşey saydam torbalara konmuştur. Kışın her sabah yeni palto, demişti hizmetçinin kızı, yeni bir atkı, yeni bır kürk başlık ya da yeni bir şapka. Sankı gece uykuda güç büyüdüğü için bir gün önce giydikleri küçülmüş gibi olmaktadır.

Buruşan yüzü resimlerde daha büyür, gri perçemi siyahlaşır.

Bir gün önce ne giydiyse, yaşlı erkek bacakları uyurken, giydiği şeyler karanlık gibi ülkenin içinde dolanır. Siyah kürk başlıklı ne kadar gündüz varsa, o kadar beyaz aylı gece vardır, diyordu hizmetçinin kızı.

Çünkü gündüzleri kürk başlık saçlarının üzerindeyse, geceleri sarı ay çıkmaz. Olsa olsa yarım beyaz bir ay, ardına kadar açılmış bir ağızla, kapanamayan ve gökyüzüne suları sızan bir ağız kenarıyla. Katedralin kulesinde çan on ikiyi vurmak için toparlandığında, köpekleri ulutan ve kor gibi bakışlarını kafalarının içine itekleyen bir ay. Yüzünde iyice dönüş yoluna yaslanmış bir yanakla bir ay. Gecenin soyguncularından biri, son tramvaydan sonraki karanlıkta bir delik.

Geceleyin biri tramvaydan iner ve asla evine varamazsa, sabahleyin yerde taşlar olur.

Camın önünde akşamın gizli yolu bir süre gecikmiş bir ışık gibi durur. Zemin karanlıktır, tilki daha açık renktedir, kesilmiş ayaklarını uzatır. Cam açılabilir. Rüzgâr gelseydi, duvar dalgalanacaktı, parmakla bir perde gibi yarılabilecekti, durgun su gibi. Ilije bunu biliyor, her gün sudan ovasını, yumuşak yolunu düşünüyor. Ağzındaki otu çiğnemiş ve yutmuştur, onu yemiştir. Ağzını resimden çekmiştir, yanağına Adina'nın parmağıyla dokunamayacağı ölü bir leke koymuştur.

Adina ellerini masadan çekiyor. Ellerin durduğu yerde masa sıcak. Tilkinin avcı olduğu aşağıda, yerde, parmaklar kesilmiş ayakları kürke bitiştiriyor. Bundan sonra, eller yukarıda masayı ısıttıkları zaman alına uzanıyorlar. Eller alnın da aynı biçimde sıcak olduğunu hissediyor, fakat alın masadan farklı olarak oturmayla ilgili hiçbir şey bilmiyor.

Zil kısa aralıklarla peşpeşe, uzun süre çalıyor. Ev ürküyor. Adina kapının gözünden bakıyor. Clara merdiven sahanlığında duruyor. Gözünü görüyorum, diyor, aç kapıyı. Adina yüzünü geri çekiyor, kapı bir an boş kalıyor, sonra onu Clara'nın gözü örtüyor. Yumruğu kapıya vuruyor, evde olduğunu biliyorum, diyor. Adina duvara yaslanıyor. Sahanlıkta Clara'nın çantasının tokaları açılıyor. Sonra kâğıt hışırdıyor.

Kapının aralığından bir pusula içeriye itekleniyor.

Adina okuyor:

İNSANLAR TUTUKLANIYOR LİSTELER VAR SAKLANMALISIN BENİM YANIMDA SENİ KİMSE ARAMAZ.

Komşunun kapısı açılıyor ve yeniden kapanıyor. Merdivenlerde Clara'nın topuklu ayakkabıları takırdıyor. Adina pusulayı ayağının ucuyla kapının aralığından çekiyor. Çömeliyor ve dizleri çenesinin altında, bir kez daha okuyor. Pusulayı buruşturup tuvalete atıyor. Pusula yüzüyor, su gürüldüyor ve onu götürmüyor. Sonra Adina'nın eli suya dalıyor, pusulayı alıyor, düzeltiyor, katlıyor, mantosunun cebine sokuyor.

Dolabın kapısı açık duruyor. Valiz halının üzerinde açık duruyor. Bir gecelik uçuyor, çantanın yanına, tilkinin üzerine düşüyor. Bir kazak, bir pantolon çantanın içine düşüyor. Bir mendil, bir yumak külotlu çorap ve külot, bir diş fırçası, bir tırnak makası, bir tarak.

Hastane yolun sonunu kapatıyor, küçük, ışıklandırılmış pencereleri var, yanyana dizilmiş aylar. Pencereler çatısız, gökyüzü bunların hemen üzerinde iplikle dikilmiş gökyüzü başlıyor, bir yıldız bile yok. Bir araba duruyor, içinde iki adam oturuyor. Arabanın ön camında bir çocuk ayakkabısı sallanıyor. Farlar ışığını yere eğmiş. Adina başını çeviriyor. Motor sustuğunda mantosundan yüreğinin çarpıntısı duyulacak. Işınlar valızı elinden ayırıyor. Erkekler hastaneye giriyorlar.

Girişin önünde merdiven var, solda ve sağda toprak çukurlaşıyor, burada çalılar var. Adina valizi çalılıkların içine itiyor. Çalılık çıplak. Eli iki kez sarsılıyor, sonra bu yalnızca unutulmuş bir yaprak, ıslak ve gevşek. Çanta ta dipte duruyor, basamaklar yüksek, rüzgâr karanlık ve yeşilliklerden daha ağır.

Adina elleri olmadan bekliyor. Kapıcıya adını söylemiyor, geldiğinde beni görecek, diyor. Kapıcı telefon ediyor. Sağ eli ıslak pusulayı mantosunun cebinde hissediyor.

Kapıcı aşağı yukarı gidip geliyor. Gözleri cam kapıdan dışarı bakıyor, bakışlarına bir parça merdiven, bir parça gece ve giderek sönen bir gürültü yerleşiyor. Dürbünü tanıdığı için gözleri her şeye dayanıyor. Ayakkabıları gıcırdıyor. Dudaklarının kenarlarından iki çizgi ağzının içine gidiyor. Tavandaki lamba ışık vermek yerine bakıyor. Kapıcının gözlerindeki çalılık dışarıdakinden daha aydınlık. Çünkü kapıcının gözlerinden iki kıpkırmızı göz bakıyor, her iki göz ortasında da birer ampul duruyor.

Paul merdivenlerden aşağı iniyor, beyaz başlığı büyük bir petunya, sol kulağını yutuyor. Adina ıslak pusulayı onun avucuna koyuyor. Kâğıt bumburuşuk, üzerinde onun uzattığı başparmağından daha çok buruşuk var.

Paul okuyor, kapıcı alışkanlıkla geceyi dinliyor, bakışı kaçamak, rüzgâr dışarıda teneke tabelayı tıkırdatıyor. Arabada bekle, diyor Paul, beyaz eldivenleri granit zeminde duruyor, Adina'nın avucuna iki anahtar koyuyor, tıkırdamasınlar diye, diyor, anahtarlar sargı bezinden beyaz bir iple bağlanmış, aşağıdan pencereleri say, diyor, araba sağda, onuncu pencerenin önünde duruyor. Beyaz ayakkabılarını çıkar, diyor Adina, her yerden görülürler, Paul yere bakıyor, dışarıda doktor olmadığımı biliyorum, diyor. Beyaz önlüğü kireçten, yeni kolalanmış ve ütülenmiş.

Eller artık çalılıktan korkmuyor. Yapraklar içeriden ıslak ve gevşek olsa bile. Adina valizi mantodan ayırt edilmesin diye, iki eliyle karnının önünde taşıyor. Oysa karanlıktan görülmeyen yolda Paul'ün beyaz petunya başlığı, beyaz eldivenleri, beyaz önlüğü duruyor. Adina aşağıda, çalılığın uzanıp gittiği yerde, pencereleri sayıyor, her pencereden rüzgârda dalları görüyor ve Paul'ün mesleğini insan bedeninde öğrenen bir şekerci olduğunu. Onun gözü derinin altındaki iç organları soğuyuncaya kadar büyütüyor.

Arabanın kapısı kapanıyor. Çanta arka koltukta duruyor. Adina kendi kendine küçük tırnak makasının kalın giysilerin arasında, koca çantada nereye gittiğini soruyor. Valizin yanında Anna'nın şalı duruyor. Girişin önüne bir araba park ediyor. Ön kapılardan iki polis, arka kapılardan iki köpek çıkıyor. Asfaltı kokluyorlar, adımların kokusunu alıyorlar. Adina şimdi arabada çantadaki tırnak makası kadar küçülüp oturmak isterdi.

Paul aydınlık kapıdan çıkıyor, merdivenlerden aşağı iniyor, ayakkabıları koyu renk. Bir gece bekçisi gibi çalıların yanından yürüyor, pencereleri sayıyor. Üzerinde yaya kaldırımı gibi bir pantolon var.

Paul cama vuruyor, kapı açılıyor, bacakları bagajıdır. Polisler ne arıyor, köpekler ne arıyor, diye soruyor Adina, Paul anahtarı çeviriyor ve araba uğulduyor. Her gece sınırdan yaralılar getirirler, diyor, çoğu ölmüş olur; Abi'ye gidiyoruz, oradan da köye, Liviu'ya, diyor.

Yol gidiyor, kent bir dikiş yüksüğü, dik ve siyah, apartmanlar şakaklar kadar yakın. Morgun yanında bir atölye var, diyor Paul, orada tabutlar kaynakla kapatılıp polis gözetiminde eve yollanıyor. Orada artık kimse içine bakmıyor.

Yukarıdaki pencere aydınlık. Paul zili çalmıyor, yalnızca kapıyı bir kere tıklatıyor. Abi açıyor, gülüyor ve kaşlarını kaldırıyor, içki kokuyor. Adina pusulayı onun avucuna koyuyor, Paul kolundan tutuyor, Abi'yi, gel, diyor, köye gidiyoruz. Abi'nin gözleri donuk, yüzünde çok büyük ve çok küçük, başını sallıyor. Sonra kolunu kurtarıyor, nereye gideceğinizi bilmek istemiyorum, diyor, ben sizinle gelmiyorum, bol şans, bu da ne demek, bol şans, köyler küçüktür.

Siyah yolların ucunda insanlar yürüyorlar, ellerinde el fenerleri var, üzerlerindeki giysileri gece almış. Paul yavaş ve sessizce gidiyor.

Adina, bir süre, yasak şarkı çevresinde yayıldığı için kentin asla bitmeyeceğini düşünüyor. Yolların giderek daha fazla kırlara yayıldığını ve her yerin kent olduğu-

nu. Yol kıvrıldığında karanlık tarlada bir yerlerde çanlar çalıyor, çünkü donmuş mısırların arkasındaki orman bir park ve bunun ardında katedralin kulesi duruyor ve boş tarla artık boş değil, çünkü ortasından ırmak akıyor.

Diktatör yayılan kenti yukarıdan, havadan görüyor, bütün askerleri yayılan kentin çevresine diziyor. Onlar da yayılan kenti kürekleriyle kazarak kırlardan ayırıyorlar. Hiçbir yerde köprü yok. Ilije de kazıyor, kazıyor ve Adina'ya bir işaret yapıyor, parmaklarını dalgalandırır gibi kaldırıp indiriyor, küreğin ucunu kentin kenarına dayanıyor ve Tuna'yı düşünüyor.

Paul beyaz ayakkabılarıyla binmiş, boyuna gidiyor ve kentin bittiği, son ışığın söndüğü varoşta tek bir sözcük etmiyor. Tarla kenarında dolanıp dururken, gökyüzüne bakıyor ve beyaz bir ay arıyor. Birden kendisinin bir doktor olduğunu ve yanında karnında sıcak bağırsakları olan, suskun bir insanın oturduğunu düşünüyor.

OTURAK

Paul'ün eli Adina'nın yüzünde dolaşıyor.

Adina irkiliyor, geldik, diyor Paul, kafasında kumdan bir yol var, Paul'ün ağır elini yanağından çekiyor Adina, uyudun mu, diye soruyor, yüzü değişmiş, gözlerini açtığında yanakları çöküyor.

Liviu'nun evinin önündeki sıranın bir ucu ötekinden daha derinde. Su birikintisinin içinde bacaklar çamura gömülmüş. Çitin ardında pencereler karanlık. Kapının sürgüsü kapalı.

Güneyde, Tuna'nın tarlaları kestiği yerde, evler yol üstü köyleridir. Buralarda genişleme olmaz, çitler birbirine bağlıdır, her evin arkasında bir bahçe, her bahçenin arkasında bir çit vardır. Köpekler dolanacak, havlayacak yer bulamaz. Liviu yazın, haydutlar yüzünden değil, demişti, burada hiçbir şey çalınmaz, insanlar bu kadar köpeği, silah seslerini duymamak için besliyorlar, tavuk yerine de kaz, çünkü bunlar bütün gece bağırırlar. İnsanlar buna alışmıştır, havlamayı ve bağırtıyı duymazlar, onlar silah seslerini duyarlar.

Adina dinledi, kazlar kalın bir sesle kısa kısa bağırıştılar, avluda, komşu avluda, karşıki avluda. Tahta perdelerle ayırılmışlar. Ayaklarının patırtısı duyuluyor ve kanatları tahtaya sürtünüyor. İtişiyorlar ve derin bir uykuya dalamıyorlar. Bir yol üstü köyü her gece onların boyunlarına benzeyen bir çoraptır.

Yazın Liviu damat olmuştu. Kendisi yabancı ve başına buyruk olduğundan köyden bir öğretmenle evlenmişti. Karısı o kadar genç ki, onun yaşına hiç değinmez. Liviu'nun kendi sessizliği, köşesinde durup kendine özgü dinlemesi var, çünkü karısı kadınların konuşup erkeklerin kendi kendilerine oturmalarına alışıktır. Karısı silah sesleriyle büyümüştür, köpeklerle ve kazlarla da.

Yazın, Adina ile Paul, Liviu'nun düğününe geldiklerinde bu genç kadın beyaz duvak ve uzun elbise, –bir kuzuya benziyordu. Hiç ot yememiş bir kuzu, demişti Paul o zaman. Kadını kucaklayıp öpmüştü, Liviu yalnızca el sıkmış ve yüzünü çekmişti. Karısı çok yemişti ve Liviu dalgın dalgın çiğnemişti. Liviu sanki ceplerinde taş varmış gibi dans etmişti, kadın ise sanki üzerinde beyazlar uçuşan tüylermiş gibi. Çok konuşmamıştı, bir şey söylediğinde ise hep gülümsüyordu. Köyün polisi sarhoş olmuştu, yemekte fıkra anlatmış ve tek başına gülmüştü, çünkü sarhoşluğu kimsenin anlamadığı bir cümlenin çevresinde dolanıp duruyordu. Papaz siyah başlığını bir şişenin boynuna geçirmişti, çorbanın şehriyeleri gri sakalında asılı kalmıştı. Yemekten sonra giysisini dizlerine kadar çekmiş ve polisle dans etmişti papaz. Liviu, Adina ile Paul'e bakmış ve ne zaman evleniyorsunuz, diye sormuştu. Paul yakında, dedi. Adina yalanın yüzünde dolandığını hissetti. Kuzu'ya akraba mısınız, diye sorarak polisi göstermişti. Liviu susmuştu, küçük Kuzu gülümsedi, köyde işler böyledir, polis de çağrılır dedi.

Paul elinde çakıl taşları tutuyor. Camlara atıyor taşları, camı tırmalıyor taşlar, sonra da yerde kuru yapraklar olduğu için hışırtı çıkarıyorlar. Bu insanların uykusu derin, diyor Paul. Köpekler daha yüksek sesle havlıyor-

lar, kazlar suskun. Paul çitin üzerinden atlıyor ve parmaklarıyla camlara vuruyor. Son pencerede ışık yanıyor.

Liviu'nun başı uykudan buruşmuş. Pencere kanadı gıcırdıyor; benim, diyor Paul. Çenesini yukarı kaldırıyor, yüzü karanlıkta kalıyor, saklanmamız gerek, diyor. Liviu onun sesini tanıyor.

Arabayı samanlığa itiyorlar. Liviu onu samanla örtüyor ve lastiklerin önüne çuvallar koyuyor. Beyaz kaz kanatları tahtaların aralıklarından parlıyor, bağrışıyorlar, gagaları tahtalara vuruyor.

Kuzu gecelikle dikiliyor, merdivenin başında kendisine çok büyük gelen ayakkabıların içinde ayaklar çıplak, el feneriyle samanlıkta bir daire aydınlanıyor. Ancak daire yaklaşmıyor, suda kendini gördüğünden su birikintisinde durup kalıyor.

Mutfakta, ışıkta Kuzu gülümsüyor, dün sizden söz ettik, diyor Liviu, sizden söz ediyoruz, bir de bakıyoruz ki kapının önünde siz duruyorsunuz, diyor Kuzu. Adina valizi ocağın yanına koyuyor, Paul elini ceketine sokuyor ve masanın üzerine bir diş fırçası koyuyor, eşyam bu kadar, diyor.

Kuzu, Adina'yı karanlık odaya götürüyor, perdeleri çekiyor, koca koca gül demetleri. Masa örtüsünün üzerinde çiçekler. El feneri burada, diyor Kuzu, ışık yakmayın dışarıdan görülür. Dolaptaki elbiseleri bir yana çekiyor, herkes bizim hangi odada uyuduğumuzu biliyor, burada elbiseleriniz için yer var, diyor.

Bu aynı oda, aynı yataktır. Düğünden sonra sabaha karşı Adina, Paul'ün yanında yatıyordu ve ona soruyordu, neden yalan söylüyorsun, Paul iç geçirmişti, sivrisinekler ışığın çevresinde uçuşuyordu, bizim hâlâ beraber olduğumuza Liviu neden inanıyor. Paul esnemiş ve bu kadar önemli mi, demişti. Düğün sabahı yağmur yağmıştı. Sonra yakıcı bir sıcak gelmişti, gece serinlemişti, camları kapayamamışlardı. Paul ağzını kapayamadan uyumuştu. Uykuda bacaklarını açmıştı, ayak parmaklarına kadar horlamıştı. Adina ışığı kapamıştı, cırcır böcekleri bütün köyde titrek titrek ötüyorlardı. Halk müziği hâlâ kafasında dolanıyordu. Sivrisinekler içkinin kokusunu almış, yalnız onun yüzüne geliyorlardı, Paul, Liviu ile çok içmiş ve dişsiz bir muhasebeciyle devlet ineklerinin sütündeki protein yüzdesinin azaldığından söz etmişti.

Adina bu sivrisinek gecesinde, düşünde dişsiz muhasebeciyle dans ettiğini görmüştü. Avluda, yerde bir kaşık duruyordu ve muhasebeci her adımda buna basıyordu. Adina bunu kaldırarak bahçenin kenarına attı. Ancak adam bahçenin kenarında onunla dans ederken burada da bir kaşık vardı ve o her adımda buna basıyordu. Solgun ve daha yaşlı bir kadın sırtını masaya dönmüş oturuyor ve ona bakıyordu. Kadın, kibar danset, bu bayan kentten gelmiş biri, diyordu.

El feneri karanlık valizin içini karıştırıyor, tarak en üstte, tırnak makası altta, diş fırçası külotlu çorapların arasında. Gecelik tenin üzerinde soğuk. Koltuk altları ter kokuyor, ayaklar da. Paul diş fırçasını sapından ağzında tutuyor. Liviu beyaz bir oturağı yatağın yanına koyuyor, avluya çıkmayın, gündüz de, diyor.

Paul diş fırçasını ağzından masanın üzerine bırakıyor, masanın çevresinde dolanıyor, el feneriyle bir gül

demetini aydınlatıyor. Dışarıda köpekler havlıyor, Paul perdenin güllerini kokluyor, ayakkabılarımı seninkilerin yanına koyabilir miyim, diye soruyor, Adina'nın ayakkabılarına ışık tutuyor ve kendininkileri bunların yanına koyuyor. Giyinik halde yatağa yatıyor ve gülüyor.

Çişim geldi, diyor Adina, oturağı alıyor, yatakta Paul'ün yüzü yok, yalnızca giysileri, daha samanlıktayken gelmişti çişim, diyor. Benim de yolda korkundan üç kez geldi, diyor Paul, Adina oturağı aydınlatıyor, bu da yepyeni, işin kötü yanı fışırdaması, diyor. Ben müzisyenim, diyor Paul, Adina oturağı bacaklarının arasına sürüyor, ıslık çalacağım, diyor Paul, benim büyükbabam dünürüyle kavgalıymış, hep onun evinin önünde durup, atlar işiyene kadar ıslık çalarmış, sonra yoluna devam edermiş. Sonra şırıldamaya başlıyor, Adina uyluklarının arasında ılık buğuyu hissediyor. Sandalyenin üzerinde bir gazete duruyor, Adina oturağı bununla örtüyor ve kulak kabartıyor. Perdenin arkasında rüzgâr var, çıplak dalları sallıyor. Ben fışırtıyı başka türlü düşünmüştüm, diyor Paul.

Bizim bir yazlık tuvaletimiz, bir kışlık tuvaletimiz ve dört oturağımız vardı, diyor Adina. Yazlık tuvalet kuru bir bahçede, asmaların arkasındaydı, kışlık tuvalet ise koridorun arkasındaydı. Yazlık tuvalet tahtalardan yapılmıştı, kışlık ise taşlardan. Benim kırmızı bir oturağım vardı, anneminki yeşil, babamınki ise maviydi. Dördüncüsü camdandı, ancak o hiç kullanılmadı. Bu konuklar için, derdi annem. Asla konuklarımız olmadı, yalnızca kısa ziyaretler. Terzi yılda iki, üç kez gelir, anneme bir elbise getirir, ayaküstü iki kurabiye yer ve giderdi. Sonbaharda, babam köyden koyunlarla birlikte erik rakısı getirdiğinde bazen berber gelirdi. Ayak üstü peşpeşe üç bardak içer ve giderdi. Babam ona bazen çabucak saçlarımı da kesiver, derdi. Berber, bunu yalnızca dükkanda yapabilirim, bana da bir ayna gerek, saçı keserken kendimi senin gibi görmeliyim, derdi.

Bize gelenler bu pis varoşta otururdu. Kimse konuk değildi, kimse gece kalmazdı, diyor Adina. Paul hiçbir şey söylemiyor. Giysilerinin içinde uyuyakaldı, yüzü yok.

TIRNAKLAR UZUYOR

Bunu düşündüm, sonra yeniden unuttum, diyor bir kadın sesi pencerenin önünde. Perdelerin gül demetleri gündüz daha büyük. Dışarıda kazlar bağırıyor, sesleri gecekinden farklı, daha tiz. Adina birbirine sokulmuş beyaz kaz sürüsünü görüyor, yol boyunca uzanan köy kadar uzun bir dizi, hatta tarlalara bile taşıyor; tarladaki donmuş mısırlar tutuyor kazları, yol vermiyor onlara, köye varıncaya kadar sıcak tüyleriyle gövdeye indiriyor onları. İnsanların köy gibi bir dizi halinde pencerelerde oturup mısırların kazları nasıl yediğini seyretmeleri ve korkmamaları sınırda silah seslerine alışık olmalarından geliyor, diye düşünüyor Adina. Yalnızca donmuş mısır saplarının birbirine sokularak köye yüremelerine ve köy boyunca caddenin ortasına dizilmelerine şaşırıyorlar.

Paul'ün yüzü gri bir halde yastığın üzerinde yatıyor, kenttekinden daha yaşlı görünüyor. Giysileri buruşmuş, dünkü gündeler. Dolabın üzerinde yanyana dizilmiş konserve kavanozları duruyor, ağızları selofan ve yeşil ipliklerle bağlanmış. Kavanozların içinde bütün bütün kayısılar taş gibi duruyor. Adina'nın başının içi soğuk, parmaklarının ucuyla alnına vuruyor. Diş fırçası Paul'ünkinin yanında duruyor, onun yanında da tırnak makası. Diş fırçasını sapından ağzına alıyor.

Dolabın önünde Adina parmak uçlarında tilkiyi hissediyor, halının yanında yalnızca beyaz saçaklar var, Adina gözlerini kapıyor ve yalınayak ayakkabılarını giyiyor. Havlusunu kokluyor. Elinde oturakla mutfağa gidiyor.

Ocakta ateş var. Mutfak masasının üzerinde sucuk ve ekmek duruyor, yanında bir pusula: SAAT 12'DE GELECEĞİZ.

Günler böyle geçiyor, Adina'nın kafasındaki kazlar gibi köysüz, birbirine sokulmuş, bir omurga gibi saklı ve sonsuz uzunlukta. Tepeden parmak uçlarına kadar uzanan günler, bir yataktan, perdelerden, bir oturaktan, bir mutfaktan oluşmuş günler. Günler uzun ve kısa, öyle ki kulağa ulaşan her gürültü korku ve yokluğa karışıyor. Ve kulaklar, evde bulunan her şeyi tanıyan gözlerden daha uyanıktırlar.

Radyo ve televizyon ancak biz evde olduğumuzda, demişti Liviu, komşular duyabilirdi.

Kapıda bir ses bağırdığında ve sürgüyü açmaya çalışan adam perde aralığında bir üniforma giyiyorsa, Adina ile Paul evdeki en arka kapıyı boyluyorlar. Birbirlerine sokulmuş halde yemek odasında hiçbir şey sesler kesilene kadar duruyorlar. Sonra avluda merdivenlerin üzerinde bir gazete durur, gelen postacıdır. Liviu ve Kuzu okuldan geldiklerinde gazete mutfak masasının üzerindedir. İlk sayfada kâkül ve gözdeki siyahlık durmaktadır. Bunun altında halkın değerli evladının İran'a gittiği ve günler sonra İran'dan döndüğü ve ülkede olduğu yazılıdır.

Adina, kafasındaki kulakların dinlemekten kepçelerini düzeltmeleri, avuç gibi dümdüz olmaları ve bunlardan korku gibi çabucak irkilen parmakların çıkması gerektiğini düşünmektedir. Yalnızca oturaktaki fışırtı dinlendiği zaman her defasında farklıdır, Paul'ünki onunkinden daha uzun sürmektedir ve Paul fışkırttığı suyla oynamakta ve sarı köpüğe yalancı bir sesle gülmektedir. Ancak kaka yapmak zorunda olduğunda, küfrediyor ve kabızlıktan yakınıyor ve kendisini yatağın kenarına saklanmış bir bit gibi hissettiğini söylüyor.

Oturağın üzerindeki gazete hep bir gün öncesine ait ve Paul bunu her defasında kâkül alta gelecek biçimde koyuyor. Bunun hemen ardından ocağa odun parçaları ve kurumuş mısır koçanları atıyor, uzun süre ateşe ve göz ucuyla kolunun altından bakıyor. Çünkü Adina'nın göğüsleri çıplak leğenin üzerinde sallanıyor ve sabun köpürüyor ve Adina onun ateş gibi yüzü, soğuk elleriyle göğüslerini tutacağını biliyor. Bunu bekliyor, ancak katlanamıyor da. Sonra Paul'ün yaşlanmış yüzü, Adina'nın bomboş ıhlamurun içinde duran yüzü, kaşık saplarıyla ayrılmış, her biri kendi fincanında. Her iki kaşık da şeker eriyene kadar karıştırıyor. Daha silah sesi duymadım, diyor Paul, köpeklerin havlamalarını, kazların bağırtılarını ve postacının kapıda seslenişini duyuyorum. Silah seslerinin kırılan bir dalın sesi gibi hafif olduğunu Liviu'dan bilmeme karşın her gürültüye kulak kabartıyorum.

Bir ara anahtar kapıda döndü ve Liviu mutfağa uzun bir çuval koydu, köyde görülmemesi gereken bir yılbaşı ağacı, öğrencilerden birinin kamyon şoförü olan babasının Karpatlar'da bir orman yolunda çalmış olduğu narin bir akçam. Bu dündü, diyor Paul ve Adina, hayır, bu sabahtı, diyor. Liviu çuvalı duvara dayadı ve hemen gitmek zorundaydı; oturuma, dedi. Kapıyı dışarıdan kilitledi, Paul çuvalı çamın üzerinden çıkardı, iğneler kırılgandı ve gri mutfağa bakıyorlardı. Çamı yeniden çuvala koy, dedi Adina, ona bakamıyorum.

Dün tırnak makası çıtırdadığında başka bir şeydi. Adina kıvrık tırnak kenarının parmağın ucundan masaya düştü-

günü gördü. Tilki kesilip parçalandığından beri tırnaklarım daha çabuk uzuyor, dedi. Paul yine güldü, Adina işaret parmağını ağzına soktu ve dişleriyle tırnağını koparttı, onu küçük parçalara ayırdı ve yedi. Her gün okulda başıboş çocukların tırnaklarının ve saçlarının, kol kanat altındaki çocuklarınkinden daha çabuk uzadığını görüyorum, dedi. İnsan korku içinde yaşarsa, saçlar ve tırnaklar daha çabuk uzuyor, bu çocukların ense tıraşından belli oluyor. Paul salam kesti, incecik dilimler kesti, bunları yutmadan önce dudaklarının üzerinde yuvarladı. Doktor olarak sana karşı çıkmak zorundayım, dedi, gazetedeki kâkülü gösterdi, öyle olsaydı bu saçların bir günde alından ayak parmaklarına kadar uzaması gerekirdi. Tırnaklarını ince salam dilimleriyle oğuşturdu ve tırnaklar parladı, insanlar hakkında ne biliyorsun ki, dedi Adina, hasta ya da ölü oldukları için onları içini açtığında ne görüyorsun ki. Hiçbir şey. Bir diktatör tıbben açıklanabilir mi, o beyinde, midede, karaciğerde ya da akciğerde midir ki? Paul parlayan tırnaklarıyla kulaklarını tıkıyor, diktatör senin romanlarındaki gibi kalpte uyuklar.

Kâkül her gün ayak parmaklarına kadar uzuyor, diye düşündü Adina, saçların toplandığı çuval çoktan doldu, tıka basa ağzına kadar ve ondan daha ağır. O herkesi kandırıyor, berberi de.

Evvelsi gün çorba tabaktaydı ve Paul Adina'yı yemeğe çağırmak istedi, Adina yerine ABI diye seslendi. Sonra çorba tabaktaydı ve ikisi de susarken kaşıkta asılı kalan ince bir zarla kaplandı. Paul, Abi'nin küçük Rumen'le ilgili fıkrayı kime anlattığını biliyor musun, dedi. Kime, diye sordu Adina ve Paul, Ilije'ye dedi.

Adina tabağına baktı, çorbanın yağları top toptu, kaşıkla bile dağılmıyordu. Adina ilk kez bir gürültü

duydu. Bu köpek ya da kaz değildi, bir dal kırılmış gibiydi, ancak çok daha farklı. Bu kafanın içindeydi.

Aynı gün, akşam ya da bundan sonraki akşam Kuzu yılbaşı ağacı için bir külah çikolata getirdi. Parçalar yaldızlı kağıda sarılmıştı ve her parçadan ipek bir iplik sarkıyordu. Bir hemşireden, dedi Kuzu, oğlu benim öğrencim. Bir parçasını yedi, bütün olarak ağzına soktu ve hiç ses çıkarmadan dilinde eritti, Liviu bazen kente geri dönmek istiyor, dedi, şimdi iyi ki buradayız, Liviu'nun dediği gibi dünyanın bir ucunda. Burada herkes komşusunun evvelsi gün ne yediğini bilir, dedi Kuzu, ne alıp ne sattığını ve kaç parası olduğunu. Herkesin mahzende ne kadar içkisinin olduğunu, dedi Liviu. Kuzu bir parça çikolata daha yedi, sonra bir kazı kesip parçaladı, butları karından ayırdı, kanatları göğüs kafesinden. Göze çarpmayacak biçimde davranıyorum, dedi Liviu, okulda da öyle. Dinliyorum ve kendi payıma düşeni düşünüyorum. Kuzu, kazın göğüs kafesini uzun boynundan tutup kaldırdı ve kursağını açtı. Kursak küçük taşlarla doluydu, biliyorum, ben bir oportünistim, dedi Liviu, yoksa siz şimdi burada olamazdınız. Ne kadar saklanabilirsiniz, diye sordu Kuzu ve bir defne yaprağını masanın üzerine koydu.

Bu ülkede başka nerede yaşayabilirsiniz ki, diye sordu Liviu. Adina patates soyuyordu ve Paul kabuğun başparmakla bıçak arasında kıvrılışını seyrediyordu.

Tarlaların arkasına Tuna'ya mı gidelim, kaçalım mı, silah sesleri duyup bu silahların bizim için patladığını mı düşünmek istiyorsun. Yazın biçerdöver gelene kadar buğdayların içinde yarım saatten fazla yatamayız. Paul Adina'yı omzundan geri çekti ve Adina onun yüzüne karşı konuştu: Muhasebeci, undaki artan protein yüz-

desini açıklayacaktır, dedi. Paul eliyle onun ağzını kapattı. Adina onun elini çekti ve patatesleri bulanık gördü. Bazen, dedi, yemekte dişlerinize bir saç takılacak, fırıncının hamura düşürmediği bir saç.

SAYDAM UYKU

Kazın kesildiği akşam, daha sonra hepsi tek sözcük etmeden yatağa girdiler ve çok derin uyudular. Çünkü hepsi de ekmekten çıkan saçı uykularına almışlardı. Uyku akşamdan utandığı için onların böylesine derinlerine sokuldu.

Adina o akşam geceliğini masanın üzerine koydu ve soyunmayacağım, üşüyorum, dedi. Dolaptan mantosunu çıkardı, battaniyenin üzerine yaydı. Paul umutsuzdu ve kendinde değildi. Adina uyumayı düşünmüyordu, öylesine uyanıktı ki gözleri bütün odayı dolduruyordu. Kımıldamıyor bekliyordu. Paul uykuda rahat rahat soluyordu.

Sonra ayakkabılarını ve mantosunu giydi. Gitmek istiyordu yolu izleyerek, sınıra doğru değil, yalnızca tarladaki mısırlara doğru. Belki de insan buraya yatıp, donabilir, diye düşünüyordu. Ilije donun ayak parmaklarından girdiğini, söylemişti, karına ulaşana kadar acı verdiğini. Gerisi hızla geliyormuş. Boyuna geldiğinde deri yanmaya başlıyormuş. İnsan sıcakta ölüyormuş.

Dışarıda köpekler havlıyordu, odada hiçbir şey hışırdamıyor, hiçbir şey gıcırdamıyordu.

Paul'ün eli ona uzandı ve onu pencerenin önüne çekti. Perdeyi çekti, perdenin arkasındaki beyaz dantel perdeyi onun saçının üzerine çekti. Bunu yapamazsın, dedi, bak, çukurda su duruyor, buz değil, çamurdaki kaz izleri yumuşak, donmamış. Ona baktı, başında bu beyaz dantellerle, sen de Kuzu gibisin, dedi.

Paltosunu çıkardı. Adina direnmedi, yalnızca o ayakkabılarını ve giysilerini çıkarırken onun uykusunun saydam olduğunu düşündü, ondan hiçbir şey, hatta yanında karanlıkta düşünülen şeylerin bile saklanamayacağını.

Ve bundan sonra da karşı durmadı, o göğüslerini avuçladığında, geçmiş yıllar bedenine geri döndü, Paul'lü yıllar. Kamışı sıcak ve dikti Paul'ün ve Adina'nın derisi de mısır tarlasında donma isteğinden daha başka türlü yanıyordu. Ancak Adina yananın kendisi olmadığını biliyordu. Yanan gizli bir şeydi. Şimdi tilki onların yanında, evin içindeydi ve Liviu ile Kuzu tilki tehlikesiyle baş edemeyeceklerdi.

Adina karanlıkta Paul'ün yanında oturuyordu, Paul'un sigarası yanıyordu, onun alnını okşadı. İnlemiş olan artık odanın içinde değildi. Kendine kızıyor musun, diye sordu Paul, Adina konserve kavanozlarının içinde kayısıların tavanın altında havada durduklarını görüyordu, dolabı görmüyordu, evet, dedi, ama bunun önemi yok. Aslında, konserve kavanozlarının içindeki kayısıları da görmüyordu, yalnızca onların orada olduğunu biliyordu.

Çünkü her harekette, her adımda, uykuda, yaptığı her işin ardından Adina, Liviu ile Kuzu'nun bir yol kenarı köyünde yaşadıklarını, yılbaşının sakat bir çamla onları beklediğini, çamı eskisi gibi gelen geçen için süsleyip camın önüne koyacaklarını biliyordu. Dışarıdan kimsenin geçmeyeceğini, olsa olsa iki yabancının, bütün sabah tarla boyunca yürümüş olan – bir kadınla tilki isteyen bir çocuğun geçeceğini.

Senin için ayrılık, diyordu Paul, senin her sorununla ilgilenmem, ama asla seninle yatmamamdır. Sigara parlıyor ve ağzında çabucak tükeniyordu.

Sessiz ol, dedi Adina, kafam patlıyor.

O gece rüyasında Clara'yı gördü, Clara sarı gül demetlerinden bir elbiseyle, donmuş mısırların arasında duruyordu. Rüzgâr kuru kuru hışırdıyor ve Clara büyük bir çanta taşıyordu. Burada kimse yok, diyordu, seni aramıyorlar. Çantayı açıyordu. Çantada ayva vardı. Clara, ye, diyordu, bunları senin için yıkadım. Adina bir ayva alıyor ve bunu yıkamamışsın, diyordu, kabuğunun üzerinde kürk var.

SİYAH BEYAZ GÖKYÜZÜ

Her sabah Adina kuru ıhlamur çiçeklerini kaynayan suya attığında kabarıyorlar, saplar ve zarımsı yapraklar açık yeşile dönüşüyor. Günleri birbirinden ayırmak için pişirdiği ıhlamurları sayıyor. Her zaman aynı, her sabah kazlar ve köpekler yollarda. Masanın üzerinde hep bir kâğıt duruyor: SAAT 12'de ya da 1'de ya da AKŞAMA DOĞRU GELECEĞİZ. Ihlamur çiçeği her zaman uykunun üzerine iyi gelir. Oturak mutfak kapısının yanında kokuyor.

Adina mutfak perdesinin deliğinden ender olarak bakıyor, çünkü avlunun çitleri telden ve leylaklar henüz çıplak. Avlular ve bahçeler görülüyor.

Yalnızca Paul sık sık dışarı bakıyor ve kendi kendine gökyüzünün ve çamurun rengini, havanın soğuk olup olmadığını söylüyor.

Bu sabah köyde sesler vardı, Paul uyandığından beri perdenin deliğinin önünde oturuyor. Burada yol boş, diyor, oysa köyün ortasında bağırılıp çağırılıyor.

Adina mutfak perdesinin aralığından bakıyor. Güneş gözleri kamaştırıyor, çıplak leylağın kuma gölgesi vuruyor. Komşu kadın avluya üç sandalye koyuyor. Yüzü küçük ve buruşuk. Güneşte bir bıyığı var ve gözleri yok. Kadın avluya iki yastık ve iki kuştüyü yorgan çıkarıyor, bunları çırpıp sandalyelerin üzerine koyuyor.

Gözleri perdenin gül buketinin ardına takıldığı için Paul'ün ıhlamuru soğuyor.

Liviu ceketi açık, paltosuz, perde aralığından geçiyor. Liviu telaşla eve geliyor, diyor Paul, çabucak mutfak masasının başına geçiyor ve soğuk ıhlamurundan yudumluyor. Adina mutfak perdesinin aralığından, Liviu'nun bahçe kapısını kapatmadığını görüyor, Liviu koşarak çıplak leylağın yanından geçiyor. Atkısını elinde tutuyor. Adina perdeyi kapatıyor, çabucak Paul'ün yanına geçip oturuyor ve başını ellerinin arasına alıyor. Anahtar kapıda dönüyor. Liviu'nun yüzü kıpkırmızı ve ter içinde, atkısını mutfak masasının üzerine atıyor. Yolda neler olduğunu duymadınız mı, diyor soluk soluğa, odaya gelin.

Liviu'nun elleri titriyor, televizyonu açıyor; Çavuşesku konuşmasını yapamamış, diyor, millet onu yuhalayarak susturmuş, bir koruması onu perdenin arkasına çekmiş. Adina ağlıyor, ekranda taş zarlar ve pencereler belli-belirsiz, merkez komitesi ve önlerinde paltolar birbirine karışıyor, sıkışmış, binlerce palto bir tarla gibi birbirine karışıyor, üzerlerinde bir haykırış. Adina'nın yanakları yanıyor, çenesi çözülüyor, elleri ıslak, küçük, bağıran yüzlerden, gözlerden bir yığın, gökyüzüne bakıyorlar. O kaçıyor, diye bağırıyor Liviu, o kaçıyor, o öldü, diye bağırıyor Paul, kaçıyorsa öldü demektir.

Merkez komitenin balkonunun üzerinde havada bir helikopter asılı. Ufalıyor, kaybolup giden yüzen, gri bir iğne ucu. Ekranda boş, siyah beyaz bir gökyüzü var.

Liviu ekranı öpüyor, seni yerim, seni yerim, diyor. Islak öpücükleri siyah beyaz gökyüzünde asılı kalıyor. Adina yaşlı erkek bacaklarının havada durduğunu görüyor, iki sivri diz ve beyaz baldırlar, kâkülü çok yukarıda, şimdiye dek hiç olmadığı kadar yukarıda. Paul bütün pencerelerdeki perdeleri açıyor. Evin içi öylesine aydınlanıyor ki, her duvar bütün odadan daha büyük olduğu için duvarlar sallanıyor.

Kuzu kapıda duruyor, yürümekten hâlâ soluk soluğa, gözlerinde iki yuvarlak yaşla gülüyor, kilisenin önünde donlu bir polis dövülüyor, diyor. Muhasebeci onun pantalonunu çıkarmış ve rahip de polis başlığını ağaca asmış.

Şu komşu yaşlı kadın herşeyi biliyor, diyor Kuzu, iki gün önce bu kışın çok sıcak geçtiğini söylemişti.

Kış şimşeği ve gök gürültüsü
Gök parçalanırsa aralık ayında
Kral ölecektir bununla.

Bunu o söyledi. Ben yaşlıyım, eskiden bu böyleydi, demişti. Bu sabah bana dün gece birşey duyup duymadığımı sordu. Bunlar silah sesi değildi, dedi, bu bir fırtına, burada değil, ülkenin daha yukarılarında.

Liviu ile Paul konyak içiyorlar, şişe gulu gulu ediyor ve kadehler şıngındıyor. Paul üzerinde Liviu'nun robdöşambrı çıplak ayak, elinde konyak kadehi mutfak masasının çevresinde dolanıyor ve derinden gelen, titreyen bir sesle yasak şarkıyı söylüyor:

Uyan ey Rumen ebedi uykundan

Liviu buruşuk bir bulaşık bezini onun omuzuna asıyor ve şişe ile dans ederek yüksek sesle meler gibi şarkı söylüyor:

Bugün neşeli, yarın neşeli
Gidecek işler biraz daha ileri

Mutfak dolabında tencereler tıngırdıyor, Paul uyanan Rumenleri yarıda bırakıp Liviu'nun çevresinde dans ederek onun şarkısına katılıyor:

Bir adım, bir adım, bir adım daha,
Bir adım, bir adım, bir adım daha,
Hep ileri, gitmeyelim geri değil asla.

Kuzu ocağa yaslanmıştır, omzunun üzerinden komşu avludaki yaşlı kadının asılı yastıkları ve kuştüyü yorganları görünüyor. Öylesine aydınlıklar ki, sanki sandalyelerin üzerinde uyuyacaklar.

Helikopter nereye inecek, diye soruyor Kuzu ve Paul yanıtlıyor: Gökyüzüne, küçük Rumenlerin yanına, çamurun içine.

Ben çocukken pazar yerinin yanında bir atlıkarınca vardı, diyor Kuzu. İlk kar yağdığında Mihai'yi soğukta oturamayacağı için engellerlerdi. Mihai'nin bir bacağı kötürümdü. Atlıkarıncaya binmek isteyen belediyeden bilet alırdı. Çocuklar bir biniş için üç bilet alırlardı, büyüklerse beş. Bu parayla bütün köyün içinden geçen bir asfalt yol yapılacaktı. Mihai biletleri ister, her birinin bir köşesini koparır ve köşeleri bir şapkanın içine atardı. Daha büyük kızları, yazın binmeden önce büyük bir sandığın arkasında onların külotlarından içeri elini sokabildiği için, bedava bindirirdi. Bir kaç kişi muhtara yakınacak oldu, ama muhtar, zararı yok, dedi canınızı yakmıyor ki. Bütün biniş süreleri eşitti, çünkü Mihai hep kilisenin saatine bakardı. Motoru hızlandırır ve durdururdu. Öğleyin mola verirdi, kendisi yemek yer, motora da bir kap dizel yağı koyardı. Gündüz seferlerini aksatmamak için motoru hep geceleri onarırdı. İşini bilirdi, motoru iki eski traktörden kendisi yapmıştı. Yalnızca kızlar olduğunda ben de binerdim, diyor Kuzu. Oğlanlarla binmezdim, çünkü onlar kızların oturdukları yerlerin zincirlerini onları kusturana kadar çevirirlerdi. Mihai oğlanlara kızların oturacağı yerlerin nasıl tutulacağını gösterirdi.

Bir kış akşamı iki siyah araba köyden geçiyormuş. Sınırdaki bir denetimden geliyorlarmış. Arabada üç yüksek

parti delegesi, bir sınır subayı ve üç korumanın olduğu söylendi. Hepsi de körkütük sarhoşlarmış. Birisi postacının camını çalmış ve anahtarın kimde olduğunu sormuş. Postacı da köyün sonundaki Mihai'nin evini göstermiş.

Camı tıklatıldığında Mihai çoktan uyumuş. Açmak istememiş, ancak takırtı kesilmemiş. Evet, demiş Mihai, anahtar bende, ancak motorda yağ yok. Bende de yağ yok, yağ belediyede. Mihai koruma ve anahtarla geldiğinde motorun içine bakmış ve bir seferlik yeteceğini söylemiş. Ya sonra, diye sormuş koruma. Sonra motor stop eder, demiş Mihai.

Koruma el etmiş ve hepsi arabadan inmişler, oturulacak yerlere oturmuşlar, korumalar delegelerin arasına, sınır subayı da arkalarına. Mihai hepsi zincirlerini takana kadar motorun yanında beklemiş. Çalıştır, demiş koruma, motor çalıştıktan sonra eve gidebilirsin.

Motor çalışmış, oturulacak yerler uçmaya başlamış, zincirler gerilmiş. Mihai evine gitmiş, ay çıkmış ve hava iyice soğumuş. Ancak motorun sesi kesilmemiş, bütün gece çalışmış.

Sabahleyin atlı karınca durmuş, oturulacak yerler aşağı inmiş, onların içinde de yedi adam. Donmuşlar, diyor Kuzu.

Kuzu gözlerindeki iki damla yaşı siliyor ve ağzı açılıp kapanıyor. Ertesi gün köye bir komisyon geldi. Atlı karınca yasaklandı, sökülüp götürüldü. Köyün ortasından hiçbir zaman asfalt bir yol geçmedi. Mihai ve postacı sınıf düşmanı olarak tutuklandı. Mihai mahkemede gece olduğunu ve dizel yağının da siyah olduğunu söylemiş. Büyük olasılıkla yanılmış, meğer motor doluymuş. Postacı ise bütün gece motoru duyduğunu, ancak sabaha karşı motorun sustuğunu söylemiş. Bir kez camdan bakmış, yoldaşların havada uçtuğunu görmüş. Evet, onların bağırtılarını duymuş, ancak aklına olumsuz bir şey gelmemiş, yoldaşlar eğleniyor gibi görünüyormuş.

DONMUŞ AHUDUDULAR

Siyah beyaz gökyüzü boş kaldı, yasak şarkı trenler, otobüsler, at arabalarıyla bütün ülkeye yayıldı. Yırtık palto cepleri ve aşınmış ökçelerle. Arabada Adina ile Paul'ün arasında da. İkisi kente geri dönmekteler.

Yol kıyısı köyünün göğü mavidir ve yasak şarkıdan inim inim inlemiştir. Köyün polisi pantolonunu yeniden giymiş ve kasketini ağaçta bırakmıştır. Çekmecelerini boşaltmamış, yalnızca karısının ve iki çocuğunun resmini ceketinin cebine sokmuştur. Köyün sonunda tarlaların içinden tabanları yağlamıştır.

Yaşlı komşu kadın yastıklarını ve kuştüyü yorganlarını eve taşıyor, çünkü akşam her günkü gibi, ancak biraz daha gürültülü, köyün ardında duruyor.

Sınırda, ovanın bir burun gibi Macaristan içlerine sokulduğu ülkenin öbür ucunda küçük bir geçit vardır. Parmaklığın önünde bir araba beklemektedir. Kalın kazaklı bir adam pasaportunu camdan uzatmaktadır. Sınır polisi okur:

KARACZOLNY ALBERT
annesi
MAGDA kızlık soyadı FURAK
babası KACZOLNY ALBERT

Pasaportunu torpido gözüne koyarken adamın yakasından boynundaki parmak ucu büyüklüğünde bir ben görünür. Parmaklık açılır.

Yukarı penceredeki perde örtüktür. Ev kilitlenmemiştir, anahtar içeriden kapıya sokulmuştur. Abi evde değildir, bir pusula da bırakmamıştır. Dolap açık durmaktadır, halının üzerinde bir kibrit kutusu vardır. Mutfakta yerde devrilmiş bir sandalye durmaktadır. Mutfak masasının üzerinde yarı dolu bir konyak şişesi ve dolu bir kadeh. Ocağın üzerindeki bir tencerede küflenmiş bir çorba.

Evden böyle çıkılmaz, diyor Paul, ancak insan zorunlu olursa.

İktidarın sessiz sokaklarının arkasındaki kahvenin camları kırılmış. Kırmızı perdeler çekilip indirilmiş. Masalarda askerler oturmakta. Kavaklar sivri ve yüksek ve suya bakıyorlar. Çizgili yaz aylarında oltacıların durduğu yerde gündüz ve gece askerler duruyor. Saate gereksinimleri yok, katedralin kulesinde çan çalıyor ve kendi kendini duymuyor.

Opera ile katedral arasındaki koyu yeşil porsuk ağaçları yerle bir edilmiş, dükkanların vitrinleri kırılmış ve boş. Duvarlardaki kurşun delikleri havada uçan siyah taşlar kadar çok.

Katedralin merdivenleri ince sarı mumlarla dolu. Rüzgârda titrek titrek yanıyorlar. Uzun, kırmızı karanfiller, kısa beyaz siklamenler pek çok ayakkabı tarafından çiğnenmiş, ancak henüz solmamış. Merdivenler tanklar ve askerler tarafından bekleniyor. Cüce kaldırımda tahta bir haçın yanına oturmuş. Kolunda siyah

bir band var. Bacaklarını uzatıyor, kırık tuğlalar kaldırıma bakıyor. Sarı mumlar satıyor. Haçta bir ölünün resmi asılı, genç bir yüz, çenesinde bir sivilce var. Ağız gülümsüyor da gülümsüyor. Adina gözlerini kapatıyor, resimde silahla yaralanmış bir melek gülümsüyor. Paul yüzünü resme iyice yaklaştırıyor. Ayakkabılarının yanında kalın giysilere bürünmüş bir kadın oturuyor. Mumlar onun önündeki bir bezin üzerinde. Kadın rafadan bir yumurta yiyor. Parmağının ucunu yumurta sarısının içine daldırıp yalıyor. Parmağı, ağzının köşesi ve yumurtanın sarısı mumlar gibi sarı. Parmağını mantosuna siliyor ve Adina'yla Paul'e iki mum uzatıyor.

Dua edemem, diyor Adina, Paul bir mum yakıyor.

Operanın kalın ahşap kapısında resimler asılı. Paul elini yaşlı bir adamın kürk başlığının üstüne kaldırıyor. Parmağı bir resme değiyor. Bu Pavel'in yüzüdür, ağzı gülümsüyor, gömlek yakasının üzerinde beni duruyor. Daha aşağıda Adina'nın parmağı bir yüze değiyor, bu nehre işeyip hemen ardından hiçbir şey olmamış gibi kıyıda sakin sakin yüreyen adamdır. Resimlerin altında da şunlar yazılıdır: ONLAR ATEŞ ETTİLER.

Hepsi havaya ateş ettiler, diyor kürk başlıklı yaşlı adam, ne var ki hava ciğerlerdeydi.

Pencerenin perdesi örtük. Buradalarmış, diyor Paul. Evin kapısı kapalı. Dolap kapıları açık duruyor, giysiler yerlerde, kitaplar, çarşaf, yastık, battaniye de. Plaklar mutfakta fayansların üzerinde. Kırılmışlar, ayakkabılarla çiğnenmişler.

Adina evin kapısını açıyor. Banyo açık, leğen boş, klozette günebakan çekirdekleri yüzmüyor. Dolap kapalı.

Adina'nın ayakkabısının burnunun altında tilkinin kuyruğu posttan ayrılıyor. Sonra birinci, ikinci, üçüncü ayak.

Sonra da dördüncüsü.

Adina kuyruğu parmaklarıyla posta bitiştiriyor. Sonra sağ arka ayağı, sonra sol arka ayağı, sağ ön ayağı ve sol ön ayağı. Sıra böyle, diyor. Paul yeri araştırıyor. Hiçbir yerde saç yok.

Burada kalabilir miyim, diye soruyor Paul.

Adina küvetin önünde duruyor, borudan sıcak su geliyor, ayna buğulanmış. Adina bluzunu çıkarıyor, elini suyun altına tutuyor. Musluğu kapatıyor ve bluzu yeniden giyiyor. Odada televizyon konuşuyor.

Banyoda beyaz omuzlarımı gördüm, küveti, beyaz buğuyu, soyunamıyorum, diyor Adina, yıkanamıyorum. Valizini karıştırıyor. Tırnak makası en altta duruyor.

Daha yatak ısınmadan uyku kafayı sarıyor. Çünkü Adina ile Paul uykularına aynı delik görüntüyü götürüyorlar, kafatasını açan ve insanın başından daha büyük olan görüntüyü.

Sizi kendi çocuğummuş gibi sevdim, diyordu diktatörün karısı odaya. O başını sallıyordu, tırnak makasını Adina'nın elinin yanında masanın üzerinde gördü ve siyah kürk başlığını alnına çekti. Aynı başlığı bir kaç gündür giyiyordu. Sonra kurşunlar ekrandan geçti, bir kışların duvarına saplandı, avlunun en pis çıplak köşesine.

Duvak delik deşik ve bomboş duruyordu.

İki yaşlı çiftçi yerde yatıyordu, ayakkabılarının tabanları odaya bakıyordu. Başlarının çevresinde ağır asker postalları duruyordu. İpek eşarpları başlarından boyunlarına kaymış. Onun siyah kürk başlığı kaymamış. Bu hangisiydi, aynısı, sonuncusu.

İki cesedi açabilir misin, diye sordu Adina, Paul tırnak makasını açıp kapadı, bu daha kötü olurdu, sanki annemle babamın içine bakıyormuşum gibi, dedi. Babam beni sık sık döverdi, ondan korkardım. Yemekte elini, ekmek tutuşunu gördüğümde korkum geçerdi. O zaman benim gibi olurdu, o zaman eşit olurduk. Oysa beni döverken bu aynı elle ekmek yediğini gözümün önüne getiremezdim.

Paul günlerce süren bir yorgunlukla derin derin soludu. Başkalarında yüreğin olduğu yerde bunlarda mezarlık var, dedi Adina, şakaklarının arasında hep ölüler, küçük ve kanlı donmuş ahududular gibi, Paul gözlerindeki yaşı siliyor, bunlardan tiksiniyorum, yine de onlar için gözyaşı döküyorum. Bu acıma nereden geliyor, diye soruyor.

Yastığın üzerinde iki baş, uykuyla ayrılmış, kulakları saçlarının altında. Uykunun üzerinde, kentin ardındaysa hafif, hüzünlü bir gün bekliyor. Kış, ılık hava ve ölüler, soğuk. Abi'nin mutfağındaki dolu kadehi kimse boşaltmıyor.

Clara bir kaç sokak ötede aynı delik deşik resimle uykuya dalıyor. Uykusunun arasında telefon çalıyor. Kırmızı karanfiller karanlıkta duruyor, su vazoda parlıyor. Viyana'dayım, diyor Pavel, yakında biri sana gelecek ve sana benim adresimle birlikte bir pasaport verecek, hemen gelmelisin, yoksa beni burada bulamazsın.

YABANCI

Parlayan camlar gidiyor, sağa sola sallanıyor ve rayların üzerinde kalıyorlar. Karanlık sokakların şurasında burasında ışık var. Duvarların ardında kim uyanıksa penceresinde ışık var. Şimdiden uyanık olanlar fabrikaya gidecekler. Tutunma kayışları demirlerde sallanıyor, kapının yanında cüce oturuyor. Ray tıngındıyor. Clara'nın yanında, kucağında bir çocukla bir kadın duruyor. Her durakta kapı çıngırdıyor ve çocuk içini çekiyor, cüce gözlerini kapıyor, kapı açılıyor. Kimse binmiyor, yalnızca rüzgârın içeri savurduğu kumlar. Bunlar görülmüyor. Kum, un gibi, yalnızca koyu renk. Yerde gıcırdadığı duyuluyor.

Çitin raya ulaştığı ve bir dalın aydınlık pencereye sürtündüğü köşede çocuk dalgın bir sesle şarkı söylüyor:

Hep beni kederlendirir
Evimi ve tarlamı satma düşüncesi

Anne başını eğip boş toprağa bakıyor, cüce başını eğiyor, Clara başını eğiyor. Ayakkabıların altında raylar da şarkıya katılıyor. Tutunma kayışları da sallanıyor ve dinliyorlar.

Fabrika kapısındaki hoparlör susmuş, tekir kedi kapının yanında oturuyor, gözlerinde yeşil yaldız var. Han-

garlardaki parolalar kaybolmuş, avluda duruyorlar. Cüce telin içine giriyor, kırık tuğlaları takırdıyor. Tekir kedi onun ardından koşuyor.

Grigore müdürdür, müdür ustabaşı, kapıcı ambar memuru, ustabaşı kapıcı olmuştur.

Crizu ölmüştür.

Aynı sabah, bir saat sonra, dışarıda hava aydınlığında, apartmanlar gri gökyüzünde bir orman oluşturduğunda, Adina okula gitmektedir. Kırık telefon kulübesinde bir ekmek kabuğu var. Yolun sonunda büyük tel kangalı duruyor. Tahta kulübenin önünde, avluda boş bir zincir var. Köpek Olga artık burada değil.

Okul avlusunda en pis çıplak köşede, bir duvarın önünde bir dağ duruyor. Bir yarısı bezden, örülmüş kurdelelerden, sarı püsküller ve apoletlerden oluşuyor. Öbür yarısı kâğıt, parolalar, armalar, broşürler, söylevler ve resimlerle dolu gazeteler.

Birbirinden çok ayrık duran gözleri ve dar şakakları olan çocuk yüzünün önünde bir resim taşıyor. Resimde kâkül ve gözdeki siyahlık var. Kâkül çocuğun ayakkabılarına kadar ulaşıyor. Çerçeveyi yakmayız, diyor hizmetçinin kızı. Perçemi çerçeveden çekip çıkarıyor, annem subayın evinde tek başına kaldı, diyor, subay tutuklandı ve karısı da saklanıyor. İkizler, bir sepet dolusu izci kravatı ve sarı ipek püsküllü kırmızı izci bayrağı getiriyorlar.

Hizmetçinin kızı kibriti dağa, kâğıttan olan yarıya tutuyor. Ateş hızla yukarılara doğru tırmanıyor, sert kâğıt gri kulaklar gibi kıvrışıyor, bunu ne kadar zaman-

dır bekliyordum, diyor hizmetçinin kızı. Yumuşak kâğıt parçalanıyor, bunu hiç de belli etmiyordun, diyor Adina. İkizler yanan ipek püsküllerı sopalara geçirerek avluda koşuyorlar. Ne yapabilirdim ki, diyor hizmetçinin kızı, susmak zorundaydım, bir çocuğum var. Rüzgâr dumanı duvarın üzerine savuruyor. Gözleri birbirinden çok ayrık olan çocuk Adina'nın yanında duruyor ve dinliyor.

Biliyorum, diyor Adina, erkeklerin karıları vardı, kadınların çocukları vardı, çocuklar açtı. Hizmetçinin kızı ağzından bir saç perçemini çekiyor, yarı kömürleşmiş dağa bakıyor, artık geçti, diyor ve biz yaşıyoruz. Haftaya seni ziyarete geleceğim.

Hizmetçinin kızı müdür oluyor, müdür beden eğitimi öğretmeni, beden eğitimi öğretmeni sendika başkanı, fizik öğretmeni ise değişim ve demokrasi sorumlusu oluyor.

Hademe kadın elinde süpürgeyle koridorları dolaşıyor ve eskiden resimlerin asılı olduğu duvarlardaki boş yerlerin tozunu alıyor.

Kentte bir resim asılı, senin iyi insanın ateş etti ve senin doğum günündü. Burada olsaydım bile sana hiçbir şey armağan edemezdim, ne ayakkabı, ne elbise, ne de bluz. Bir elma bile. Adina kapıya yaslanıyor, okulun avlusundan duman fışkırıyor. İnsan kendisine hiçbir şey armağan edemezse, diyor, kendi kendine yabancılaşır.

O ateş etmedi, diyor Clara, o yurtdışında. Gözkapakları mavi mavi parlıyor, bir pasaportum var, ne yapmalıyım. Kirpikleri uzun, sık ve sakin.

Sen bir yabancısın, diyor Adina, burada kalıp ne yapacaksın.

Yukarıda, beşinci kattan ılık bir kış öğleden sonrasının stadyumun toprak setinin ardına çekilişi görülüyor. Adina ve hizmetçinin kızı onun ardından bakıyorlar. Masanın üzerinde bir konyak şişesi ve iki kadeh duruyor. Adina ve hizmetçinin kızı kadeh tokuşturup içiyorlar. Her bir kadehten bir damla yere damlıyor.

Hizmetçinin kızı, kızını da getirmiş, çocuk iki buçuk yaşında. Halının üzerine oturmuş, tilkinin kuyruğunu yanağına sürüyor. Kendi kendine konuşuyor. Adina kadehleri bir kez daha dolduruyor. Kızıl kestane rengi iri dalgalı saçlı komşu açık pencerenin önünde duruyor.

Kedinin bir bıyığı vardır, diyor çocuk. Parmaklarının ucunda tilkinin başı boynundan kayıp gidiyor. Çocuk tilkinin başını masanın üzerine koyuyor.

Adina ikinci kez başında bir gürültü hissediyor, sanki bir dal kırılmış gibi oluyor. Ancak daha farklı.

Hizmetçinin kızı kadehini kaldırıyor.

ZARARI YOK

Irmağın kıyısında, son köprünün ardında ne döşeme taşları var ne sıralar, ne kavaklar ne de askerler.

Kutunun dibinde tilkinin ayakları duruyor, bunların üzerinde karnı ve kuyruğu. En üstte de başı duruyor. Kutu Clara'dan, diyor Adina. Kentten geliyorduk, ayakkabı aldı ve hemen giydi. Paul parmağını kapağın ortasına bastırıyor, mum buraya girecek, diyor.

Kutuyu kapatıyor.

Onu alıkoymak istiyordum, diyor Adina, masanın başında oturuyordum, dolabın önünde duruyordum, yatakta yatıyordum, artık ondan korkmuyordum. Paul mumu deliğe sokuyor şimdi de başı, diyor Adina, tilki bir avcı olarak kaldı. Mum yanıyor, Paul kutuyu suya bırakıyor.

Sonra başını gökyüzüne kaldırıyor, Abi orada, yukarıda karınüstü yatıyor, diyor ve bize bakıyor. Zararı yok, diyor Paul, bunun zararı yok. Ağlıyor. Mum bir parmak gibi aydınlık. Belki de Ilije haklıdır, diyor.

Gece uzuyor, ayakkabı kutusu yüzüyor.

Ülkenin içinde, çok uzaklarda, ovanın bittiği, herkesin her yolu tanıdığı, aynı gecenin parmak uçlarında ancak yetişebildiği yerde Ilije tarladaki kestirmeden yürüyor. Üzerinde asker üniforması, ayağında kaba postallar, elinde küçük bir valiz var. İstasyon tek başına duruyor.

Gökyüzünün bittiği yerde, kasabanın ışıkları yanyana dizilmiş parmaklık gibi parlıyor. Artık sınırlar uzak değil.

Bekleme salonunda duvar gazeteleri yok, camların ardındaki boş kutularda hâlâ yazın tozları duruyor. Hat bekçisi günebakan çekirdeği yiyor.

Temesvar, diyor Ilije.

Hat bekçisi gişenin penceresinden günebakan kabuklarını tükürüyor ve gidiş dönüş mü, diye soruyor.

Yalnızca gidiş, diyor Ilije. Kalbi çarpıyor.

Stadyumun toprak seti sık çıplak çalıları daha da kendine çekiyor. Son uçan top unutuldu, yasak şarkı bütün ülkede söylendi, şimdi çevreye yayılmaya kalktığında gırtlakta takılıp kalıyor, sessizlik egemen. Çünkü tanklar hâlâ kentin her yerinde duruyor ve dükkanın önündeki ekmek kuyruğu çok uzun. Uzun mesafe koşucusu yukarıda, toprak setin üzerinde çıplak bacaklarını kentin üzerinde sallıyor, bir palto, bir başka paltonun içine giriveriyor.

Hipnotize edici bir roman, bizi bir kez daha Çavuşesku'nun Romanyasına götürüyor. Klostrofobik bir fabrika, bir çiftçi kasabası, açlık, intihar ve duman çevresinde örgüsünü oluşturuyor. Çingeneler ve gizli polis dışında hiç kimsenin çok fazla bir umuda sahip olmadığı bir "totaliter" kasabada çiftçiler çok yer, çok içerler, çünkü her şeye sahiptirler; az konuşurlar, çünkü çok şey bilmektedirler.

Herta Müller "bir" ülkenin maddi ve varoluşsal güçlüklerini şimdiye kadar hiçbir yazarda görülmeyen benzersiz bir şiirsel gerçeklikle yazıya geçirirken çağdaş bir Rabelais'ye dönüşüyor. Herta Müller için "güneş kızgın bir kabak"tır; ele batan "iğnenin anası dünyadaki bütün iğneleri doğurmuş olan en eski iğnedir", kavaklar yeşil bıçaklara benzer, ölüm ise "birkaç günlük"tür.

Bürlesk olarak da tanımlayabileceğimiz bir ortamda, dikkatler yavaş yavaş biri öğretmen, öteki mühendis olan iki arkadaş üzerinde yoğunlaşır. Kahramanlardan biri bir polis şefine âşıkken öteki bir çingene müzisyenle olan ilişkisi nedeniyle soruşturmaya uğramaktadır.

Eleştirmenlerin de belirttiği gibi "Almanca edebiyatta benzeri bulunmayan" bir yazarın ürünü olan *Tilki Daha O Zaman Avcıydı*'yı herhangi bir roman türüne sokmak kolay olmasa da onu bir "dedektif romanı" olarak tanımlarsak yanlış yapmış olmayız. Romanın bir başka çarpıcı yanı da yüreğin vuruş temposuna benzeyen yazılış ritmi.

Yürekteki Hayvan'dan (Telos Yayıncılık, 1997) sonra *Tilki Daha O Zaman Avcıydı* ile çağdaş romanın keşfine çıkan okurun önünde roman sanatının yepyeni bir ufku açılıyor...

Roman

ISBN 975-545-101-3

Kapak resmi: Marc Chagall

telos

9 789755 451015